

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม
ท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ลลิตา ธรรมบุตร

TH 00 214 08

23 ก.ย. 2557

343322

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาคุณผู้บัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

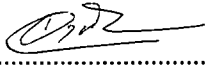
กรกฎาคม 2554

เริ่มบริการ

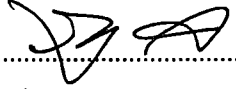
คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ได้พิจารณา
คุษฎีนิพนธ์ของ ถลิตา ธรรมบุตร ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรการศึกษาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

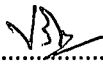
คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์

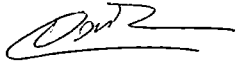

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ทองสอน)

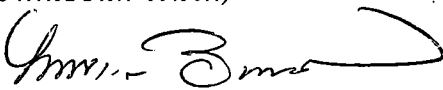

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.อาพันธ์ชนิต เจนจิต)

คณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง เจนจิต)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ทองสอน)

..... กรรมการ
(ดร.อาพันธ์ชนิต เจนจิต)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ไพพรรณ อินทนิล)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกลีกร)

วันที่ 11 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2554

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนและส่งเสริมคุณิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ประจำภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2553

ประกาศคุณูปการ

คุณุภินิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริยญา ทองสอน ประธานกรรมการที่ปรึกษาคุณุภินิพนธ์ ดร.อาพันธ์ชนิต เจนจิต กรรมการที่ปรึกษาและรองศาสตราจารย์ดร.สุนทร บำเรอราช ผู้เชี่ยวชาญและกรรมการสอบ ที่ได้ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ตลอดมา ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์และมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. ปิติชาย ดันปิติ ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองบางปลิ่ นางชวาลา ศาสติโกเศศ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนรัตนโกสินทร์ฯ นางจุฬาร ศื่อส่วย ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนพรานีลวัชรระ นางประกายรัตน์ คุรุพันธ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดคลองเก่า ซึ่งให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์หลักสูตรการศึกษาคุณุภินิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่งให้แก่ผู้วิจัย ทำให้สามารถทำการวิจัยได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ คณะครูและนักเรียนจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งเขต 1 และ เขต 2 ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการร่วมตอบแบบสอบถาม

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและนักเรียนโรงเรียนคลองบางปลิ่ ที่ให้ทั้งเวลาและโอกาส รวมถึงความร่วมมือในการทดลองใช้หลักสูตร ให้เป็นไปอย่างสะดวกดียิ่ง ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่อุดม ธรรมบุตร ที่เป็นกำลังใจและให้คำตักเตือนที่มีคุณค่า ขอบคุณอาภิตติธรรม ธรรมบุตร ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย ขอบคุณ พี่ น้อง หลานๆ ทุกคน ขอบคุณ นายเบญจะ บรรจงอักษร ที่กรุณาช่วยตรวจสอบ พิมพ์งานวิจัย และให้คำปรึกษาด้วยดีตลอดมา ขอบคุณนางสาวสิริวราวรรณ จรัสวิวัฒน์ ที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถิติ และขอบคุณเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตรร่วมรุ่นปริยญาเอกทุกคน ที่มีส่วนช่วยเหลือและให้กำลังใจ ในการทำคุณุภินิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ลลิตา ธรรมบุตร

49810877: สาขาวิชา: หลักสูตรและการสอน; กศ.ด. (หลักสูตรและการสอน)

คำสำคัญ: หลักสูตรบูรณาการ/ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ/ การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม
ท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ

ลลิตา ธรรมบุตร: การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง
การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 4 (THE DEVELOPMENT OF INTEGRATED CURRICULUM IN ART SUBJECT GROUP
ON THE CONSERVATION OF LOCAL ART AND CULTURE IN SAMUTPRAKAN
PROVINCE FOR PATHOMSUKSA IV STUDENTS) คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์,
ปริญญา ทองสอน, ศษ.ด., อาพันธ์ชนิต เจนจิต, กศ.ด. 247 หน้า. ปี พ.ศ. 2554.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้
ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อเปรียบเทียบ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยหลักสูตร
บูรณาการ 3) เพื่อศึกษาผลของการฝึกทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน 4) เพื่อศึกษาเจตคติของ
นักเรียนที่มีต่อการเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน
คลองบางปลิ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา
2553 จำนวน 34 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ
1) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 2) การหาคุณภาพหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ
4) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ หลักสูตรบูรณาการ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานและ
แบบประเมินเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t (t - test for dependent samples)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยการสำรวจความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ เพื่อนำมากำหนดปรัชญา แนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา
ตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ เรียนรู้ได้
ตามความถนัดและความสนใจ กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร คือ ปรัชญา แนวคิดและจุดเน้น
ของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายและจุดประสงค์หลักสูตร เนื้อหา หน่วย
การเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน สื่อ
อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตร ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนคลองบางปลิ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 34 คน ใช้เวลาการทดลอง 40 ชั่วโมง การทดลองครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่า t (t-test for dependent samples) พบว่า

2.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 นักเรียนมีความสามารถทางด้านทักษะการปฏิบัติงาน ภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .68

2.3 นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .48

49810877: MAJOR: CURRICULUM AND INSTRUCTION; Ed.D.

(CURRICULUM AND INSTRUCTION)

KEYWORDS: AN INTEGRATED CURRICULUM/ ART SUBJECT GROUP/

CONSERVATION OF LOCAL ART AND CULTURE/ SAMUTPRAKAN
PROVINCE.

LALIDA THAMMABUTR: THE DEVELOPMENT OF INTEGRATED
CURRICULUM IN ART SUBJECT GROUP ON THE CONSERVATION OF LOCAL ART
AND CULTURE IN SUAMUTPRAKAN PROVINCE FOR PATHOMSUKSA IV STUDENTS.
ADVISERS: PARINYA THONGSORN, Ph.D., APUNCHANIT JENJIT, Ed.D. 247 P. 2011.

The purpose of this research and development were : 1) to develop the integrated curriculum in an Art Subject Group on the Conservation of Local Art and Culture in Samutprakan Province for Pathomsuksa IV Students, 2) to compare the achievements before and after of students who were taught with the integrated curriculum , 3) to study the effectiveness of practice training 4) to study the attitudes of students. The samples were thirty – four students in Pathomsuksa IV, at Khlong Bang Ping School ,Samutprakan Primary Education Service Area office 1, in the academic year 2010. The samples were selected at random sampling in particular. There were 4 steps used for the Curriculum development procedure as follows: 1) the process of curriculum development 2) to discover the quality of curriculum, 3) curriculum implementation and 4) curriculum evaluation and revision. The equipment used were the integrated curriculum in Art subject group, practice assessment and the attitude as of students. The statistics used in this research were analyzing the data, the mean and the standard deviation, and t-test dependent.

The results were as follows :

1. Basic information. Survey needs assessments of Art teachers on development of the integrated curriculum in the Art Subject Group. Thus, to bring the philosophy concept and the focus of the course. The purpose is development of your self in physical, emotion, society and intelligence. Provide learners with the knowledge, skills and attitudes learned the skills and interests. The integrated curriculum was completed and the components were found appropriate . Also the curriculum can be applied for teaching and learning.

2. The curriculum implementation. To try the sample school, Klongbangping School. in the Samutprakan Primary Educational Service Area office 1. Semester 2553. Thirty –four students utilizing 40 hours to try this experiment using a test plan. One - Group Pretest - Posttest Design test data were analyzed by t (t-test for dependent samples). It was found that

2.1 The students with academic achievement after post learning were higher than pre learning at .05 statistical level of significance

2.2 The students performance skills were very good at a level mean of 3.83, standard deviation of .68.

2.3 The student's attitudes were rated at a very high level , mean of 4.65. and a standard deviation of .48.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร.....	10
การพัฒนาหลักสูตร.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับบูรณาการหลักสูตร.....	59
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน.....	73
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	82
หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ.....	88
การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม.....	94
ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ.....	95
การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	100
การประเมินการปฏิบัติ.....	103
เจตคติ.....	106
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	109

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	116
ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร.....	119
ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร.....	125
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร.....	128
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร.....	138
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	139
ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร.....	139
ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร.....	144
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร.....	147
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร.....	154
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	156
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	156
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	156
สรุปผลการวิจัย.....	158
การปรับปรุงหลักสูตร.....	165
อภิปรายผล.....	166
ข้อเสนอแนะ.....	176
บรรณานุกรม.....	177
ภาคผนวก.....	185
ภาคผนวก ก.....	186
ภาคผนวก ข.....	193
ภาคผนวก ค.....	196
ภาคผนวก ง.....	215
ภาคผนวก จ.....	219
ภาคผนวก ฉ.....	225
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	247

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงการสรุปรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาหลักสูตร.....	57
2 สารการเรียนรู้แกนกลาง สารที่ 1 ทศนศิลป์ ศ 1.2.....	90
3 สารการเรียนรู้แกนกลาง สารที่ 2 ดนตรี ศ 2.2.....	90
4 สารการเรียนรู้แกนกลาง สารที่ 3 นาฏศิลป์ ศ 3.2.....	91
5 แสดงปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	136
6 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความต้องการพัฒนาหลักสูตร บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ.....	140
7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของ โครงสร้างหลักสูตร.....	145
8 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตร.....	147
9 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน.....	148
10 แสดงผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน.....	148
11 แสดงผลการประเมินเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วย หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและ วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ.....	149
12 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน.....	151
13 แสดงผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน.....	152
14 แสดงผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัด สมุทรปราการ.....	153

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 องค์ประกอบของหลักสูตร.....	16
3 โครงสร้างของหลักสูตรในเชิงระบบ.....	17
4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์.....	31
5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา.....	34
6 รูปแบบการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของทาบา.....	36
7 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเชเลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส.....	38
8 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของโอลิวา (1).....	39
9 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของโอลิวา (2).....	40
10 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเคอร์.....	42
11 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของวิชัย วงษ์ใหญ่.....	44
12 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ.....	51
13 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของจิตพิพย์ เชื้อรัตนพงษ์.....	56
14 แนวทางในการบูรณาการหลักสูตรตามแนวคิดของ Jacobs.....	67
15 แบบของการบูรณาการตามแนวคิดของ McNeil.....	68
16 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.....	83
17 องค์ความรู้ ทักษะความสำคัญ และคุณลักษณะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษา.....	84
18 โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	85
19 แสดงความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดชั้นปีและสาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	92
20 ขั้นตอนการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ.....	118

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาคือ กลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์ ให้คิดเป็น ทำเป็นและรู้จักการแก้ปัญหา พร้อมทั้งมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษา หมวด 1 มาตรา 6 ว่า

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (2553, หน้า 1 - 2) ฉะนั้น การศึกษาจึงถือเป็นกระบวนการสำคัญ ที่ช่วยให้คนสามารถปรับตัว และพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพของคน ให้รู้จักสร้างองค์ความรู้ และสร้างคนที่มีคุณภาพการศึกษาของชาติด้วยการปฏิรูปการศึกษา ให้สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพ รู้เท่าทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง

การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ผ่านมา ยังไม่สามารถเอื้อต่อการพัฒนาคน ให้มีลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้” เนื่องจากการศึกษาในชั้นเรียนได้ล้อมกรอบตัวเอง ออกจากชุมชนและสังคม วิธีการเรียนการสอน จึงมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชามากกว่าการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง และไม่เน้นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนพัฒนาด้านการคิด การวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังขาดความเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีทันสมัยต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและสภาพแวดล้อม (สุมน อมรวิวัฒน์, 2544, หน้า 15)

การบูรณาการ เป็นการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ที่อาจมีลักษณะเป็นสาขาวิชาเดียวหรือต่างสาขาวิชาก็ได้ให้มีความต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย สามารถนำประสบการณ์ไปสู่ชีวิตจริง ได้มีผู้กล่าวถึงการบูรณาการหลักสูตรไว้ 3 ลักษณะคือ ระดับการบูรณาการ (Level of Integration) แนวทางการบูรณาการ (Option for Integration) และประเภทของการบูรณาการ (Type of Integration) Fogarty (1991) ได้แบ่งระดับของการบูรณาการไว้

10 ระดับ และในการบูรณาการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือก วิธีการ Connected เป็นวิธีการบูรณาการเนื้อหาสาระภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยในการเรียนการสอนมีการเชื่อมโยงหัวข้อหรือความคิดรวบยอดถึงกันและสอดคล้องกับแนวทางการบูรณาการ (Option for Integration) ของ Jacobs (1989) ในแนวทาง Integrated Curriculum คือ หลักสูตรบูรณาการ ที่เป็นการบูรณาการ ทักษะ เจตคติ ความเชื่อไปพร้อมกับบูรณาการเนื้อหา โดยผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ตามศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริงและในส่วนประเภทของการบูรณาการ (Type of Integration) หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับการแบ่งประเภทหลักสูตรของ McNeil (1985) ในแบบ Within subject areas เป็นการบูรณาการภายในขอบข่ายวิชา มีการจัดการกับเนื้อหาและหลักสูตรในวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิธีเรียนรู้ของวิชานั้น ๆ

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย 3 สาระ คือ สาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสาระนาฏศิลป์ ซึ่งรวมอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและครูผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี สำหรับการศึกษาภาคบังคับ (ชั้น ป. 1 - ม. 3) และตัวชี้วัดช่วงชั้นสำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4 - 6) ที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร การเรียนรู้ศิลปะ ส่วนใหญ่ต้องสอนเพียงคนเดียว ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบทุกสาระสอดคล้องกับรายงานการอภิปราย เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมการเรียนรู้และการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม วันเสาร์ที่ 18 สิงหาคม 2544 มีผู้เข้าร่วมอภิปรายคือ ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ คณบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ปัจจุบันเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) นายปัญญา ทรงเสรี ครูต้นแบบศิลปะ โรงเรียนสิงหราชพิทยาคม กรุงเทพฯ นางสุภาภรณ์ มั่นเกิดวิทย์ โรงเรียนบ้านทุ่งเสี้ยว นางสาวสาวิตรี สุวรรณสถิต ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการพื้นที่การศึกษา 12 สรุปว่า การสอนศิลปศึกษาในอดีตต่างคนต่างสอนเฉพาะด้านของตน ครูนาฏศิลป์สอนรำ ครูดนตรีสอนร้องและครูจิตรกรรมสอนเขียนรูป ซึ่งปัจจุบันต้องบูรณาการศิลปะหลายแขนงเข้าด้วยกัน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2545, หน้า 10) นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับวิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่เป็้องค์กรนำในการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพและพัฒนาสู่มาตรฐานสากล มีจุดเน้นการพัฒนาให้มีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งมีเป้าหมายและการประเมินระดับสถานศึกษา/หน่วยงานให้ครูผู้สอนผ่านการประเมินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นระดับคุณภาพ ตามเป้าหมายในปีการศึกษา 2551 ครูต้องผ่านเกณฑ์ การประเมินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการร้อยละ 80 ปีการศึกษา 2552 ร้อยละ 85 และปีการศึกษา 2553 ร้อยละ 90 นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่จะต้องจัดให้มีการบูรณาการโดยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการ เข้ามารวบรวมเป็นหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, หน้า 11, 57)

จากบริบทของสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการหรือที่เรียกกันว่า “เมืองปากน้ำ” เป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นเมืองหน้าด่านที่มีความสำคัญตลอดมาทุกยุคทุกสมัย และมีคำขวัญประจำจังหวัดว่า

“ป้อมยุทธนาวี พระเจดีย์กลางน้ำ ฟาร์มจระเข้ใหญ่ งามวิไลเมืองโบราณ สงกรานต์พระประแดง ปลาสลิดแห้งรสดี ประเพณีรับบัว ครบถ้วนทั่วอุตสาหกรรม” (เจริญ อ่อนนวม, ม.ป.ป., หน้า 6)

คำขวัญดังกล่าวสะท้อนให้เห็นภาพของอดีต ปัจจุบันและอนาคต ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณ วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย เอกลักษณ์ไทย การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและเทคโนโลยี ซึ่งมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และธำรงไว้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นความสำคัญของการจัดทำหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และเป็นสิ่งสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยทำการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 3 สาระ คือ สาระทัศนศิลป์ มาตรฐาน ศ 1.2 ให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของงานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล สาระดนตรี มาตรฐาน ศ 2.2 ให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากลและสาระนาฏศิลป์ มาตรฐาน ศ 3.2 ให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสาระการเรียนรู้แกนกลางและตัวชี้วัดชั้นปี ในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีตัวชี้วัดชั้นปีและสาระการเรียนรู้แกนกลางที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องสัมพันธ์กันและเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมในท้องถิ่นตามตัวชี้วัดชั้นปีตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

จากการวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ รวมถึงตัวชี้วัดชั้นปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) ของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จะเห็นว่า มีจุดร่วมที่สามารถนำมาบูรณาการได้อย่างเหมาะสมคือ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะ ในงานวิจัยของขวัญชนก ต่วนชื่น (2551, หน้า 94) ว่า นักเรียนมีแนวโน้มที่จะมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ด้านดนตรี นาฏศิลป์ และทัศนศิลป์ ลดน้อยลง ซึ่งเป็นเรื่อง น่าเป็นห่วงว่า หากขาดการปลูกฝังและอนุรักษ์ต่อไปอาจจะหมดคุณค่าในทางสังคม และขาดผู้สืบทอดในที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ศิลปะ วัฒนธรรม รวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการ ยังคงดำรงอยู่ จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องให้ความรู้และปลูกฝัง ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและร่วมกันรักษา ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเหตุผลดังกล่าว จัดทำหลักสูตรบูรณาการเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่ง ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะพัฒนาหลักสูตรโดยการบูรณาการภายในขอบข่ายวิชา (Within Subject Areas) คือ เป็นการจัดการกับเนื้อหาและหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิธีเรียนรู้ของวิชานั้น ๆ เป้าหมายของการบูรณาการคือ การปรับเนื้อหา กิจกรรมและทักษะให้ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ในการที่ผู้วิจัยเลือกการบูรณาการภายในขอบข่ายวิชา และการวิจัยครั้งนี้ เป็นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่มีการเชื่อมโยงระหว่าง สาระทัศนศิลป์ สาระดนตรีและสาระนาฏศิลป์ เนื่องจากการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนประถมศึกษาจะมีครูผู้สอนคนเดียว หรือครูผู้สอนไม่ได้จบตรงตามสาระทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบตามมาตรฐานและตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรกำหนด ฉะนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาในระดับหนึ่งให้ครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตร ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้ และจัดระดับของการบูรณาการตามแบบของ Fogarty คือ Connected เพราะเป็นวิธีการบูรณาการเนื้อหาสาระภายในกลุ่มสาระ โดยในการสอน มีการเชื่อมโยงหัวข้อ หรือความคิดรวบยอดถึงกัน เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันจากหัวข้อหนึ่งไปยังอีกหัวข้อหนึ่ง ทำให้เห็นความต่อเนื่องหรือเกี่ยวข้องกันของเนื้อหา ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 หน่วย ในแต่ละหน่วยจะมีการเชื่อมโยงเนื้อหา ทั้งสาระทัศนศิลป์ สาระดนตรีและสาระนาฏศิลป์ โดยใช้เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นแกนหลัก นอกจากนี้ยังเป็นไปตามแนวทางการบูรณาการหลักสูตรตามแนวคิดของ Jacobs เรื่องหลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นการบูรณาการทักษะ เจตคติ ความเชื่อ ไปพร้อมกันกับการบูรณาการเนื้อหา โดยผู้เรียนเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติตามศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุถึงจุดหมายของการเรียนการสอน และเป็นวิธีการที่จะ ทำให้ได้หลักสูตรบูรณาการที่มีคุณภาพ ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น มีทักษะและ กระบวนการเรียนรู้ที่ดี รู้จักคิด วิเคราะห์และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ ยังเป็นการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตร บูรณาการ และให้ผู้เรียนรู้จักการอนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริมในด้านศิลปะและวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและ วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามหลักสูตร บูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อศึกษาผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน ที่ได้รับการเรียนการสอนตาม หลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
4. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี
3. นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รู้สึกเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ
2. นักเรียนได้ฝึกทักษะการปฏิบัติงาน ที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และสร้างสรรค์งานด้านศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความรู้สึกเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
4. ได้เห็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ไว้ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง โรงเรียนที่จะนำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 34 คน (เป็นโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่
 - 2.1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ
 - 2.2.2 ทักษะการปฏิบัติงานจากการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ
 - 2.2.3 เจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ
3. ขอบเขตของการบูรณาการ คือ หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ได้แก่ สารทัศนศิลป์ สารดนตรี และสารนาฏศิลป์ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเชื่อมโยงเนื้อหาด้านความรู้ ทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ ภายใต้อำนาจ (Theme) เดียวกัน

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา ที่นำมาสร้างหลักสูตรเน้น เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ และอยู่ในกรอบของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย สารทัศนศิลป์ ศ 1.2 สารดนตรี ศ 2.2 และสารนาฏศิลป์ ศ 3.2 จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 40 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 2) การหาคุณภาพของหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

1.1 การกระบวนการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของโอทิวา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและออกแบบหรือร่างหลักสูตร ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ปรัชญาแนวคิดและจุดเน้น เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน สื่ออุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 การหาคุณภาพของหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความเหมาะสมและประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร

1.3 การทดลองใช้หลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) การศึกษานำร่อง เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตร และ 2) การทดลองใช้หลักสูตร

1.4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร จากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้โดยใช้เกณฑ์ในการประเมิน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี และเจตคติต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

2. หลักสูตรบูรณาการ หมายถึง หลักสูตรที่มีการนำส่วนของเนื้อหาสาระ กิจกรรม การเรียนการสอนและทักษะกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

3. การบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หมายถึง การเชื่อมโยงสาระทัศนศิลป์ สาระดนตรีและสาระนาฏศิลป์ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ภายใต้เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียน การสอนและทักษะกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ

4. การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง การสืบสาน และสร้างไว้โดยใช้ กระบวนการเรียนรู้ รูปแบบต่าง ๆ เพื่อปลูกฝัง ให้นักเรียนเกิดความรักและเห็นคุณค่าของศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นสมุทรปราการ หมายถึง ศิลปะที่ประกอบด้วย การเขียน รูป ฟ้อนรำ ดนตรี รวมถึงการดำรงชีวิต ประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน ศิลปะ งานช่างและภูมิปัญญา ท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการ ที่สามารถนำมาเชื่อมโยงบูรณาการ กันได้ทั้งสาระทัศนศิลป์ สาระดนตรีและสาระนาฏศิลป์

6. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในจังหวัดสมุทรปราการ

7. ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอนในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะทั้ง สาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสาระนาฏศิลป์ ในจังหวัดสมุทรปราการ

8. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนที่ได้ หลังจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

9. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนในเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

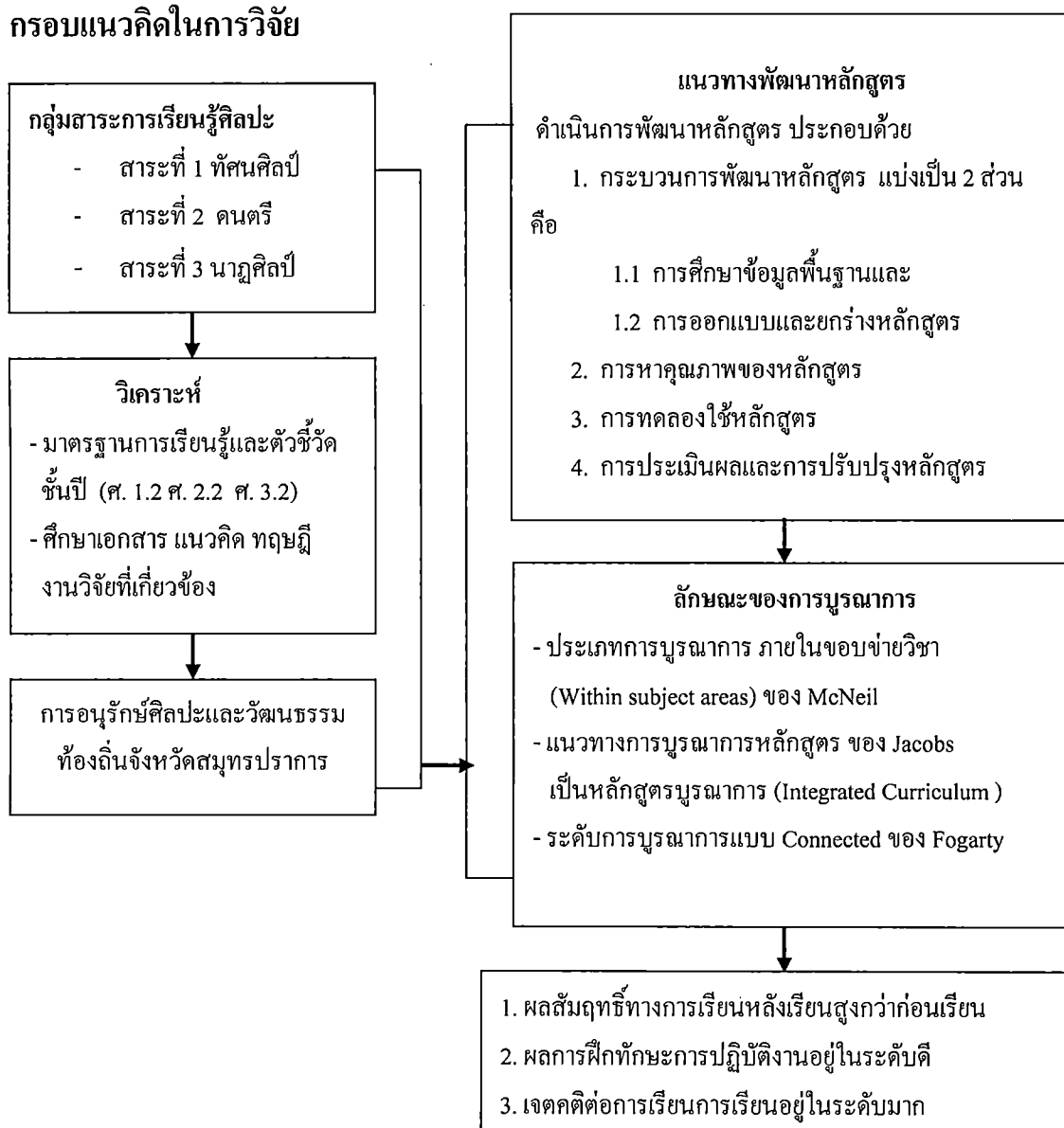
10. ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออก ถึงความสามารถ ในการ ปฏิบัติ ภาระงานต่าง ๆ ในด้านความคิดสร้างสรรค์ เทคนิคและวิธีการ ทักษะการนำเสนอและ ผลงาน

11. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดความสามารถ ใน การปฏิบัติกิจกรรม ภาระงานต่าง ๆ โดย กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนตามความสำคัญและนำ หน้าของคะแนนการปฏิบัติ เป็น 5 4 3 2 1 โดยกำหนด ตัวบ่งชี้พฤติกรรม เป็นการจัดลำดับคุณภาพ และมีเกณฑ์ในการสรุปผลคะแนนรวม เพื่อจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้และปรับปรุง โดยผู้วิจัยสร้างขึ้น

12. เจตคติของนักเรียน หมายถึง ความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียน ที่เกิดขึ้น หลังจากเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและ วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

13. แบบประเมินเจตคติต่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกหรือ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ที่มีข้อคำถามทั้งด้านบวก และด้านลบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสูตร
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
6. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
7. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
8. ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ
9. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
10. การประเมินการปฏิบัติ
11. เจตคติ
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

คำว่าหลักสูตร (Curriculum) ปรากฏในสหรัฐอเมริกาครั้งแรก ๆ ราว ค.ศ. 1820 ถึงแม้ว่า คำว่า หลักสูตรนี้จะใช้ในสกอตแลนด์ ตั้งแต่ ค.ศ. 1700 แล้วก็ตาม ในสหรัฐอเมริกา หลักสูตรถูกกำหนดคำจำกัดความเบื้องต้นว่า หมายถึง รายวิชาที่จะต้องเรียนหรือฝึกอบรมเพื่อให้เกิดผลผลิตอย่างใดอย่างหนึ่ง หลักสูตรในสมัยนั้น จึงมีค่าเท่ากับเนื้อหาในตำรา เท่ากับประมวล รายวิชา คู่มือครู หรือชุดการเรียนการสอนสำเร็จรูป คำจำกัดความดั้งเดิมนี้นี้ เป็นที่ยอมรับตั้งแต่นั้น เป็นต้นมาจนถึงปี 1930 ซึ่งเราเห็นได้จากคำจำกัดความที่เป็นอมตะในปรัชญาการศึกษา (สุนทร บำเรอราช, 2543, หน้า 4)

ความหมายหลักสูตรตามทฤษฎีของนักการศึกษาต่างประเทศ

คาสเวลและแคมเบล (Caswell & Cambell, 1935, p. 66 cited in Tyler, 1947, p. 76) ได้ให้คำจำกัดความว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของเด็กภายใต้การแนะนำของครู

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 79) ได้สรุปว่า “หลักสูตร” เป็นสิ่งที่เด็กจะต้องเรียนรู้ทั้งหมด โดยมีโรงเรียนเป็นผู้วางแผนและกำกับ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา

ทาบา (Taba, 1962, p. 11) ให้คำสรุปเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างสั้น ๆ ว่าหลักสูตรเป็นแผนการเกี่ยวกับการเรียนรู้

เนกเลียและอีเวนส์ (Neagley & Evans, 1967, p. 2) กล่าวว่า “หลักสูตรคือประสบการณ์ที่โรงเรียนกำหนดขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายตามความสามารถของนักเรียน”

โบแชมพ์ (Beauchamp, 1968, pp. 83 - 86) กล่าวว่า ไม่ว่าจะพิจารณาลักษณะใดก็ตาม เนื้อหาวิชาคือ ศูนย์กลางของหลักสูตร

โดล (Doll, 1970, p. 28) ได้อธิบายความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือ ประสบการณ์ทั้งปวงที่นักเรียนได้รับ ด้วยการสนับสนุนของโรงเรียน

กู๊ด (Good, 1973, p. 157) ให้ความหมายว่าหลักสูตรคือ กลุ่มวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาหลัก ๆ

ลีวิสและมัวร์ (Lewis & Moore, 1972, p. 7 cited in Good, 1973, p. 158) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นภาพรวมของความตั้งใจที่สังคมต้องการให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งต่างๆ ภายในเวลาและสถานที่ที่เหมาะสม

แซส (Zais, 1976, p. 3) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้สองประการคือ

1. เครื่องมือชี้ทางให้เห็นแผนการศึกษาของผู้เรียนเป็นเหมือนแผนที่ที่มีเส้นเขียนบ่งไว้ว่าจะเดินทางให้ถึงที่หมายได้อย่างไร เปรียบได้กับข้อกำหนดของหลักสูตรที่กำหนดไว้ว่าจะให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร

2. เครื่องมือชี้ขอบข่ายของการศึกษา หมายถึง กรอบที่กำหนดกฎเกณฑ์บางอย่างไว้ให้อยู่ในขอบข่ายที่จำกัด เพื่อความเหมาะสม ในการดำเนินการสอนเฉพาะเรื่อง

ราแกนและเซฟเฟอร์ (Ragan & Shepherd, 1977, p. 192 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2542, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ทุกชนิดของเด็กที่โรงเรียนรับผิดชอบ

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974, p. 6) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึงโอกาสการเรียนรู้ทั้งหมด ที่โรงเรียนจัดให้หรือเป็นแผนสำหรับให้โอกาสการเรียนรู้ เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และวัตถุประสงค์เฉพาะ ที่เกี่ยวข้องแก่ประชากรในสังคม โดยโรงเรียนแต่ละแห่งเป็นผู้ดำเนินการ

เฮสส์ (Hess, 1980, pp. 4 - 5) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียน
 ได้รับความจากการจัดการศึกษาโดยอาศัยพื้นฐานจากกรอบของทฤษฎี และการวิจัยจากอดีตและปัจจุบัน

โอลิวา (Oliva, 1982, p. 9) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นแผนหรือโปรแกรมสำหรับ
 ประสบการณ์ทั้งหมดที่จะให้ผู้เรียนได้รับ โดยโรงเรียนเป็นผู้นำทางให้

จากความหมายของหลักสูตรตามทัศนะของนักการศึกษาชาวต่างประเทศสรุปได้ว่า
 หลักสูตรคือ แผนหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ
 เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย ทางการศึกษาที่กำหนดไว้

ความหมายหลักสูตรตามทัศนะของนักการศึกษาไทย

ในวงการการศึกษาของไทย คำว่า หลักสูตร ถูกนำมาใช้ครั้งแรก ในการประกาศโครงการ
 ศึกษาชาติ พ.ศ. 2441 แต่มิได้อธิบายความหมายของคำว่า “หลักสูตร” จนกระทั่งปี พ.ศ. 2476
 จึงมีการแบ่งส่วนราชการในกรมวิชาการ ให้มีแผนกหลักสูตรในกองตำราและมีการกำหนด
 หลักสูตรชั้นต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2435 - 2507, หน้า 115 - 147 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช,
 2543, หน้า 5)

การให้ความหมายของ “หลักสูตร” ในระบบการศึกษาของไทย ก็มีความแตกต่างกัน
 ออกไปตามทัศนะของนักการศึกษาได้ดังนี้ (สุนทร บำเรอราช, 2543, หน้า 5)

ธีรารัง บัวศรี (2542, หน้า 6) ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น
 เพื่อแสดงถึง จุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรม
 การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 13 - 16) หลักสูตร ประกอบด้วยสื่อกลางของการเรียน
 การสอนที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้โอกาสแก่นักเรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ผลผลิต
 ทางการเรียนรู้ที่พึงปรารถนา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 6) กล่าวว่าหลักสูตรคือ ประสบการณ์ทั้งหลาย ที่ทาง
 โรงเรียนจัดให้นักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่พึงปรารถนา

กรมวิชาการ (2542, หน้า 5) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ
 เอกสารแนวทางการจัดการศึกษาแต่ละระดับ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิชา ขอบข่ายเนื้อหาวิชา
 โครงสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และรวมถึงมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัด
 ให้แก่นักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนและเกิดการเรียนรู้
 เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี สามารถนำไปพัฒนาการดำรงชีวิต

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 7) ได้กล่าวถึง ความหมายของหลักสูตร ดังนี้ หลักสูตร “Curriculum” สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มองว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่คาดหวัง กลุ่มที่มองว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และกลุ่มที่มองว่า หลักสูตรครอบคลุมทั้งสองกลุ่มที่กล่าวมา กลุ่มที่มองว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่คาดหวัง ได้แก่ กลุ่มที่ให้ความหมายหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ วิชาและเนื้อหาวิชา หลักสูตรเป็นโปรแกรมการศึกษา หลักสูตรเป็นเอกสารและ หลักสูตรแม่บท ส่วนกลุ่มที่มองว่า หลักสูตรที่เกิดขึ้นจริง ได้แก่ กลุ่มที่ให้ความหมายว่าหลักสูตร คือประสบการณ์

นิรมล ศตวุฒิ (2548, หน้า 3) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรจากทฤษฎีของนักการศึกษาได้เป็น 2 แนวทางคือ

1. หลักสูตรเป็นเนื้อหาวิชาที่วางแผนไว้ ในแง่นี้ หมายถึง รายวิชาที่ออกแบบไว้สำหรับสอนผู้เรียน ซึ่งเนื้อหาจะมีทั้งเนื้อหาที่เป็นความรู้ เป็นกระบวนการและเป็นทักษะโดยเน้นผู้เรียนทำความเข้าใจเนื้อหา และมีการวัดผลหลังการสอน ส่วนวิธีการสอนจะไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ดังนั้น ความหมายของหลักสูตรนี้ เป็นความหมายอย่างแคบ เพราะคุณค่าของประสบการณ์จะไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรและหลักสูตรในความหมายนี้ มีลักษณะคงที่ (Static) ไม่เคลื่อนไหว

2. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่สถานศึกษาเป็นผู้นำทางให้เกิดการเรียนรู้ หลักสูตรในความหมายนี้ ครอบคลุมถึงประสบการณ์ทั้งหมด ที่สถานศึกษารับผิดชอบจัด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ไม่ว่าประสบการณ์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่เขียนไว้หรือไม่ก็ตาม ในแง่นี้ หลักสูตรจะประกอบด้วย ทั้งเนื้อหาความรู้และประสบการณ์ทั้งหมด ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา แม้ว่าประสบการณ์นั้นจะไม่ได้วางแผนไว้ก่อน ในเอกสารหลักสูตรซึ่งเรียกว่า หลักสูตรซ่อนเร้นหรือหลักสูตรแอบแฝง (Hidden Curriculum)

จากความหมายของหลักสูตรตามทฤษฎีของนักการศึกษาไทย ที่กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า มวลประสบการณ์ทั้งหมด ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบ ทุกระดับการศึกษา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย เนื้อหาสาระ ทักษะ กระบวนการ กิจกรรมการเรียนการสอน เจตคติที่ดี และสามารถนำไปพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุผลตามเป้าหมาย ที่พึงประสงค์ และเป็นเครื่องมือ ในการควบคุมมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนบ่งชี้ทิศทางทางการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงปรารถนา และสนองความต้องการของสังคม

จะเห็นได้ว่า ทั้งทฤษฎีของนักการศึกษาต่างประเทศ และนักการศึกษาไทย ต่างก็มีความสอดคล้องกัน ในเรื่องของการให้ความหมายของหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตร คือ แผน

หรือมวลประสบการณ์ทั้งหลาย ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษา เพื่อป้องกันทิศทาง ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ ความสามารถ และนำไปพัฒนา เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้

ระดับของหลักสูตร

นิรมล ศตวุฒิ (2548, หน้า 7 - 9) กล่าวว่า หลักสูตรแบ่งออกได้ 2 ระดับใหญ่ ๆ คือ

1. หลักสูตรระดับกว้าง (Macro Curriculum) ประกอบด้วย การวางแผนหลักสูตร ในขอบเขตกว้าง จัดทำเอกสารหลักสูตร ที่ให้แนวทางโดยทั่วไป ให้แนวทาง ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ และให้รายละเอียดบางประการเกี่ยวกับวิธีการนำหลักสูตรไปใช้

2. หลักสูตรระดับแคบ (Micro Curriculum) ครอบคลุมถึง การที่ครูแต่ละคนออกแบบ โปรแกรมการสอน สำหรับผู้เรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง วางแผนการสอน เขียนแผนการสอน ซึ่งรวมถึง การวางแผนกิจกรรมที่ครู และผู้เรียนจะทำร่วมกัน

การจัดระดับของหลักสูตรโดยยึดหลักความห่างของการทำงานด้านหลักสูตร จากตัวผู้เรียน แบ่งระดับของหลักสูตรได้เป็น 4 ระดับดังนี้

1. หลักสูตรระดับสังคม (Societal Level) หลักสูตรระดับนี้ไกลจากผู้เรียนมากที่สุด เป็นหลักสูตรที่อาจจะออกแบบโดยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้บริหารหลาย ๆ ระดับ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตร ผู้แทนจากกลุ่มที่เชี่ยวชาญความรู้เฉพาะด้าน หรืออาจจะมีนักการเมืองร่วมด้วย เป็นต้น การทำงานด้านหลักสูตร ในระดับนี้ เป็นการตัดสินใจกำหนด ปรัชญาและจุดมุ่งหมาย เรื่องที่จะให้ผู้เรียนศึกษา ระยะเวลาที่จะใช้ในการศึกษา และสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ในลักษณะกว้างของการจัดการศึกษาทั้งหมดในสังคม

2. หลักสูตรระดับสถาบัน (Institutional Level) เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในการนำหลักสูตรระดับสังคมมาปรับใช้ และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งอาจจะดำเนินการ โดยบุคลากรในท้องถิ่น หลักสูตรในระดับนี้ เป็นการดำเนินการกำหนดเนื้อหา ในรายวิชาและ หัวเรื่อง ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียน โดยจัดทำเป็นเอกสาร ระบุถึงปรัชญา และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ระดับท้องถิ่น และสถานศึกษา การวางแผนการสอนระยะยาว และแนวทางการใช้หลักสูตร ซึ่งจะปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น

3. หลักสูตรระดับการสอน (Instructional Level) หมายถึง การวางแผนของครู และการสอนของครูในสถานศึกษาโดยคำนึงถึง หลักสูตรระดับสถาบัน ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึง ความจำเป็นและความต้องการของสถานศึกษาและผู้เรียนด้วย หลักสูตรระดับนี้จะขึ้นอยู่กับ ความคิดเห็นและแบบฉบับ (Style) ของครูแต่ละคนด้วย นอกจากนี้เมื่อหลักสูตรระดับนี้

มีการดำเนินการในชั้นเรียนจะมีความหลากหลาย และอาจจะไม่คงที่ตามแผนการสอนทุกประการ เพราะปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เรียนอาจเกิดขึ้น ในลักษณะที่มีได้คาดการณ์มาก่อน

4. หลักสูตรระดับประสบการณ์ (Experiential Level) เป็นหลักสูตรระดับที่ผู้เรียนได้รับความรู้และเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ต่างกัน เพราะภูมิหลัง แรงจูงใจ และระดับความอยากรู้แตกต่างกัน ดังนั้นหลักสูตรระดับประสบการณ์จึงเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน

ดังนั้นระดับของหลักสูตร จึงมิได้หมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ในทุกระดับ แต่จะหมายถึง การจัดทำหลักสูตร และนำไปปรับใช้ในแต่ละระดับในลักษณะ และขอบเขต ของงานแตกต่างกันไป และถ้ากล่าวถึง หลักสูตรระดับการศึกษาต่าง ๆ จะหมายถึงหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย หลักสูตรระดับประถมศึกษา หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา หรือหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

รากฐานและองค์ประกอบของหลักสูตร

สุนทร บำเรอราช (2543, หน้า 20) กล่าวว่า สิ่งที่นักการศึกษาถือว่าเป็นรากฐานของหลักสูตร มี 4 ประการ คือ

1. ปรัชญาความเชื่อของมนุษย์
2. สังคมและวัฒนธรรมของผู้จัดทำหลักสูตร
3. จิตวิทยาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

การที่ถือว่าเรื่องทั้ง 4 ประการ เป็นพื้นฐานสำคัญของหลักสูตร ก็เพราะหลักสูตรเกิดจากความคิด ที่จะให้การศึกษาแก่บุคคลในสังคม เมื่อผู้ทำหน้าที่ จัดการศึกษา มีความเชื่อ มีความคิดอย่างไร ก็มักจะวางหลักสูตรไปตามความเชื่อ หรือความคิดเช่นนั้น ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรมของตนด้วย ขณะเดียวกันหลักสูตรก็ต้องคำนึงถึงจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน และทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษานั้น บังเกิดผลดีและสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมาย

1. องค์ประกอบของหลักสูตร

รุจิรี ภู่อาระ (2545, หน้า 8) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบเข้ากันเป็นหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรด้วย ตามแนวคิดของนักการศึกษา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบไว้ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 1) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร มี 4 ประการคือ

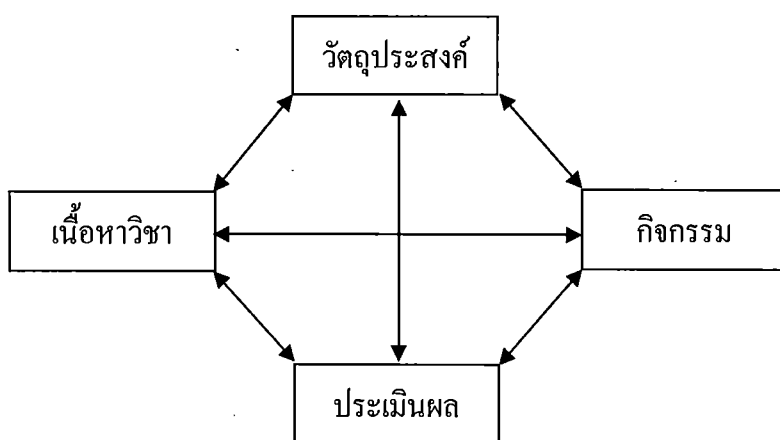
1. จุดมุ่งหมาย (Educational Purpose)
2. ประสบการณ์ (Educational Experience)
3. วิธีการจัดประสบการณ์เรียน (Organizational of Educational Experience)
4. วิธีการประเมินผล (Determination of What to Evaluate)

ทาบา (Taba, 1962, pp. 422 - 423) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ

คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ
2. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. วิธีการการประเมินผล

องค์ประกอบดังกล่าว สามารถแสดงความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของหลักสูตร (รุจิร ภูสาระ, 2545, หน้า 9)

โบแชมพ์ (Beauchamp, 1968, p. 108) เป็นผู้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตร ในเชิงระบบ คือส่วนที่ป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ที่ได้ (Output) ซึ่งแสดงภาพดังนี้

ส่วนที่ป้อนเข้า	กระบวนการ	ผลลัพธ์
- เนื้อหาวิชา - ผู้เรียน - ชุมชน - พื้นฐานการศึกษา	- ลักษณะการใช้ - สื่อ/อุปกรณ์ - ระยะเวลา - การวัดผล	- ความรู้ - ทักษะ - เจตคติ - ความมั่นใจ

ภาพที่ 3 โครงสร้างของหลักสูตรในเชิงระบบ (รุจิรี ภู่อาระ, 2545, หน้า 9)

เคอร์ (Kerr, 1968, pp. 16 - 17) ได้กำหนดองค์ประกอบไว้ 4 องค์ประกอบดังนี้

- 1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 2. ความรู้
- 3. ประสบการณ์เรียน
- 4. การประเมินผลหลังเรียน

สัจ จูทรานันท์ (2532, หน้า 244) ได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 7 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
- 2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
- 4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- 5. การเสนอแนะเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาในชุมชน
- 6. การประเมินผล
- 7. การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน

สุนทร บำเรอราช (2536, หน้า 49 - 50) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่สิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- 1. เอกสารหลักสูตร
- 2. หนังสือเรียนหรือเอกสารประกอบการเรียน
- 3. ระบบการประเมินผลการศึกษา
- 4. แนวการสอน หรือคู่มือการสอนวิชาต่าง ๆ
- 5. ครูหรือผู้สอน

6. กิจกรรมและการจัดประสบการณ์

7. สื่อการสอนและอุปกรณ์การสอน

วิชย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 5) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชา
3. วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน
4. วิธีการประเมินผล

ธารง บัวศรี (2542, หน้า 8 - 9) กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึง ผลรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures) หมายถึง ลักษณะและแผนผัง ที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว
5. เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะ และความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ ที่ต้องการให้ได้รับ
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอน ที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ต้องการ
8. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media) หมายถึง เอกสาร สิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวิดีโอทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 11) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบพื้นฐาน

4 องค์ประกอบ คือ

1. จุดประสงค์
2. สารความรู้และประสบการณ์
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. การประเมินผล

ฉวีวรรณ เสวตมัลย์ (2545, หน้า 9) ชาตรี มณีโกศล (2539, หน้า 69 – 70) ธวัชชัย เทียนประทีป (2541, หน้า 11 – 12) พูลสุข อุดม (2546, หน้า 19 – 20) รุจิร ภู่อาระ (2545, หน้า 8 – 9) สุชาลินี บุญญาพิทักษ์ (2545, หน้า 113 – 114) และสุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 18 – 19) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 4 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ (Objective) เป็นส่วนประกอบ ที่ระบุถึงปรัชญา แนวความเชื่อที่เป็น ปณิธานของหลักสูตร เป็นข้อความหรือสมมติฐาน ที่แสดงถึงจุดมุ่งหมายในการสอนของผู้สอน ซึ่งควรจะสอดคล้องกับความมุ่งหมาย ทางการศึกษาในระดับชาติ จุดประสงค์สามารถกำหนดได้หลาย ระดับ เช่น ระดับเป้าหมาย (Goal) จุดมุ่งหมาย (Purpose) เป็นต้น จุดประสงค์เหล่านี้ มีความ เฉพาะเจาะจง แตกต่างกันไป จะครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกได้เป็น 3 ด้าน ใหญ่ ๆ คือ ความรู้หรือสติปัญญา (Cognitive Domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (Affective Domain) และด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domain)

2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ (Content and Experience) เป็นข้อความ ที่แสดงถึงเนื้อหาวิชา ที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ รวมถึงทางเลือกให้ผู้เรียนได้ เลือกเรียนวิชา ที่ตรงกับความถนัดและความสนใจ การพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ และการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม ควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับ จุดประสงค์ และเป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญ มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Experience Organization) เป็นข้อความที่แสดงถึง วิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้พิจารณาดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ การพิจารณาการจัดประสบการณ์ ผู้สอนควรคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ได้ตามความสามารถ

4. การประเมินผล (Assessment) เป็นข้อความที่แสดงถึงเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ ในการประเมินรายวิชาและผลงานของผู้เรียน ผู้สอนต้องมีเครื่องมือในการวัด คุณลักษณะผู้เรียน ได้อย่างสอดคล้องกับพฤติกรรมตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงของผู้เรียน องค์ประกอบ ทั้ง 4 จะเรียงลำดับก่อนหลัง โดยมีเป้าหมายหรือจุดประสงค์ เป็นตัวนำไปกำหนดสิ่งที่จะต้อง การให้เกิดกับผู้เรียน ทำให้เห็นแนวทางในการจัดเนื้อหาสาระ ประสบการณ์และกิจกรรม

การเรียนการสอนอย่างสอดคล้อง ตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมไปถึงสื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล

นิรมล ศตวุฒิ (2548, หน้า 9 - 10) กล่าวว่า ในการจัดทำหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร ระดับใดก็ตาม จะต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร ตามส่วนประกอบดังนี้

1. หลักการ เป็นเป้าหมายปลายทางของหลักสูตรนั้น ๆ จัดขึ้นเพื่ออะไร ซึ่งจะกำหนดไว้ในลักษณะเชิงปรัชญาของหลักสูตร

2. จุดมุ่งหมาย แสดงความคาดหวังของหลักสูตร ว่าที่เรียนจบหลักสูตรนี้แล้วจะมี คุณลักษณะอย่างไร

3. จุดมุ่งหมายเฉพาะ หรือจุดประสงค์ของกลุ่ม หรือรายวิชา ระบุเฉพาะเจาะจงถึง คุณลักษณะของผู้เรียน เมื่อเรียนจบแต่ละกลุ่มวิชาแต่ละรายวิชา

4. โครงสร้างของหลักสูตร แสดงภาพรวมของทั้งหลักสูตรว่า ได้จัดเนื้อหา และ ประสบการณ์ของหลักสูตรในลักษณะใด สัดส่วนของเนื้อหาและประสบการณ์ ที่จะให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เป็นอย่างไร ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน แสดงการแบ่งเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียน การสอนแต่ละเนื้อหาความรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ เวลาโดยรวมที่ใช้ในการจัด การเรียน การสอนตลอดหลักสูตร

5. เนื้อหาหลักสูตร ประกอบด้วย ขอบเขตของเนื้อหาความรู้ ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ผู้เรียนจะรับจากการลงมือทำหรือปฏิบัติ และกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เป็นแนวทาง หรือวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้เนื้อหาและประสบการณ์ต่าง ๆ

6. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วยแนวทาง หรือวิธีการวัดผลและ ประเมินผลว่า ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ จุดประสงค์รายวิชา จุดประสงค์กลุ่มวิชา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้วหรือยัง รวมถึงระยะเวลาการประเมินผล

7. แนวทางการใช้หลักสูตร ให้คำแนะนำแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง กับการใช้หลักสูตร ให้ใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปความหมายขององค์ประกอบหลักสูตร ได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร คือ ส่วนที่จะนำมาประกอบเป็นหลักสูตรให้สมบูรณ์ เพื่อเป็น แนวทางในการที่จะนำมาจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ จุดมุ่งหมายของ หลักสูตร เนื้อหาสาระ และประสบการณ์ กระบวนการเรียนการสอน วัสดุหลักสูตรและสื่อ การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยที่การประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาคุณภาพ ประสิทธิภาพและคุณค่าของหลักสูตร อย่างเป็นทางการ โดยทั่วไปนั้นการประเมินหลักสูตร จะประกอบด้วยการกำหนดมาตรฐานในการพิจารณาคุณภาพ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการใช้มาตรฐานในการพิจารณาคุณภาพของหลักสูตร ทั้งนี้การประเมินหลักสูตร ควรเป็นโรงเรียนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการตัดสินใจปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

โอลิวา (Oliva, 1982, p. 432) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร สรุปได้ว่า จุดประสงค์หลักของการประเมินหลักสูตร คือ การพิจารณาว่าเป้าหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตรได้รับการดำเนินการหรือไม่ เป้าหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ หลักสูตรนั้นนำไปใช้ได้ในการปฏิบัติหรือไม่ สื่อการสอนและวิธีการสอนดีเพียงใด ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการใช้หลักสูตร ประสบความสำเร็จในการศึกษาต่อระดับสูงและในการทำงานหรือไม่ ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตในสังคมและทำประโยชน์ในสังคมได้ดีหรือไม่ และ โปรแกรมการเรียนนั้นคุ้มครองหรือมีประสิทธิผลเพียงใด

ทาบา (Taba, 1962, pp. 316 - 323) เสนอว่าโปรแกรมการประเมินหลักสูตร ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งหมายถึง ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. มีความครอบคลุม โดยครอบคลุมถึงความสามารถของผู้เรียนด้านต่าง ๆ เช่น การคิด เจตคติทางสังคม พัฒนาการทางสุนทรียภาพและค่านิยมทางศีลธรรม
3. มีคุณค่าด้านการวินิจฉัยที่เพียงพอ กล่าวคือ ผลจากการประเมินสามารถบอกได้ถึงระดับความสามารถที่ผู้เรียนมี
4. มีความตรง ซึ่งหมายถึง สามารถให้ข้อมูลในสิ่งที่ต้องการจะวัดได้
5. มีการรวมความเห็นจากการประเมิน ซึ่งหมายความว่า ควรต้องมีการแบ่งพฤติกรรมที่จะประเมินจากที่มีลักษณะซับซ้อนให้มีลักษณะเป็นส่วนย่อยๆ และจะประเมินทีละส่วน แล้วจึงนำผลแต่ละส่วนมารวมกัน เพื่อพิจารณาผลการประเมินรวมต่อไป
6. มีความต่อเนื่อง กล่าวคือ การประเมินผล ควรต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

เบรดดี (Brady, 1987, p. 138) ให้ความเห็นว่า การประเมินควรมีลักษณะดังนี้

1. เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลจำนวนมาก ในด้านผู้เรียนซึ่งไม่สามารถได้มาจากการสอบข้อเขียนเพียงอย่างเดียว
2. เกี่ยวข้องกับการตีความหมายข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน
3. เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูล เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและคุณภาพการสอน
4. เกี่ยวข้องกับการอธิบายวัตถุประสงค์ให้กระจ่างและการพิจารณาลักษณะพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้รับการเสริมสร้างหรือพัฒนา
5. เกี่ยวข้องกับการพิจารณาประสิทธิผลของเนื้อหาและวิธีการที่ใช้ในการบรรลุผลการเรียนที่กำหนด
6. เกี่ยวข้องกับการพิจารณาประสิทธิผลของการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรตามความจำเป็น

โซเวลล์ (Sowell, 1996 อ้างถึงใน บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2545, หน้า 257 - 271) มีความเห็นว่า การประเมินหลักสูตรประกอบด้วย การประเมินกระบวนการและประเมินผลผลิตพอสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินกระบวนการ ควรดำเนินการดังนี้
 - 1.1 เก็บข้อมูลจากครู ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับระดับชั้นของความวิตกกังวลระดับการใช้และการดำเนินงานตามสิ่งที่กำหนดในหลักสูตรใหม่ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ามาให้ความช่วยเหลือของคณะอำนาจการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
 - 1.2 เก็บข้อมูลจากคณะอำนาจการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อพิจารณาว่าคณะอำนาจการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ดำเนินงานได้ดีเพียงใด ซึ่งการเก็บข้อมูลดังกล่าวอาจอยู่ในรูปการสัมภาษณ์ โดยอาจถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ การให้คุณค่าและการรับรู้เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือในการใช้หลักสูตรใหม่ เป็นต้น
 - 1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างน้อย 2 ระดับ
 - ระดับแรก คณะอำนาจการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาตลอดเวลาในการให้ความช่วยเหลือแก่ครูตามความจำเป็น และระดับที่สอง จะเป็นการสรุปวิเคราะห์การใช้หลักสูตรของครูและการจัดทำรายการวิเคราะห์ เสนอต่อผู้ประเมินหลักสูตรเพื่อการแปลผลต่อไป
2. การประเมินผลผลิต ซึ่งจะพิจารณาว่าหลักสูตร ที่จัดทำและนำไปใช้นั้นบรรลุจุดหมายที่ต้องการเพียงใด โดยดำเนินการดังนี้
 - 2.1 เก็บข้อมูลจากผู้เรียน ซึ่งครูเป็นผู้เก็บข้อมูล โดยอาจใช้แบบทดสอบมาตรฐาน การประเมินที่เป็นจริง การประเมินผลในทางปฏิบัติ การประเมินผลเพิ่มผลงาน การเขียนบันทึกการเรียนรู้

2.2 เก็บข้อมูลจากบุคลากรของโรงเรียนและชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินผล จะเก็บข้อมูลจากครู บุคลากรของโรงเรียนและสมาชิกของชุมชน อีกทั้ง ผู้ประเมิน อาจจัดประชุมผู้ปกครอง พร้อมบุคลากรของโรงเรียน เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้เรียน

2.3 วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้จากผู้เรียน ครู บุคลากรและสมาชิกชุมชน จะได้รับการวิเคราะห์จากผู้ประเมินหลักสูตร เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรนั้น สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนเพียงใด

ในส่วนของเทคนิคในการเก็บข้อมูลในการประเมินหลักสูตรนั้น ทาบา (Taba, 1962, p. 329) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การใช้แบบทดสอบมาตรฐาน
2. การใช้แบบทดสอบที่ครูจัดทำเอง
3. การใช้เครื่องมือที่ไม่เป็นทางการ

วีลเลอร์ (Wheeler, 1967 อ้างถึงใน Brady, 1987, p. 143) ได้กล่าวถึงรูปแบบของ เครื่องมือ ที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. แบบทดสอบมาตรฐาน (แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความสามารถทางปัญญา แบบวัดความพร้อม)
2. แบบทดสอบที่ครูจัดทำเอง
3. การสังเกตและการบันทึกอย่างมีระบบ
4. แบบสอบถามชนิดคำถามปลายปิดประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ แบบมาตราส่วน ประมาณค่าแบบรายการประเมิน และแบบรายการให้ทำเครื่องหมาย
5. แบบสอบถามชนิดปลายเปิดและแบบสอบถามชนิดให้เติมประโยคให้สมบูรณ์ รวมทั้งแบบสอบถามชนิดใช้เทคนิคการคาดคะเน
6. แบบสัมภาษณ์

เซเลอร์และคณะ (Saylor, et al, 1981, pp. 320 - 337) กล่าวถึง รูปแบบการประเมิน หลักสูตรว่ามี 5 รูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียด พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. แบบวัดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objective Model) รูปแบบนี้ มาจาก รูปแบบของไทเลอร์ ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ก่อนแล้วพิจารณาแนวการสอน ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน ตามเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ดังกล่าว หลังจากนั้น จึงทำการประเมิน เพื่อพิจารณาว่าให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการนั้นหรือไม่

2. แบบการตัดสินใจ (Decision Making Model) รูปแบบนี้มาจากรูปแบบของคณะกรรมการระดับชาติชุด phi Delta kappa ที่มีสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นประธาน ซึ่งมีความเห็นว่า การประเมินผลทางการศึกษา ควรดำเนินการเพื่อการหาข้อมูลสำหรับการตัดสินใจและในการหาข้อมูลนั้น จะดำเนินการดังนี้ (1) การประเมินบริบทซึ่งจะเกี่ยวกับจุดประสงค์ของหลักสูตร (2) ประเมินตัวป้อน (3) การประเมินกระบวนการ (4) การประเมินผลผลิต ทั้งนี้ในแต่ละขั้นตอนนั้นจะดำเนินการดังนี้

2.1 กำหนดสิ่งที่ประเมิน

2.2 กำหนดชนิดของข้อมูลที่ต้องแก้ไขในการตัดสินใจ

2.3 รวบรวมข้อมูล

2.4 กำหนดเกณฑ์ที่จะระบุถึงคุณภาพของสิ่งที่ได้รับการประเมิน

2.5 วิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.6 เสนอข้อมูลแก่ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจ

นอกจากนี้ ยังมีการประเมินในรูปแบบการตัดสินใจอีกรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ รูปแบบของ โพรวัส (Provus) ซึ่งเป็นการประเมินหาความแตกต่าง (Discrepancy Evaluation) โดยมีการดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดมาตรฐาน โปรแกรม 2) พิจารณามีความแตกต่างระหว่างการดำเนินการโปรแกรมกับมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ 3) ใช้ข้อมูลความต่างนั้นในการเปลี่ยนการดำเนินการโปรแกรมหรือเปลี่ยนมาตรฐานที่กำหนดนั้นใหม่

3. แบบไม่กำหนดเป้าหมาย (Goal-Free Evaluation Model) การประเมินหลักสูตรแบบนี้ มาจากแนวคิดของสคิฟเวน (Scriven) ที่มี ความเห็นว่า ในการประเมินผลหลักสูตรนั้น ผู้ประเมินไม่ควรถูกรอบงำ จากอิทธิพลของเป้าหมายของหลักสูตร ที่ผู้พัฒนาหลักสูตรกำหนดไว้ กล่าวคือ ผู้ประเมินผลควรมีอิสระในการเก็บข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏ อันเป็นผลเนื่องมาจากผลการใช้หลักสูตร โดยข้อมูลที่ได้ จะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลที่ได้จากข้อมูลจะนำไปประเมินความจำเป็นที่มีอยู่ ซึ่งจะคล้ายคลึงกับเป้าหมายในการประเมินผล ในรูปแบบอื่น ๆ ฉะนั้นการประเมินผลรูปแบบนี้ จึงเป็นการประเมินผลรวม เช่นเดียวกับการประเมินผลที่ใช้กับผู้บริหาร

4. แบบการให้การรับรองผล (Accreditation Model) การประเมินผลหลักสูตรแบบนี้ มาจากแนวการประเมินผล ของมหาวิทยาลัยมิชิแกน ที่ประเมินโปรแกรมการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ในรัฐมิชิแกน เพื่อการรับรองผล ให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยโดยไม่ต้องสอบเข้า ซึ่งต่อมาได้มีการนำแนวทางดังกล่าว มาใช้ในการรับรองผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งหลายในรัฐต่าง ๆ โดยรัฐจะเป็นผู้ประเมิน เพื่อให้การรับรองผล รวมทั้ง การจัดการศึกษาระดับวิชาชีพ ในสถาบันการศึกษาระดับสูง โดยสมาคมวิชาชีพต่างๆ ในการประเมินผลแบบนี้คือ การใช้ประสบการณ์และความรู้ทางวิชาชีพ สำหรับการควบคุมและปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาโดย

เปรียบเทียบผลการศึกษากับมาตรฐานทางวิชาชีพในทุกๆ ด้าน เช่นเดียวกับรูปแบบการตัดสินใจของสต๊ฟเฟิลบีม (Sufflebeam) ซึ่งประกอบด้วย การประเมินบริบท การประเมินตัวป้อน การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต ทั้งนี้ในการประเมินนั้น จะมีคณะผู้ประเมินจากหน่วยงานรัฐ หรือสมาคมวิชาชีพไปตรวจเยี่ยมโรงเรียนหรือสถานศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินผลเป็นครั้งคราว

5. การตอบสนอง (Responsive Model) การประเมินผลหลักสูตรรูปแบบนี้มาจากแนวคิดของสเตค ซึ่งจะพิจารณาข้อมูลใน 3 ประเภท

5.1 สิ่งที่มีมาก่อน (Antecedents) หมายถึง สภาพการณ์ที่ปรากฏ ก่อนการใช้หลักสูตร

5.2 ปฏิสัมพันธ์ (Transactions) หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนและครูผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับที่ปรึกษา ฯลฯ เกี่ยวกับกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอน

5.3 ผลการเรียนรู้ (Outcomes) หมายถึง ความสามารถ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ และแรงบันดาลใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการเรียนที่ได้รับ ข้อมูลทั้ง 3 ประเภทที่ได้มานั้น จะนำมาประเมินโดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ในส่วนของการเลือกรูปแบบการประเมินผล เพื่อการพัฒนาหลักสูตรนั้น เซเลอร์ และคณะ (Saylor, et al, 1981, pp. 332 - 333) ได้ให้ความเห็นไว้ พอสรุปได้ว่า ผู้ประเมินไม่จำเป็นต้องจำกัดตนเอง โดยเลือกใช้เพียงรูปแบบหนึ่งรูปแบบใด แต่อาจใช้รูปแบบต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม แล้วแต่จุดประสงค์ในการประเมิน เช่น หากต้องพิจารณาว่าหลักสูตร จะเป็นไป ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ก็อาจใช้การประเมินในรูปแบบวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือรูปแบบการตัดสินใจหรือ หากจุดประสงค์ในการประเมิน คือ การพิจารณาผลที่ตามมาจากการใช้หลักสูตร ก็อาจใช้การประเมินผลแบบไม่กำหนดเป้าหมายของสคริปเวน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เซเลอร์และคณะ (Saylor, et al, 1981, p. 334) เสนอว่าการประเมินผลหลักสูตรนั้นควรต้องครอบคลุมทั้งประเมินผลระหว่างการค้าเนินงานและการประเมินผลรวมด้วย พร้อมทั้งได้เสนอรูปแบบการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การประเมินส่วนสำคัญๆ ของหลักสูตรดังนี้

1. เป้าหมายหลัก เป้าหมายรองและวัตถุประสงค์
2. โปรแกรมการศึกษารวม
3. โปรแกรมการศึกษาเฉพาะ
4. การเรียนการสอน
5. โปรแกรมการประเมินผล

ฉะนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร จะครอบคลุมตั้งแต่การพิจารณา รายละเอียดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนและผลการเรียนที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการใช้หลักสูตร นั้น ส่วนรูปแบบในการประเมินอาจแตกต่างกันไป ซึ่งย่อมต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการประเมิน อย่างไรก็ดี โดยส่วนใหญ่แล้ว ผลจากการประเมินมักจะนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการแก้ไขและ ปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

การพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

ขึ้นอยู่กับการให้นิยามของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละสถานการณ์ การพัฒนาหลักสูตรเป็นคำที่ใช้แพร่หลายกันมาก มีความหมายครอบคลุมงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ดี การพัฒนาหลักสูตรมีผู้ให้นิยามได้ดังต่อไปนี้

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974, p. 7 อ้างถึงใน สัจ จุทรานันท์, 2532, หน้า 31) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นฐานอยู่ตามความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึง การผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

สัจ จุทรานันท์ (2532, หน้า 34) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานจัดทำหลักสูตรขึ้นใหม่หรือจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

สุนทร บำเรอราช (2536, หน้า 135) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง กระบวนการจัดแนวทางการศึกษา เป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางและมีหลายขั้นตอน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 9) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การพยายามวางโครงการ ที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หรือการพัฒนาหลักสูตร และการสอนคือ ระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำรา คู่มือครูและสื่อการเรียนต่างๆ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล การใช้หลักสูตร การปรับปรุง แก้ไขและการให้การอบรมครูผู้ใช้หลักสูตร ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริหารและการบริการหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น มีขั้นตอนการดำเนินงานและองค์ประกอบ เช่น การกำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ คู่มือครู สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการในการดำเนินการสร้างหลักสูตร (Zais, 1976, p. 445) การพัฒนาหลักสูตรจะมีความหมายรวมถึง การวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตรด้วย และจะมีการใช้คำว่า การปรับปรุงหลักสูตร ในความหมายที่ใกล้เคียงกับการพัฒนาหลักสูตร แต่อาจพิจารณาได้ว่า การปรับปรุงหลักสูตร เป็นผลของการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้น ขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรคือ การวางแผนหลักสูตร ซึ่งเป็นขั้นของการพิจารณาจัดทำแผน ส่วนการใช้หลักสูตรนั้น หมายถึง การแปลแผนไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน ในรูปของการจัดการเรียนการสอน สำหรับการประเมินผลหลักสูตรนั้น จัดเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะมีการประเมิน ทั้งในด้านผู้เรียนและโปรแกรมการเรียนและในบางโอกาสจะมีการแก้ไขหลักสูตร ซึ่งเป็นการดำเนินการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรด้วย และคำว่าแก้ไขหลักสูตรนี้สามารถใช้แทนคำว่า การพัฒนาหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร ได้เช่นกัน (Oliva, 1982, p. 25) ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินการ เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดหลักสูตรรวมถึงการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้หลักสูตร การประเมินผลหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรด้วย

สำหรับข้อมูลพื้นฐานซึ่งใช้สำหรับการพัฒนาหลักสูตรนั้น นักการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นในทำนองเดียวกัน ดังนี้

คิวอี้และทาบา (Dewey & Taba, 1962, อ้างถึงใน Wiles & Bondi, 1989, p. 8) และ เซเลอร์และคณะ (Saylor, et al, 1981, pp. 116 - 155) มีความเห็นว่า ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้เรียน สังคม และเนื้อหา หรือความรู้ โบค (Bode, 1931, อ้างถึงใน Wiles & Bondi, 1989, p. 8) ได้กล่าวว่า “ความแตกต่างของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มาจาก 3 แหล่ง คือ (1) ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา (2) ความเห็นของผู้ปฏิบัติ และ (3) ความสนใจของผู้เรียน” ในทำนองเดียวกัน ไซส์ (Zais, 1976, pp. 15 - 16) เห็นว่าแหล่งข้อมูล ที่ใช้ในการกำหนดหลักสูตรได้แก่ (1) ปรัชญาและธรรมชาติของความรู้ (2) สังคมและวัฒนธรรม (3) ลักษณะของผู้เรียน และ (4) ทฤษฎีการเรียนรู้ ส่วน ลอว์ตัน (Lowton, 1978, อ้างถึงใน Brady, 1987, p. 39) พิจารณาว่า ในการกำหนดหลักสูตรคือ จิตวิทยา สังคมวิทยาและปรัชญา เห็นว่าข้อมูลพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรได้แก่ (1) ปรัชญาการศึกษา (2) สภาพสังคม (3) แผนการศึกษาชาติ (4) เทคโนโลยี (5) ความต้องการของผู้เรียน (6) นักวิชาการแต่ละสาขา (7) จิตวิทยาการเรียนรู้

ในส่วนของการพัฒนาหลักสูตรนั้น อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการต่าง ๆ ได้พัฒนาสืบเนื่อง มาจากเทคนิควิเคราะห์ ในการวางแผนหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949 อ้างถึงใน Wiles & Bondi, 1989, p. 10) ซึ่งสรุปได้ว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร มีองค์ประกอบ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. จุดประสงค์ทางการศึกษาที่โรงเรียนควรมี
2. ประสบการณ์ทางการศึกษาที่ควรได้รับการจัดเพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ข้างต้น
3. การดำเนินงานจัดประสบการณ์ทางการศึกษาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ
4. การประเมินผลการจัดการศึกษาตามจุดประสงค์ทางการศึกษาที่กำหนดไว้

ในปี ค.ศ. 1962 ทาบา (Taba, 1962, p. 12) ได้พัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ ให้มีขั้นตอนในการดำเนินการ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวินิจฉัยความต้องการ
2. การตั้งจุดประสงค์
3. การเลือกเนื้อหา
4. การจัดเนื้อหา
5. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
7. การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมิน

จะเห็นได้ว่า การดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ใน 7 ขั้นตอน ดังกล่าว ของทาบาคอบคลุมองค์ประกอบหลักสูตร 4 ประการ ตามแนวคิดของไทเลอร์ กล่าวคือ การดำเนินการในขั้นที่ 1 - 2 นั้นก็เพื่อที่จะได้องค์ประกอบ ในด้านจุดประสงค์ของหลักสูตร การดำเนินการในขั้นตอนที่ 3 - 5 ก็เพื่อที่จะได้องค์ประกอบ ในด้านเนื้อหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ การดำเนินการขั้นตอนที่ 6 ก็เพื่อที่จะได้องค์ประกอบในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการดำเนินการในขั้นที่ 7 ก็เพื่อที่จะได้องค์ประกอบในด้านการประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตร

ไวลส์และบอนได (Wiles & Bondi, 1989, pp. 17 - 19) มีความเห็นว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีวงจรพื้นฐาน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายและพัฒนาเป็นจุดประสงค์ต่อไป

2. การออกแบบ เพื่อความมุ่งหมายในการปรับปรุงหลักสูตรชัดเจนแล้ว จึงสามารถจัดข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในรูปแบบของแผนการปฏิบัติการ เพื่อกำหนดสิ่งที่จะทำ รวมทั้งกำหนดระยะเวลา ความรับผิดชอบ และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อไป

3. การใช้หลักสูตร ในการใช้หลักสูตร จำเป็นจะต้องมีระบบการจัดการที่ดีเพื่อให้แผนที่วางไว้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งขั้นนี้มักจะเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรและการฝึกอบรมต่าง ๆ

4. การประเมินหลักสูตร การประเมินหลักสูตรนั้นเพื่อติดตามความก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และมักมีการให้คำแนะนำในการปรับปรุงตามมา

จากการพิจารณา แนวคิดของไวลส์และบอนได (Wiles & Bondi, 1989, pp. 17 - 19) ข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในวงจรดังกล่าว ยังคงครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการตามแนวคิดของไทเลอร์ กล่าวคือ การดำเนินการในขั้นที่ 1 ก็เพื่อให้ได้ องค์ประกอบ ด้านความมุ่งหมาย หรือจุดประสงค์ของหลักสูตร การดำเนินการในขั้นที่ 2 ก็เพื่อให้ได้องค์ประกอบ ทางด้านเนื้อหา และประสบการณ์ การดำเนินการในขั้นที่ 3 ให้ความหมายครอบคลุม ถึงองค์ประกอบด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน และการดำเนินงานในขั้นที่ 4 หมายถึง องค์ประกอบด้านการประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตร

ในทำนองเดียวกันโซเวลล์ (Sowell, 1962 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2546, หน้า 26) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีการดำเนินการดังนี้

1. การพิจารณาสภาพการณ์โดยทั่วไปและการประเมินตามความต้องการพื้นฐาน
2. การกำหนดปรัชญา เป้าหมาย และวัตถุประสงค์
3. การออกแบบและการเขียนหลักสูตร
4. การทดลองหลักสูตรนำร่อง
5. การใช้หลักสูตร
6. การประเมินหลักสูตร

อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโซเวลล์ ดังกล่าว ยังคงครอบคลุมองค์ประกอบหลักสูตร 4 ประการตามแนวคิดของไทเลอร์ เนื่องจากสามารถพิจารณาได้ว่าการดำเนินการในขั้นที่ 1 - 2 ก็เพื่อให้ได้องค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมาย หรือจุดประสงค์ของหลักสูตร การดำเนินการในขั้นที่ 3 ครอบคลุมองค์ประกอบด้านเนื้อหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการดำเนินการในขั้นที่ 6 หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้มา ซึ่งองค์ประกอบด้านการประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษา เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินการที่มีองค์ประกอบ และขั้นตอน หลายประการ ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญคือ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการทำหลักสูตร มีการออกแบบกิจกรรม เพื่อกำหนดแผนกิจกรรม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีการนำหลักสูตรที่ออกแบบไปใช้ และประเมินผลเพื่อตรวจสอบหลักสูตรที่จัดทำขึ้น

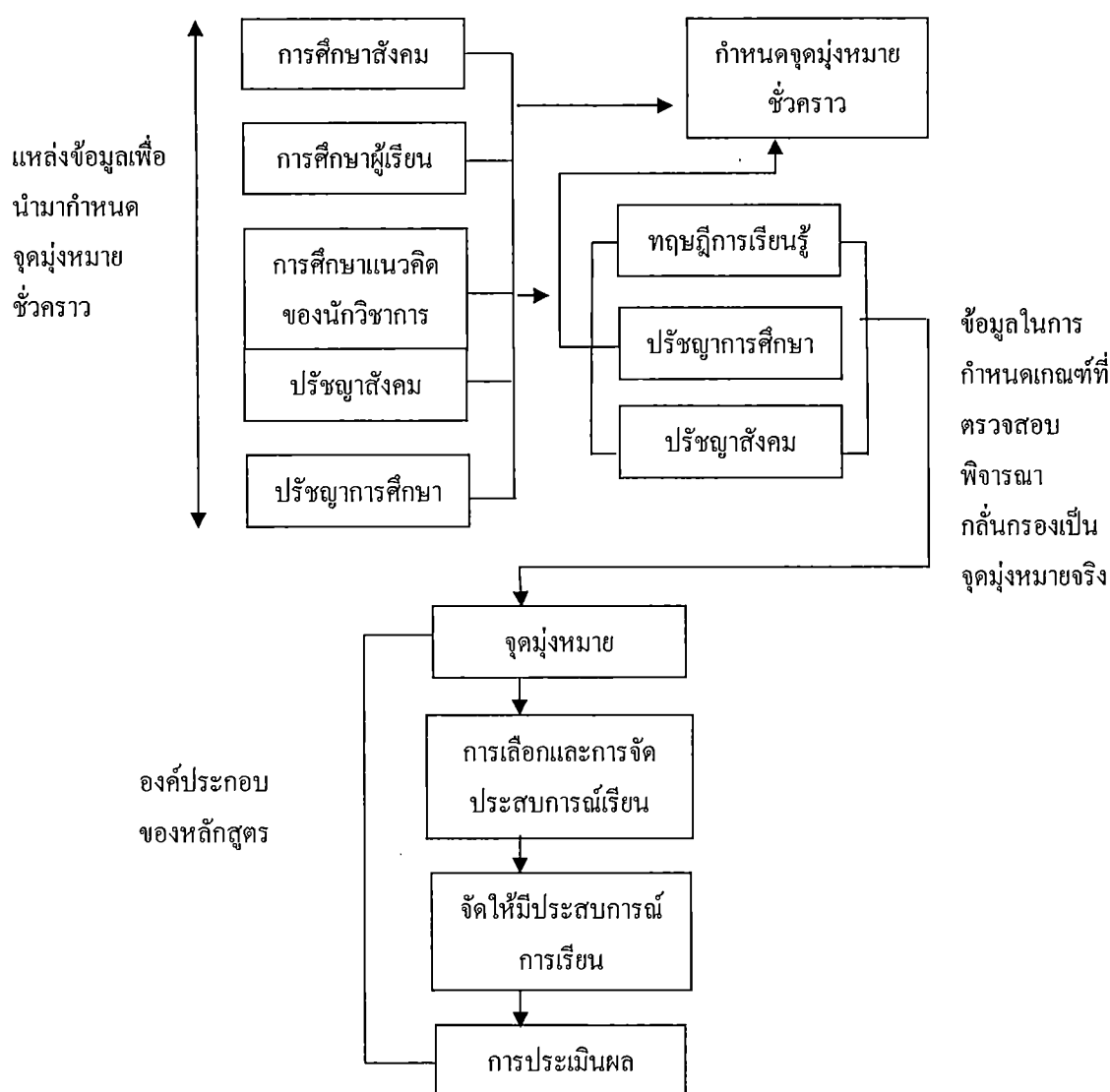
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler)

ไทเลอร์ ได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ซึ่งก็คือ หลักการและเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตร (Tyler rationale) ว่าในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ต้องตอบคำถามพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการคือ (Tyler, 1949, p. 3)

1. จุดมุ่งหมายการศึกษา (Educational Purposes) อะไรบ้างที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
2. ประสบการณ์ทางการศึกษา (Educational Experiences) อะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องจัดให้ เพื่อช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรจึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. ประเมินประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร จึงจะทราบได้ว่าผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

ไทเลอร์ ได้วางรูปแบบโครงสร้างของหลักสูตรโดยใช้วิธีการและเป้าหมายปลายทาง (Means and ends approach) ดังนี้

ภาพที่ 4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 3 อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 11)

จากภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายนั้นในขั้นแรกต้องกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายชั่วคราวก่อน โดยต้องนำบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น บริบททางด้านสังคมไทย ด้วยการนำสิ่งที่สังคมคาดหวังว่า ต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างไร และมีการศึกษาตัวผู้เรียน เช่น ความต้องการ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นต้น นอกนั้นยังต้องศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 12) ความเชื่อ ค่านิยมของสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องศึกษาวิเคราะห์ให้ชัดเจน และจัดการศึกษาสำหรับใคร สิ่งเหล่านี้ช่วยให้แสวงหาคำตอบที่ชัดเจนในการกำหนดเป้าหมายหรือทิศทางของการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรและการเสนอของไทเลอร์ มีลักษณะที่สำคัญ คือ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 12 - 14)

1. จุดมุ่งหมาย เป็นตัวกำหนดควบคุมการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนั้น การกำหนดจุดมุ่งหมายจึงมี 2 ขั้นตอน คือ ตอนแรกเป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราว แล้วจึงหาวิธีการ และเกณฑ์จากทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาสังคม มากลั่นกรอง จุดมุ่งหมายชั่วคราว เพื่อให้ได้มาเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของหลักสูตร พื้นฐานทางจิตวิทยาและปรัชญาในการพัฒนาหลักสูตร จะเข้ามามีบทบาทและช่วยในการตรวจสอบเพื่อความชัดเจนของการกำหนดจุดมุ่งหมายขึ้น เพื่อตอบคำถามและหาความชัดเจนว่าการจัดหลักสูตร เพื่อตอบสนองใคร ตอบสนองผู้เรียนหรือสังคม

2. การเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่คาดหวังว่าจะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ การจัดกิจกรรมทั้งในการเรียนการสอนและส่วนที่เป็นการเสริมหลักสูตรทั้งนี้ก็เพื่อให้กระบวนการ เรียนการสอน ดำเนินไปเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ไทเลอร์ ได้เสนอหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ไว้ ดังนี้

2.1 ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกพฤติกรรมและการเรียนรู้เนื้อหา ตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย

2.2 กิจกรรมและประสบการณ์นั้น ทำให้ผู้เรียนพอใจปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ได้ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย

2.3 กิจกรรมและประสบการณ์นั้น อยู่ในข่ายความพอใจที่พึงปฏิบัติได้

2.4 กิจกรรมและประสบการณ์หลาย ๆ ด้านของการเรียนรู้ อาจนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงข้อเดียวก็ได้

2.5 กิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้เพียงหนึ่งอย่าง อาจตอบสนองจุดมุ่งหมายหลาย ๆ ข้อได้

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ในด้านเวลาต่อเวลา และเนื้อหาต่อเนื้อหา เรียกว่า เป็นความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (Vertical) กับแนวนอน (Horizontal) ซึ่งมีเกณฑ์ในการจัดการดังนี้

3.1 ความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งของส่วน องค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตร จากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้นไป เช่น ในวิชาทักษะ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อย ๆ และต่อเนื่องกัน

3.2 การจัดช่วงระดับ (Sequence) หมายถึง ความสัมพันธ์แนวตั้งของส่วน องค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตร จากสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนไปสู่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง หรือจากสิ่งที่มี ความง่ายไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้น การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3.3 บูรณาการ (Integration) หมายถึง ความสัมพันธ์กันในแนวนอนของ องค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตร จากหัวข้อเนื้อหาหนึ่งไปยังอีกหัวข้อเนื้อหาหนึ่งของรายวิชา หรือจากรายวิชาหนึ่งไปยังอีกรายวิชาอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน การจัดประสบการณ์จึงควร เป็นในลักษณะ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความคิดเห็น และแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหา ที่เรียน เป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมดของผู้เรียน จึงจะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ ต่าง ๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับ สถานการณ์ที่แวดล้อม

4. การประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนการสอนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ สมควรมีการปรับแก้ในส่วนใดบ้าง พิจารณาลงข้อต่อไป

4.1 กำหนดจุดมุ่งหมายที่จะวัดและพฤติกรรมที่คาดหวัง

4.2 วัดและวิเคราะห์สถานการณ์ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเหล่านั้น

4.3 ศึกษาสำรวจข้อมูลเพื่อสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมเหล่านั้น ได้อย่างเหมาะสม

4.4 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

4.4.1 ความเป็นปรนัย (Objectivity)

4.4.2 ความเชื่อมั่น (Reliability)

4.4.3 ความเที่ยงตรง (Validity)

4.4.4 การพิจารณาผลการประเมิน ให้เป็นประโยชน์เพื่ออธิบายผลการเรียนรู้เป็น รายวิชาหรือเป็นกลุ่ม การอธิบายถึง ส่วนดีของหลักสูตร หรือสิ่งที่ต้องปรับแก้เพื่อเป็นแนวทางใน การปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba)

แนวคิดของทาบในการพัฒนาหลักสูตรใช้วิธีแบบรากหญ้า (Grass - Roots Approach) มีความเชื่อว่า หลักสูตรควรได้รับการออกแบบ โดยครูผู้สอนมากกว่าที่พัฒนาจากองค์กรที่อยู่ ระดับสูงขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ (Taba, 1962, p. 12)

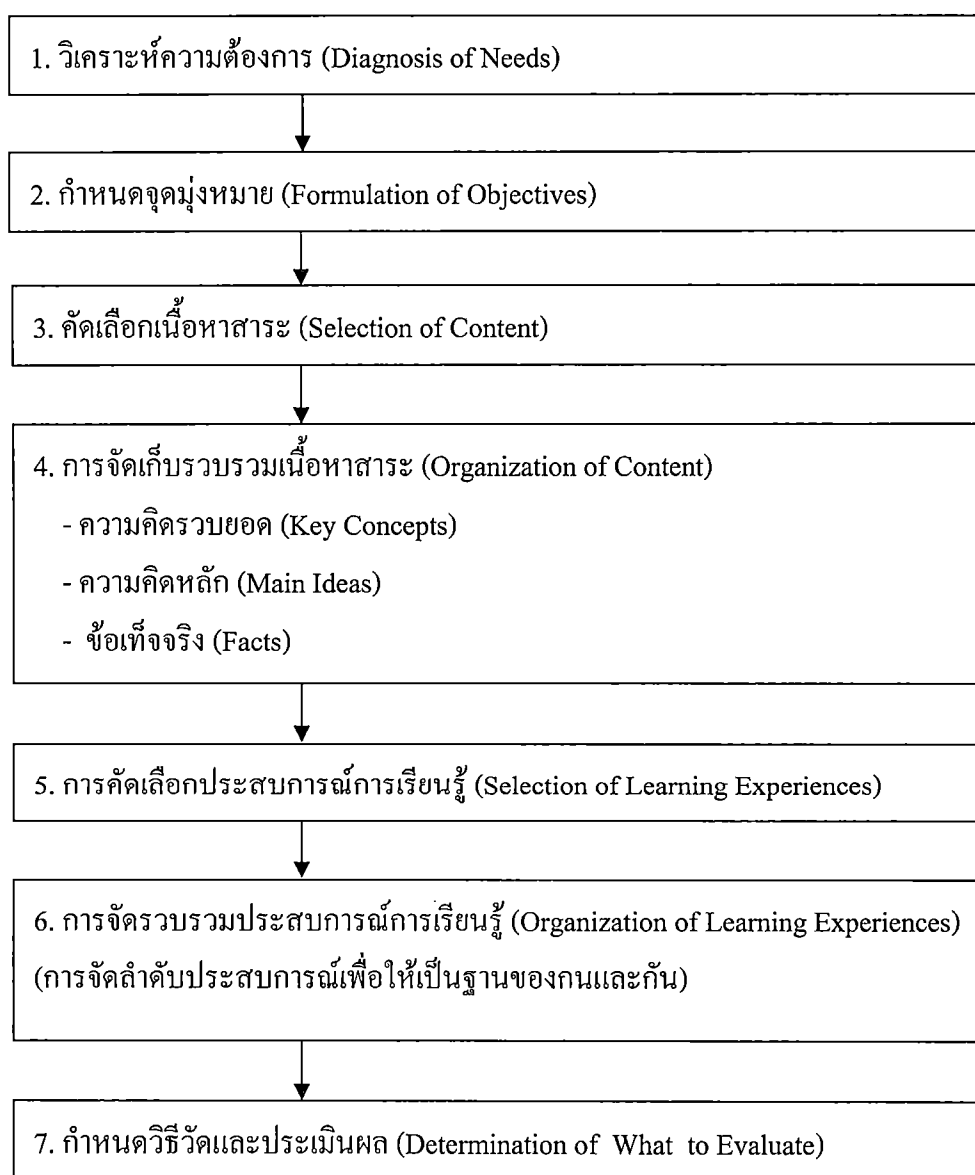
1. วิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of Needs) ใช้วิธีสำรวจสภาพปัญหา ความ ต้องการและความจำเป็นของผู้เรียนและสังคม

2. กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of Objectives) ด้วยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ความต้องการ

3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายแล้วก็ต้องเลือก เนื้อหาสาระซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนด้วย

4. การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (Organization of Content) เนื้อหาสาระที่รวบรวมต้อง คำนึงถึงความยากง่ายและความต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้เหมาะสมกับการพัฒนาและความสนใจของ ผู้เรียน

5. การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences)
การคัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา
6. การจัดรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences)
การจัดประสบการณ์เรียนรู้ควรคำนึงถึงความต่อเนื่องของเนื้อหาสาระ
7. กำหนดวิธีวัดและประเมินผล (Determination of What Evaluate and the Ways and Means of Doing it) มีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดวิธีการประเมินรวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินด้วย ดังภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba, 1962, p. 12)

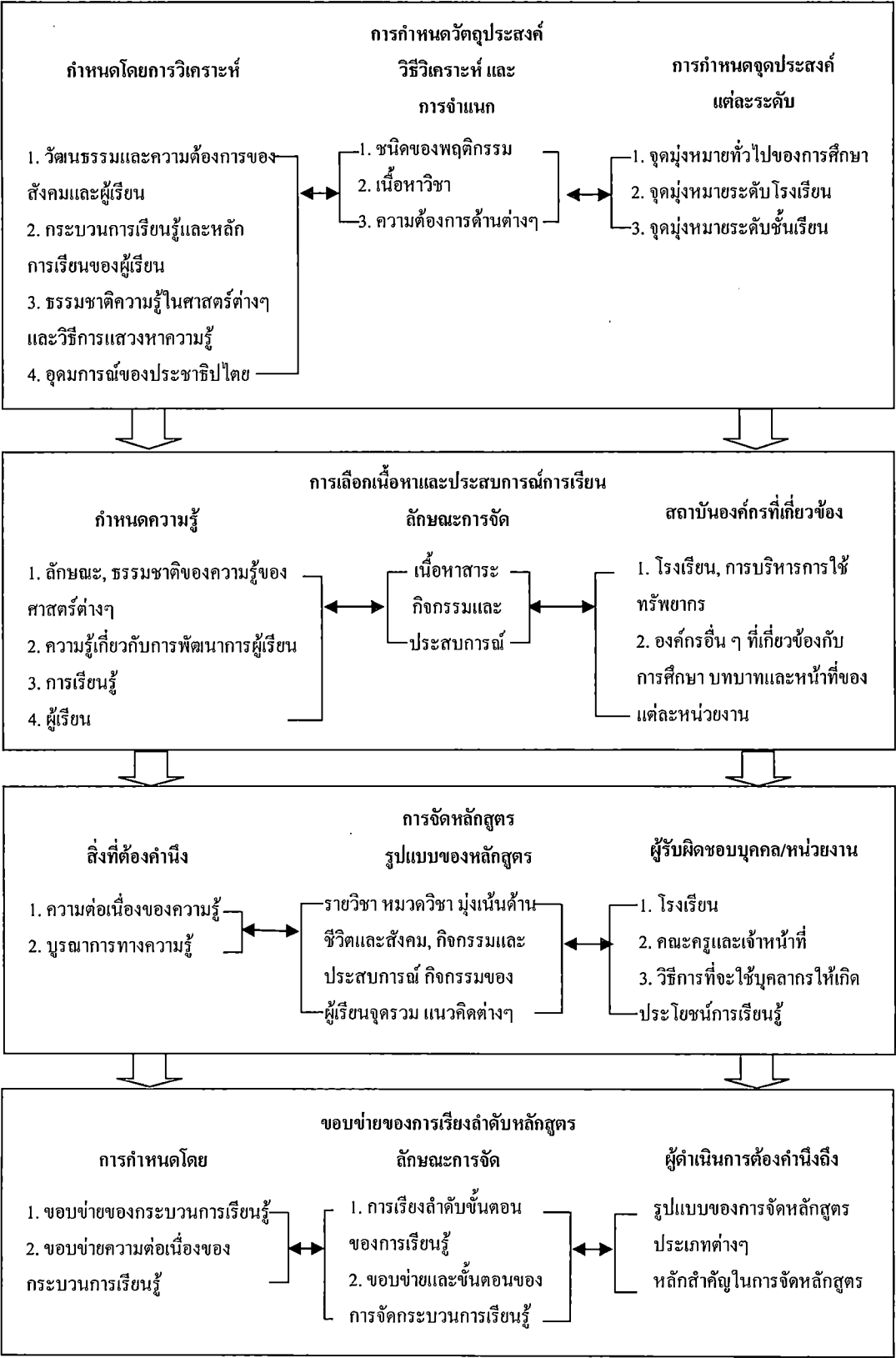
การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของทาบา จะเริ่มที่จุดใดจุดหนึ่งก็ได้ แต่เมื่อเริ่มที่จุดใดแล้วจะต้องทำการศึกษาให้ครบ กระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอน จุดเด่นในแนวของทาบา คือ เรื่อง ยุทธวิธีการสอน (Teaching Strategies) และประสบการณ์การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องคำนึงถึงมีอยู่ 2 ประการคือ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 15 - 16)

1. ยุทธวิธีการสอนและประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นเครื่องกำหนดสถานการณ์ เงื่อนไขการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นเป็นผลผลิต ดังนั้นการจัดรูปแบบการเรียนการสอน ต้องแสดงลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ด้วย

2. เป็นสิ่งที่หลอมรวมหลายสิ่งหลายอย่างเข้ามาไว้ด้วยกัน การพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับยุทธวิธีการสอน ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

2.1 การจัดเนื้อหา ต้องกำหนดชัดเจนว่า รายวิชานั้น ๆ มุ่งให้ผู้เรียน เรียนรู้แบบใด กว้างหรือลึกมากเพียงใด และได้เรียงลำดับเนื้อหาวิชาได้อย่างไร การกำหนดโครงสร้างได้กระทำชัดเจน สอดคล้องกับ โครงสร้างในระดับใด เพราะแต่ละระดับ มีจุดประสงค์เนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2.2 หน่วยการเรียนรู้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่บ่งชี้ถึงการวัดและประเมินได้ชัดเจน มีรายละเอียดและมีความยืดหยุ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วม ในการวางแผน การเรียนและทำกิจกรรมตามความต้องการ และความสนใจ การตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ได้เป็นลำดับขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ ข้อสรุป ที่เป็นหลักการ ที่มุ่งเน้นความคาดหวังเกี่ยวกับการเรียนรู้ ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน และการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังภาพประกอบ ดังนี้

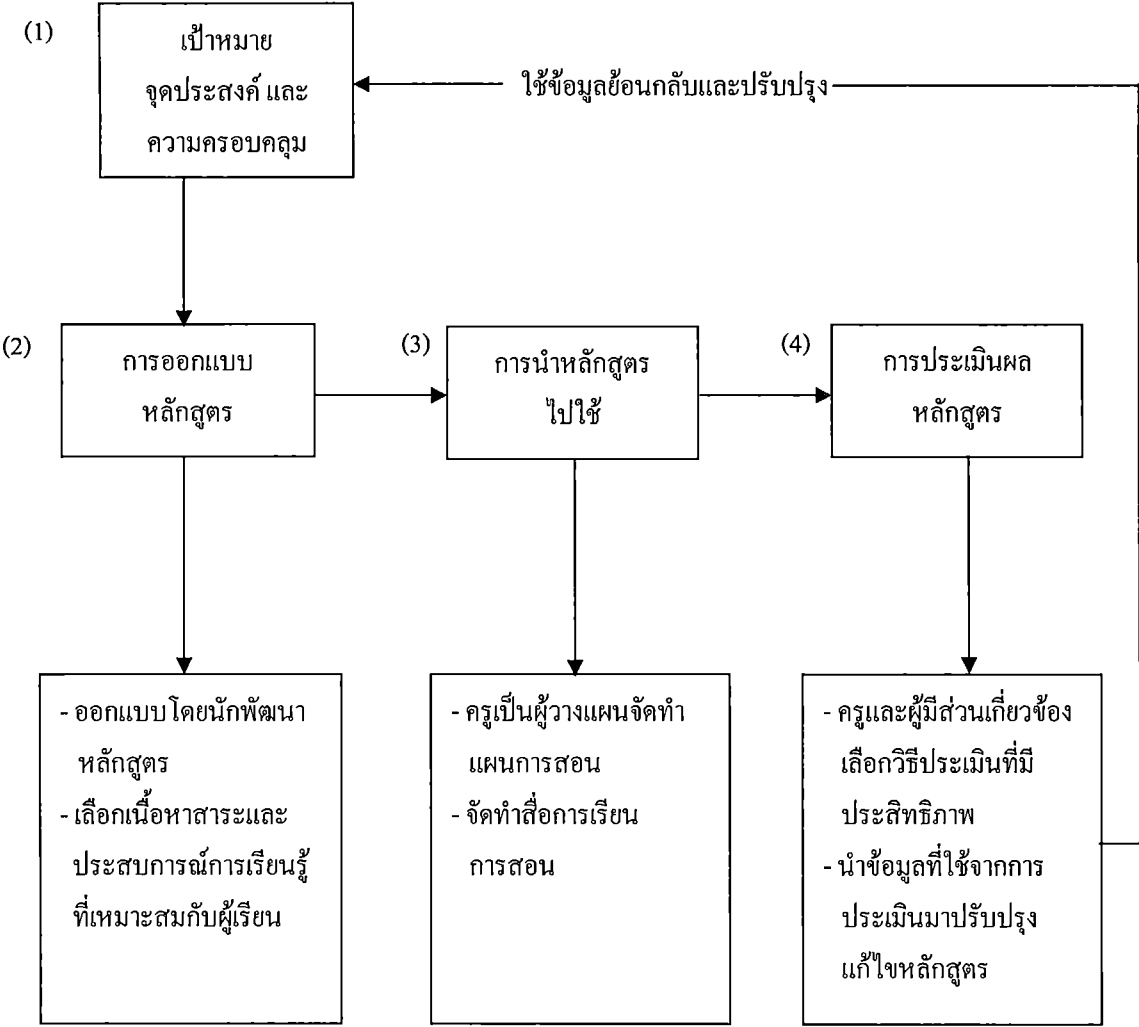
ภาพที่ 6 รูปแบบการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของทาบ

2.3. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์

และเลวิส (Saylor Alexander and Lewis)

แนวคิดของเซเลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 20 - 22 อ้างอิงจาก Saylor, Alexander & Lewis, 1974)

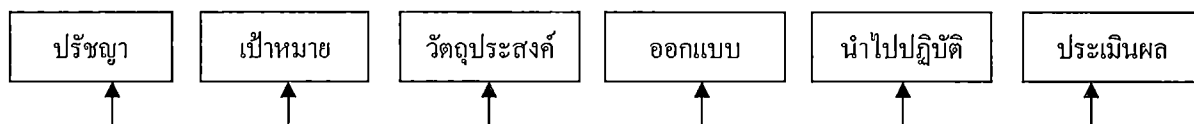
1. เป้าหมาย วัตถุประสงค์และความครอบคลุม (Goals, Objectives and Domains) หลักสูตร ต้องประกอบด้วย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และในแต่ละเป้าหมาย ควรบ่งบอก ถึงความครอบคลุมของหลักสูตร (Curriculum Domain) ที่สำคัญได้แก่ พัฒนาการส่วนบุคคล มนุษย์สัมพันธ์ ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งกำหนดจากความ เป็นโลกาภิวัตน์ ความต้องการของสังคมที่อยู่อาศัย กฎหมาย ข้อบังคับ เป็นต้น
 2. การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) คือ การวางแผนเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการ เลือก และจัดเนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ โดยคำนึงถึงปรัชญา ความต้องการของสังคมและผู้เรียนมาพิจารณาด้วย
 3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) ครูต้องเป็นผู้วางแผนและ วางแผนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ (Instructional Plans) รวมทั้งการจัดทำสื่อ การเรียนการสอน เช่น ตำรา แบบเรียน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ครู ตั้งเป้าหมายไว้
 4. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันตัดสินใจ เพื่อเลือกวิธีการประเมินผล ที่สามารถประเมินได้ว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นได้ ตาม ความมุ่งหมาย การประเมินผลหลักสูตรจะเป็นข้อมูลที่สำคัญที่บอกผู้เกี่ยวข้องได้ว่าควรจะปรับปรุง หลักสูตรในจุดใด เพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการใช้หลักสูตรในอนาคต
- รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร ตามแนวคิดของเซเลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส แสดงได้ ดังภาพประกอบนี้

ภาพที่ 7 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเซเลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส
(ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 20 - 22 อ้างอิงจาก Saylor, Alexander & Lewis, 1974)

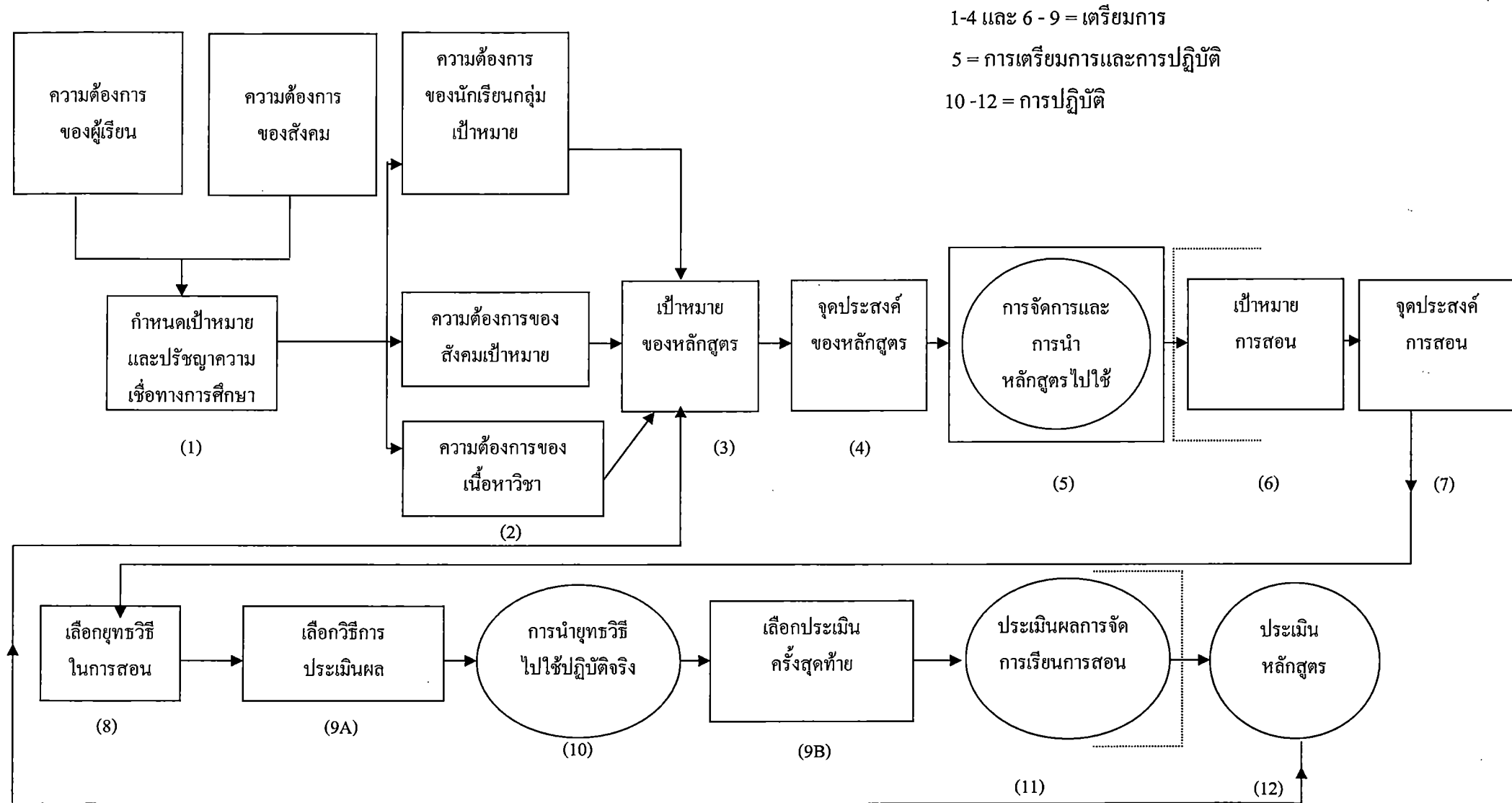
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของโอлива (Oliva, 1992, p.172 อ้างถึงใน รุจิย์ ภู่อาระ, 2545, หน้า 66 - 70)

ในปี ค.ศ. 1976 Peter Oliva ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ดังแสดงในภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 8 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของโอлива (1) (Oliva, 1992, p. 172 อ้างถึงใน รุจิย์ ภู่อาระ, 2545, หน้า 66 - 70)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1992 ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตร แสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 9 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของโอลิวา (2) (รุจิย์ ภู่อารยะ, 2545, หน้า 66 - 70 อ้างอิงจาก Oliva, 1992, p.172)

จากภาพที่ 9 รูปสี่เหลี่ยมแสดงถึงการวางแผน รูปวงกลมแสดงถึงการปฏิบัติ กระบวนการเริ่มจากขั้นตอน 12 ขึ้น ในการพัฒนาหลักสูตรตามโอลิวา

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการกำหนดเป้าหมายและปรัชญาความเชื่อในการจัดการศึกษา จะต้องขึ้นอยู่กับความเชื่อ ในเรื่องความต้องการของนักเรียน และความต้องการของสังคม ซึ่งแนวคิดนี้ คล้ายกับไทเลอร์ ที่ใช้ปรัชญาและจิตวิทยาในการกลั่นกรองการกำหนดเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ความต้องการของชุมชน เป้าหมายและความต้องการเนื้อหาวิชา (ความต้องการทั่ว ๆ ไปของผู้เรียนและสังคมอาจไม่ตรงกับ ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นเลยทีเดียว)

ขั้นตอนที่ 3 และ 4 เป็นการกำหนดรายละเอียดเป้าหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร ของหลักสูตร ที่ขึ้นอยู่กับเป้าหมายใหญ่ ความเชื่อ และความต้องการในตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ความแตกต่างในขั้นตอนนี้ กล่าวถึง ความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างเป้าหมายและจุดประสงค์

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการจัดการและการนำหลักสูตรไปใช้ รวมทั้งกำหนดโครงสร้าง ที่จะให้มีการจัดการเกี่ยวกับหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 6 และ 7 เป็นการเขียนรายละเอียดเพิ่มขึ้น เกี่ยวกับเป้าหมายและจุดประสงค์ ของการสอนของแต่ละวิชา และแต่ละระดับ ซึ่งความชัดเจนของความแตกต่างระหว่างเป้าหมาย และจุดประสงค์ของหลักสูตร จะเห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมในขั้นตอนนี้

ขั้นตอนที่ 8 หลังจากกำหนดรายละเอียดของจุดประสงค์แล้ว ในขั้นตอนนี้เป็นทางเลือก เทคนิควิธีสอนที่จะใช้ในชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 9 ซึ่งเป็นการคิดล่วงหน้าถึงวิธีการที่จะประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนแล้ว ตามด้วยการนำยุทธวิธีไปใช้ในขั้นตอนที่ 10

ขั้นตอนที่ 10 นำยุทธวิธีไปใช้

หลังจากที่นักเรียนได้มีโอกาสในการปฏิบัติตามขั้นตอนที่ 10 แล้ว ผู้บริหารหลักสูตร จะต้องย้อนกลับมาพิจารณาปัญหาในการเลือกยุทธวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ให้แล้วเสร็จในขั้นตอนที่ 9B

ขั้นตอนที่ 11 เป็นขั้นตอนการประเมินผลการสอน

ขั้นตอนที่ 12 เป็นการประเมินผลหลักสูตร

สรุปรูปแบบของ Oliva สามารถแบ่งได้เป็น

ขั้นตอนที่ 1 - 4 และ 6 - 9 เป็นระยะการวางแผน

ขั้นตอนที่ 5 เป็นทั้งการวางแผนและการปฏิบัติ

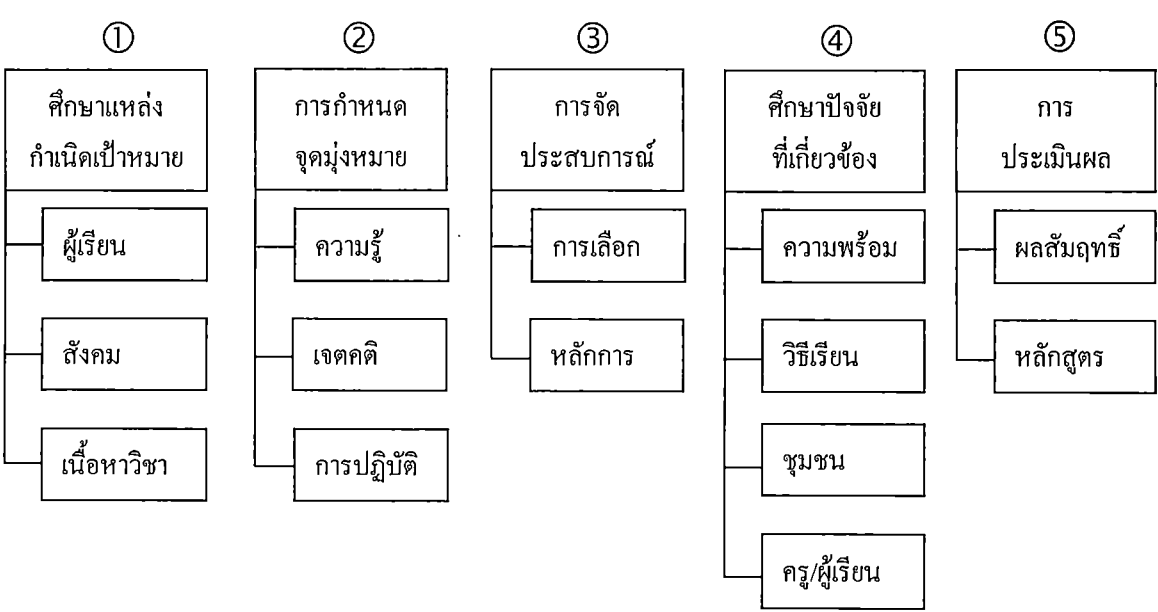
ขั้นตอนที่ 10 - 11 เป็นขั้นตอนของการปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 12 เป็นการประเมินผลหลักสูตร

ส่วนเส้นที่แสดงวงจรย้อนกลับ ตั้งแต่การประเมินหลักสูตร มาสู่เป้าหมายของหลักสูตร และจากการประเมินผลการสอน จนถึงเป้าหมายของการสอน เป็นส่วนสำคัญของรูปแบบนี้ เส้นที่เชื่อมโยงเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีการทบทวนในขั้นตอนแต่ละขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเคอร์ (Kerr)

เคอร์ (Kerr, 1971, pp. 178-199) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร เพื่อปฏิบัติโดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมจากหลักการที่มีอยู่ทั่วไป คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพสังคม การศึกษาตามความต้องการของผู้เรียน และลักษณะเนื้อหาวิชา นำมากำหนด จำแนกเป้าหมาย จึงเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ตามหลักการจำแนกของบลูม (Bloom Taxonomy) ที่เน้นสัมฤทธิ์ผลทางความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก และการปฏิบัติ หลังจากนั้น จึงมีการเลือกและจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง เช่นสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เนื้อหาในบทเรียนและวิธีสอนในขั้นสุดท้ายของหลักสูตร คือการประเมินผลที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจ อาจใช้วิธีหลายอย่าง ๆ เช่น การทดลอง การสัมภาษณ์ การประมาณค่า หรือเครื่องมืออื่น ๆ ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือทุก ๆ ขั้นตอนของการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ จะมีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกัน โดยตลอดและคำนึงถึงหลักการนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยมีภาพประกอบรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ภาพที่ 10 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเคอร์ (Kerr, 1971, pp. 178 - 199)

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของวิทย์ วงษ์ใหญ่

วิทย์ วงษ์ใหญ่ (2535, หน้า 6 - 23) ได้ศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีและรูปแบบต่าง ๆ แล้วนำมาประยุกต์ให้เป็นรูปแบบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ที่เรียกว่า การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร (Integrated Curriculum Development Model) โดยแบ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็น 3 ระบบแล้ว คือระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งทั้งสามระบบนี้ จะต้องสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ระบบร่างหลักสูตร มีองค์ประกอบดังนี้

1.1 สิ่งที่กำหนดหลักสูตรคือ การเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ที่จะนำมาสำหรับการพัฒนาหลักสูตรซึ่งได้แก่ สิ่งที่กำหนดทางวิธีการ สิ่งที่กำหนดทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งที่กำหนดทางการเมือง

1.2 รูปแบบหลักสูตร ได้แก่ โครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตรซึ่งได้มาจากสิ่งที่กำหนดหลักสูตร

1.3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร พร้อมทั้งปรับปรุงหลักสูตรแก้ไข ก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งอาจทำได้ โดยวิธีการประชุม สัมมนา การวิจัย การทดลองใช้หลักสูตรนำร่อง เป็นต้น

1.4 การปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้ จะต้องจัดทำระบบข้อมูลที่ชัดเจน รวมทั้งการสังเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบครอบ

2. ระบบการใช้หลักสูตร มีองค์ประกอบดังนี้

2.1 การขออนุมัติหลักสูตร เมื่อได้รับการอนุมัติแล้ว จึงจะรับสมัครผู้ที่ศึกษาและดำเนินการใช้หลักสูตร

2.2 การวางแผนการใช้หลักสูตร จะกระทำควบคู่ไปกับการอนุมัติหลักสูตรเมื่อหลักสูตรได้รับการอนุมัติเรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการใช้หลักสูตรได้

2.3 การดำเนินการใช้หลักสูตร เริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ การเตรียมความพร้อมของบุคลากรและงบประมาณ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ไปจนถึงการจัดตารางสอน

3. ระบบการประเมินหลักสูตร มีองค์ประกอบดังนี้

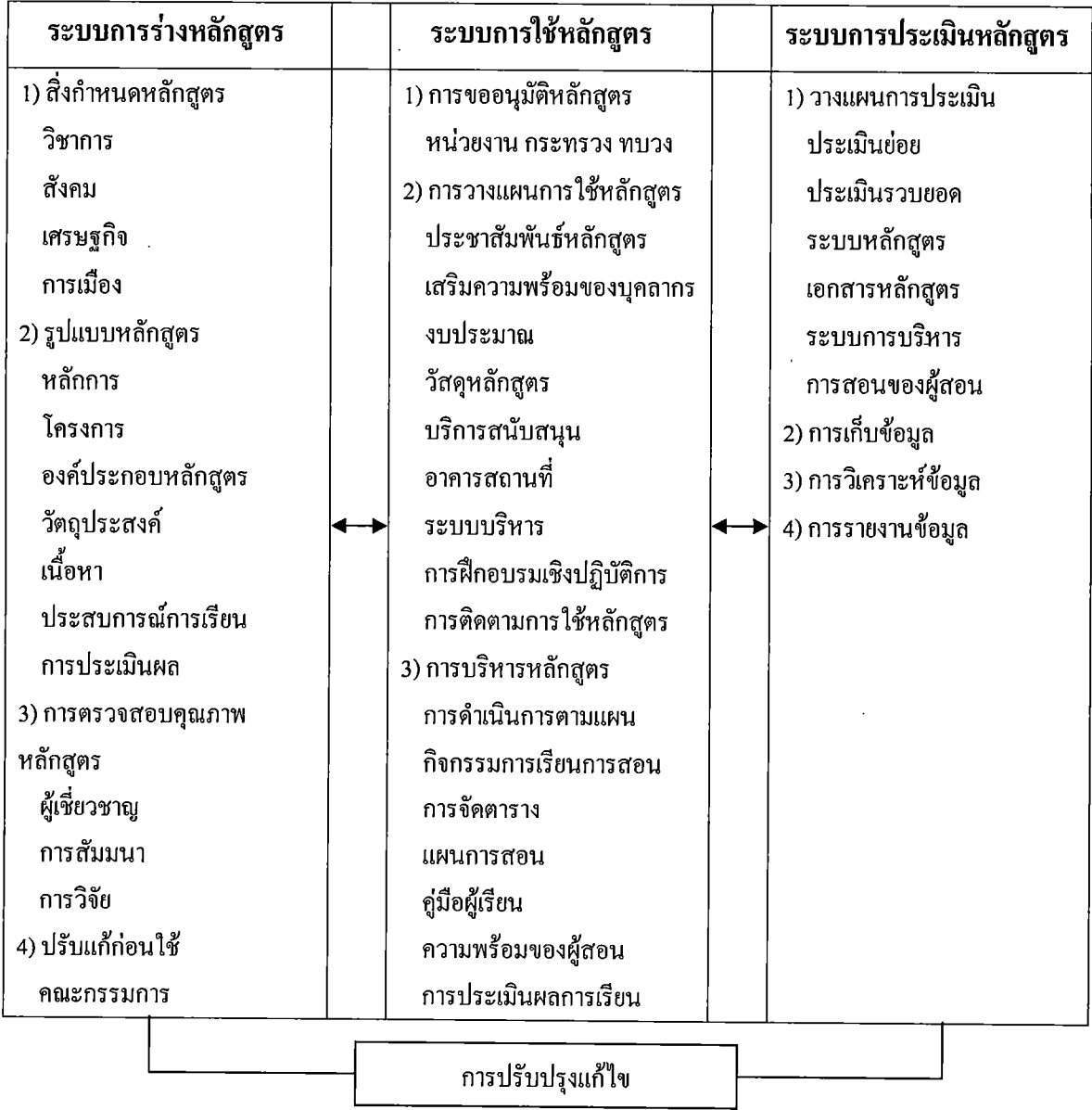
3.1 การวางแผนการประเมินหลักสูตร เป็นการวางแผนว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง เช่น ประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินย่อย ๆ แต่ละระบบ เช่น ระบบการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหรือประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

3.2 แผนการเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่ข้อมูลและการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ควรกำหนดว่ามีข้อมูลอะไรบ้างที่สำคัญในการตัดสินใจ
การจัดกระทำระบบข้อมูลและช่วยจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และสังเคราะห์ข้อมูลได้ตามเกณฑ์

3.4 การรายงานข้อมูล การจัดทำรายงานและการนำเสนอข้อมูล จะช่วยใน
การพิจารณาว่าหลักสูตรนั้นมีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์ หรือว่าจะปรับปรุงแก้ไข

ระบบการพัฒนาหลักสูตรครบวงจรของ วิชัย วงษ์ใหญ่ ได้แสดงผลดังภาพประกอบ
ต่อไปนี้

ภาพที่ 11 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของวิชัย วงษ์ใหญ่

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2539, หน้า 2 - 35) ได้กำหนดให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรเองได้ ภายใต้แนวทางพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งมีรูปแบบ การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร 4 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับรายละเอียดเนื้อหา
3. การพัฒนาหลักสูตรโดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
4. การพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำวิชา/ รายวิชา เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

การพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน

การพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน โดยศึกษาจากคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาที่กำหนด ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ คือ

1. กิจกรรมได้แก่ ส่วนที่ระบุถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องจัดให้แก่ผู้เรียนสังเกตได้จากคำว่า ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สำรวจ ฟัง ปฏิบัติ วิเคราะห์ อภิปราย ฯลฯ
2. เนื้อหา ได้แก่ ส่วนที่ระบุถึงหัวข้อขอบข่ายของเนื้อหา ที่จะนำมาให้ผู้เรียนเรียน หรือฝึกเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์
3. จุดประสงค์ ได้แก่ ส่วนที่ระบุถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน หลังจากที่ได้เรียนรู้ฝึกทักษะ ตามที่ได้ระบุไปแล้วใน 1.1 และ 1.2 พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้ ทักษะ เจตคติและกระบวนการ

ผลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ คำอธิบาย หรือคำอธิบายรายวิชานี้ ช่วยทำให้ ผู้สอนมองเห็นภาพงานสอนของเนื้อหา หรือรายวิชาดังกล่าวได้ชัดเจนขึ้นว่าต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด มีขอบข่ายเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ หรือฝึกทักษะอะไรบ้าง และประการสุดท้าย ต้องการให้ผู้เรียนมี หรือเกิดพฤติกรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ รวมทั้งการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่วิเคราะห์ออกมา หลักสูตรกำหนดไว้กว้าง ๆ เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องพิจารณาว่ากิจกรรมดังกล่าวควรจัดโดยวิธีใด จัดอย่างไรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น เนื้อหาและตัวผู้เรียน เช่น

กิจกรรม “ศึกษา” สามารถจะจัดรูปแบบหรือวิธีการ “ศึกษา” ได้หลายวิธี เช่น

- ฟังคำอธิบายจากครู
- ค้นคว้าจากห้องสมุดของโรงเรียน
- ค้นคว้าจากแหล่งวิทยากรอื่น ๆ
- เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นมาบรรยาย

- ออกไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่น
- ออกไปสำรวจสภาพจริงในพื้นที่
- สังเกตสิ่งแวดล้อมรอบข้าง
- ออกไปทัศนศึกษา
- รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
- นำหรือพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้
- วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เช่น ความสัมพันธ์ด้านความเหมือนและแตกต่าง สิ่งที่เป็น

เหตุและผล ฯลฯ

เห็นได้ว่า กิจกรรมการ “ศึกษา” นั้น โรงเรียนสามารถ “ศึกษา” ตามที่กำหนดได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธีและแต่ละวิธี มีขั้นตอนของการปฏิบัติ ที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าโรงเรียนต้องตัดสินใจเลือก หรือปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลักษณะใดก็ตาม กิจกรรมที่จัดนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ให้ได้มากที่สุด ต้องจัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา ที่ได้จากการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ของโรงเรียนที่สำคัญต้องไม่ ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนไป

2. การพัฒนาหลักสูตร โดยการปรับรายละเอียดเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากที่โรงเรียนได้วิเคราะห์เนื้อหา/คำอธิบายรายวิชามาแล้ว โรงเรียนต้องนำเอาผลการวิเคราะห์ ในส่วนที่เป็นเนื้อหาวิเคราะห์ ต่อไปอีกว่า จากหัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหา ที่หลักสูตรกำหนดไว้แต่ละหัวข้อนั้น ควรมีการเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาอะไรอีกบ้าง ทั้งนี้โดยพิจารณาตามความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และคาบเวลาที่มีอยู่ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร โดยการปรับรายละเอียดเนื้อหา นี้ โรงเรียนสามารถพิจารณากำหนดรายละเอียดเนื้อหาเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการท้องถิ่นอย่างเต็มที่ โดยต้องไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนไป และต้องคำนึงถึงสภาพความเหมาะสมของเวลา และผู้เรียนด้วย การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะนี้ โรงเรียนสามารถดำเนินการเองได้

3. การพัฒนาหลักสูตร โดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะของการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ด้วยการเลือก ปรับปรุง หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ มีลักษณะดังนี้

3.1 ประเภทสื่อการเรียนการสอน จำแนกประเภท ตามลักษณะของสื่อการเรียนการสอนได้ดังนี้

3.1.1 หนังสือเรียน เป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ใช้สำหรับการเรียน มีสาระตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรอย่างถูกต้อง อาจมีลักษณะเป็นเล่ม เป็นแผ่นหรือเป็นชุดก็ได้

3.1.2 คู่มือครู แผนการสอน แนวการสอนหรือเอกสารอื่น ๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อช่วยครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ละรายวิชาให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

3.1.3 หนังสือประสบการณ์ เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นโดยคำนึงถึงประโยชน์ในด้านการศึกษาความรู้ของตนเอง ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา การเสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่าน การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น หนังสือประเภทนี้โรงเรียนควรจัดหาไว้บริการครูและนักเรียนในโรงเรียน

3.2 การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน เนื่องจากการเรียนการสอนมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งสื่อการเรียนการสอน ที่ผลิตจากส่วนกลาง ก็มักจะให้เนื้อหาทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่เฉพาะเจาะจงท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ฉะนั้น โรงเรียนจึงควรเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นตน โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 วิเคราะห์หลักสูตรโดยวิเคราะห์จุดประสงค์ คำอธิบาย/ คำอธิบายรายวิชา และคาบเวลาเรียน ที่ปรากฏในหลักสูตรว่า วิชา/รายวิชานั้นมุ่งให้ผู้เรียนเกิดจากความรู้ เจตคติ ค่านิยม ทักษะและการปฏิบัติอย่างไร มีขอบข่ายเนื้อหาเพียงใดและมีคาบเวลาเรียนเท่าไร เพื่อนำมากำหนดสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3.2.2 สำนักรวบรวมสื่อการเรียนการสอน ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้อง หรือ สอดคล้องกับจุดประสงค์ และคำอธิบาย/ คำอธิบายรายวิชา จากแหล่งต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ร้านจำหน่ายหนังสือ ฯลฯ เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักสูตร

3.2.3 วิเคราะห์สื่อการเรียนการสอน ที่ได้จากการสำรวจและรวบรวมไว้ เพื่อพิจารณาว่า สื่อการเรียนการสอนดังกล่าว สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้หรือไม่เพียงใด

3.3 การปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนอาจปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนทั้งหนังสือเรียน คู่มือครู แผนการสอน แนวการสอน หนังสือเสริมประสบการณ์ ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่บรรยายละเอียดหรือให้เป็นปัจจุบันได้

3.4 การจัดซื้อการเรียนการสอน เมื่อโรงเรียนได้วิเคราะห์ สื่อการเรียนการสอน เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น แล้วพบว่า มีความจำเป็นจะต้องจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เพื่อให้สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. การพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำวิชา/รายวิชา เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

แนวทางการจัดทำวิชา/รายวิชาเพิ่มเติม

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการจัดทำวิชาหรือรายวิชาขึ้นมาใหม่ หลังจากที่ได้ศึกษา แล้วพบว่า สิ่งที่ต้องพัฒนานั้น ไม่มีปรากฏอยู่ในหลักสูตรของกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชา/ กลุ่มวิชาใด ๆ ในหลักสูตรแกนกลางการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำวิชา/ รายวิชาขึ้นใหม่ ควร ดำเนินการในรูปแบบของ คณะทำงานโดยมีขั้นตอนการจัดทำ ดังนี้

1. ศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์และโครงสร้าง เนื้อหาของกลุ่ม ประสบการณ์/ กลุ่มวิชา/ รายวิชาต่าง ๆ จากหลักสูตรแกนกลาง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณา จัดทำเพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนกับเนื้อหาที่มีอยู่

2. นำเอาผลการศึกษา ผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็น ของการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่น ที่ได้จากการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ มาใช้เป็น ข้อมูลในการกำหนดจุดประสงค์และเนื้อหา

3. กำหนดจุดประสงค์ของวิชา/ รายวิชา ที่จะดำเนินการจัดทำขึ้นใหม่โดย

- 3.1 วิเคราะห์จากสภาพปัญหา/ ความต้องการของท้องถิ่น สำหรับกำหนด สภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน โดยระบุปัญหา/ ความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ สิ่งที่ต้องการ ให้รู้พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดและเงื่อนไขต่าง ๆ (ถ้ามี)

- 3.2 กำหนดจุดประสงค์ให้ครอบคลุมกับสภาพที่ต้องการ ให้เกิดกับผู้เรียน (ความรู้ ทักษะ เจตคติและกระบวนการ) รวมทั้งสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา/ กลุ่ม ประสบการณ์ด้วย ซึ่งลักษณะของจุดประสงค์ที่ดี ต้องบอกสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อเรียนจบในวิชานั้น ไม่ใช่การดำเนินงานหรือกิจกรรม

4. กำหนดเนื้อหา โดยการวิเคราะห์จากจุดประสงค์ ซึ่งระบุค่าหลักของจุดประสงค์ รายวิชานั้น ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่เป็นความรู้ (สิ่งที่ให้เรียนรู้/ศึกษา) และส่วนที่เป็นทักษะ (สิ่งที่ต้องการฝึก) เนื้อหาที่กำหนดนี้ต้อง

- 4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา

- 4.2 ประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้และทักษะ

- 4.3 เหมาะสมกับวัยและพื้นความรู้ของผู้เรียน

- 4.4 เหมาะสมกับคาบเวลา

4.5 ไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ ระบบการปกครองตามหลักประชาธิปไตย ยังมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และไม่ขัดศีลธรรมอันดี

5. กำหนดคาบเวลาเรียน สำหรับคำอธิบาย หรือรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ ในการกำหนดคาบเวลาต้องเป็นไปตามเงื่อนไข เช่นระดับประถมศึกษา จำนวนคาบเวลาเรียนที่กำหนดต้องไม่ทำให้คาบเวลาเรียนสำหรับกลุ่มประสบการณ์หน่วยย่อยที่มีอยู่เปลี่ยนแปลง

6. เขียนคำอธิบาย/ คำอธิบายรายวิชา ให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท โดยระบุแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาตามแบบฟอร์มที่กำหนด

7. จัดทำเอกสารชี้แจงรายละเอียด ประกอบการจัดทำวิชา หรือรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ตามแบบฟอร์มที่กำหนดโดยมีรายละเอียดเนื้อหา ประกอบด้วย

เหตุผลความจำเป็น

จุดประสงค์ (ของวิชา/ รายวิชาที่จัดทำ)

ขอบข่ายเนื้อหา

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน

การเรียนรู้ที่สามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้

แนวการวัดประเมินผล

ฯลฯ

8. ในการเสนอขออนุมัติ ให้ส่งเอกสารในข้อ 7 และ 8 ให้แก่ หน่วยงานที่ทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติ เมื่อได้รับอนุมัติและกระทรวงศึกษาธิการประกาศให้คำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาดังกล่าวแล้ว จึงนำเอาคำอธิบาย หรือรายวิชาดังกล่าว มาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และต้องไม่ลืมว่า เนื้อหารายวิชาที่จัดทำขึ้นมาใหม่ ต้องไม่เป็นเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาที่มีอยู่แล้ว ในหลักสูตรแม่บท เนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์/ รายวิชา/ กลุ่มวิชาเดียวกัน หรือต่างกลุ่มกันก็ตาม ดังนั้น ต้องตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหา ก่อนลงมือพัฒนา

เกณฑ์สำหรับใช้ในการพิจารณาอนุมัติคำอธิบาย/ คำอธิบายรายวิชาที่จัดทำ ประกอบเกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. สอนและสอดคล้องกับหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตร
2. เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความรู้ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ หรือกลุ่มวิชาตามที่โครงสร้างหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ กำหนดไว้
3. สอดคล้องและสนองต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4. มีความสมบูรณ์และความพร้อมเพียงในการนำไปใช้จัดการเรียนการสอน ทั้งใน
ด้านปัจจัย กระบวนการ ผลผลิตและผลกระทบ
5. เป็นผลผลิตจากการนำข้อมูลในระดับท้องถิ่น มาพัฒนาการเรียนการสอนทั้งในด้าน
หลักสูตร สื่อการเรียนการสอนและเทคนิควิธีการสอน
6. ไม่เป็นเนื้อหาวิชา/รายวิชาที่ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาวิชา หรือรายวิชาที่มีในหลักสูตร
แกนกลาง
7. ไม่มีเนื้อหาที่กล่าวโดยตรง หรือพาดพิงในลักษณะที่ลบหลู่ สถาบันชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ ไม่ขัดต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดี
และไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ
8. มีรูปแบบและวิธีการเขียนสอดคล้อง และเป็นไปตามที่หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ
กำหนด

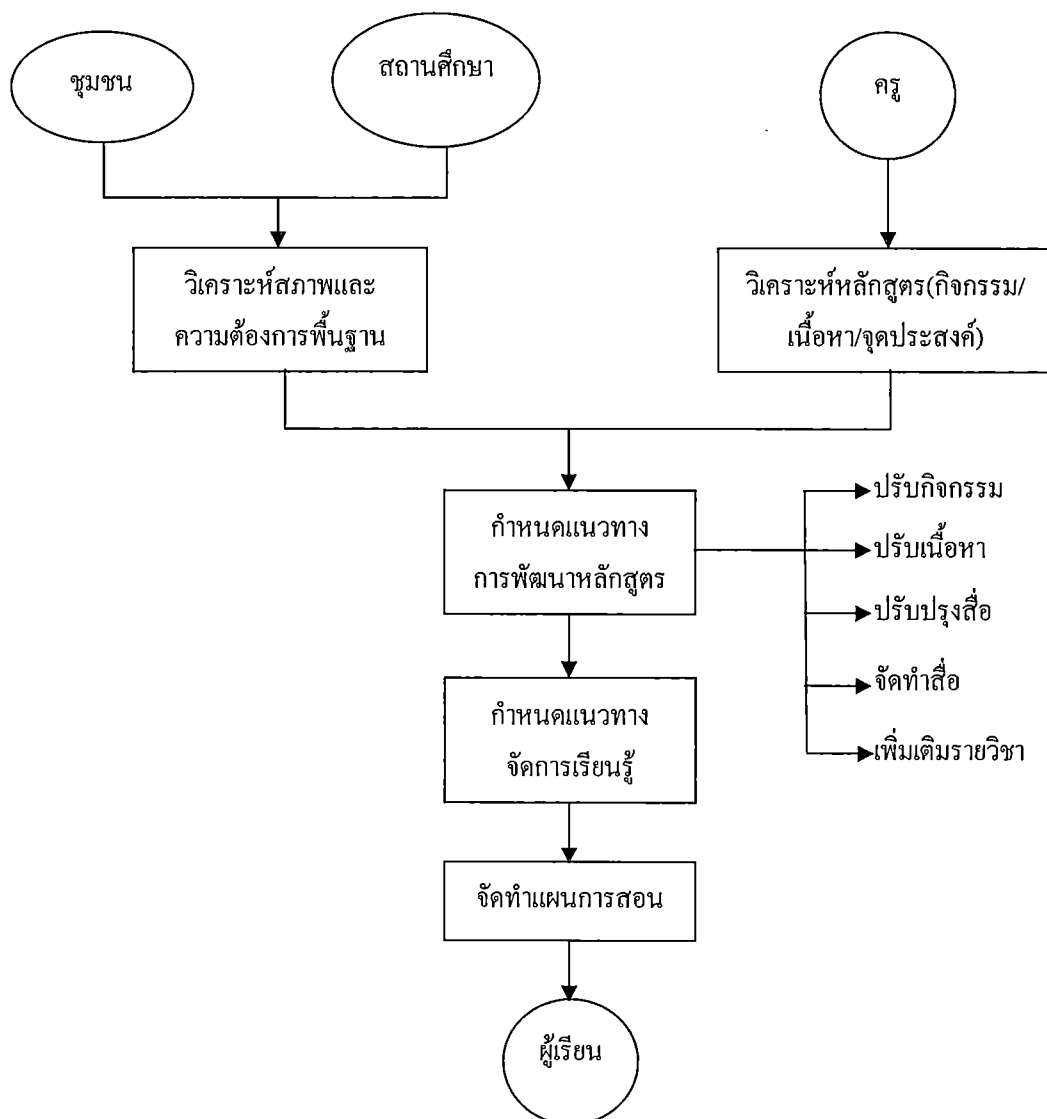
จากการพัฒนาหลักสูตร ด้วยการปรับปรุงกรรม ปรับเนื้อหา ปรับปรุงสื่อและเพิ่มเติม
รายวิชาดังที่กล่าวมาแล้ว กรมวิชาการ ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร
ตามความต้องการของท้องถิ่น และปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาด้วยการเพิ่มกิจกรรม การจัดทำสื่อ
ใหม่เพิ่มเติมขึ้นมา ซึ่งขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น (กรมวิชาการ,
2544, หน้า 4 - 6) มีดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในเรื่องต่าง ๆ เช่น
 - 1.1 ด้านการศึกษา
 - 1.2 ด้านเศรษฐกิจ
 - 1.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม
 - 1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม
 - 1.5 ด้านการสื่อสาร/ คมนาคม
 - 1.6 ด้านประชากร
2. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรในด้านต่าง ๆ ดังนี้ หลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้าง
จุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา
 - 2.1 วางแผนและจัดทำหลักสูตรตาม ความต้องการของท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ
 - 2.1.1 การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอน
 - 2.1.2 การปรับรายละเอียดเนื้อหา
 - 2.1.3 ปรับปรุงและ/ หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน
 - 2.1.4 จัดทำสื่อการเรียนขึ้นใหม่

2.1.5 กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้

2.1.6 จัดทำแผนการสอน

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นนั้น การจัดทำคำอธิบาย และ รายวิชาเพิ่มเติม เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบาย หรือคำอธิบายรายวิชาขึ้นมาใหม่แล้ว สถานศึกษาจะต้องดำเนินการเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้ที่ได้รับการอนุมัติและ กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ใช้ได้แล้ว จึงจะสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนใน สถานศึกษาได้ ดังภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 12 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 6)

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 124 - 135) ยังได้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาใหม่ขึ้นมา มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งคณะทำงาน

การจัดตั้งคณะทำงาน โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชา ด้านการสอนด้านสภาพท้องถิ่นและด้านการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งได้แก่

1. ครูหรือผู้สอน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอน และมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรแกนกลางเป็นอย่างดี ได้แก่ ครูวิชาการ โรงเรียน ครูวิชาการกลุ่มประสบการณ์และครูผู้สอน เป็นต้น
2. ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถให้คำแนะนำ และให้ความรู้ในด้านหลักสูตรและการสอน
3. ศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
4. วิทยากรท้องถิ่น หรือประชากรที่มีความรู้ในด้านเนื้อหาวิชา ด้านสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในท้องถิ่นนั้นๆ
5. นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยต่างๆ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ และความต้องการของชุมชน เพื่อให้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง และความต้องการของท้องถิ่น การศึกษา และสภาพของความต้องการของชุมชน อาจศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณี การประกอบอาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต ความคาดหวังของชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ข้อมูลที่มีผู้สำรวจ ศึกษา รวบรวมไว้เป็นเอกสารสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และข้อมูลที่เป็นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ การสำรวจตนเองเก็บข้อมูลโดยตรงจากชุมชน เป็นข้อมูลที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งเพราะแสดงถึงสภาพที่แท้จริงของชุมชน

2. สำรวจสภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ รวมทั้งสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนด้วย ข้อมูลเหล่านี้ สามารถศึกษาได้จากผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ซึ่งอาจใช้วิธีการพูดคุยกับนักเรียนและ ผู้ปกครองและสังเกตนักเรียน

3. ศึกษาความเข้าใจในหลักสูตรแกนกลาง คณะทำงานต้องศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ และโครงสร้างเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์/ กลุ่มวิชาและหลักสูตรแม่บท การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลหลักสูตร และอื่น ๆ เพื่อพิจารณาว่ามีส่วนใดที่หลักสูตรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วม

4. วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน เป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร การบริหาร วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือท้องถิ่น ฯลฯ ผลจากการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าโรงเรียนมีจุดเด่นหรือความพร้อมในเรื่องใดมากที่สุด และมีจุดด้อยหรือขาดแคลน ในเรื่องใดบ้างเพื่อใช้เป็นข้อมูล ในการพิจารณาตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพราะการที่โรงเรียนมีความพร้อมมากเพียงใด ก็ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้เพียงนั้น ข้อมูลเหล่านี้สามารถรวบรวมได้จากการสำรวจภายในโรงเรียน ศึกษาจากครู ผู้บริหารและสถิติของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร

จุดประสงค์ หมายถึง สิ่งที่มีหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุผลหลังจากที่เรียนรายวิชานั้น ๆ แล้ว ในการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรรายวิชา การศึกษาจากสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน จุดประสงค์ในระดับกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ของรายวิชานั้น ๆ เพื่อกำหนดสภาพที่ต้องการ ให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบรายวิชาแล้ว นอกจากนี้ ในการกำหนดจุดประสงค์ ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา/ กลุ่มประสบการณ์ เขียนด้วยภาษาที่ชัดเจน และกะทัดรัด และจุดประสงค์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดเนื้อหา

นำจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 3 มาวิเคราะห์ แล้วกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาอย่างกว้าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาดังกล่าว และครอบคลุม ส่วนที่เป็นทั้งความรู้และทักษะด้วย ซึ่งในส่วนนี้ สามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ในการกำหนดเนื้อหานั้น ควรกำหนดให้เหมาะสม กับวัยและพื้นฐานและพื้นความรู้เดิมของผู้เรียน มีความต่อเนื่องกับรายวิชาในชั้นต้น และรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาเดียวกัน มีความถูกต้องทันสมัย น่าสนใจ เหมาะสมกับคาบเวลา คือ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไปจนกระทั่งไม่สามารถสอนได้ครบ หรือสอนได้ทันตามที่ระบุไว้

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดกิจกรรม

ควรกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์แต่ละข้อ กิจกรรมที่กำหนดไม่ควรมาก หรือน้อยเกินไป เน้นทักษะกระบวนการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมโดยครูผู้สอนเป็นผู้ประสานกิจกรรม และชี้แนะ

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดคาบเวลาเรียน

การกำหนดคาบเวลาเรียนของรายวิชา มักถือเอาโครงสร้างของหลักสูตรและปริมาณของเนื้อหา ที่ผู้เรียนต้องการเป็นเครื่องกำหนด ในระดับประถมศึกษา จำนวนคาบเวลาเรียนที่กำหนดนั้น ต้องไม่ทำให้คาบเวลาเรียน สำหรับกลุ่มประสบการณ์/ หน่วยย่อยที่มีอยู่เปลี่ยนแปลงไป

ขั้นตอนที่ 7 การกำหนดเกณฑ์การวัดผลและประเมินผล

เกณฑ์การวัดและประเมินผลในรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ สิ่งที่ต้องระบุนั้น คือ รายวิชานี้ มีการวัดและประเมินผลแบบใด เช่น ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และ/ หรือจบหลักสูตร เครื่องมือใช้วัดผลมีอะไรบ้าง เช่น การสังเกต การซักถาม การใช้แบบสอบถาม หรือทำแบบทดสอบ เป็นต้น และมีเกณฑ์ในการประเมินอะไร รวมทั้งมีการตัดสินผลว่าผู้เรียนผ่านหรือไม่ผ่าน หรืออยู่ในระดับคุณภาพ/ เกรดใด

ขั้นตอนที่ 8 การทำเอกสารหลักสูตร

การทำเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติมและสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตร หรือครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตร ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดทำแผนการสอนแต่ละเรื่อง ควรประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้คือ (1) ชื่อแผนการสอน และระยะเวลาเรียนในแผนการสอนนั้น ๆ (2) จุดประสงค์การเรียนรู้ (3) เนื้อหาสาระที่สำคัญ (4) กิจกรรมการเรียนการสอน (5) สื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ (6) การวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 9 การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร

การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้จริง ต้องกำหนดเป็นแบบแผนอย่างมีขั้นตอนและระบบ มีการประชุมพิจารณาาร่วมกัน หรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบว่า องค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร เช่น จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลาเรียน วิธีการวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร วัสดุหลักสูตร เช่น แผนการสอน สื่อการเรียนการสอนต่างๆ มีความสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่ ภาษาที่ใช้มีความเด่นชัดเพียงใด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 10 การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร

เสนอต่อหน่วยงานเกี่ยวข้องตามลำดับขั้นเพื่อขออนุมัติการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 11 การนำหลักสูตรไปใช้

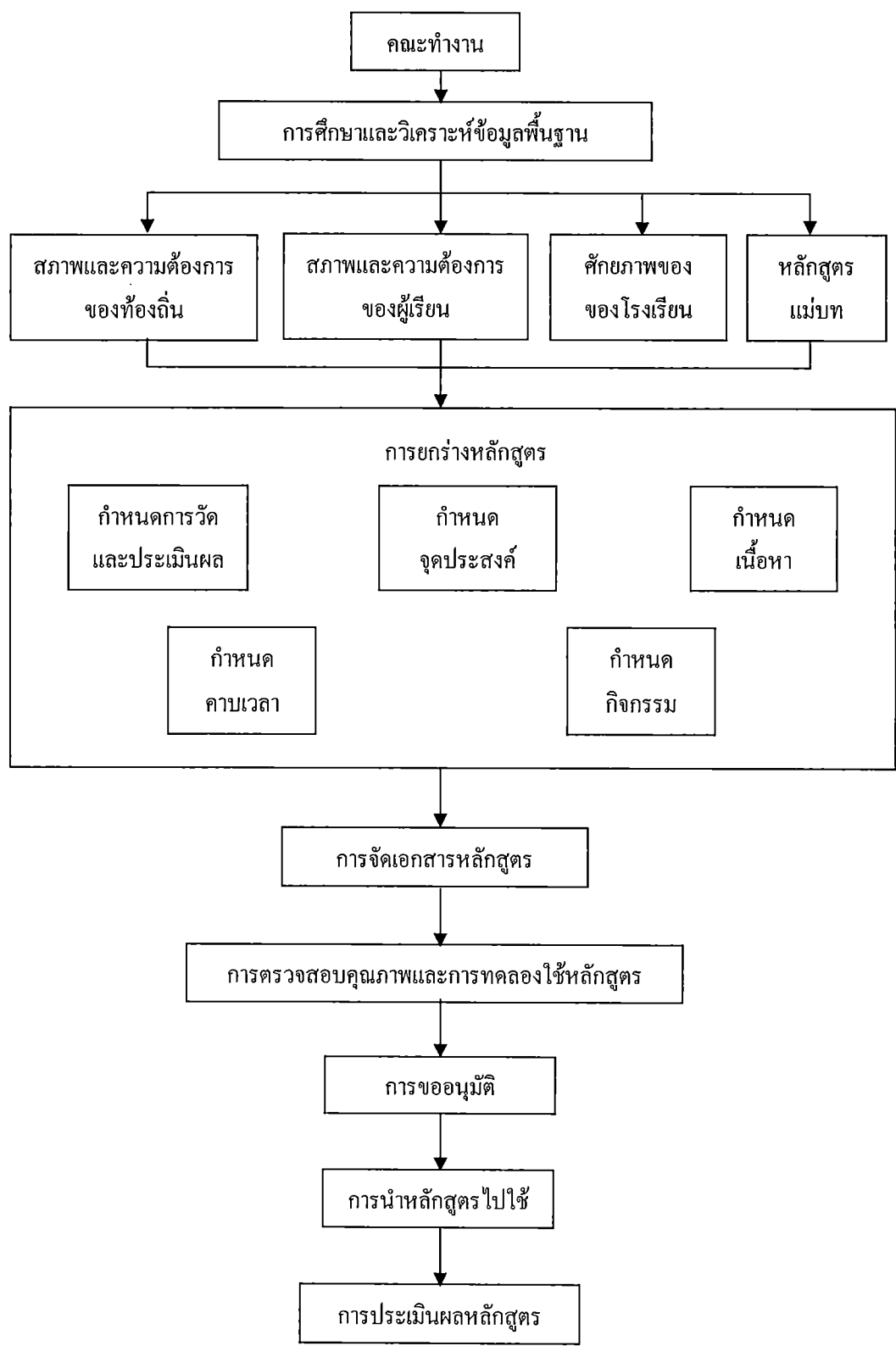
มีการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยอบรมครู เกี่ยวกับวิธีใช้หลักสูตร เพราะถึงแม้ว่ามีคู่มือครู ในการใช้หลักสูตร หรือเอกสารประกอบหลักสูตรอื่น ๆ แต่อาจเข้าใจไม่ตรงกัน การจัด

การอบรมครู ควรจัดในรูปการประชุมเชิงปฏิบัติการ และควรคำนึงถึงจำนวนผู้เข้ารับการอบรม
งบประมาณที่ต้องใช้วัสดุหลักสูตร วิทยากร สถานที่ที่ใช้ฝึกอบรม เป็นต้น เมื่อการประชุม
เชิงปฏิบัติการสิ้นสุดลงแล้ว ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ต้องนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร
ของครูด้วย เพื่อให้การสอนเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 12 การประเมินผลหลักสูตร

เมื่อครูได้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนระยะหนึ่งแล้ว โรงเรียนควรพิจารณาให้คุณค่า
ของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ให้ผลตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้อง
ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพยิ่งขึ้น วัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร คือ เพื่อดูว่า
หลักสูตรเมื่อนำไปปฏิบัติจริงได้ผลเพียงใด บรรลุจุดประสงค์หรือไม่ เพื่อหาทางปรับปรุงหลักสูตร
เพื่อช่วยการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีกหรือไม่

จาก 12 ขั้นตอน กล่าวได้ว่าขั้นตอนที่ 1 - 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอน
3 - 7 เป็นการวางแผนและยกร่างหลักสูตร ขั้นตอน 8 - 11 เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นตอน
ที่ 12 เป็นการประเมินผลหลักสูตร ดังภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 13 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของจิตพิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (จิตพิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 135)

ตารางที่ 1 แสดงการสรุปรูปแบบที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ผู้เสนอ	รูปแบบ/สาระ
1. ไทเลอร์	หลักการและเหตุผลของการพัฒนาหลักสูตรต้องตอบคำถามพื้นฐานสำคัญ 4 ประการคือ จุดมุ่งหมาย ประสพการณ์การเรียนรู้และประเมินอย่างไร จึงทราบว่าผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย
2. ทาบา	การพัฒนาหลักสูตรแบบรากหญ้า (Grass-roots approach) มีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอนคือ (1) วิเคราะห์ความต้องการ (2) กำหนดจุดหมาย (3) คัดเลือกเนื้อหา (4) การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (5) การคัดเลือกประสพการณ์ (6) การจัดรวบรวมประสพการณ์ (7) กำหนดวิธีวัดและประเมินผล
3. เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส	การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย กระบวนการที่สำคัญ 4 ประการคือ (1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (2) การออกแบบหลักสูตร (3) การนำหลักสูตรไปใช้ (4) การประเมินผลหลักสูตร
4. โอเลีย	มีองค์ประกอบ 12 ขั้นตอนคือ (1) กำหนดเป้าหมาย/ปรัชญาความเชื่อทางการศึกษา (2) ความต้องการของนักเรียน/ชุมชนเป้าหมาย เนื้อหาวิชา (3) เป้าหมายหลักสูตร (4) จุดประสงค์หลักสูตร (5) การจัดการและนำหลักสูตรไปใช้ (6) เป้าหมายการสอน (7) จุดประสงค์การสอน (8) เลือกยุทธวิธีสอน (9) เลือกวิธีประเมินผลเบื้องต้น/สุดท้าย (10) นำยุทธวิธีไปใช้ (11) ประเมินผลการสอน (12) ประเมินผลหลักสูตร
5. เคอร์	การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย (1) ศึกษาแหล่งและกำหนดเป้าหมาย (2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (3) การจัดประสพการณ์ (4) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (5) การประเมินผล
6. วิชัย วงษ์ใหญ่	แบ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรออกเป็น 3 ระบบ คือ (1) ระบบร่างหลักสูตร (2) ระบบการใช้หลักสูตร (3) ระบบการประเมินหลักสูตร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผู้เสนอ	รูปแบบ/สาระ
7. กรมวิชาการ	การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ (1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (2) ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร (3) วางแผนและพัฒนาหลักสูตร (4) การกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ (5) จัดทำแผนการสอน
8. ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์	การพัฒนาประกอบด้วย 12 ขั้นตอน คือ (1) การจัดตั้งคณะทำงาน (2) การศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (3) การกำหนดจุดประสงค์ (4) การกำหนดเนื้อหา (5) การกำหนดกิจกรรม (6) การกำหนดคาบเวลา (7) การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล (8) การจัดทำเอกสารหลักสูตร (9) การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร (10) การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร (11) การนำหลักสูตรไปใช้ (12) การประเมินผลหลักสูตร

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการในการดำเนินการสร้างหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินหลักสูตรด้วยมีนักการศึกษาได้ให้แนวทางไว้หลายรูปแบบ มีหลักการที่แตกต่างกันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางเลือกที่จะนำไปพัฒนาว่ารูปแบบไหนจึงจะเหมาะสมกับบริบทกับโรงเรียนของตน ซึ่งจากการศึกษารูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย การดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและออกแบบหรือร่างหลักสูตร 2. การหาคุณภาพของหลักสูตร 3. การทดลองใช้หลักสูตร และ 4. การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสูตร

ความหมายของการบูรณาการหลักสูตร

คำว่า “การบูรณาการ” (Integration) ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ กัน ดังนี้คือ

ฮ็อปกิน Hopkins (1973, pp. 21 - 22) กล่าวถึง การบูรณาการในแง่การสอนไว้ว่า หมายถึง กระบวนการสอนที่ผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าเป็นหน่วยการเรียนรู้ จัดกิจกรรม การศึกษาค้นคว้าเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 85) ได้ให้คำจำกัดความของการบูรณาการว่าเป็นความสัมพันธ์ ในแนวราบของประสบการณ์การเรียนรู้จากหลักสูตร ซึ่งการจัดระบบของประสบการณ์การเรียนรู้ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้นและมีคุณสมบัติที่เป็นการหลอมรวมจากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เข้าไปสัมพันธ์ด้วย

ทาบา (Taba, 1962, p.298) กล่าวว่า การนำหลักการและเนื้อหาสาระจากสาขาวิชาต่าง ๆ มาสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการนำความรู้ นั้นไปประยุกต์ใช้ สอดคล้องกับ เบลแลค และ ไคลบาค (Bellack & Kliebard, 1971, p. 586) ที่กล่าวว่า หลักสูตรบูรณาการ คือ การพยายามทำให้ช่องว่างระหว่างสิ่งที่รู้และการปฏิบัติแคบเข้า โดยที่ยังรักษาความเอาใจจริงเอาใจในการเรียนรู้ได้อย่างเข้มข้น คุณค่าที่ยิ่งใหญ่อยู่ที่องค์ความรู้ที่ นำมาใช้สอนที่ไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมข้อมูลเนื้อหา แต่เป็นระบบความคิดรวบยอดสำหรับการ สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่ประสบการณ์

ดักกลาส (Douglas, 1970, p. 16) กล่าวว่า การบูรณาการ ประกอบด้วย กระบวนการ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภาวะจิตของแต่ละบุคคล เป็นกระบวนการที่สร้างความสัมพันธ์ ระหว่าง ข้อเท็จจริง หลักการและการสอน พฤติกรรมในการสร้างหน่วยการสอน แต่การที่จะกล่าวว่ามี การบูรณาการเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับปฏิริยาย้อนกลับ อันเนื่องมาจากการใช้สมองแต่ละบุคคล นั้นเองกล่าวอีกนัยหนึ่งการบูรณาการเป็นการรวมหรือการสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาเด็กทั้งปวง

แมคโดนัลด์ (Macdonald, 1971, p. 590) ทราเวสส์และรีวอร์ (Travers & Revore, 1990, p. 9) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า หลักสูตรบูรณาการเป็นวิธีการที่นักการศึกษาพยายามที่จะสร้าง สิ่งแวดล้อมหลักสูตรให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ในโรงเรียนของเขากับผู้เรียนคน อื่น ๆ กับประสบการณ์ภายนอกโรงเรียน และกับความต้องการและความสนใจของแต่ละคนได้

กู๊ด (Good, 1973, p. 308) กล่าวว่า การบูรณาการ คือ ความสอดคล้องกันของการเรียนรู้ ในด้านองค์ประกอบทางจิตพิสัย (Affective Domain) และพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ของแต่ละบุคคลและกลุ่มคน บางทีเรียกว่า การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษยชาติ

พริงค์ (Pring, 1968 cited in Good, 1973, p. 272 - 273) ได้กล่าวถึงหลักสูตรบูรณาการว่าเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความรู้แบบแยกส่วน นั่นคือต้องมีการหลอมรวมบางสิ่งเข้าด้วยกัน และจะไม่มีใครเข้าใจความหมายของคำว่าหลักสูตรบูรณาการได้อย่างแท้จริง จนกว่าจะมีการจำแนกแยกแยะออกมาว่ามีอะไรบูรณาการอยู่บ้าง

จากความหมายของหลักสูตรบูรณาการดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตรบูรณาการคือ การนำเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หลักสูตรบูรณาการ หมายถึง การจัดหลักสูตรซึ่งไม่แยกสอนวิชาต่าง ๆ ออกจากกัน โดยเด็ดขาด ในแต่ละวิชามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และให้เกี่ยวกับชีวิตจริงของเด็กด้วย

การบูรณาการหลักสูตร หมายถึง ลักษณะการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อความเข้าใจและชีวิตจริงของนักเรียน

หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พัฒนาจากหลักสูตรกว้าง โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมกัน ทำให้ความเป็นเอกลักษณะของแต่ละวิชาหมดไป (ธำรง บัวศรี, 2542)

หลักสูตรแบบบูรณาการ เป็นหลักสูตรที่มีความผสมผสานกันระหว่างเนื้อหาวิชามากที่สุดจนไม่ปรากฏเด่นชัดว่า วิชาหนึ่งวิชาใดเป็นหลักสำคัญในหลักสูตร การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการเป็นการหนีจากการเน้นหนักเนื้อหาวิชาเป็นอย่างมาก (อัญชลี สารรัตน์, 2543)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การบูรณาการหลักสูตร หมายถึง การจัดหลักสูตรที่มีลักษณะผสมผสานประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อความเข้าใจ และชีวิตจริงของนักเรียน เป็นการจัดหลักสูตรที่ไม่แบ่งแยกเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ออกจากกันให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทำให้การเรียนการสอนมีลักษณะเป็นองค์รวม (Holistic Way) และสัมพันธ์กับความ เป็นจริงของชีวิต

แนวคิดพื้นฐานของการบูรณาการหลักสูตร

การบูรณาการเป็นการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ที่อาจมีลักษณะเป็นสาขาวิชาเดียวหรือต่างสาขาวิชาก็ได้ให้มีความต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายสามารถนำประสบการณ์ไปสู่ชีวิตจริง ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการมี 2 แนวคิด คือ แนวคิดบูรณาการแบบตะวันตก และแนวคิดบูรณาการแบบตะวันออก สรุปได้ดังนี้

แนวคิดบูรณาการแบบตะวันตก

แนวคิดบูรณาการแบบตะวันตก เกิดขึ้นในสมัยการศึกษาแบบพิพัฒนาการ (Progressive Education) ได้รับอิทธิพลจากนักปรัชญาชาวเยอรมัน คือ เฮร์บาร์ท (Herbart, 1890 อ้างถึงใน ลำลี รักสุทธี และคณะ, 2544, หน้า 6 – 8) ซึ่งมีความเชื่อในเรื่องของการศึกษาว่าสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของวิชาต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไปด้วยวิธีการเชื่อมโยง ดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการจากการเรียนการสอน ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ นักการศึกษาในกลุ่มพิพัฒนาการมีความเชื่อว่า การศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จทั้งตัว (The Whole Child) ในวงการศึกษามีผู้สอนที่ใช้วิธีการนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากความจำเป็นและเหตุผลต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ จากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นช่วยให้แนวคิดในการจัดการศึกษากว้างขึ้นทั้งในเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด การแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้ และการตระหนัก ในความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่ง ดีเวย์ (Dewey, 1933 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2546, หน้า 18 – 19) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาคือชีวิต ในการจัดการเรียนการสอนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันใน วิถีประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่าคนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของวิชาต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ การจัดการเรียนการสอนจึงควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นส่งเสริม แนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning) นำไปสู่การรู้เข้าใจโลกรอบตัว และความสามารถในการจัดวางตัวเองได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ และบรูเนอร์ (Bruner, 1960 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2546, หน้า 18) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมโดยสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ 4 ประการ คือ การกำหนดประสบการณ์ที่ให้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดวิธีการให้ผู้เรียนหาความรู้ที่เหมาะสมที่สุด การกำหนดลำดับขั้นตอนในการเสนอ สิ่งที่เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้แรงจูงใจผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน ขณะที่ โรเจอร์ (Rogers, 1965 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2546, หน้า 18) จะเน้น การจัดการเรียนการสอน ในลักษณะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองมีความสามารถในหลาย ๆ ด้าน มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถคิดวิเคราะห์ สามารถปรับตัว ยืดหยุ่น มีสติปัญญาที่จะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) ของการ์ดเนอร์ (Gardner, 1983 อ้างถึงใน อารี สันทรวี, 2535, หน้า 41 – 47) ที่จำแนกความเก่งหรือความสามารถทางปัญญา 8 ด้าน คือ ความสามารถด้านภาษา (Linguistic Intelligence) ความสามารถทางด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical – Mathematical Intelligence) ความสามารถด้านภาพมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence) ความสามารถด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily Intelligence) ความสามารถด้านดนตรี (Musical Intelligence) ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) ความสามารถในการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) และความสามารถในด้านความเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence)

แนวคิดบูรณาการแบบตะวันออก

พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักปราชญ์ชาวตะวันออก ที่มีแนวคิดในการบูรณาการและนำมาปฏิบัติเป็นเวลานานแล้ว พระองค์ทรงสอนให้มองหรือศึกษาทำความเข้าใจอย่างองค์รวมก่อนแล้วจึงมองหรือเข้าใจแยกย่อยออกไป มีหลักการหลายรูปแบบ เช่น หลักไตรสิกขา หลักปัจจุการตามการศึกษาสาม หลักอริยสัจ 4 กล่าวคือ หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย สีล สมาธิและปัญญา สีล คือ การทำคนให้เป็นคนดี เส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์คือศีล พระพุทธองค์จึงทรงให้นำศีลไปรวมบูรณาการไว้กับทุกวิชา สมาธิ คือ การเป็นคนที่มีความมุ่งมั่น ไม่หวั่นไหว มีความสุข สงบ พลอยยินดีกับการทำงานทุกอย่าง การนำสมาธิไปบูรณาการจะทำให้งาน การศึกษาประสบความสำเร็จและปัญญา คือ ความคิด ความรู้ ความรอบคอบ การมีสติไตร่ตรอง ทุกกระบวนการของพฤติกรรมมนุษย์ควรนำเอาปัญญาเข้าไปบูรณาการด้วยเพื่อการเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ในเนื้อหาวิชาและความสมบูรณ์ในความเป็นมนุษย์ สำหรับ หลักปัจจุการตามการศึกษาสาม ประกอบด้วย ปรียติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ปรียติ คือ การศึกษาเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ รวมทั้งศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่มีการกำหนดเป็นหลักสูตรเป็นการเรียนรู้ทางฝ่ายโลกจากตำราทั้งในและนอกประเทศ ปฏิบัติ คือ การลงมือกระทำ ประกอบกิจกรรม การนำเนื้อหาความรู้มาลงมือปฏิบัติเป็นการนำมาบูรณาการระหว่างการเรียนเนื้อหาสาระความรู้และการนำความรู้ไปใช้จริง ปฏิเวธ คือ การปฏิบัติตน ดำเนินชีวิตที่หลอมรวมมวลพฤติกรรมของตนเองให้มีความสุข การเรียนรู้ตามแนวพุทธจึงต้องมีการบูรณาการอย่างครอบคลุมทั้ง 3 ส่วน และหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ทุกข์ คือ ความไม่รู้ ไม่เข้าใจ ความโง่เขลา เป็นตัวปัญหาที่คนเราต้องแสวงหาคำตอบ สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหาความไม่รู้ การเรียนรู้ของมนุษย์จะต้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาความโง่ นิโรธ คือ แนวทางการดับทุกข์หรือดับปัญหา ขจัดความไม่รู้ มรรค คือ ข้อปฏิบัติหรือการกระทำการเรียนรู้ให้ถึงการดับของปัญหา ในการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 จะตัดตอนส่วนใดส่วนหนึ่งไปไม่ได้ จะต้องมีการเชื่อมโยงสืบทอด ทุกอย่างเป็นปัจจุของ

กันและกัน (ลำลี รักสุทธิ และคณะ, 2544, หน้า 8 – 13; ผจญ โกจารย์ศรี, 2545, หน้า 30 – 35) นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (ลำลี รักสุทธิ และคณะ, 2544, หน้า 13 – 14; อ้างอิงจาก ประเวศ วะสี, 2543, หน้า 59 – 60) กล่าวถึงความรู้ว่าสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยง สัมพันธ์กันแต่เรามักเรียนรู้แบบแยกส่วน ปัจจุบันมนุษย์มีความรู้มากขึ้นแต่มีการรู้แบบเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือปัญญาน้อยลง ทำให้การจัดระบบชีวิตเกิดการขัดแย้งและอยู่ร่วมกันไม่ได้ ดังนั้นในการเรียนรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งควรจะฝึกคิดเชื่อมโยงให้ยาวไกลที่สุด การเชื่อมโยงความรู้จะช่วยให้มนุษย์มองโลกกว้างขึ้น มีทัศนะไม่แคบรู้และเข้าใจปัญหา แก้ปัญหาได้ดีกว่าการเรียนรู้เฉพาะส่วนที่ขาดการเชื่อมโยง การไม่รู้ความจริงการไม่รู้ความหมายก็จะทำให้ถูกต้องไม่ได้

สรุปได้ว่า แนวคิดบูรณาการแบบตะวันตกและแนวคิดบูรณาการแบบตะวันออกเกิดขึ้นมานานแล้ว และมีผู้นำไปปฏิบัติและบรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้ด้านวิชาการ และด้านการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ในการจัดการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับหลักการในการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นอย่างยิ่ง เพราะชีวิตคือการศึกษาที่ต้องเรียนรู้และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ทุกเรื่องต้องนำมาหลอมรวมและประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ในการพัฒนาหลักสูตรสามารถทำได้หลายลักษณะ โดยเฉพาะการดำเนินการในรูปแบบหลักสูตรบูรณาการ นักพัฒนาหลักสูตรหรือผู้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดให้เป็นการเรียนการสอนในลักษณะพหุศาสตร์ เป็นการเตรียมผู้เรียนสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความสำคัญ ของการจัดการเรียนรู้บูรณาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาแบบบูรณาการไว้ในมาตรา 23 ว่า

การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ซึ่งความสำคัญของการจัดการเรียนรู้บูรณาการสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเรื่อง/ หัวข้อ สาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับชีวิตจริง
2. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่เรียนจากกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งจะช่วยเสริมสาระการเรียนรู้อีกกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่ง
3. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง จากสิ่งที่เรียน ไปสู่ชีวิตจริงภายนอกห้องเรียนได้ ทำให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ในโรงเรียน

4. ช่วยตอบสนองความสารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ตามแนวคิดหุปัญญา
5. ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองสามารถคิดเชื่อมโยง ใช้ข้อมูลข่าวสารในโลกยุคข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. ช่วยลดความซ้ำซ้อนในการเรียนเนื้อหาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรซึ่งจะมีข้อมูลเพิ่มเติมตามความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ลักษณะของการบูรณาการ

ในการผสมผสานวิชาหรือสาขาต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีนั้นจะต้องพยายามทำให้เกิดการผสมผสานในลักษณะต่อไปนี้

1. บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ในสภาพที่ปริมาณความรู้มาก สภาพปัญหาสังคมสลับซับซ้อน การเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดความรู้ได้ง่าย ๆ ถ้าจะให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพผู้เรียนจะต้องทราบว่าตนจะแสวงหาความรู้ได้อย่างไรและด้วยกระบวนการใด
2. บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ ในการให้การศึกษาควรมุ่งพัฒนาด้านจิตพิสัย อันได้แก่ ความรู้ ความคิดและการแก้ปัญหา และด้านจิตพิสัยคือ เจตคติ ค่านิยม ความสนใจและความมีสุนทรียะไปพร้อมกัน เพราะถ้าผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สร้างความรู้สึกร่าเริงและประทับใจ ก็จะมุ่งมั่นในการเรียนและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การสร้างสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการกระทำ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ ในการจัดการศึกษา ผู้เรียนควรได้รับการเรียนรู้ควบคู่กับการกระทำ (Learning by Doing)
4. บูรณาการสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ในการจัดหลักสูตรควรเน้นใจว่าสิ่งที่สอนในห้องเรียนมีความหมายและมีคุณค่าต่อชีวิตจริงของผู้เรียนเพราะฉะนั้นในการสำรวจความสนใจและความต้องการในชีวิตประจำวันของผู้เรียนจึงมีความสำคัญควรนำมาเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนการสอน
5. บูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ โดยการนำเนื้อหาวิชาหนึ่งมาเสริมกับอีกวิชาหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดเจตคติที่ต้องการหรือโดยกำหนดปัญหาหรือความต้องการของผู้เรียนเป็นหัวข้อ แล้วกำหนดหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนการสอนขึ้นโดยอาศัยเนื้อหาของหลาย ๆ วิชามาช่วยแก้ปัญหา

รูปแบบของการบูรณาการ

การบูรณาการหลักสูตร (Curriculum Integration) ลักษณะของการบูรณาการหลักสูตรได้มีผู้กล่าวถึงการบูรณาการหลักสูตรไว้ 3 ลักษณะคือ

1. ระดับการบูรณาการ (Level of Integration)
2. แนวทางการบูรณาการ (Option for Integration)
3. ประเภทของการบูรณาการ (Type of Integration)

ระดับการบูรณาการ (Level of Integration)

Fogarty (1991, p. 304) อธิบายระดับของการบูรณาการหลักสูตรว่า มี 10 ระดับ (Level) ดังต่อไปนี้

1. Fragmented เป็นรูปแบบหลักสูตรดั้งเดิม แต่ละสาขาแยกขาดจากกัน เช่น ครูสอนวิชาต่าง ๆ มีอิสระจากกัน มีข้อดีคือ แต่ละสาขามีความกระฉับและแยกขาดจากกัน ข้อเสีย คือ ไม่มีการเชื่อมโยงให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ

2. Connected บางสาขาวิชา เนื้อหาจะถูกนำมาเชื่อมโยงในบางหัวข้อหรือบางโมเมนต์ เช่น ครูโยงมโนคติของเลขทศนิยมเข้ากับการคิดเงิน การคิดเกรด ข้อดีคือ มโนคติหลักได้รับการทบทวน ตรวจสอบความเข้าใจและทดลองในสถานการณ์อื่น ข้อเสียคือ สาขาวิชาต่าง ๆ ไม่สัมพันธ์กัน จุดเน้นของเนื้อหาจะอยู่ภายในกรอบของสาขาวิชาเดิม

3. Nested ในแต่ละสาขาวิชา ครูมีเป้าหมายอยู่ที่ทักษะหลากหลาย เช่น ทักษะสังคม ทักษะการคิดและทักษะเกี่ยวกับเนื้อหา เช่น ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้การสอนเกี่ยวกับเรื่องการสังเคราะห์แสง โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนสามารถคิดค้น จัดลำดับและเขียนวงจรชีวิตของพืชได้ ข้อดีคือ เป็นการให้ความสนใจหลาย ๆ เรื่องในเวลาเดียวกันนำไปสู่การเพิ่มและขยายผลการเรียนรู้ ข้อเสียคือ นักเรียนอาจสับสนและมองไม่เห็นมโนคติหลักของกิจกรรมหรือของบทเรียน

4. Sequenced หัวข้อหรือหน่วยการเรียนรู้ของแต่ละสาขาวิชาถูกจัดลำดับให้ผสมกลมกลืน เช่น ครูภาษาอังกฤษสอนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ซึ่งจะเกี่ยวกับรูปประวัติศาสตร์สอนรายละเอียดของยุคสมัยนั้น ๆ แต่ยังคงเป็นคนละวิชาเหมือนเดิม ข้อดีคือ เอื้อต่อการถ่ายโยงความรู้ข้ามเนื้อหาวิชา ข้อเสียคือ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและความยืดหยุ่น

5. Shared มีการวางแผนร่วมกันระหว่างสองสาขาวิชา ในกรณีที่เป็มนโนมคติคาบเกี่ยวหรือเป็นการใช้มโนคติ ทักษะ และเจตคติ เช่น ครูวิทยาศาสตร์และครูคณิตศาสตร์ ใช้ข้อมูลแผนภูมิและกราฟของเรื่องเดียวกันสอนทั้งสองวิชา ข้อดีคือ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของครูทั้ง 2 คน ลดความยุ่งยากในการทำงานซ้ำซ้อน ข้อเสียคือ ต้องใช้เวลาและอาศัยความยืดหยุ่นในการยอมรับและประสานงาน

6. Webbed เป็นการสอนโดยใช้เนื้อเรื่องหลัก (Theme) เป็นฐานสำหรับการสอนหลาย ๆ สาขาวิชา แต่ละสาขาออกแบบการสอนให้ไปด้วยกันกับเนื้อเรื่องหลัก เช่น ครูกำหนดหัวเรื่องขึ้นมา เช่นละครสัตว์แล้วโยงไปสู่เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ข้อดีคือ มีแรงจูงใจให้นักเรียนช่วยเหลือ

กันเองให้มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างความคิด ข้อเสียคือ เนื้อเรื่องต้องถูกเลือกมาอย่างพิถีพิถันมากเพื่อให้มีความหมายกับตัวผู้เรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน

7. Threaded การนำทักษะด้านต่าง ๆ เช่นทักษะสังคม ทักษะการคิด ทักษะการเรียนรู้ พหุปัญญา เทคโนโลยีมาร้อยเรียง (Threaded) ทะลุผ่านสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น คณะครูกำหนดเป้าหมายที่การอ่านคณิตศาสตร์และทักษะวิทยาศาสตร์ ขณะที่เป้าหมายของครูสังคมคือ การเข้าใจเหตุการณ์ปัจจุบันข้อดีคือ นักเรียนเรียนรู้วิธีเรียนเอื้อต่อการถ่ายโยงการเรียนรู้ในอนาคต ข้อเสียคือ แต่ละสาขาวิชายังแยกกันอยู่

8. Integrated การนำเอาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีหัวข้อ (Topic) หรือมีโนมดิบอย่างหลวม ๆ ทับกันอยู่มาสอนด้วยวิธีการสอนเป็นทีม (Team Teaching) และรูปแบบการบูรณาการตามสภาพจริง (Authentic integrated model) เช่น ครูที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศิลปะ ฯลฯ ชั้นเดียวกันร่วมกันแสวงหารูปแบบและวิธีการสอนวิชาต่าง ๆ เหล่านี้ ข้อดีคือ ส่งเสริมให้นักเรียนมองเห็นความเกี่ยวข้องกันระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ สร้างแรงจูงใจในการเรียน ข้อเสียคือ ต้องใช้ครูจากหลาย ๆ สาขาวิชา ที่มีความเห็นสอดคล้องกันมาวางแผนร่วมกันและทำการสอนร่วมกัน

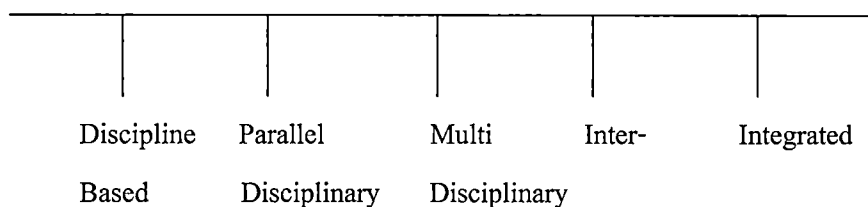
9. Immersed ผู้เรียนบูรณาการเรื่องต่างๆ ที่ได้เรียนด้วยตนเองโดยกลั่นกรองจากประสบการณ์และความสนใจของตนเอง เช่น นักศึกษาปริญญาเอกเกิดสนใจเฉพาะทางขึ้นมา หลังจากการเรียนและมองเรื่องที่เรียนโดยอาศัยประสบการณ์และความชำนาญของตนเอง ข้อดีคือ การบูรณาการเกิดขึ้นจากตัวผู้เรียนเอง ข้อเสียคือบางกรณีผู้เรียนอาจ Focus แคบเกินไป

10. Networked ผู้เรียนบูรณาการเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยแสวงหาเครือข่ายของผู้เชี่ยวชาญและแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น สถาปนิกเรียนรู้วิธีการ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการเขียนแบบ โดยการไปศึกษาจากนักพัฒนาโปรแกรมและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ข้อดีคือ ผู้เรียนเป็นผู้เตรียมการเรียนรู้ของตน เพื่อให้มีข้อมูลใหม่ ข้อเสียคือ ผู้เรียนอาจไม่มีความพยายามมากพอที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ให้เกิดประสิทธิผล

จากแบบการบูรณาการ 10 ระดับ (Level) นี้ จะมีลักษณะเด่นและข้อจำกัดที่มีความแตกต่างกันผู้สอนสามารถเลือกได้ด้วยวิธีที่หลากหลาย ทำให้การเรียนการสอนมีรูปแบบที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ ระดับชั้นของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

แนวทางการบูรณาการ (Option for Integration)

Jacobs (1989, p. 147) กล่าวถึงการบูรณาการหลักสูตรว่ามี 5 แนวทาง (Five option for integration) ซึ่งจัดไว้บนเส้นต่อเนื่องดังภาพที่ 14

ภาพที่ 14 แนวทางในการบูรณาการหลักสูตรตามแนวคิดของ Jacobs (1989, p. 147)

Jacobs อธิบายลักษณะของผลการบูรณาการแต่ละตัวเลือกดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Discipline Based Curriculum) เป็นลักษณะหลักสูตรที่ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาที่แยกจากกันทั้งในแนวนอน (แต่ละวิชาในระดับชั้นเดียวกัน) และแนวตั้ง (วิชาต่าง ๆ ในแต่ละระดับชั้น) ซึ่งพบเห็นโดยทั่วไป
2. หลักสูตรขนาน (Parallel Curriculum) เกิดจากการนำวิชา 2 วิชา มาเชื่อมเข้าด้วยกันเป็นเนื้อเรื่อง (Theme) เช่น การเรียนวรรณคดีไปพร้อม ๆ กับการเรียนประวัติศาสตร์ จุดอ่อนของหลักสูตรประเภทนี้คือ ระดับของการบูรณาการไม่ลึก
3. หลักสูตรหลากวิทยาการ (Multi - Disciplinary Curriculum) เป็นการจัดการเรียนการสอนหลาย ๆ วิชาให้เนื้อหาของทุกวิชามีศูนย์กลางอยู่ที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหมาะสำหรับการประถมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น (Middle School) ที่ยังคงยึดตารางเรียนและการแบ่งห้องเรียนแบบเดิม ๆ คณะครูอาจในทีมอาจใช้เวลาเพียงเล็กน้อยในการตัดสินใจวางแผนการสอนร่วมกัน
4. หลักสูตรสหวิทยาการ (Interdisciplinary Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้เป็นเหมือนรายวิชาหนึ่ง (Course of study) ซึ่งประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ทุกวิชาหรือเกือบทุกวิชา ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในเวลาเดียวกัน สิ่งที่ต่างจากหลักสูตรหลากวิทยาการ คือ การสอนด้วยหลักสูตรสหวิทยาการจะเป็นการสอนเป็นทีม (Team Taught) โดยใช้เวลาเป็นช่วง (Long Time Blocks) และผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาวิชาโดยการแก้ปัญหาหรือทำโครงการ

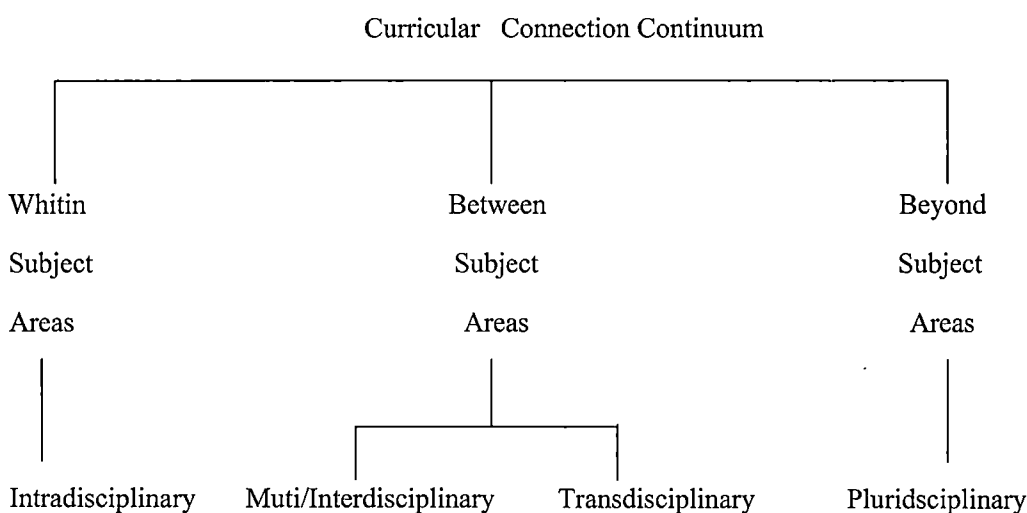
5. หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) เปรียบเทียบให้เห็นว่าเหมือนหลักสูตรของ Summer Hill ซึ่งเป็นการบูรณาการทักษะ เจตคติ ความเชื่อไปพร้อมกับบูรณาการเนื้อหา โดยผู้เรียนเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติตามศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริง

ประเภทของการบูรณาการ (Type of Integration)

McNeil (1985, p. 246) กล่าวว่า การบูรณาการความรู้และทักษะ สามารถแสดงความต่อเนื่อง (Continuum) และจำแนกออกได้ เป็น 3 แบบใหญ่ ๆ (Three Main Type) ได้แก่

1. ภายในขอบข่ายของวิชา (Within Subject Areas)
2. ระหว่างขอบข่ายของวิชา (Between Subject Areas)
3. พ้นจากขอบข่ายของวิชา (Beyond Subject Areas) และสามารถจำแนกย่อย ๆ ได้อีก

ดังภาพที่ 15

ภาพที่ 15 แบบของการบูรณาการตามแนวคิดของ McNeil (1985, p. 246)

ซึ่งมีคำอธิบายลักษณะของหลักสูตรและประเภท ได้ดังนี้

1. ภายในขอบข่ายของวิชา (Within Subject Areas) เป็นการจัดการกับเนื้อหาและหลักสูตรในวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ของวิชานั้น ๆ เป้าหมายของการบูรณาการคือ การปรับเนื้อหาและทักษะให้ต่อเนื่อง ดังนั้นจึงเป็นการบูรณาการแบบแนวดิ่ง (Vertical Integration) ที่อาจจะบูรณาการข้ามระดับชั้นด้วยตัวอย่างของการบูรณาการแบบนี้เช่น การเรียน การฟัง พูด อ่าน เขียนในวิชาภาษาหรือการเรียนนิเวศน์วิทยา ฟิสิกส์และเคมี ในการเรียนวิทยาศาสตร์

2. ระหว่างขอบข่ายของวิชา (Between Subject Areas) ซึ่งมีความแตกต่าง 2 ลักษณะดังนี้

2.1 Multidisciplinary วิธีนี้ ครูหลายคนอาจจะร่วมกันวางแผนการสอนแต่ละหัวข้อ แต่จะยังไม่สังเคราะห์หรือพยายามใช้มุมมองร่วมกันซึ่ง McNeil (1985) กล่าวว่า ก่อนที่จะเกิดการบูรณาการขั้นนี้ จะต้องมีการบูรณาการภายในขอบข่ายของวิชาก่อน ตัวอย่างเช่น การที่ครูคณิตศาสตร์เน้นเรื่องการเขียนกราฟในขณะที่เดียวกับที่ครูวิทยาศาสตร์ให้นักเรียนเสนอผลงานทดลองในรูปของกราฟ

2.2 Interdisciplinary บางครั้งเรียกว่าการบูรณาการในแนวระนาบ (Horizontal Integration) เป็นการนำเอาความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกันหลาย ๆ วิชามาตรวจสอบเนื้อหา ประเด็นปัญหา หัวข้อ หรือประสบการณ์ที่เป็นศูนย์กลาง เน้นความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การกำหนดหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งขึ้นมาแล้วผู้เรียนใช้ความรู้จากวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและภาษามาทำความเข้าใจหัวข้อนั้นอย่างลึกซึ้ง

2.3 พ้นจากขอบข่ายของวิชา (Beyond Subject Areas) เป็นการที่ผู้เรียนใช้คุณลักษณะ ความต้องการ ความสนใจ และกระบวนการเรียนรู้ของตนในการเรียนรู้สิ่งใหม่ เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่ม ทักษะการวิจัย ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ โดยการทำโครงการ ซึ่งต้องอาศัยความรู้จากหลาย ๆ วิชาเป็นพื้นฐาน ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนทำโครงการวิจัยอิสระ ซึ่งครูเป็นผู้คอยแนะนำและไม่ต้องมีกำหนดเวลาเป็นสิ่งที่ขัดขวางการเรียนรู้

Jacobs (1989, p. 136); McNeil (1985, p. 274); Frazee & Rudnitski (1995, p. 135) อธิบายว่า ครูสามารถใช้รูปแบบการบูรณาการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการรูปแบบใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่ารูปแบบที่เลือกใช้นั้นจะใช้ได้ผลดีเพียงใดสำหรับบริบทนั้น ๆ เช่น หากเป็นक्रमมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้ตารางสอนแบบดั้งเดิม แต่ต้องการสอนเป็นทีม รูปแบบที่เหมาะสมน่าจะเป็น Multi - Disciplinary curriculum แต่หากเป็นครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (High School) ซึ่งต้องทำงานภายใต้หมวดวิชาและตารางสอนแบบดั้งเดิม สิ่งที่เหมาะสมที่สุดน่าจะเป็นหลักสูตรรายวิชา (Discipline Curricula) ซึ่งบางครั้งเนื้อหาอาจสอดคล้อง

แทรกด้วย Interdisciplinary Unit ร่วมกับครูวิชาอื่น หรืออาจร่วมมือกับครูบางคนสร้าง Parallel Unit ในบางเนื้อหา กล่าวโดยสรุปคือ การเลือกใช้รูปแบบการบูรณาการใดนั้นขึ้นอยู่กับบริบท และขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของครูในแต่ละโรงเรียนด้วย

ประโยชน์ของหลักสูตรบูรณาการ

การนำหลักสูตรแบบบูรณาการ ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะมีประโยชน์หลายประการ สรุปได้ ดังนี้ (วิเชียร อินทรสัมพันธ์, 2546, หน้า 56 – 57; อ้างอิงจาก วิชัย วงษ์ใหญ่, 2544, หน้า 51, ลำลี รักสุทธิ และคณะ, 2544, หน้า 14 – 17)

1. ผู้เรียนได้มองเห็นความสัมพันธ์ ระหว่างแนวคิดและความคิดรวบยอด รวมทั้งผู้เรียนสามารถแบ่งปัน และรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการขยายความรู้ของตนเอง ให้กว้างขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียน มีความรับผิดชอบและร่วมมือในการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้การรวมกลุ่ม การเรียนรู้ของผู้เรียน จะพัฒนาความร่วมมือร่วมใจกัน ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนในการเรียนรู้ โดยสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย บทบาทของผู้สอน จะเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ ที่เริ่มต้นศึกษาจากเรื่องใกล้ตัว ไปสู่เรื่องที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อย่างซับซ้อนตามวุฒิภาวะของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม

3. การประเมินผลเป็นไปในสภาพจริง มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการนำไปใช้จริง ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

4. การสร้างให้คนเป็นมนุษย์ที่พึงประสงค์ 3 ประการ คือ คิดเป็น ทำเป็นและอยู่ร่วมกัน เป็น การคิดเป็น คือ คิด กว้าง ลึก ยาว ไกล ทำให้เกิดปัญญา การทำเป็นทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ ที่ดีหลายประการ เช่น ชอบบันทึก มีทักษะในการสื่อสาร การเผชิญสถานการณ์ การจัดการ และ สร้างงาน เป็นต้น และการอยู่ร่วมกันเป็น คือ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นคนของเพื่อนมนุษย์ การอนุรักษ์ธรรมชาติ รักความยุติธรรม การเห็นแก่ส่วนรวม สามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ และสร้างความเป็นชุมชน

5. การประเมินผลจากการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การเรียนรู้แบบบูรณาการ ไม่เหมาะกับการประเมินผลลักษณะที่ ทำการทดสอบ หลังจาก จบแต่ละบท หรือเป็นการทดสอบความรู้แบบแยกส่วน แนวทางการประเมินผลอย่างใหม่จะมี ลักษณะที่เป็นเรื่องจริงจัง มีพื้นฐานจากสิ่งที่ผู้เรียนได้ทำจริงๆ ในบริบทอันหลากหลาย เช่น การเก็บผลการปฏิบัติงาน การตรวจสอบแบบ Checklists การบันทึกเหตุการณ์ (Anecdotal Records) การสังเกต เป็นต้น มีความสอดคล้องกับการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ (2545, หน้า 14 – 19) กล่าวว่า ในการประเมิน จำเป็นต้องอาศัยข้อมูล

สารสนเทศของบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ ผู้เรียน ผู้สอน และผู้ปกครอง โดยผู้เรียนจะใช้ผลการประเมินเพื่อบอกระดับความสำเร็จของตน ระบุความต้องการของตน เชื่อมโยงความพยายามกับผลที่เกิดขึ้น วางแผนเพื่อการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพ โดยประเมินความรอบรู้ ควบคู่ไปกับเนื้อหาสาระ ที่ผู้เรียนพยายามเรียนรู้ รวมทั้งประเมินความรู้พื้นฐาน ที่จำเป็นสำหรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่วนผู้สอน จะใช้ผลการประเมิน เพื่อระบุความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ของกลุ่มหรือทั้งห้องเรียน เพื่อจัดกลุ่มให้ผู้เรียน ให้เกรด ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลการสอนของตนเอง โดยต้องการสารสนเทศจากการประเมินความรอบรู้ของผู้เรียนแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง โดยสรุประดับความรอบรู้ตามเนื้อหาสาระที่ต้องการให้กับผู้เรียน เป็นรายบุคคลรวมทั้งประเมินการปฏิบัติงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ด้านของผู้ปกครอง จะใช้ผลการประเมินเพื่อบอกระดับความสำเร็จของผู้เรียน ระบุความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลผู้สอนและสถาบันการศึกษาโดยจะเป็นการให้ผลย้อนกลับอย่างต่อเนื่องซึ่งลักษณะของการประเมินจะประกอบด้วย เป้าหมายการประเมิน มีจุดเน้นเพื่อทดสอบคุณลักษณะร่วมกันของผู้เรียนแต่ละคน บทบาทของผู้ประเมินที่เป็นทั้งผู้เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้แปลผล และผู้ใช้ผลการประเมิน ความถี่ในการประเมิน การบริหารการประเมินผล และคุณภาพของการประเมิน การประเมินผลในรูปแบบทางเลือกใหม่ และการไต่ตรอง เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของหลักสูตรแบบบูรณาการ คุณสมบัติที่โดดเด่นของการประเมินแบบใหม่ คือ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผลและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และหน่วยเนื้อหาที่เรียนโดยตรงผู้สอนและผู้เรียนจะทำการไต่ตรองทุกครั้ง ที่ได้มีการวิเคราะห์และตั้งข้อสงสัยในบทเรียน ทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียน เกิดความเข้าใจแนวคิดและกระบวนการของการเรียนรู้ได้ดีขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สอนและผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็น ช่วยให้การเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และยังเป็นการสร้างโอกาสให้เกิดการเชื่อมโยง ระหว่างหัวข้อการเรียนที่หลากหลาย การเชื่อมต่อกับโลกภายนอกชั้นเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะเน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพที่ใกล้เคียงกับธรรมชาติจริงมากที่สุด โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริง ตลอดกระบวนการในด้านการนำเสนอความรู้ความเข้าใจ การจัดระบบข้อมูลความรู้ รวมทั้งการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม อาจกล่าวได้ว่าการประเมินผลตามแบบบูรณาการ มุ่งเน้นการให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปปรับปรุงพัฒนาตนเองมากกว่าการทดสอบแบบถูก – ผิด การสอบผ่าน – ไม่ผ่าน ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลจากการประเมินไปพัฒนาการเรียนรู้ของตนต่อไปได้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เหมาะสมจะการใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ดังที่ สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2546, หน้า 97 - 102) กล่าวไว้ว่า การประเมินลักษณะนี้ จะมีประสิทธิภาพ เมื่อประเมินการ

ปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริงในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติ ทักษะ กระบวนการ รวมทั้งผลการปฏิบัติของผู้เรียน วิธีการที่ใช้ประเมินตามสภาพจริง ได้แก่ การสังเกต การบันทึกประจำวัน การตอบปากเปล่า การเขียนคำตอบหรือความเรียง การประเมินตนเอง การประเมินกลุ่มการสัมภาษณ์กลุ่ม และการใช้แฟ้มสะสมงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสังเกต เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้สอนดูจากพฤติกรรมของผู้เรียน โดยเป็นการสังเกตรายบุคคล ซึ่งพฤติกรรมที่ผู้สอนควรสังเกตผู้เรียนจากการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนฝึก ขณะปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการบูรณาการแบบ Nest หรือ Treaded
2. การบันทึกประจำวัน เป็นการเขียนบันทึกการปฏิบัติงานของผู้เรียน ที่อาจเป็นงานเดี่ยวหรืองานกลุ่มก็ได้ ผู้สอนควรสังเกตผู้เรียนจากการฝึกขณะปฏิบัติกิจกรรม ตามรูปแบบการบูรณาการแบบ Networked ซึ่งผู้เรียนต้องกลั่นกรองความรู้ ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
3. การตอบปากเปล่า เป็นการให้ผู้เรียนตอบคำถามด้วยการพูดตอบเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ผู้สอนอาจจะสังเกตผู้เรียนในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการบูรณาการแบบ Immersed หรือ Networked
4. การเขียนคำตอบหรือความเรียง เป็นการให้ผู้เรียนสร้างคำตอบ โดยอาจให้เขียนเดิมด้วยข้อความสั้น ๆ หรือให้เขียนเป็นความเรียง เพื่อใช้ตรวจสอบความเข้าใจในการเรียนวิชาต่าง ๆ ซึ่งการประเมินด้วยวิธีนี้เหมาะสำหรับการสอนบูรณาการทุกรูปแบบ
5. การประเมินตนเอง เป็นการให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน ปัญหาอุปสรรค และวิธีการแก้ไข เป็นภารกิจที่ผู้เรียนต้องรับผิดชอบตัวเอง ซึ่งการประเมินตนเองสามารถใช้ได้ดีกับการเรียนการสอนรูปแบบ Webbed
6. การประเมินกลุ่ม เป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึก จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เหมาะสำหรับรูปแบบการบูรณาการแบบ Immersed หรือ Networked
7. การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะ ที่ผู้สอนมีโอกาสพบปะสนทนากับผู้เรียน โดยมีการเตรียมหัวข้อคำถาม ที่ต้องการสัมภาษณ์อย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน
8. การสัมภาษณ์กลุ่ม เป็นรูปแบบการสัมภาษณ์ของบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ โดยมีผู้ร่วมงานกลุ่ม ไม่ควรเกิน 7 คน มีผู้ดำเนินรายการที่ทำหน้าที่คล้ายผู้สัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากผู้ร่วมงานในกลุ่ม โดยมีบรรยากาศที่กระตุ้นให้ทุกคนได้มีโอกาสพูดอย่างอิสระ
9. การใช้แฟ้มสะสมงาน (Port Folio) เป็นแนวทางหนึ่งในการประเมินตามสภาพจริง ที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถสะท้อนให้เห็นผล ที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน โดยมีหลักการสำคัญในด้านเนื้อหา ด้านการเรียน

การสอน และด้านความเสมอภาค กล่าวคือ จะต้องสะท้อนความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง องค์ความรู้ ตรวจสอบปรับปรุงและประเมินตนเอง เน้นบรรยากาศการเรียนรู้อย่างอิสระ มีผู้สอน เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สูงสุด ตามความสามารถของแต่ละ บุคคล คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเรื่องความสามารถ วิธีการเรียนรู้และความ หลากหลายทางสติปัญญา

สรุปได้ว่าการประเมินผลจากการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีความสำคัญ ต่อการจัดการเรียนการสอนเพราะจะทำให้ครูผู้สอนวัดและประเมินได้ว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ อะไรมาบ้าง และการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะเน้นการวัดผล และประเมินตามสภาพที่แท้จริง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงตลอด กระบวนการและมุ่งเน้นการให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปปรับปรุงพัฒนาตนเอง การประเมินใน ลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพ เมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริงในด้านความรู้ ความคิดและพฤติกรรม วิธีการปฏิบัติ ทักษะกระบวนการ รวมทั้งผลการปฏิบัติ ซึ่งมีวิธีการประเมิน ได้หลายรูปแบบ เช่น การสังเกต การตอบปากเปล่า การประเมินตนเอง การทำงานกลุ่ม การสัมภาษณ์ การใช้แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอน (Instruction) เป็นศาสตร์ที่มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากการสอนที่เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีรูปแบบมาสู่การสอนอย่างมีแบบแผน จนกระทั่งเปลี่ยน เป็นการสอนที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างความรู้ด้วยตนเองและมี การเรียนการสอนในหลากหลายลักษณะ การจัดการเรียนการสอนที่ดีจึงต้องมีการวางแผนและนำ แนวคิดทฤษฎีหรือหลักการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการออกแบบการเรียน การสอน (Instruction Design) อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิสนา เขมมณี, 2545, หน้า 1 - 14) ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดการเรียน การสอน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนนั้นบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนการสอน (Instruction)

ในปัจจุบันพัฒนามาจากการสอน (Teaching) ที่แต่เดิมเน้นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเชื่อ ทักษะและเจตคติ ซึ่งครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้บอกกล่าว สั่ง อธิบาย หรือแสดงให้ดู ตามความคิดเห็นและความสามารถของตน ในขณะที่ผู้เรียนเป็นผู้รับการถ่ายทอดตามแต่ครูจะให้ เปลี่ยนมาเป็นการสอนโดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการจัดกิจกรรมเพื่อให้

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยมีการวางแผนดำเนินการและประเมินผล
 อย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบปรับปรุงได้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (ทศนา แคมมณี,
 2545, หน้า 4 - 5) ดังนั้น มโนทัศน์ของการเรียนการสอนในปัจจุบันจึงมีความหมายครอบคลุม
 ลักษณะต่อไปนี้

1. การเรียนการสอนต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญและผู้เรียนต้องมีส่วน
 ร่วมในการเรียนรู้
2. การเรียนการสอนเป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติต่าง ๆ หรือเป็นการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการวางแผน มีขั้นตอนหรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีแบบแผนชัดเจน
 เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. การเรียนการสอนครอบคลุมปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ โดยอาจเป็นปฏิสัมพันธ์
 ระหว่างบุคคลกับบุคคลหรือบุคคลกับสื่อก็ได้

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ของการเรียนการสอนจะนำไปสู่การออกแบบ
 การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์และดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนต้องอาศัยความเชื่อของผู้จัดหลักสูตรและของผู้เรียนเป็นสำคัญ
 ซึ่งมักจะนำมาจากทฤษฎีการเรียนรู้และมโนทัศน์ของการเรียนการสอนมาผสมผสานกัน

1. ปรัชญาการศึกษากับการจัดการเรียนการสอน

ปรัชญาการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนอย่างลึกซึ้ง ในฐานะที่เป็นหลัก
 หรือเหตุผลของการคิดและการกระทำต่าง ๆ ในด้านการจัดการศึกษาและการจัดหลักสูตรการเรียน
 การสอนโดยปรัชญาการศึกษาเป็นความศรัทธา ความเห็นคุณค่าหรือความเชื่อถือในแนวคิดทาง
 การศึกษา ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้บุคคลคิดและกระทำในสิ่งที่มีความสอดคล้องกับความเชื่อนั้น ๆ
 (ทศนา แคมมณี, 2545, หน้า 24)

ปรัชญาการศึกษาพัฒนามาจากแม่บทที่ว่าด้วยความรู้ความจริงของชีวิตซึ่งนักการศึกษา
 จะเลือกเอาหลักบางประการมาดัดแปลงอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ
 การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นไปอย่างสอดคล้องกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนตาม
 หลักปรัชญาดังกล่าว (สาโรจน์ บัวศรี, 2544, หน้า 22 - 23 แปลโดย สุนทร โคตรบรรเทา) แนวคิด
 ของปรัชญาในลัทธิต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการสร้างหลักสูตรและการจัดการเรียน
 การสอน โดยจะตอบคำถามสำคัญเกี่ยวกับความรู้ที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อมนุษย์ ธรรมชาติ
 ของมนุษย์ วิธีการเรียนรู้ของมนุษย์และจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ควรจะเป็น ปรัชญาของแต่ละ
 ลัทธิจะมีความแตกต่างกันหรือให้คำตอบในแนวทางที่แตกต่างกัน ซึ่งปรัชญาการศึกษาสากลที่นิยม

นำมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาโดยทั่วไปมีดังนี้ (ทิสนา แคมมณี, 2545, หน้า 38 และชาญชัย ยมคิษฐ์, 2548, หน้า 73 - 76)

1. ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) มีความเชื่อว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและอุดมการณ์ทางสังคม หลักสูตรจึงควรประกอบด้วยความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยมและวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนเน้นที่บทบาทของครูในการถ่ายทอดสาระต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน

2. ปรัชญาสัจนิยม (Perennialism) มีความเชื่อว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่เหมือนกันและเป็นผู้ที่สามารถใช้เหตุผล การศึกษาจึงควรพัฒนาความมีเหตุผลในการดำรงชีวิตและการควบคุมกำกับตนเอง การจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนจดจำ ใช้เหตุผล และตั้งใจกระทำในสิ่งต่าง ๆ

3. ปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีความเชื่อว่า การดำรงชีวิตที่ดีจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคิดที่ดีและการกระทำที่เหมาะสม การจัดการเรียนการสอนจึงเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้จากการคิด การลงมือทำและการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3.1 ปรัชญาอัตถนิยม (Existentialism) มีความเชื่อว่า ความมีอยู่เป็นอยู่ของมนุษย์มนุษย์แต่ละคนจะต้องเป็นผู้กำหนดหรือแสวงหาสาระสำคัญและตัดสินใจด้วยตนเอง การจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง

3.2 ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) มีความเชื่อว่าการปฏิรูปสังคมหรือการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นเป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคม การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม การจัดการเรียนการสอนจึงเน้นผู้เรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ดังนั้น ตามหลักปรัชญาการศึกษากับการจัดการเรียนการสอนจึงมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผู้จัดทำหลักสูตรสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ต้องการ สำหรับหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ผสมผสานปรัชญาพัฒนาการนิยมและปรัชญาปฏิรูปนิยมมาเป็นจุดเน้นในการพัฒนาหลักสูตรนี้

1. การออกแบบระบบการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ดังนั้น จึงต้องมีการวางแผนหรือออกแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบซึ่ง ปีเตอร์ (Peter, 1975, p. 189 อ้างถึงใน สังค อูทรานันท์, 2532, หน้า 4) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน ของครูผู้สอนจะได้ดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับ (1) ทักษะการสอน

(2) ความเข้าใจระบบการเรียนการสอนและ (3) ความเข้าใจในหลักจิตวิทยาการเรียนการสอน รวมทั้งเข้าใจ ในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยที่การจัดระบบการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร

การออกแบบระบบการเรียนการสอนเปรียบได้กับการออกแบบเพื่อสร้างนวัตกรรมซึ่งถ้าออกแบบได้ดีก็สามารถสร้างคุณภาพให้แก่ผู้เรียนและเกิดประโยชน์ต่อสังคม (ชาญชัย ยมดิษฐ์, 2548, หน้า 44) ในการออกแบบเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนในระดับใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบใหญ่ ระบบย่อย หรือเป็นการพัฒนาระดับรายวิชา หน่วย หรือหัวข้อ ผู้สอนจะต้องตอบคำถามสำคัญในการออกแบบระบบดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 70 - 72)

1. สอนทำไม หรือจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งผู้สอนจะต้องทราบจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน เพื่อที่จะได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ถูกต้อง รวมทั้งเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนประเมินผลว่าผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

2. สอนอะไรหรือเนื้อหาสาระ เป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องทำการศึกษาค้นคว้ามาอย่างดี รวมทั้งพิจารณาคัดเลือกว่า สาระนั้นมุ่งเน้นความรู้ ทักษะ คุณลักษณะหรือค่านิยมในด้านใดที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การศึกษาเนื้อหาสาระเชิงวิเคราะห์จึงมีความจำเป็นสำหรับผู้สอน

3. สอนอย่างไรหรือกลวิธีการจัดการเรียนการสอน เป็นการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ รวมถึงวิธีการเรียนการสอนที่จะใช้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งผู้สอนต้องพิจารณาเลือกกลวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระและความสามารถของผู้เรียน

4. ผลการสอนเป็นอย่างไรหรือการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบคือ มีการกำหนดจุดประสงค์ที่ชัดเจนมีการเลือกเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ดังนั้น จึงต้องมีการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนว่ามีจุดประสงค์ใดบ้างที่ควรปรับปรุง

รูปแบบการเรียนการสอน (Instructional Model)

รูปแบบ (Model) เป็นเครื่องมือทางความคิดที่ใช้ในการสืบหาคำตอบหรือความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย ซึ่งสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์หรือทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ลักษณะที่สำคัญของรูปแบบคือ จะต้องนำไปสู่การทำนายผล (Prediction) ที่สามารถพิสูจน์ได้ โครงสร้างของรูปแบบจะต้องมีความสัมพันธ์ที่สามารถอธิบายประสบการณ์ได้และสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้ (ทิตินา เขมมณี, 2545, หน้า 218 - 221)

รูปแบบการเรียนการสอน จึงหมายถึง สภาพหรือลักษณะของการเรียนการสอน ที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียน การสอนรวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้การเรียนการสอนนั้นบรรลุ วัตถุประสงค์ ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอน จึงต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือหลักการของ รูปแบบการสอนนั้น ๆ
2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้อง กับหลักการที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบคือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของ ระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของกระบวนการนั้น ๆ
4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้ กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

รูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนที่นำมาจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) คือ รูปแบบที่เป็นแนวความคิดที่ใช้ใน การจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาโดย ดร. ทิศนา แจมมณี การจัดการระบบ การเรียน การสอนตามหลัก “CIPPA” นี้สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลายรูปแบบ วัตถุประสงค์ ของรูปแบบทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริงโดยอาศัย ความร่วมมือจากกลุ่ม ที่มาของชื่อ CIPPA ดังนี้

C มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของ Constructivism กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ สร้างความรู้ด้วยตนเองนี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กับบุคคลและแหล่ง ความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหว ร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ทางกาย

P มาจากคำว่า Process Skill หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นทักษะที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม เป็นต้น การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทาง ด้านสติปัญญาอีกทางหนึ่ง

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการเรียนและช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

กระบวนการสอนประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้เดิม เป็นการดึงความรู้เดิมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมโดยผู้สอนใช้วิธีต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย

ขั้นที่ 2 แสวงหาความรู้ใหม่ เป็นการแสวงหาความรู้ใหม่จากแหล่งข้อมูลหรือครู จัดเตรียมให้หรือแนะนำให้

ขั้นที่ 3 ศึกษาทำความเข้าใจความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ผู้เรียนต้องสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจกับกลุ่ม ผู้เรียนอาศัยกลุ่ม เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้ให้ผู้อื่น

ขั้นที่ 5 สรุปจัดระเบียบความรู้ เป็นการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย

ขั้นที่ 6 ปฏิบัติ/และ/ หรือการแสดงผลงาน

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT ของแมคคาร์ธี (Mc Carthy n.d. อ้างถึงใน สักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มม้น, 2542, หน้า 7 - 11) คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากความสัมพันธ์ ของ 2 มิติ คือการรับรู้ (Perception) และกระบวนการจัดกระทำข้อมูลเป็นรูปธรรมและผ่านทางความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization) ส่วนการจัดกระทำข้อมูลที่รับรู้ มี 2 ลักษณะ เช่นเดียวกัน คือการลงมือทดลองปฏิบัติและการสังเกตโดยใช้ความคิดอย่างไตร่ตรองวัตถุประสงค์ของรูปแบบคือ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้สมองทุกส่วน (Whole Brain) ทั้งซีกซ้ายและซีกขวา ในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ตนเอง กระบวนการสอน มีขั้นตอน การดำเนินงาน ดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 การสร้างประสบการณ์ ผู้สอนจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เห็นคุณค่าของเรื่องที่เรียน

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ประสบการณ์หรือสะท้อนประสบการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้

ขั้นที่ 3 การพัฒนาประสบการณ์ โดยจัดกิจกรรมสร้างความคิดรวบยอด

ขั้นที่ 4 การพัฒนาความรู้ความคิด โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

ขั้นที่ 5 การปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้มาทดลองปฏิบัติจริง

ขั้นที่ 6 การสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง

ขั้นที่ 7 การวิเคราะห์ผลงานและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานของตนและเรียนรู้ที่จะวิพากษ์วิจารณ์

ขั้นที่ 8 การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด เป็นขั้นตอนขยายขอบข่าย แลกเปลี่ยนความรู้และร่วมอภิปราย เพื่อนำความรู้ไปเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

รูปแบบการสอนทางตรง (Direct Instruction Model) หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ข้อมูล ข้อเท็จจริงหรือวิธีการ กระบวนการต่าง ๆ มีหลักการ ดังนี้

1. การจัดเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม เป็นไปตามลำดับขั้นตอนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระนั้นได้ดี

2. การตรวจสอบพื้นฐานความรู้เดิมที่ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ในการทำความเข้าใจความรู้ใหม่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งใหม่และรวดเร็วขึ้น

3. การนำเสนอเนื้อหาสาระอย่างกระชับ ชัดเจน โดยมีตัวอย่างประกอบรวมทั้ง การให้ผู้เรียนซักถาม จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็ว

4. การฝึกปฏิบัติใช้ความรู้หรือทักษะที่เรียนรู้ เป็นสิ่งจำเป็น การฝึกปฏิบัติช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ข้อมูล หรือทักษะสู่การกระทำและช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลนั้นลึกซึ้งขึ้น

5. การได้รับข้อมูลป้อนกลับหรือทราบผลของการปฏิบัติของตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถปรับปรุงการปฏิบัติของตนให้อยู่ในระดับที่ต้องการ

6. การฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ช่วยให้เกิดทักษะความชำนาญ วัตถุประสงค์ของรูปแบบช่วยให้ได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและมโนทัศน์ต่าง ๆ รวมทั้งได้ฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ จนสามารถทำได้ดีและประสบผลสำเร็จ กระบวนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

1. ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์ของบทเรียน
- 2.ชี้แจงสาระของบทเรียนและความสัมพันธ์กับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
- 3.ชี้แจงกระบวนการเรียนรู้ และหน้าที่รับผิดชอบ

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอบทเรียน

1. เป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระความรู้ พร้อมทั้งอธิบายและยกตัวอย่างประกอบให้ผู้เรียนเข้าใจ

2. ตรวจสอบผู้เรียน ก่อนให้ลงมือปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติตามแบบ (Structured Practice) ผู้สอนปฏิบัติให้ผู้เรียนดูเป็นตัวอย่าง ให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ให้ข้อมูลป้อนกลับและให้การเสริมแรง

ขั้นที่ 4 ขั้นฝึกปฏิบัติภายใต้การกำกับของผู้ชี้แนะ (Guided Practice) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผู้สอนคอยให้คำชี้แนะ

ขั้นที่ 5 การฝึกปฏิบัติอย่างอิสระ เพื่อช่วยให้เกิดความชำนาญและเรียนรู้อย่างคงทน

รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) รูปแบบการสอนนี้เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแก่การพัฒนาหรือปลูกฝัง การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนที่ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีได้ รูปแบบการสอนตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัย ของเครทวอล บลูม และมาเซีย (Instructional Model Based on Affective Domain by Krathwohl; Bloom and Masia) วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ขั้นการรับรู้ (Receiving or attending) พยายามจัดสิ่งเร้า หรือสถานการณ์ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการรับรู้และความสนใจในคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมนั้น ๆ

ขั้นการตอบสนอง (Responding) ในการสอนให้บุคคล มีโอกาสตอบสนอง ต่อสิ่งนั้น และเกิดความรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้น พัฒนาความสนใจให้มากขึ้น

ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) ต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้บุคคลได้รับประโยชน์ จากการปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมที่ต้องการ ที่จะช่วยให้บุคคลนั้น เห็นคุณค่า ของการปฏิบัติ

ขั้นการจัดระบบ (Organization) เป็นการกระเบียบ หรือระบบในการปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตของตน

ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) ช่วยให้บุคคล ลงมือปฏิบัติตามค่านิยมอย่างต่อเนื่องจนเป็นลักษณะนิสัย

การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5 E) หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอน การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ที่ สรุปไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งอาจเกิดความสนใจ ความสงสัย จากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น เป็นการกระตุ้น ให้เกิดความสนใจใคร่รู้ นำไปสู่ประเด็น ที่จะศึกษาค้นคว้า ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 สำรวจและค้นหา (Exploration) เป็นการทำความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษาวิธีการศึกษา อาจเป็นการตรวจสอบ การทดลอง การปฏิบัติ การสืบค้นความรู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างพอเพียง ในการที่จะใช้ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 อธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) เป็นการนำข้อมูล ข้อสนเทศ ที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุปผล และนำเสนอในรูปของภาพวาด ตาราง แผนภูมิ การค้นพบในขั้นนี้อาจเป็นการสนับสนุน หรือโต้แย้งสมมติฐานก็ได้ ผลที่ได้สามารถ สร้างความรู้และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้

ขั้นที่ 4 ขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำความรู้ ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม หรือแนวคิดที่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติม หรือนำข้อสรุป ไปอธิบายสถานการณ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้ ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 5 ประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่ามีความรู้ะไรบ้าง รู้มากน้อยเพียงใดและนำไปประยุกต์ความรู้ในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple intelligence) การ์ดเนอร์ (Gardner, 1993) ได้ระบุ พหุปัญญาประกอบด้วยปัญญา 8 ด้าน วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะแต่ละด้านของผู้เรียนดังต่อไปนี้

1. ด้านภาษา (Linguistic Intelligence)
2. ด้านคณิตศาสตร์ (Logical Mathematical Intelligence)
3. ด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence)
4. ด้านดนตรี (Musical Intelligence)
5. ด้านเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ (Bodily Kinesthetic Intelligence)
6. ด้านการสัมพันธ์กับชุมชน (Interpersonal Intelligence)
7. ด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)
8. ด้านความเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence)

กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาปัญหา ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนควรใช้กิจกรรมหลากหลาย วิธีสอนและเทคนิคการสอนหลากหลาย เพื่อพัฒนาปัญญา เฉพาะด้านที่ถนัดรวมทั้งพัฒนาปัญญาที่หลากหลายให้กับผู้เรียนทุก ๆ คน โดยคำนึงถึงความ สอดคล้องกับศักยภาพ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน

สรุปได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เกิดการเรียนรู้ และได้พัฒนาตนเองซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตร ของผู้วิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์และเลือกรูปแบบการสอนที่นำมาใช้ให้เหมาะสมสอดคล้อง กับหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้จัดทำขึ้นสำหรับ ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและ จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มี คุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และ แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ชีวคั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

- 1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
- 3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
- 4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ชีวคั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ๑. ความสามารถในการสื่อสาร
- ๒. ความสามารถในการคิด
- ๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา
- ๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
- ๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 2. ซื่อสัตย์สุจริต
- 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้
- 5. อยู่อย่างพอเพียง
- 6. มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7. รักความเป็นไทย 8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

- 1. ภาษาไทย 2. คณิตศาสตร์ 3. วิทยาศาสตร์
- 4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5. สุขศึกษาและพลศึกษา 6. ศิลปะ
- 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8. ภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

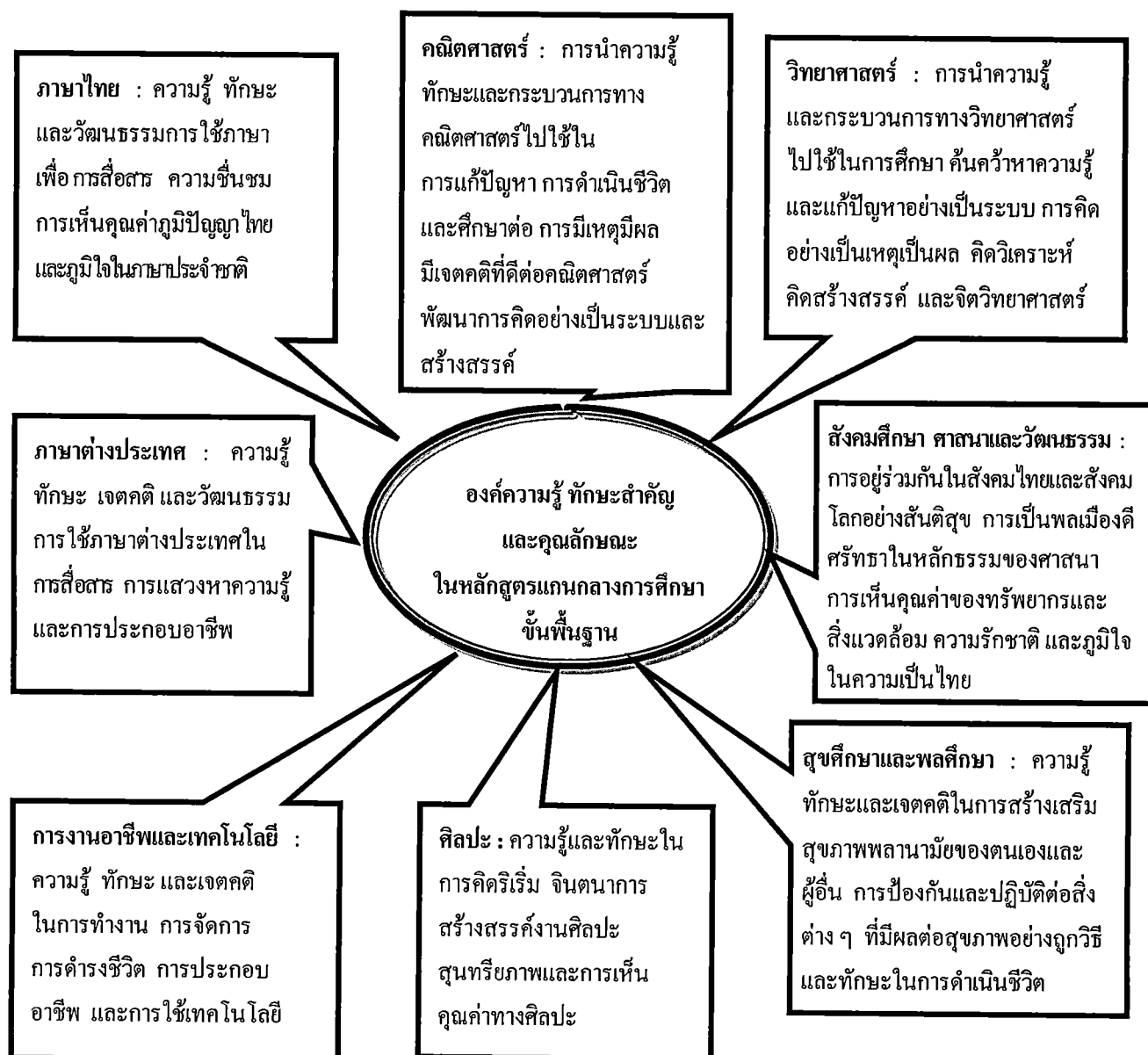
- 1. กิจกรรมแนะแนว
- 2. กิจกรรมนักเรียน
- 3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 16 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และ คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

ภาพที่ 17 องค์ความรู้ ทักษะสำคัญ และคุณลักษณะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ระดับประถมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้/ กิจกรรม	เวลาเรียน					
	ระดับประถมศึกษา					
	ป. 1	ป. 2	ป. 3	ป. 4	ป. 5	ป. 6
● กลุ่มสาระการเรียนรู้						
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	120	120	120	120	120	120
○ ประวัติศาสตร์	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)
○ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	(80)	(80)	(80)	(80)	(80)	(80)
○ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม						
○ เศรษฐศาสตร์						
○ ภูมิศาสตร์						
สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80
ศิลปะ	80	80	80	80	80	80
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80
ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	840	840	840	840	840	840
● รายวิชา / กิจกรรม ที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติม ตามความพร้อมและจุดเน้น	ปีละ 40 ชั่วโมง					
● กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน						
○ กิจกรรมแนะแนว	120	120	120	120	120	120
○ กิจกรรมนักเรียน						
- ลูกเสือ ยุวกาชาด - ชมรม ชุมนุม						
○ กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์						
รวมเวลา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	120	120	120
รวมเวลาเรียน	ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง			ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง		

ภาพที่ 18 โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาทางสมอง เน้นให้ความสำคัญ ทั้งความรู้และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือ ที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิเช่น กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็น ต้องศึกษาทำความเข้าใจ ในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา ให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสาระการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณา ออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

4.1.1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

4.1.2 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการ ที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1.3 ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4.1.4 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้

4.1.5 จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสม มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.1.6 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

4.1.7 วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

4.2.1 กำหนดเป้าหมาย วางแผนและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

4.2.2 เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ

4.2.3 ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.2.4 มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

4.2.5 ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความสมดุลง ทั้งความรู้และคุณธรรม มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย สมรรถนะ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและตัวชี้วัดชั้นปี 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงสร้างเวลาเรียน รวมถึงการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ และการบริหารจัดการหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองได้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการ ทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะ แขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ

1. ทักษะศิลป์ มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทักษะธาตุ สร้างและนำเสนอผลงาน ทางทักษะศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการ ของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่างานทักษะศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทักษะศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวัน

2. คนตรีมีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบดนตรี แสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ร้องเพลง และเล่นดนตรี ในรูปแบบต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี แสดงความรู้สึกที่มีต่อ ดนตรีในเชิงสุนทรีย์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีวัฒนธรรม และเหตุการณ์ ในประวัติศาสตร์

3. นาฏศิลป์ มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์ อย่าง สร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอด ความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่า ของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ศิลปะ

สาระที่ 1 ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะ อย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า งานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่า นาฏศิลป์ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย สากล

ตัวชี้วัดชั้นปีและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 4 สาระที่ 1 ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า งานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตารางที่ 2 สารการเรียนรู้แกนกลาง สารที่ 1 ทักษะศิลป์ ศ 1.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สารการเรียนรู้แกนกลาง
ป. 4	1. ระบุและอภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ในเหตุการณ์และงานเฉลิมฉลองของวัฒนธรรมในท้องถิ่น	- งานทัศนศิลป์ในวัฒนธรรมท้องถิ่น
	2. บรรยายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ	- งานทัศนศิลป์จากวัฒนธรรมต่าง ๆ

สารที่ 2 คนตรี

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของคนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตารางที่ 3 สารการเรียนรู้แกนกลาง สารที่ 2 คนตรี ศ 2.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สารการเรียนรู้แกนกลาง
ป. 4	1. บอกแหล่งที่มาและความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตไทย ที่สะท้อนในดนตรีและเพลงท้องถิ่น	ความความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตกับผลงานดนตรี - เนื้อหาเรื่องราวบทเพลงกับวิถีชีวิต - โอกาสในการบรรเลงดนตรี
	2. ระบุความสัมพันธ์ในการอนุรักษ์ ส่งเสริมวัฒนธรรมทางดนตรี	การอนุรักษ์วัฒนธรรมทางดนตรี - ความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ - แนวทางในการอนุรักษ์

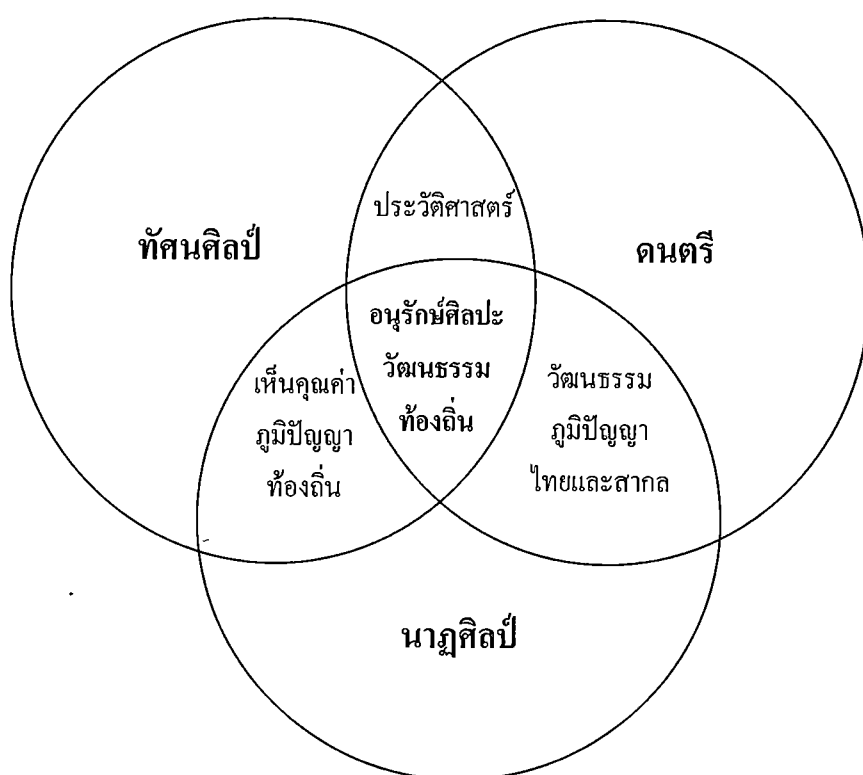
สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ตารางที่ 4 สาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ศ 3.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป. 4	1. อธิบายประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์หรือ ชุดการแสดงอย่างง่าย ๆ	ความเป็นมาของนาฏศิลป์ ที่มาของชุดการแสดง
	2. เปรียบเทียบการแสดงนาฏศิลป์ไทย กับ การแสดงที่มาจากวัฒนธรรมอื่น	การชมการแสดง - นาฏศิลป์ - การแสดงของท้องถิ่น
	3. อธิบายความสำคัญของการแสดง ความเคารพ ในการเรียนและการแสดงนาฏศิลป์	ความเป็นมาของนาฏศิลป์ - การทำความเคารพก่อนเรียนและ ก่อนการแสดง
	4. ระบุเหตุผลที่ควรรักษาและสืบทอดการแสดง นาฏศิลป์	ความเป็นมาของนาฏศิลป์ - คุณค่า

จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดชั้นปีและสาระการเรียนรู้แกนกลางหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงได้แสดง
ความสัมพันธ์ให้เห็นจากแผนภูมิดังต่อไปนี้

ภาพที่ 19 แสดงความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดขั้นปีและสาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยให้รู้จักแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างเพียงพอและเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียนและนอกสถานศึกษา เช่น ในชุมชนใกล้ ๆ บริเวณสถานศึกษา ตลาด วัดหรือสถานที่สำคัญ ๆ ในชุมชน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ สามารถคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ แก้ปัญหาและทำสิ่งที่แตกต่างให้ดีขึ้น

กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ต้องการการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตั้งแต่ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้ครบถ้วนด้วยสมอง ใจ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการจัดการให้ผู้เรียนขวนขวาย หาความรู้ เพิ่มความรับผิดชอบ กล้าแสดงออกและเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดสร้างแบบ

การเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จึงเพิ่มประสบการณ์การทำงานจริงตามสถานการณ์ให้มากยิ่งขึ้นตามช่วงชั้น

ในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะพัฒนาความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์ เห็นคุณค่าของตนเอง เพื่อการแสดงออกอย่างอิสระ เพิ่มการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง เพิ่มโครงงานตามศักยภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข มีเสรีภาพในการเรียนและแสวงหาความรู้ได้ตามความต้องการ

การวัดและประเมินผล

หลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นกระบวนการที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการติดตามประเมินผล ตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ/ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม การประเมินผลต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม โดยมีตัวบ่งชี้ (Benchmark) แสดงคุณภาพของการเรียนรู้ตามมาตรฐานการประเมิน เกี่ยวกับด้านความรู้ จะประเมินจากความรู้ที่พัฒนาแล้ว คือการนำความรู้ไปใช้และรวมทั้งประเมินทักษะและประเมินเจตคติผสมผสานกัน

การประเมินด้วยตนเอง จะเป็นแก่นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งวิธีการประเมินอาจทำได้โดย จัดให้มีการประเมินร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ให้กลุ่มเพื่อนนักเรียน แล้วนำการประเมินทุกส่วน มาสรุปเป็นผลการประเมินขั้นสุดท้าย และการประเมินผลควรกระทำอย่างต่อเนื่อง คือประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Evaluation) และประเมินผลรวบยอด (Summative Evaluation) ที่สำคัญคือจะไม่เน้นผลงานศิลปะ เป็นตัวหลักในการกำหนดคุณภาพและความสำเร็จของผู้เรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นหนึ่งใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีสาระสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาผู้เรียนครบทั้ง ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 สาระคือ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรีและสาระที่ 3 นาฏศิลป์ และในหลักสูตรยังกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี (งานวิจัยฉบับนี้จัดทำเฉพาะมาตรฐานที่ ศ 1.2, ศ 2.2 และ ศ 3.2 และตัวชี้วัดชั้นปี (ป.4) เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนสามารถกำหนดเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้และจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผล ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

ความหมายของคำว่า การอนุรักษ์ มีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้หลายท่าน ยกตัวอย่าง เช่น ไชแสง สุขะวัฒนะ (2530, หน้า 1) อธิบายไว้ว่า การอนุรักษ์ คือการรักษาให้คงเดิม โดยการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ก็คือการใช้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ได้นานที่สุด สำหรับการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม ก็คือ การรู้จักรักษาไว้มิให้สูญสิ้นไป หรือให้อยู่ในสภาพคงเดิม

สุวิทย์ รัศมิภูติ (2530, หน้า 1) อธิบายไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้ความหมายรวมถึง การป้องกัน การสงวน การรักษา การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย โดยที่การสงวนรักษา หมายความว่า การดูแลรักษาไว้ตามสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่ และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป สำหรับการปฏิสังขรณ์ หมายความว่า การทำให้กลับคืนสู่สภาพอย่างที่เคยเป็นมา และการบูรณะ หมายความว่า การซ่อมแซมและปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุด เท่าที่จะทำได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มี อยู่เดิม และสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

อาภรณ์ ณ สงขลา (2530, หน้า 2) อธิบายความหมายของการอนุรักษ์ว่า เป็นการระวังรักษาหลักฐานของความเจริญก้าวหน้าที่สำคัญ หรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนการป้องกันอิทธิพล จากสิ่งที่เป็นอันตรายที่เกิดขึ้นกับอนุสรณ์สถาน ศิลปกรรม และหลักฐานการบันทึกทางประวัติศาสตร์อันเป็นเครื่องพิสูจน์และเป็นหลักฐานยืนยัน โดยกล่าวว่า ในการอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชาติ มีสิ่งสำคัญต้องดำเนินการ คือ

1. จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคัดเลือกรงานชิ้นเยี่ยม และน่าสนใจ เพื่อเข้าบัญชีเป็นสมบัติของชาติ ให้เป็นแบบรายการอย่างมีระเบียบ
2. กำหนดที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่สามารถรู้จักได้ตามสากล
3. บันทึกส่วนสำคัญ ๆ ไว้ เพื่อป้องกันความชำรุดสูญหายในอนาคตและมีกฎหมายคุ้มครอง
4. ศึกษาค้นคว้าสาระสำคัญของแบบอย่างที่น่าพอใจ
5. กำหนด และมีหลักฐานภาพถ่ายสิ่งต่าง ๆ

จากทัศนะของนักวิชาการ พอจะสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การเห็นคุณค่า การรักษาความสำคัญและหลักฐานในการที่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นวิวัฒนาการ ความรุ่งโรจน์ของศิลปวัฒนธรรม การดูแลรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้ความหมายรวมถึง การป้องกัน การสงวน การรักษา การปฏิสังขรณ์และการบูรณะไว้ ซึ่งงานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม โบราณคดี ดนตรีและ

นาฏศิลป์ ที่มีคุณค่าอย่างมากและถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ที่จำเป็นต้องรักษาไว้ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลัง ได้เห็นและศึกษาหาความรู้จากสิ่งนั้น

ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

จังหวัดสมุทรปราการหรือที่เรียกกันว่า “เมืองปากน้ำ” เพราะตั้งอยู่ปากน้ำเจ้าพระยา เป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล ที่มีความสำคัญตลอดมาทุกยุคทุกสมัย “สมุทร” แปลว่า “ทะเล” และ “ปราการ” แปลว่า “กำแพง” สมุทรปราการ แปลว่า กำแพงชายทะเล หรือกำแพงริมทะเล ซึ่งหมายถึง เมืองหน้าด่านชายทะเล หรือริมทะเล ที่มีกำแพงมั่นคงแข็งแรง สำหรับป้องกันข้าศึกนั่นเอง นับว่าเป็นการให้ชื่อเมืองที่ถูกต้อง และเหมาะสมตามความมุ่งหมายในการตั้งเมืองเป็นอย่างยิ่ง สมุทรปราการเป็นเมืองแห่งน้ำ เนื่องจากเป็นที่รวมของน้ำทะเล และน้ำจากลำคลองต่าง ๆ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ประมาณ 1,004 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และกิ่งอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดเขตปริมณฑล อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 29 กิโลเมตร (วิมล ไทรนิมิต, 2543, หน้า 21 - 28)

เมืองสมุทรปราการมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์มาแต่โบราณ จากคำขวัญประจำจังหวัดที่ว่า “ป้อมยุทธนาวี พระเจดีย์กลางน้ำ ฟาร์มจระเข้ใหญ่ งามวิไลเมืองโบราณ สงกรานต์พระประแดง ปลาสลิดแห้งรสดี ประเพณีรับบัว ครบถ้วนทั่วอุตสาหกรรม”

จากคำขวัญดังกล่าว ของจังหวัดสมุทรปราการ ถักทอให้เห็นภาพในอดีต ปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณ วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย เอกลักษณ์ ภูมิทัศน์ที่พัฒนาไปตามกาลเวลาแห่งสังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและเทคโนโลยี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรปราการ เป็นสิ่งที่สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติและของประชาชนทุกคน ควรได้เรียนรู้และมีความภาคภูมิใจร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นพัฒนาการทางวัฒนธรรม ที่เป็นประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์และจิตวิญญาณ รวมถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่ได้สร้างสมไว้ให้ปรากฏ ในวิถีชีวิตของชาวจังหวัดสมุทรปราการ โดยจะเริ่มจากคำขวัญที่ว่า “พระเจดีย์กลางน้ำ” ซึ่งหมายถึง พระสมุทรเจดีย์ อันมีเรื่องราวที่น่าสนใจและน่าเรียนรู้ ในคุณค่าของจิตวิญญาณ ภูมิปัญญา ยุทธศาสตร์และกุศโลบายที่ชาญฉลาด ของบูรพกษัตริย์ไทย พร้อมทั้งความจงรักภักดีของปวงชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (จริญ อ่อนนวม, ม.ป.ป., หน้า 6 - 7)

จากคำขวัญประจำจังหวัด “ป้อมยุทธนาวี” หรือที่เรียกกันว่า “ป้อมพระจุลจอมเกล้า หรือป้อมพระจุล” ตั้งอยู่ริมฝั่งขวา บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ถนนสุขสวัสดิ์ ตำบลแหลมฟ้าผ่า สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2427 สมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งถือว่าเป็นป้อมที่ทันสมัยที่สุดในสมัยนั้น ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. 2536 ได้มีการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์แห่งองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉลองพระองค์จอมทัพเรือไทย โดยตรงส่วนฐานภายใต้รูปปั้นรัชกาลที่ 5 จัดทำเป็นห้องแอร์ เรียกว่า “พิพิธภัณฑ์ใต้ฐานไม้” เป็นห้องที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติการตั้งป้อมฯ และประวัติการต่อสู้ที่เกิดขึ้นบริเวณนั้น ส่วนทางด้านหลังพระบรมราชานุสาวรีย์ เป็นส่วนของป้อมปืนเสือหมอบ ที่เคยใช้ต่อสู้กับฝรั่งเศส ช่วง ร.ศ. 112 ซึ่งมีทั้งหมด 7 หลุม

“พระสมุทรเจดีย์” หรือ ที่ประชาชนนิยมเรียกว่า “พระเจดีย์กลางน้ำ” สร้างขึ้นจากพระอัจฉริยภาพ กุศโลบายและความศรัทธา ต่อพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่มีพระราชประสงค์ ที่จะทำนุบำรุง บวรพุทธศาสนาให้มั่นคงในทางสถาปัตยกรรม พระสมุทรเจดีย์ เดิมสร้างแบบต่อเหลี่ยมไม้สิบสอง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระดำริ ที่จะสร้างองค์พระสมุทรเจดีย์ ให้งามเด่นเป็นสง่า สมพระเกียรติยศ เมื่อพ.ศ. 2403 เพื่อให้ชาวต่างชาติเห็นแต่ไกลว่า เข้าเขตเมืองพุทธศาสนา พระองค์จึงได้โปรดเกล้า ให้เจ้าพระยาวิเทศโกษาธิบดีและพระอมรรมาเดชะ ได้ถ่ายแบบเจดีย์ล้อมฟาง จากกรุงศรีอยุธยาสามทับเจดีย์องค์เดิม มีขนาดความสูง 19 วา 2 ศอกและให้สร้างพระวิหารใหญ่หันหน้าออกทะเล

พระสมุทรเจดีย์ เป็นปูชนียสถาน ที่มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ต่อการสร้างเมืองสมุทรปราการ พระสมุทรเจดีย์ จึงเป็นเป็นวิวัฒนาการ ทางวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา และเอกลักษณ์ความเป็นไทย และเป็นที่เคารพสักการะของชาวสมุทรปราการและชาวไทย โดยทั่วไป ทุกวันแรม 5 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ชาวสมุทรปราการทุกหมู่เหล่า จะรื้อยใจกันถักทอ ขบวนพาเหรดและรณูปชาติ แห่ผ้าห่มองค์พระสมุทรเจดีย์ จากศาลากลางไปรอบตลาด เพื่อให้ประชาชนได้ชื่นชม จากนั้นก็จัดงานเฉลิมฉลอง เพื่อเป็นการสมโภช ถึง 9 วัน 9 คืน ชาวจังหวัดสมุทรปราการ จะพากันไปสักการบูชา องค์พระสมุทรเจดีย์และเที่ยวชมงาน (เจริญ อ่อนนวม, ม.ป.ป., หน้า 6 - 7)

“ฟาร์มจระเข้ใหญ่” ฟาร์มจระเข้และสวนสัตว์ ตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายบ้าน ห่างจากศาลากลางจังหวัด 10 กิโลเมตร ตามเส้นทางสุขุมวิท (เก่า) เป็นฟาร์มจระเข้ที่ใหญ่ที่สุด มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 100 ไร่ บริเวณภายในเป็นสถานที่เพาะเลี้ยงและบำรุงพันธุ์จระเข้ โดยส่วนหนึ่งจะเลี้ยงไว้เพื่อนำมาใช้ในการแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม และส่วนหนึ่งเอาหนังมาผลิตเครื่องใช้ต่าง ๆ

เพื่อเป็นสินค้าส่งขายทั้งในและต่างประเทศ ส่วนหนึ่งก็นำมาใช้ประกอบอาหารซึ่งมีราคาสูงมาก นอกจากการเพาะเลี้ยงจระเข้แล้ว ก็ยังมีสัตว์แสนรู้ ชนิดอื่นๆ อาทิ เช่น ช้าง เสือ อูฐ ถึงชิมแปนซี เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้บรรยากาศ ภายในฟาร์มที่อุดมไปด้วยสัตว์นานาพันธุ์และต้นไม้ นานาชนิด ยังคงมีความชุ่มชื้นของธรรมชาติให้นักท่องเที่ยว ได้ชมอยู่ในปัจจุบัน (วิมล ไทรนันทวล, 2543, หน้า 129)

“งานวิไลเมืองโบราณ ” ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท (สายเก่า) กิโลเมตรที่ 33 ตำบลบางปูใหม่ จัดเป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 800 ไร่ เริ่มก่อสร้างขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2506 เพื่อรวบรวมแหล่งศิลปวัฒนธรรมไทย อันทรงคุณค่า ร้อยกว่าแห่งทั่วประเทศ ไว้ ณ ที่เดียวกัน ภายใต้เมืองโบราณแห่งนี้ มีศิลปวัตถุ โบราณสถาน บ้านเรือนและบรรยากาศของการใช้ชีวิต ในสมัยก่อนของทุกภาคของไทย ฯลฯ ซึ่งวัตถุประสงค์หลัก ของการก่อตั้งเมืองโบราณคือ ช่วยให้นักไทย เห็นคุณค่า ของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทยในอดีตกาล (วิมล ไทรนันทวล, 2543, หน้า 116 - 121)

“งานสงกรานต์พระประแดง ” ประเพณีสงกรานต์ มีปรากฏให้เห็นทุกท้องที่ ในประเทศไทย ถือเป็นประเพณีประจำชาติ ที่ยึดเอาช่วงของวันที่ 13 - 15 เมษายน ของทุกปีเป็นเวลาดังงาน เนื่องจากถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามคติโบราณ ประกอบกับเป็นช่วงเวลาหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ของชาวนา เป็นเวลาที่เสร็จสิ้นภาระการทำงาน ที่เหน็ดเหนื่อยมานาน ถึงเวลาที่จะ ได้พักผ่อนสนุกสนาน และทำบุญทำทานกัน งานสงกรานต์อาจจะแตกต่างกันไปแล้วแต่ท้องที่ สำหรับประเพณีสงกรานต์ที่พระประแดงแตกต่างจากที่อื่น ๆ ตรงที่เป็นประเพณีสงกรานต์แบบชาวมอญ ดังที่ทราบกันว่าชาวมอญได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยครั้งใหญ่ เมื่อครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและโปรดเกล้าฯให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณจังหวัดปทุมธานีและสมุทรปราการ ซึ่งเป็นอำเภอพระประแดง หรือเมืองนครเขื่อนขันธ์ในสมัยนั้น ประเพณีหลายอย่างของมอญจึงได้ปฏิบัติกันที่อำเภอพระประแดงเรื่อยมา โดยเฉพาะประเพณีสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นประเพณีที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนเหตุที่บางคนเรียกว่า “สงกรานต์ปากลัด” นั้นสันนิษฐานว่ามาจากชื่อคลองปากลัดโพธิ์ หรือลัดต้นโพธิ์ ซึ่งขณะนั้น เป็นบริเวณที่ชาวมอญอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก วิถีชีวิตของคนมอญที่พระประแดง ก็เหมือนกับคนไทย กล่าวคือตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนผูกพันเหมือนเครือญาติ นับถือศาสนาพุทธ รวมทั้งเชื่อถือในเรื่องโชคลาง ผี เทวดา ดังนั้นในช่วงสงกรานต์ ชาวมอญ จึงมีกิจกรรมบางอย่าง ที่เหมือนสงกรานต์ของคนทั่วไป ได้แก่การทำบุญนำอาหารไปถวายพระ ลูกหลานนำขนมและผลไม้ไปเยี่ยมญาติและการรดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของงานสงกรานต์พระประแดง ก็คือ มีประเพณีการแห่กแห่ปลา การละเล่นพื้นบ้าน การเล่นส่บ้า ฯลฯ ซึ่งประเพณีการเล่นส่บ้า

เป็นการละเล่นของชาวมอญที่มีมาแต่โบราณ จนกลายเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวมอญ ซึ่งนิยมเล่นกันในระหว่างช่วงสงกรานต์ เพื่อความสนุกสนาน และเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี ระหว่างหนุ่มสาว สถานที่เล่น (บ่อน) จะใช้บริเวณใต้ถุนบ้าน หรือลานหน้าบ้าน โดยจำนำแผ่นกระดาน 4 - 5 เมตร มาถักเป็นขอบ จัดเก้าอี้เป็น 2 แถว ที่ตรงข้ามกันตามจำนวนผู้เล่น ส่วนลูกสะบ้าที่ใช้เล่น จะมีลักษณะกลมแบนมีเส้นผ่าศูนย์กลาง ครึ่งนิ้วถึงสองนิ้ว กลิ้งให้สวยงาม การเล่นสะบ้าจะต้องเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ชาย-หญิง แต่งกายสวยงาม ตามแบบชาวมอญ กิริยาวาจาสุภาพ (วิมล ไทรนันทกุล, 2543, หน้า 101 - 106)

“ **พลาสติกแห้งรตตี** ” บางบ่อ เป็นพื้นที่ ที่มีการทำนาพลาสติกอยู่มาก พลาสติกจำนวนมากนี้ หากขายเป็นพลาสติกทั้งหมดก็จะขายได้ราคาไม่สูงมากนัก ชาวบางบ่อ จึงมีการแปรรูปพลาสติกเหล่านั้น เป็นพลาสติกแห้ง มีรสชาติ อร่อย และเก็บได้นาน หาซื้อได้ตามท้องตลาด โดยเฉพาะที่ตลาดบางบ่อ จะเป็นที่ที่ขึ้นชื่อมากที่สุด นอกจากนี้ ก็ยังมี ขนมจาก สมัยก่อนขนมจากเป็นอุตสาหกรรม ที่นิยมทำกันในครัวเรือนอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะตลาดท่าเรือวิบูลย์ศรี ปัจจุบันผู้ประกอบการทั้งหมดเลิกกิจการไปแล้ว เหลือเพียงป้าจรินทร์ ลิ้มดำรงค์ ที่ยังคงสืบทอดกิจการขนมจากอยู่เพียงเจ้าเดียวที่ขึ้นชื่อ (วิมล ไทรนันทกุล, 2543, หน้า 82 - 85)

“ **ประเพณีรับบัว** ” สมัยก่อนพื้นที่ของจังหวัดสมุทรปราการบริเวณปากอ่าวไทยจะเป็นน้ำเค็ม ดินบัวไม่สามารถขึ้น ได้จะมีที่เดียวก็คือ ที่อำเภอบางพลี ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดน้ำจืดจึงมีบัวชุกชุมมากมายโดยเฉพาะในฤดูฝน และด้วยเหตุที่พุทธศาสนิกชนนิยมบูชาพระด้วยดอกบัว ดังนั้นเมื่อถึงวาระต้องบำเพ็ญกุศลในเทศกาลออกพรรษาประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ ต่างพากันไปหาเก็บดอกบัวที่อำเภอบางพลีในสมัยแรก ๆ นั้น คงต้องไปเที่ยวเก็บหากันเองตามลำคลอง หนอง บึง แต่ต่อมาชาวบ้านบางพลีเป็นฝ่ายจัดเตรียมไว้ให้ในวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 ชาวอำเภอมืองสมุทรปราการและพระประแดง จะพร้อมใจกันพายเรือกัน มาเก็บดอกบัวกันที่บางพลีและด้วยเหตุที่ระยะทางจากอำเภอด่าง ๆ มาถึงบางพลีนั้นไกลพอสมควรชาวบ้านที่พายเรือมาเก็บบัวจึงร้องรำทำเพลงกันตลอดทาง เพื่อความสนุกสนานและบรรเทาความเหน็ดเหนื่อยโดยใช้เครื่องดนตรี เช่น กลอง ปี่ รำมะนา ประกอบจังหวะให้ครึกครื้น รุ่งเช้าขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 จึงพากันพายเรือไปตามคลองสำโรง การให้และรับบัวก็จะกระทำกันอย่างสุภาพ คือส่งและรับกันด้วยมือหรือก่อนให้ ก็พนมมืออธิษฐานก่อน นอกจากนี้ ในงานประเพณีรับบัวจะมีการแห่หลวงพ่อโต ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำอำเภอบางพลีโดยแห่ไปตามลำน้ำ เพื่อให้ชาวบ้านสองฝั่งได้นมัสการและมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ทุกวันนี้การร้องรำทำเพลงตามลำน้ำดูเงียบเหงาลง การรับบัว ส่งบัว ที่สุภาพอ่อนโยนเปลี่ยนเป็นการโยนส่งกันอย่างสนุกสนาน ไม่มีพิธีรีตอง ชื่อเรียกขาน

“ประเพณีรับบัว” จึงแปลงเป็น “ประเพณีโยนบัว” ปัจจุบันยังคงเป็นที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดสมุทรปราการอยู่ (วิมล ไทรนันทน์, 2543, หน้า 108 - 110)

“ครบถ้วนทั่วอุตสาหกรรม” จังหวัดสมุทรปราการเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก เป็นอุตสาหกรรมกระบวนการผลิต โดยแปรรูปสินค้าขั้นต้นให้เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงขึ้น ภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นที่ของรายได้หลักของจังหวัด โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองฯ และอำเภอพระประแดง ส่วนอำเภอบางพลี ก็เป็นส่วนขยายภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีความหลากหลาย เช่น อุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ อุตสาหกรรมผลิตเครื่องไฟฟ้า อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมรถยนต์ ผลิตภัณฑ์จากอาหารทะเล อุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ พลาสติกแข็งบางบ่อ และขนมจาก ฯลฯ (วิมล ไทรนันทน์, 2543, หน้า 82 - 85)

สรุปได้ว่า ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของจังหวัดสมุทรปราการ มีมากมายหลากหลาย ทำให้เห็นภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมที่มีค่า ควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอดให้ดำรงคงอยู่ให้ลูกหลานได้เรียนรู้ ปลูกฝังให้เยาวชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวสมุทรปราการ ได้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า มีความรักและหวงแหน ศิลปะและวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ไม่ว่าจะเป็นศิลปะ วัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ เช่น ป้อมพระจุลจอมเกล้า พระเจดีย์กลางน้ำ ศิลปะและวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด คือฟาร์มจระเข้ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้และเป็นส่วนหนึ่งที่จะได้ประชาสัมพันธ์จังหวัด ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ศิลปะและวัฒนธรรมด้านประเพณีที่สำคัญ คือ สงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีรับบัว ศิลปะและวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่รวมถึงอาชีพ ได้แก่ แหล่งอุตสาหกรรม อาชีพในท้องถิ่นของชาวจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมเหล่านี้ สามารถนำมาเชื่อมโยง บูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในสาระที่ 1 ทศนศิลป์ มาตรฐาน ศ 1.2 สาระที่ 2 ดนตรี มาตรฐาน ศ 2.2 และสาระที่ 3 นาฏศิลป์ มาตรฐาน ศ 3.2) ได้อย่างลงตัว เพราะจากการวิเคราะห์จากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งจัดให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ความสัมพันธ์ ระหว่างทศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่า งานทศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล และตัวชี้วัดชั้นปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีตัวชี้วัดที่บ่งชี้ผู้สวดการเรียนรู้แกนกลาง สอดคล้องกับเรื่องที่น่าสนใจ บูรณาการได้เป็นอย่างดี

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีนัยการศึกษาได้ให้ความหมายและคำจำกัดความตามแนวคิดและเหตุผลของแต่ละคน แม้จะใช้ถ้อยคำต่างกัน ก็มีความหมายโดยรวมสอดคล้องกัน ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973, p. 7) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของบุคคล ที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ได้รับการอบรม สั่งสอน เป็นความรู้ หรือทักษะอันเกิดจากการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว

ดันกินและบิดเคิล (Dunkin & Biddle, 1974, p. 46) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นผลเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนกับผู้สอนและผู้เรียนคนอื่น ๆ

เฮนนิ่ง (Henning, 1978, p. 6) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าเป็น ความรู้ความสามารถ จากการเรียนที่มีเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยมีจุดประสงค์ระบุไว้ชัดเจน

ไพศาล หวังพานิช (2536, หน้า 139) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคล อันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสพการณ์ของการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมหรือการสอน

สุวิทย์ หิรัญการฑ์ สิริวรรณ เมธีวัฒน์ และชนินทร์ อินทிரาภรณ์ (2540, หน้า 5) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลของการสอน หรือผลงานที่เด็กได้จากการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ หรือความสำเร็จที่ได้จากความสามารถ ความรู้ และทักษะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ หมายถึง คุณลักษณะความรู้ และความสามารถของผู้เรียน ที่ได้มีการแสดงสะท้อนความรอบรู้ หลังจากที่ได้ผ่านกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนมาแล้ว

2. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ฮาร์วิกเฮิร์ส นิวกาเทน และเบอร์โนซ์ (Harvighurst, Neugarten & Bernic, 1969, p. 159) ได้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบ 4 ประการ ซึ่งเป็นสิ่งตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

- 2.1 ความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
- 2.2 ชีวิตและการอบรมในครอบครัว
- 2.3 ประสิทธิภาพของโรงเรียน
- 2.4 ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง หรือระดับความมุ่งหวังในอนาคต

คาร์โรล และจอห์น (Caroll & John, 1971, p. 72) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระบบโรงเรียนของนักเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน ดังนี้คือ

1. องค์ประกอบภายในมี 3 ประการคือ

1.1 ความถนัดทางการเรียน

1.2 ความสามารถที่จะเข้าใจคำสั่งสอน ซึ่งเป็นส่วนผสมผสานกันระหว่างเขาวนั ปัญหาทั่วไปกับความเข้าใจภาษา

1.3 การอุทิศเวลาให้กับการเรียนหรือนิสัยในการเรียน

2. องค์ประกอบภายนอกมี 2 ประเภท คือ

2.1 ความเหมาะสมของระยะเวลา ที่โรงเรียนจัดการศึกษาให้ ตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

2.2 ประสิทธิภาพในการสอนของครู

เคลาส์เมอร์ (Klausmeir, 1975, pp. 28 - 29) ได้ให้ความสำคัญของคุณลักษณะของผู้เรียนว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ในการอธิบาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกเหนือจากองค์ประกอบอื่น ๆ คือ คุณลักษณะของครู พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน คุณลักษณะของกลุ่มผู้เรียน สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนั้น ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของผู้เรียนนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๆ อีก 6 ประการคือ

1. ความพร้อมทางสมอง ที่เกี่ยวกับความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถด้านความรู้ ความคิด รวมถึงพื้นฐานความรู้เดิม

2. ความพร้อมทางกายภาพที่เกี่ยวกับความสามารถด้านทักษะรวมทั้งสุขภาพ

3. คุณลักษณะทางจิตใจ ที่รวมความสนใจ เจตคติ ค่านิยมและบุคลิกลักษณะ

4. เพศ

5. อายุ

6. ภูมิหลังทางครอบครัว

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบเหล่านี้ เป็นสิ่งสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อผู้เรียนจะได้รู้ถึงโลกกว้างทางการศึกษา ความถนัด ความเหมาะสม และความสามารถของตนเอง เมื่อมีความพร้อมที่จะศึกษาและประกอบอาชีพ ตามความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง

3. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดหรือการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ทราบถึง การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้เรียน และยังสามารถตรวจสอบกิจกรรม หรือวิธีการ

จัดการเรียนการสอนได้อีก ดังนั้นการวัดที่เหมาะสม คือ การประเมินตามสภาพจริงโดยใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่าง เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม ผลสำเร็จของงาน ความรู้ที่เป็นเนื้อหาวิชา เป็นต้น

ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538, หน้า 47) ได้ให้ความหมาย ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนที่ได้เรียนไปแล้ว จะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบ หรือให้นักเรียนปฏิบัติจริง แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ที่นักเรียนได้เรียนรู้ในห้องเรียน ว่ามีความรู้มากแค่ไหน บอกพร้อมตรงไหน จะได้สอนซ่อมเสริมหรือวัดดูความพร้อมที่จะเรียนในบทใหม่ โดยขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้น จากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาหรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดสอบคุณภาพหลายครั้ง จนมีคุณภาพดีพอ จึงสร้างเกณฑ์ปกติในแบบทดสอบนั้น เพื่อใช้เป็นหลักและเปรียบเทียบผล เพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนแบบทดสอบมาตรฐาน จะมีคู่มือประกอบการสอบ และมีมาตรฐานในการแปลผลคะแนน เนื่องจากแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น และแบบทดสอบมาตรฐาน มีวิธีการสร้างข้อคำถามเหมือนกัน เป็นคำถามที่วัดเนื้อหา และพฤติกรรมการสอนที่สอนไปแล้ว สามารถวัดได้ และควรวัดให้ครอบคลุมพฤติกรรมต่าง ๆ คือ ด้านความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า

สรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง กิจกรรมที่ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งสามารถวัดและประเมินได้จากการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งมีหลากหลายวิธี เพื่อที่จะวัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ ของสาระที่เรียนในแต่ละเรื่อง มีการวัดด้วยกันหลากหลายวิธี เช่น การทำแบบทดสอบ การทำงานกลุ่ม การแสดงการกระทำ การนำเสนอผลงาน การทำแบบฝึก ตลอดจนการฝึกภาคปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จำเป็นต้องมีการวัดและประเมินทั้งที่เป็นภาคความรู้และภาคปฏิบัติ ฉะนั้นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งวิธีการประเมินตามสภาพจริงนี้ เป็นที่ยอมรับว่า ช่วยพัฒนาผู้เรียนได้ดีที่สุด เพราะจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กทุกคน มีความกระตือรือร้น ในการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียน รู้จักสร้างงาน สร้างความรู้ของตนเอง

การประเมินการปฏิบัติ

ความหมาย

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการปฏิบัติไว้ ดังนี้

กิ๊ปส์ (Gipps, 1994) ได้กล่าวว่า การประเมินการปฏิบัติ มีจุดประสงค์ที่จะสร้างรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นจริง ซึ่งครูปรารถนาที่จะให้นักเรียนได้เข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยทักษะการสื่อสารด้านการพูด การเขียน การแก้ปัญหา มากกว่าเป็นการใช้การทดสอบย่อย ๆ แบบให้เลือกตอบ และมีจุดประสงค์ต้องการให้การประเมิน เป็นสิ่งที่ไม่บิดเบือนไปจากการสอน และสิ่งสำคัญคือ การประเมินการปฏิบัติจะต้องอยู่ในบริบทของการปฏิบัติจริง ซึ่งอาจจะเป็น การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน เพราะบรรจุตัวอย่างผลงานของการปฏิบัติจริงของนักเรียน

แอร์ราสเซียน (Airasian, 1997) กล่าวว่า การประเมินการปฏิบัติ เป็นการรวบรวม หลักฐานต่าง ๆ โดยสังเกต และการใช้การประมาณค่าในการประเมินการปฏิบัติและการประเมินผลงาน เพื่อแสดงถึงความรู้และทักษะของนักเรียนว่า สามารถปฏิบัติสิ่งใด ในสถานการณ์ที่เป็นจริงได้บ้าง

ป๊อปแฮม (Popham, 1995) ได้มีความคิด ที่สนับสนุนการประเมินการปฏิบัติ 3 ประการ คือ

1. ความผิดหวังในผลของการใช้แบบทดสอบ แบบทดสอบเลือกตอบคำถาม สามารถใช้วัดเพียงความรู้ความจำ ซึ่งเป็นความสามารถส่วนหนึ่งของนักเรียนเท่านั้น แบบทดสอบไม่สามารถวัดทักษะการคิดขั้นสูงได้ เช่น นักเรียนจะสามารถแก้ปัญหา สังเคราะห์ หรือคิดอย่างอิสระได้หรือไม่ บางครั้งแบบทดสอบก็มีความลำเอียง สำหรับนักเรียน หรือเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ไม่สำคัญและนักเรียนทำได้เพียงเลือกคำตอบเท่านั้น

2. อิทธิพลของความรู้ด้านจิตวิทยา นักจิตวิทยามีความเชื่อว่า นักเรียนจะต้องได้รับความรู้ทั้งด้านเนื้อหา และความรู้ด้านการดำเนินการ แบบทดสอบไม่ได้ให้ความรู้ด้านการดำเนินการนักจิตวิทยา จึงเรียกร้องให้ทางวงการศึกษาหันมาใช้การประเมินการปฏิบัติ ให้ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน โดยให้เน้นความอยากรู้อยากเห็น และความรู้ด้านการดำเนินการของนักเรียน

3. ผลกระทบของแบบทดสอบ ที่เป็นอันตรายต่อการเรียนการสอน ครูมักจะเน้นการสอนเนื้อหาโดยแสดงออกมาในรูปของการทดสอบ ผลที่ตามมาโดยเฉพาะ ถ้าการสอนพ้องกับแบบทดสอบโดยตรง คะแนนในการทดสอบของนักเรียนก็จะสูง แต่ความก้าวหน้าทางด้านทักษะในแบบทดสอบอาจจะไม่ได้วัด นักการศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า แบบทดสอบเป็นสิ่งที่เพียงแสดงว่าครูได้สอนอะไรแก่นักเรียนเท่านั้น และมีความเห็นว่า การประเมินการปฏิบัติจะทำให้เป้าหมายของการสอน มีค่าสูงขึ้นมากกว่าการใช้แบบทดสอบ

สรุปการประเมินการปฏิบัติ เป็นวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนของนักเรียนอย่างแท้จริง สามารถใช้ประเมินได้ทั้งกระบวนการทำงาน และผลงานของนักเรียน ว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับใด สามารถประเมินได้ทุกด้าน ปรากฏหลักฐานการประเมินอย่างชัดเจน ซึ่งต่างจากการใช้แบบทดสอบ จะเป็นการประเมินนักเรียนในบางด้านเท่านั้น

วิธีการประเมินการปฏิบัติ

วิธีการประเมินการปฏิบัติ มีหลายรูปแบบ ได้แก่ (Priestley, 1982)

1. การสังเกต เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ โดยที่ผู้เก็บข้อมูลเฝ้าดูพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกต หรือดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การสังเกตพฤติกรรมเป็นการสังเกตรายบุคคลแล้วบันทึกผลการสังเกตไว้
2. การบันทึกประจำวัน หรืออนุทิน เป็นการเขียนบันทึกการปฏิบัติงานของนักเรียน อาจจะเป็นงานเดี่ยว หรืองานกลุ่มก็ได้ รูปแบบกำหนดขึ้นเองได้ แต่การบันทึกควรระบุวันที่ วิธีการดำเนินงาน ผลของงาน ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไข เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของการปฏิบัติ
3. การบันทึกพฤติกรรม เป็นการบันทึกข้อมูลที่สำคัญในเหตุการณ์ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในแต่ละวัน หลังจากที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น เป็นการเขียนบันทึกสั้น ๆ และเที่ยงตรง
4. การตอบปากเปล่า เป็นการให้นักเรียนตอบคำถามด้วยการพูดตอบ โดยครูต้องวางแผนว่าจะให้ตอบเป็นรายบุคคล หรือ เป็นกลุ่มเล็ก ๆ และวางแผนให้คะแนนคำตอบในการพูดตอบของนักเรียนครูอาจจะบันทึกเสียงไว้ก็ได้ การตอบปากเปล่าสามารถกระทำได้ 3 วิธี คือ การสัมภาษณ์ การสอบปากเปล่า และการเตรียมตัวเสนอผลงาน
5. การเขียนคำตอบหรือความเรียง เป็นการให้นักเรียนสร้างคำตอบหรือเขียนแทนการเลือกตอบ โดยอาจให้เขียนเต็มข้อความตอบสั้น ๆ หรือให้เขียนเป็นความเรียงเพื่อใช้ตรวจสอบความเข้าใจในการเรียนวิชาต่าง ๆ
6. การประเมินตนเอง ให้นักเรียนเป็นผู้พิจารณาประเมินตนเอง เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน กระบวนการทำงาน ผลของงาน ปัญหาและอุปสรรค วิธีการแก้ไข แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพแห่งตน หรือการขอความช่วยเหลือจากครู
7. การประเมินกลุ่ม ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น หรือความรู้สึจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การพบปัญหาหรืออุปสรรค แนวทางการแก้ไข ผลของงาน การแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นในกลุ่มและผลที่เกิดจากการทำงานร่วมกับผู้อื่นในกลุ่ม

8. การประเมินโครงการ เป็นกระบวนการตัดสินระดับความชำนาญในการปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้ของนักเรียน ความพยายามเพื่อให้บรรลุความเข้าใจกระบวนการตัดสินระดับคุณภาพและคุณค่าของผลงานที่ปรากฏ โดยใช้เกณฑ์ที่พัฒนาขึ้นอย่างเปิดเผย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำโครงการ

9. การตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยรายการหรือข้อความต่าง ๆ ข้อความแต่ละข้อนั้นจะระบุถึงพฤติกรรม คุณลักษณะ หรือสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา ที่สามารถให้คะแนนได้ 2 แบบ คือ มี หรือ ไม่มีพฤติกรรม หรือคุณลักษณะเหล่านั้น โดยอาจให้คะแนน มี = 1 และไม่มี = 0

10. การใช้มาตราส่วนประมาณค่า เป็นการประเมินค่าของสิ่งที่สังเกต โดยแปลงค่าในด้านคุณภาพ ให้อยู่ในรูปของตัวเลข หรือด้านปริมาณ แล้วจัดลำดับความมากน้อย

11. การให้คะแนนแบบรูบิก เป็นแบบการให้คะแนนงานชิ้นใดชิ้นหนึ่ง โดยมองคุณภาพของผลงาน แล้วให้คะแนนตามเนื้องานที่ปรากฏ ซึ่งจะมีเกณฑ์การให้คะแนนระบุไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การให้คะแนนผลงานโดยภาพรวม และการให้คะแนนตามรายละเอียดของผลงาน

12. การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ในลักษณะที่ครูมีโอกาสนพบปะสนทนากับนักเรียนโดยมีการเตรียมหัวข้อ หรือคำถามที่ต้องสัมภาษณ์ หรือรายละเอียดที่จะสัมภาษณ์ไว้ด้วย แล้วถามเรียงคำถามไปเรื่อย ๆ หรืออาจมีการถามสลับคำถาม แล้วแต่เหตุการณ์ในขณะสัมภาษณ์ จะมีลักษณะการสัมภาษณ์เป็นแบบไม่มีโครงสร้างแต่ผู้ถามจะมีเนื้อหาที่ต้องการจะถามอยู่แล้วและต้องพยายามพูดคุยและนำเข้าสู่เรื่องที่ต้องการ

13. การสัมภาษณ์กลุ่ม หมายถึง รูปแบบการสัมภาษณ์สำหรับบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ แบบหนึ่ง รูปแบบของการสัมภาษณ์กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ร่วมงานกลุ่มละไม่ควรเกิน 7 คน มีผู้อำนวยการความสะดวกคอยให้คำแนะนำ หรือเรียกว่าผู้ดำเนินรายการ ซึ่งมีหน้าที่คล้ายผู้สัมภาษณ์ เป็นผู้เก็บข้อมูลจากผู้ร่วมงานในกลุ่มเพื่อนำไปประกอบผลการวิจัย บรรยายาของการสัมภาษณ์กลุ่ม มุ่งหวังให้กระตุ้นทุกคนได้พูดอย่างอิสระเกี่ยวกับพฤติกรรม เจตคติ ความรู้และความคิดเห็น

14. การใช้แฟ้มสะสมงาน คือ หลักฐานผลงานของนักเรียนที่จัดเก็บอย่างมีเป้าหมาย เพื่อแสดงให้เห็นความพยายาม ความสนใจ ความก้าวหน้า ความถนัดและความสำเร็จในการเรียน และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของบุคคลเป็นการเก็บข้อมูล ที่เกิดขึ้นจากการทำงานในชีวิตประจำวัน แฟ้มสะสมงานจะมีลักษณะเป็นการแสดงคุณลักษณะเด่นของงานที่คัดสรรแล้ว และปริมาณ

ของชิ้นงาน ขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าของแฟ้มผลงานและผู้ประเมิน ส่วนการประเมินแฟ้มผลงานนั้น ผู้ประเมินต้องตั้งเกณฑ์ไว้ว่า จะประเมินโดยรวมหรือแยกประเมินรายชิ้น น้ำหนักของงานเท่ากันหรือไม่และจะมีใครประเมินบ้าง

15. การใช้แบบทดสอบ เป็นการให้นักเรียนแสดงออกซึ่งความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น การสรุปความหรือเหตุการณ์ ซึ่งมีทั้งแบบทดสอบเป็นรายเรื่องและแบบประเมินเจตคติ

สรุปวิธีการประเมินการปฏิบัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีหลายแบบ แต่ละแบบล้วนประเมินสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง และลักษณะพิเศษของแต่ละแบบในการประเมิน ครูผู้สอนจะเลือกวิธีการประเมินการปฏิบัติแบบใดมาใช้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหา จุดประสงค์ และกลวิธีในการสอนของครู ซึ่งวิธีการประเมินการปฏิบัตินี้ นอกจากจะสามารถประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนแล้ว ยังสามารถนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนและครูได้อย่างดีอีกด้วย ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้เลือกใช้วิธีการประเมินภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินงานกลุ่ม การตรวจสอบรายการ โดยใช้มาตราส่วน มีการให้คะแนนแบบรูปิก ซึ่งเป็นการให้คะแนนชิ้นงาน โดยให้คะแนนเนื้อหาตามที่ปรากฏ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนระบุไว้อย่างชัดเจน

เจตคติ

ความหมายของเจตคติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (2553, หน้า 235) ให้ความหมายของ เจตคติ คือ ท่าที หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543, หน้า 54) สรุปสิ่งที่เราเรียกว่า เจตคติหรือทัศนคติ เป็นความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางที่ดี หรือไม่ดีก็ได้ เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรม แต่เป็นตัวการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรม ดังนั้นเจตคติ จึงเป็นคุณลักษณะของความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในใจ

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2541, หน้า 54) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง แนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุ สิ่งของ หรือความคิด (Ideas) เจตคติอาจจะเป็นบวก หรือลบ ถ้าบุคคลมีเจตคติบวกต่อสิ่งใด ก็จะมีพฤติกรรมที่จะเผชิญกับสิ่งนั้น ถ้ามีเจตคติลบก็จะหลีกเลี่ยง

รพี สุฐานปัญญกุล (2541, หน้า 34) ให้ความหมายของเจตคติต่อการเรียนว่า หมายถึง ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ของนักเรียนที่มีต่อประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็น

ครูหรือวิชาที่เรียน สภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนและที่บ้าน ซึ่งส่งผลให้แสดงพฤติกรรมออกมา
2 ลักษณะ คือ

1. เจตคติที่ดีต่อการเรียน นักเรียนจะแสดงออกมา ในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย สนใจ มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ยอมรับในความสามารถและพฤติกรรมของครู เห็นคุณค่าของการศึกษา

2. เจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน นักเรียนแสดงออกในลักษณะของการติ ไม่เห็นด้วย ไม่สนใจ ขาดเรียนบ่อย ๆ และไม่ยอมรับความสามารถและพฤติกรรมของครู ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา

เทอร์สโตน (Thurstone, 1978 cited in Thornberg, 1985) อธิบายว่าเจตคติเป็นความมกน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบต่อสิ่งหนึ่งหนึ่งใด ซึ่งสามารถบอกความรู้สึกเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

อัลพอร์ท (Allport, 1960 cited in Thornberg, 1985) ได้ให้ความหมายของสภาวะของความพร้อมทางด้านจิตใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็นแรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

เบลกินและเคลสกาย (Belkin & Skydell, 1979 cited in Thornberg, 1985) ให้ความหมายของเจตคติว่าเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนองในทางที่เป็นความพอใจ ไม่พอใจ ต่อผู้คน เหตุการณ์ สิ่งของต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและคงที่

เจตคติจึงมีความหมายได้หลายความหมายคือ

1. ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ หลังจากที่ถูกบุคคลได้รับประสบการณ์ ความรู้สึกนี้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ

1.1 ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ และสนับสนุน

1.2 ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย และไม่สนับสนุน

1.3 ความรู้สึกเป็นกลาง คือ ไม่มีความรู้สึกใด ๆ

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคน พฤติกรรม หรือความคิด อาจเป็นได้ทั้งในทางบวกและทางลบ ในหลายรูปแบบ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์ และเจตคตินี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ส่วนเจตคติต่อการเรียนหมายถึงความคิดเห็น ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ทั้งในด้านเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้แสดงพฤติกรรมออกมา

2 ลักษณะ คือ เจตคติทางบวกหรือเจตคติที่ดีต่อการเรียนและเจตคติทางลบหรือเจตคติทางที่ไม่ดีต่อการเรียน

ประเภทของเจตคติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. เจตคติทั่วไป (General Attitude) ได้แก่ สภาพจิตใจโดยทั่วไป เป็นแนวคิดประจำตัวของบุคคล เจตคติโดยทั่วไป ได้แก่ ลักษณะของบุคลิกภาพอันกว้างขวาง เช่น มองโลก ในแง่ดี การเคร่งในระเบียบประเพณี เป็นต้น

2. เจตคติเฉพาะอย่าง (Specific Attitude) ได้แก่ สภาพทางจิตใจที่บุคคลมีต่อวัตถุ สิ่งของ บุคคล สถานการณ์และสิ่งอื่น ๆ เจตคติเฉพาะเจาะจงแสดงออกมาในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ สิ่งนั้น เช่น ถ้านักเรียนไม่ชอบบุคคลนี้ ก็เรียกว่า เจตคติที่ไม่ดีต่อครูคนนี้ ถ้ามั้เจตคติที่ดี ต่อ การเรียนภาษาอังกฤษ ก็แสดงว่านักเรียนชอบเรียนภาษาอังกฤษ เป็นต้น นอกจากนี้เจตคติ ยังแบ่ง ได้ เป็น 5 ชนิด คือ

2.1 เจตคติในด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Attitude) ประสบการณ์ที่คน หรือสิ่งของได้สร้างความพึงพอใจและความสุขใจ จะทำให้มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น คนนั้น ตลอดจนคนอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน แต่ถ้าเหตุการณ์ในคนๆ นั้น ทำให้เกิดความทุกข์ เจ็บปวด ไม่พอใจ และ สุขใจ จะทำให้มีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น เช่นนักเรียนไม่ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรียกว่าเจตคติ ที่ ไม่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เนื่องจากเคยสอบตก เรียนแล้วไม่เข้าใจ เป็นต้น

2.2 เจตคติทางปัญญา (Intellectual Attitude) เป็นเจตคติที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้เป็นแกน บุคคลอาจมีเจตนาต่อบางสิ่งบางอย่างโดยอาศัยการศึกษา ควบคู่จนเกิดความเข้าใจ และมีความสัมพันธ์กับจิตใจ คือ อารมณ์และความรู้สึกร่วม หมายถึง มีความรู้จนเกิดความซาบซึ้ง เห็นดีเห็นงามด้วย เช่นเจตคติที่ดีต่อศาสนา เจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติด

2.3 เจตคติทางการกระทำ (Action oriented Attitude) เป็นเจตคติที่พร้อมจะไป ปฏิบัติเพื่อสนองความต้องการของแต่ละบุคคล เจตคติที่ดีพูดจาไพเราะอ่อนหวาน เพื่อให้คนอื่น เกิดความนิยมชมชอบ เจตคติที่ดีต่องานในสำนักงาน เป็นต้น

2.4 เจตคติทางด้านความสมดุล (Balanced Attitude) ประกอบด้วยความสัมพันธ์ ทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ เจตคติทางปัญญา และเจตคติทางการกระทำ เป็นเจตคติที่ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่นำไปสู่ จุดมุ่งหมายของตนและเสริมแรงกระทำเพื่อการตอบสนองความต้องการของตนต่อไป

2.5 เจตคติในการป้องกันตัว (Ego - Defensive Attitude) เป็นเจตคติเกี่ยวกับการ ป้องกันตนเองให้พ้นจากความขัดแย้งภายในใจ ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ ด้านปัญญา และด้านการกระทำ เช่นความก้าวร้าว

ของนักเรียน เกิดจากถูกเพื่อนรังแก จึงแสดงออกเป็นการระบายความขัดแย้งหรือความตึงเครียด ภายใต้อย่างหนึ่งทำให้จิตใจดีขึ้น

3. องค์ประกอบของเจตคติ

โรเซนเบิร์กและโฮพลแลนด์ (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 59 อ้างอิงจาก Rosenberg & Hovland, 1960) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านสติปัญญา (Cognitive Component) หมายถึง ความรู้ ความคิด และความเชื่อที่ผู้นั้นมีต่อเจตคติ

3.2 ด้านความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึก หรืออารมณ์ของคนใดคนหนึ่ง ที่มีต่อเจตคติ ว่ารู้สึกชอบ หรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้น พอใจหรือไม่พอใจ หลังจากการสัมผัส หรือรับรู้เจตคติแล้ว สามารถแสดงความรู้สึกโดยการประเมินสิ่งนั้นว่าดีหรือไม่

3.3 ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มของการกระทำ หรือจะแสดงพฤติกรรม เจตคติเป็นพฤติกรรมซ่อนเร้น เป็นการแสดงแนวโน้มของการกระทำต่อเจตคติเท่านั้น ยังไม่แสดงออกมาจริง

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของเจตคติทั้ง 3 ด้านคือ ด้านสติปัญญา ด้านความรู้สึกและด้านพฤติกรรมนี้ จะต้องมีความสอดคล้องกัน ถ้าองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป เจตคติของบุคคลนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ศึกษา งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ

ศิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเสมียนนารี กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) พัฒนาหลักสูตรบูรณาการใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามหลักสูตรบูรณาการ 3) ศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรบูรณาการ 4) ศึกษาความคิดเห็นของครู และผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรบูรณาการ เน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ หลักสูตรบูรณาการโดยใช้รูปแบบใยแมงมุม (Webbed Model) เชื่อมโยง

องค์ความรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 17 เรื่อง จำนวน 82 แผน เอกสารประกอบการเรียนการสอน แบบบันทึก การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของนักเรียน แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) แบบประเมินผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ปกครอง แบบแสดงความคิดเห็นคณะกรรมการเกี่ยวกับหลักสูตรบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรสามารถนำไปปรับใช้ ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้เป็นอย่างดี

ผจญ โกจารย์ศรี (2545) การพัฒนาวิชาชีพครู โดยความร่วมมือกันจัดการเรียนการสอนบูรณาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาวิธีการและขั้นตอน ของความร่วมมือกันจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่เอื้อต่อการร่วมมือกันจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยมี 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือเป้าหมายในการศึกษาความเป็นไปได้ ในรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพ โดยร่วมมือกันจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไปปฏิบัติจริง ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนร่วมมือกันจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการมีระดับพฤติกรรมด้านความมุ่งมั่น ในการพัฒนาผู้เรียนและการร่วมมือกับผู้อื่น ในสถานศึกษาสูงขึ้น นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีระดับศักยภาพสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อาทิตย์ ทนันทชัย (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการสอนบูรณาการโดยใช้ภาษาไทยเป็นแกน สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการที่ใช้ทักษะภาษาไทยเป็นแกน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการสอนบูรณาการที่ใช้ภาษาไทยเป็นแกน 5 หน่วย แบบทดสอบเฉพาะด้าน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มการทำงานอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแผนการสอนบูรณาการมีเนื้อหา กิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนสัมพันธ์กัน ผลการเรียนรู้ นักเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่กำหนดไว้คือร้อยละ 60 ทั้ง 4 กลุ่ม

รัชณี ชนะวดี (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมบูรณาการ โดยใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัว สำหรับนักเรียนวัดสวนดอก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและใช้แผนการสอนบูรณาการโดยใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นแกน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแผนการสอนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัด

ความสามารถในการแก้ปัญหา และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนผลการวิจัยพบว่า แผนการสอนแบบบูรณาการทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการได้ข้อสรุปว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันและได้มีการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสมกับกับสภาพปัญหา เนื้อหาสาระ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ และยังได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปะ

สาระทัศนศิลป์

จิราภรณ์ ส่องแสง (2550) การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะบูรณาการ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะบูรณาการและแบบประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่มีค่าความเชื่อมั่น .86 ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Samples Pretest - Posttest Design และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t – test Dependent sample ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัย หลังผ่านกิจกรรมศิลปะบูรณาการแล้ว มีความสามารถในการแก้ปัญหา โดยรวมและจำแนกรายด้าน มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นและแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กิตติพันธ์ อุดมเศรษฐ์ (2546) การศึกษาวิจัย มีจุดประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนปิ่นสร้อยแยลวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่และศึกษาผลการนำหลักสูตรไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ศึกษาได้แก่ แผนการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการทำงาน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และแบบทดสอบประเมินการใช้หลักสูตรทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้คือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีลำดับขั้นตอนคือ จัดทำโครงสร้างของหลักสูตรและสาระมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ผลการนำหลักสูตรไปใช้ ในด้านความรู้ ความคิด ค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ด้านทักษะการนำเสนอผลงาน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการวาดภาพระบายสี พอใช้ ความสนใจ ความพร้อม ความรับผิดชอบ การแสดงออก ความร่วมมืออยู่ในระดับดี ส่วนความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตร มีความเหมาะสมทั้งเนื้อหา กิจกรรมและเจตคติต่อวิชาทัศนศิลป์อยู่ในระดับมาก

สารคนตรี

ณัฐนิชาห์ วรรณภักย์ (2549) การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสารคนตรีแบบพหุวิทยาการเรื่องเพลงและภูมิปัญญาชาวบ้านเมืองแปดริ้ว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการบูรณาการรายวิชาศิลปะศึกษา สังคมศึกษา ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคัคครุณี จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะ ทางการจับร้องประสานเสียง แบบวัดเจตคติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (*t-test*) ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรบูรณาการที่มีคุณภาพ มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และมีความเหมาะสม ที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าก่อนการเรียน มีทักษะการจับร้องประสานเสียง สูงกว่าเกณฑ์และมีเจตคติต่อหลักสูตรบูรณาการ สูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สารนาฏศิลป์

วัชรินทร์ ดำรงสกุลชัย (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการคนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่นเรื่อง “ระบำกริดยาง” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยมีการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการทดลองใช้หลักสูตร ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะการแสดงคนตรีและนาฏศิลป์ไทยและแบบวัดเจตคติต่อคนตรีและนาฏศิลป์ไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (*t-test*) ผลการวิจัยสรุปว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีคุณภาพในระดับปานกลาง ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการแสดงคนตรีและนาฏศิลป์หลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน และเจตคติต่อคนตรีนาฏศิลป์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

ขวัญชนก ต่วนชื่น (2551) การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในแบบประเมินการมีจิตสำนึก

ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยประกอบด้วย 3 ด้านคือ คนตรีไทย นาฏศิลป์ไทยและทัศนศิลป์ สรุปผลการวิจัยครั้งนี้คือ 1) นักเรียนมีจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยอยู่ในระดับสูง 2) นักเรียนระดับชั้นต่างกันมีระดับการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยแตกต่างกัน 3) เพศต่างก็มีระดับจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยแตกต่างกัน

ทรงจิต พูลลาภ (2544) ได้ทำการวิจัยศักยภาพและสภาพของภูมิปัญญาไทยเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาศักยภาพและสถานภาพของภูมิปัญญาไทย ในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและให้ผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญา ได้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการประสานเครือข่ายด้านภูมิปัญญาไทย ที่สามารถพัฒนาเป็นศูนย์ข้อมูล ภูมิปัญญาไทย มาดำเนินการผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชนท้องถิ่น หรือของพื้นบ้านสืบสานสู่สากลต่อไป การศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาไทยจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คือ ภูมิปัญญาไทยจากบุคคล เช่น ครูภูมิปัญญาไทย คนดีศรีสังคม คนไทยตัวอย่าง บุคคลเด่นด้านต่าง ๆ ศิลปินแห่งชาติ ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีภูมิปัญญา ในการผลิต ปักฉลุดำรงชีพอย่างพอเพียง ได้สร้างพื้นฐานของการดำเนินวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่น ยกย่องมาตรฐานการครองชีพ คุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนให้สูงขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปะและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการที่เน้นในเรื่องของการอนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรม ทั้งทางด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรีและด้านนาฏศิลป์ ซึ่งถือว่าเป็นการช่วยอนุรักษ์สืบทอดสิ่งที่ดีงาม โดยการนำมาเป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถนำเนื้อหา มาเชื่อมโยงให้สอดคล้องเหมาะสม ที่จะนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนต่อไป

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮาร์ทซเลอร์ (Hartzler, 2000, Abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมหลักสูตรบูรณาการและผลกระทบในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน หลักสูตรบูรณาการเป็นการจัดรูปแบบในแนวนอน (อยู่ในขอบเขตเดียวกัน) ซึ่งจากแต่ละรายวิชาเดิมได้พยายามจำแนก โดยจัดเตรียม ประสบการณ์การเรียนรู้ ที่สามารถเชื่อมโยงได้อย่างชัดเจนในเรื่องเนื้อหา ทักษะและผลประโยชน์ของสิ่งที่ต่างกัน ภายในสาขาวิชาเดียวกัน แต่ที่สำคัญ คือการบูรณาการระหว่างสองรายวิชา หรือมากกว่า สามารถบูรณาการได้ อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนจะต้องทำให้มีการเชื่อมโยงอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังพบว่า ขอบเขต ของการบูรณาการหลักสูตร ยังมีผลทางบวกและทางลบ ต่อการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โปรแกรมการใช้หลักสูตรบูรณาการ

ที่ประสบผลสำเร็จ ในทุกระดับชั้นคือ การบูรณาการใน 4 รายวิชา ได้แก่ ภาษาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยเป็นการจัดการเรียนรู้ ที่อาศัยเนื้อหาสาระและให้ความสำคัญกับกระบวนการฝึกทักษะ โปรแกรมนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยค่อนข้างต่ำและที่น่าสนใจคือ โปรแกรมนี้ได้เริ่มนำไปใช้อย่างกว้างขวาง

ไบเลย์ (Bailey, 2000) ทำการวิจัยเรื่อง “หลักสูตรบูรณาการ: ผู้ปกครองบอกอะไรเราเกี่ยวกับประสบการณ์ของเด็กของพวกเขา” (Integrated Curriculum :What Parents Tell Us about Their Children’s Experience) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 40 คน ที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการเชื่อว่า ลูกของเขาชอบการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้และครอบครัวก็ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มากกว่าเดิม อย่างไรก็ตามผู้ปกครอง จะไม่ตระหนักเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตรบูรณาการ

ดูเกอร์รี่ (Dougherty, 1999, Abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จำเป็นในการสร้างหลักสูตรใหม่ โดยความพยายามในการดำเนินการ ให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้น ขั้นตอนหลักที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จก็คือ ต้องมีการนำไปใช้ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย พบว่า ความพยายามในการนำหลักสูตรบูรณาการแบบข้ามวิชามากกว่า 2 - 3 วิชาขึ้นไปใช้ในระดับเดียวกัน เป็นสิ่งที่ดีที่สุด ซึ่งจะเห็นผลได้ชัดเจน เมื่อเวลาผ่านไป 1 - 2 ปี งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณี ที่เกี่ยวข้องกับการใช้โปรแกรมหลักสูตรบูรณาการโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาและผลการวิจัยสรุปว่า

1. โปรแกรมหลักสูตรบูรณาการจำเป็นต้องได้รับการเผยแพร่
2. มโนทัศน์ (Concept) ของหลักสูตรบูรณาการ จะต้องมีการอธิบายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน (Stakeholders) ได้รับทราบอย่างชัดเจน
3. ต้องมีการเตรียมการอย่างพอเพียง สำหรับการทำงานของครูในการใช้หลักสูตรบูรณาการ
4. การถูกแยกออกจากคนอื่น ๆ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจถึงอุปสรรคได้ดี
5. ธรรมชาติประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันเป็นคณะ
6. การดำเนินงานทุกขั้นตอนต้องได้รับการสนับสนุนจากทีมงาน ผู้บริหารจึงจะสำเร็จได้

มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย (1990 cited in Dougherty, 1999, Abstract) ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการแบบสหวิทยาการที่ส่งผลต่อผู้เรียนและคุณครู ด้วยการเก็บข้อมูลจากโปรแกรม ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มาจากนักเรียนระดับเกรด 10 – 12 จาก 16 โรงเรียนการประเมินจัดทำในลักษณะของการปฏิบัติงานเป็นฐานในการประเมิน

(The Performance - based Assessment) ซึ่งใช้นักเรียนในเกรด 11 จาก 4 โรงเรียนประมาณ 500 คน เพื่อเปรียบเทียบทางด้านทักษะการเขียนและความรู้เชิงเนื้อหาประวัติศาสตร์ ใช้วิธีการสำรวจจากนักเรียน ครู ผู้บริหาร วิธีการสังเกตจากชั้นเรียน วิธีการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน วิเคราะห์งานที่ได้มอบหมาย และการสอบ รวมทั้งการวิเคราะห์แฟ้มงานสะสม (Portfolio) ของนักเรียน นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ แบบบันทึกของโรงเรียนด้านความสนใจ การเอาใจใส่ในการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านวินัยและพฤติกรรม ที่มีต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกัน นอกจากนั้นยังได้ทำการวิเคราะห์ การถดถอยของเรียงความของนักเรียนอีกด้วย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนในโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกับนักเรียนที่เรียนกับหลักสูตรปกติ มีความสามารถทางการเขียนและความรู้เชิงประวัติศาสตร์ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับนักเรียนที่ร่วมโปรแกรม ในระยะ 1 ปี และนักเรียนที่ร่วมโปรแกรมมากกว่า 1 ปี พบว่า มีความก้าวหน้าในการเขียนและความรู้เชิงประวัติศาสตร์มากกว่า นักเรียนกลุ่มควบคุม ส่วนการสังเกตในชั้นเรียนของหลักสูตรบูรณาการ ทุกวัน ๆ ละ 6 นาที พบว่า มีการอภิปรายใช้ความคิดมากกว่าชั้นเรียนที่นำมาเปรียบเทียบ ส่วนผลการสอบพบว่า อัตราของการพัฒนาของนักเรียนทางด้านการปฏิบัติงานได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนั้นจากการสำรวจ สัมภาษณ์ และงานที่ได้รับมอบหมาย พบว่า ครูที่ร่วมพัฒนาหลักสูตรบูรณาการจะทำงานหนัก และต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อนมากกว่า ครูที่ไม่ร่วมโปรแกรม นอกจากนั้นนักเรียนที่ร่วมในโปรแกรมนี้นี้ มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

จอห์นสรูทและเมอร์ริสไอโซเบล (Johnsrude, Marien Isobel, 1999 cited in Bailey, 2000) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสูตรศิลปะ ภูมิศึกษาของศิลปินมีอาชีพกับครูในโรงเรียน เพื่อศึกษาโปรแกรมการทดลองรวมทักษะและความรู้ของศิลปินมีอาชีพ กับครูผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาการสอนโดยบูรณาการหลักสูตรศิลปะ ศึกษาวิธีการเตรียมการ การดำเนินการ และการประเมินผล ความสัมพันธ์ของครู ศิลปิน และนักเรียนในโครงการศิลปินในโรงเรียน เก็บข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ตัวแปรอิสระ จัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์ส่วนประกอบของข้อมูล ผลของการ บูรณาการหลักสูตรในศิลปศึกษา พบว่า มีความต้องการสนับสนุนช่วยเหลือครู และศิลปินในการพัฒนาโปรแกรมบูรณาการ ที่สำคัญอย่างเป็นระบบเป็นอย่างมากและต้องการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนในวิชาทั้งสองที่มีการบูรณาการ

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ได้แสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวทางการศึกษาในการบูรณาการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ ในทุกสาขาวิชา และในทุกระดับชั้นจึงจะเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศมาวิเคราะห์และนำข้อสรุป มาผสมผสาน และประยุกต์ใช้ในการจัดทำงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อจะได้งานวิจัยที่สมบูรณ์และเป็นประโยชน์สำหรับใช้ในการศึกษาต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เพื่อพัฒนาหลักสูตร
บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัด
สมุทรปราการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการประกอบด้วยการ
ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
2. การหาคุณภาพของหลักสูตร
3. การทดลองใช้หลักสูตร
4. การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ประกอบด้วยรายละเอียดในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ
ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

เป็นการรวบรวมข้อมูล ปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้
ศิลปะ เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน
โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. สัมภาษณ์ความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในการพัฒนาหลักสูตร
บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัด
สมุทรปราการ เพื่อนำมากำหนดเป็นเป้าหมายและปรัชญาการศึกษาและจุดเน้นของหลักสูตร
2. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัด
สมุทรปราการ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะทั้ง 3 สาระคือ ทัศนศิลป์ ดนตรี และ
นาฏศิลป์ และความต้องการด้านเนื้อหา โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview)
เพื่อนำมากำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ของหลักสูตรและจัดทำหลักสูตร ให้สมบูรณ์ต่อไป
3. ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ 2 การออกแบบหรือการยกร่างหลักสูตร

ผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานมาแล้วจึงนำมาออกแบบหรือยกร่างหลักสูตร ประกอบด้วย ปรัชญา แนวคิดและจุดเน้น ของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมาย และจุดประสงค์หลักสูตร เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

เป็นการนำหลักสูตรมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

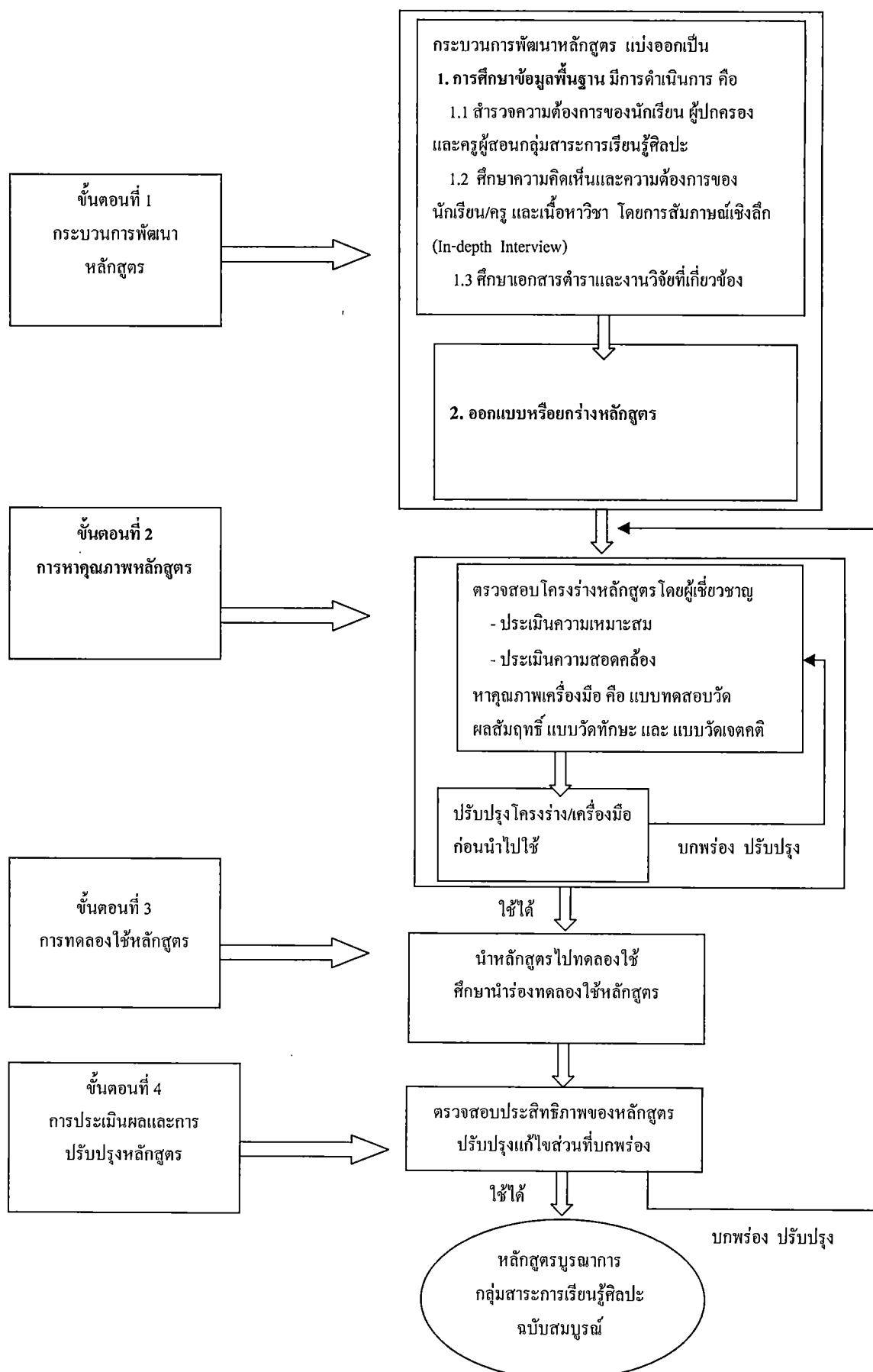
ส่วนที่ 1 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตร
ในสถานการณ์จริง

ส่วนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

เป็นการประเมินผลหลังจากการทดลองใช้หลักสูตรแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

สามารถแสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรได้ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 20 ขั้นตอนการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

เป็นการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางของโอลิวา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน ที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการออกแบบหรือร่างหลักสูตร

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. สำรวจความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

1.1 วัตถุประสงค์ การดำเนินการตามขั้นตอนนี้ เป็นการสำรวจแนวทาง ความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่จะนำมาพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 158 คน

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสำรวจความต้องการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสำรวจความต้องการ ของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มาจัดทำหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นแบบสำรวจ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย

1.4 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสำรวจความต้องการให้ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 158 โรงเรียน ได้แบบสำรวจความต้องการ กลับคืนมา 144 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.13 และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

2. การศึกษาความคิดเห็นต่อการพัฒนาหลักสูตร ด้านการบูรณาการ การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้ง 3 สาระ คือ ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ และความต้องการด้านเนื้อหา โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก

(In - Depth Interview) เพื่อนำมากำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ของหลักสูตรและจัดทำหลักสูตร เพื่อให้ได้รายละเอียด ในการนำมาจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป

2.1 วัตถุประสงค์ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้ง 3 สาระคือ ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

2.2 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะทั้งด้าน ทักษะศิลป์ ด้านดนตรี และด้านนาฏศิลป์ จำนวน 6 คน จากโรงเรียนวัดด่านสำโรง โรงเรียนพร้าวนิลวัชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โรงเรียนวัดมงคลโคธาวาส โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ใน และโรงเรียนรัตนโกสินทร์ ๕ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยครูผู้สอนต้องมีคุณสมบัติ ตามเกณฑ์ในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

ก) ครูผู้สอนด้านทักษะศิลป์ (จำนวน 2 คน)

1. มีวุฒิทางการศึกษาตรงตามสาขาทักษะศิลป์
2. มีประสบการณ์การสอนด้านทักษะศิลป์ ไม่น้อยกว่า 3 ปี ถึงปัจจุบัน หรือเป็นผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในจังหวัดสมุทรปราการ

3. ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

ข) ครูผู้สอนด้านดนตรี (จำนวน 2 คน)

1. มีวุฒิทางการศึกษาตรงตามสาขาดนตรี
2. มีประสบการณ์การสอนด้านดนตรี ไม่น้อยกว่า 3 ปี ถึงปัจจุบัน หรือเป็นผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในจังหวัดสมุทรปราการ

3. ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

ค) ครูผู้สอนด้านนาฏศิลป์ (จำนวน 2 คน)

1. มีวุฒิทางการศึกษาตรงตามสาขานาฏศิลป์
2. มีประสบการณ์การสอนด้านนาฏศิลป์ ไม่น้อยกว่า 3 ปี ถึงปัจจุบัน หรือเป็นผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในจังหวัดสมุทรปราการ

3. ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) มีประเด็นคำถามกว้าง ๆ แบบปลายเปิด ที่มีแนวทางการสัมภาษณ์ ดังนี้

2.3.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ ประสบการณ์ การเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ

2.3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ ในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะว่ามีประสบการณ์เพียงใด มีปัญหา อุปสรรค อะไร และอยากจัดการเรียนการสอนอะไร อย่างไร

2.3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในการจัดเนื้อหาและกิจกรรมที่จะนำมาบูรณาการกัน ได้ทั้ง 3 สาระควรจะให้ความรู้เรื่องใด และเรียนรู้ได้อย่างไร

2.3.4 ข้อมูลด้านเจตคติ ความรู้สึกที่มีต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการจะมีวิธีการเสริมสร้างความรู้สึกรัก ดังกล่าวได้อย่างไร

2.3.5 ข้อมูลด้านทักษะ นักเรียนควรมีทักษะปฏิบัติที่จำเป็นในการเรียนการสอน ตามหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ อะไรบ้าง อย่างไร

2.3.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะทั้ง 3 สาระ คือ สาระที่ 1 ทศนศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรี และสาระที่ 3 นาฏศิลป์ รวมถึง ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

2.4 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ออกไปสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ด้วยตนเองและวิเคราะห์ข้อมูล ที่เก็บรวบรวมนำมาหาข้อสรุป เกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรต่อไป

3. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาแนวคิดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอสิวา แนวคิด เกี่ยวกับการบูรณาการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตร กลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ การวัดผลสัมฤทธิ์ เจตคติ การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน และ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทาง ประกอบการสร้างหลักสูตรและออกแบบ หลักสูตร

ส่วนที่ 2 การออกแบบหรือยกร่างหลักสูตร

ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาวิเคราะห์ และจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรและตัวหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตรซึ่งมีคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ดังนี้

หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหลักสูตรที่ให้ครูใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยในหลักสูตรบูรณาการนี้จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้

คำชี้แจงสำหรับครูผู้สอน

1. ศึกษารายละเอียดคู่มือครู การใช้หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้เข้าใจเพื่อสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง

2. ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการและการใช้สื่อการเรียนรู้แต่ละชนิดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

3. ศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ในแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้และองค์ประกอบอื่น ๆ ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ดังนี้ คือ

แผนการเรียนรู้ที่ 1 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง เรียนรู้ศิลปะไทยในท้องถิ่น จำนวน 8 ชั่วโมง

แผนการเรียนรู้ที่ 2 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ขยายประเพณีวัฒนธรรม จำนวน 6 ชั่วโมง

แผนการเรียนรู้ที่ 3 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง น้อมนำภูมิปัญญา จำนวน 8 ชั่วโมง

แผนการเรียนรู้ที่ 4 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง เห็นคุณค่าการอนุรักษ์ จำนวน 8 ชั่วโมง

แผนการเรียนรู้ที่ 5 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ประจักษ์โครงการ จำนวน 10 ชั่วโมง

โดยครูผู้สอนสามารถศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการในแต่ละแผนให้เข้าใจอย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการได้ถูกต้อง

1. ตรวจสอบและจัดเตรียมเอกสารที่ใช้ประกอบการเรียน เช่น สื่อการเรียนรู้ ใบงาน ใบความรู้ และเอกสารอื่น ๆ ให้พร้อม

2. ก่อนการจัดกิจกรรมต้องจัดลำดับ สื่อการเรียนการสอนหรือเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้ให้ถูกต้องตามลำดับก่อนหลัง

3. ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรชี้แจงบทบาทและหน้าที่ของนักเรียนและกำหนดข้อตกลงร่วมกัน

4. ครูควรแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบในการสอนทุกครั้ง

5. กิจกรรมการเรียนการสอนจะเลือกใช้วิธีที่หลากหลาย โดยแต่ละวิธีจะมีขั้นตอนที่แตกต่างกัน ครูผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจให้ละเอียดก่อนสอน

6. ขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรดูแล ให้คำแนะนำ ปรึกษาเมื่อนักเรียนมี ปัญหาหรือข้อสงสัยในการปฏิบัติงานของนักเรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มอย่างใกล้ชิด

7. การสรุปบทเรียนในแต่ละเรื่อง ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสรุป ให้มาก

8. ครูควรให้กำลังใจ เสริมแรง รางวัล กับนักเรียนที่สามารถปฏิบัติงานและมีผลงาน ดีเด่น

9. ครูควรเน้นย้ำสาระสำคัญและการประยุกต์ประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพื่อให้การเรียนรู้มีคุณค่า และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับนักเรียน

10. ครูประเมินผลตามแบบประเมินผล ในแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการแต่ละหน่วย การเรียนรู้และบันทึกผลให้ครบถ้วน

11. หลังจากที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ครูตรวจผลงานและให้นักเรียนเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงานของนักเรียน เพื่อดูความเปลี่ยนแปลง ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน

12. เมื่อนักเรียนเรียนจบทุกหน่วยการเรียนรู้แล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียนและนำผลการเรียนรู้มามาเปรียบเทียบ

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. เตรียมแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พร้อมกระดาษคำตอบให้ครบ ตามจำนวนนักเรียน

2. เตรียมเอกสารประกอบการเรียน เช่น ใบงาน ใบความรู้ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ แต่ละแผน ให้ครบตามจำนวนนักเรียน

3. ศึกษารายละเอียดในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจก่อนสอน
องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย

1. ปรัชญาแนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร

หลักสูตรนี้จะผสมผสานระหว่างปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐาน ให้ความสนใจในเนื้อหา เช่น ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมถูกต้องควรได้รับการ ทำนุบำรุง และถ่ายทอดไปให้คนรุ่นหลัง และแนวคิดทางการศึกษาของปรัชญานี้ มีความเชื่อว่าการ ศึกษาควรมุ่งพัฒนาความสามารถ และถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมมา ดังนั้นควรจัดประสบการณ์ให้ ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม รู้จักรักษาและสืบทอดทางวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไว้ และปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย

อารมณ์ สังคมและสติปัญญาควบคู่กันไป และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ สามารถนำความรู้ไปปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2. เป้าหมายของหลักสูตร กำหนดให้สอดคล้องกับปรัชญา ความเชื่อทางการศึกษาและแนวทาง จุดเน้นของหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยมุ่งส่งเสริม อนุรักษ์ ศิลปะ และวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการ เชื่อมโยงสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียน มีความรักความผูกพัน ความภาคภูมิใจและรู้ถึงคุณค่าในศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

3. จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือคุณสมบัติ ที่คาดว่า จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน หลังจากได้ศึกษาหลักสูตรบูรณาการ โดยครอบคลุมความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความมุ่งหมายของหลักสูตร

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ ในการคิดอย่างสร้างสรรค์และรู้จัก การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ในลักษณะการบูรณาการที่เชื่อมโยง เนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

2. เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนรักความเป็นไทย รู้จักอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตน

3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ในการเรียนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

4. เป็นหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักใฝ่เรียนรู้และจนเกิดเป็นทักษะ สามารถ นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้

5. เพื่อเป็นการถ่ายทอด สื่อสาร งานศิลปะให้สามารถแสดงออกสู่สังคม ได้อย่าง หลากหลาย

จุดประสงค์ของหลักสูตร

1. ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ

2. ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงบูรณาการ กิจกรรมการเรียนการสอนได้ ทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

3. ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ

4. ให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. ให้ผู้เรียนรู้จักแหล่งข้อมูลและวิธีศึกษาค้นคว้า เรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

6. เนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้ และอัตราเวลาเรียนของหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานที่รวบรวมได้มาพิจารณา กำหนดเป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร และสามารถเชื่อมโยง นำเอาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มาจัดทำเป็นเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ ได้อย่างกลมกลืน ทั้งสาระ ทักษะศิลป์ สาระ คนตรีและสาระ นาฏศิลป์

7. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประกอบด้วย บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของนักเรียน สื่ออุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติในการเรียนการสอน ให้สอดคล้อง เหมาะสม กับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน

8. การวัดและประเมินผล เป็นการกำหนดรูปแบบและวิธีการในการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียน มีการพัฒนาตามศักยภาพ ในด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการปฏิบัติงาน และเจตคติ อันเป็นผลเนื่องมาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

9. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บูรณาการด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การรู้จักทำงานร่วมกัน ฝึกทักษะการปฏิบัติงาน และเป็นการบูรณาการเชื่อมโยงภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ รวมถึงการเลือกยุทธวิธีในการนำไปจัดทำแผนการเรียนรู้อบรมและการนำไปใช้ได้เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

การประเมินและตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้ นำโครงร่างหลักสูตรที่ได้มา ตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. จุดประสงค์ของการตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบ 2 ลักษณะคือ ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร เพื่อพิจารณาองค์ประกอบในโครงร่างหลักสูตรที่จัดทำขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ

2. ผู้ตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร ตรวจสอบโดยการประเมินโครงร่างหลักสูตรได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร การวิจัยทางการศึกษา การวัดผลและประเมินผลและผู้เชี่ยวชาญ

ด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรี และสาระที่ 3 นาฏศิลป์ จำนวน 5 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความเหมาะสมและประเมินความสอดคล้องของ โครงร่างหลักสูตร

3. การปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรก่อนนำไปใช้ เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง จึงนำมาปรับปรุง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยมีประเด็นในการปรับปรุง ดังต่อไปนี้

3.1 ปรับการเขียนปรัชญา แนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตรให้ชัดเจน ว่าเป็นหลักสูตรที่บูรณาการ เป็นการผสมผสานระหว่างปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานให้ความสนใจในเนื้อหา เช่น ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม เป็นสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง ควรได้รับการทำนุบำรุง และถ่ายทอดไปให้คนรุ่นหลัง แนวคิดทางการศึกษาของปรัชญานี้ มีความเชื่อว่าการศึกษามุ่งพัฒนาความสามารถ และถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมมา ดังนั้น ควรจัดประสบการณ์ให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม รู้จักรักษาและสืบทอดทางวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไว้ และปรัชญาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมควบคู่กันไปทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจสามารถนำความรู้ไปใช้และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.2 ปรับความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตรให้ครอบคลุมสมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

3.3 ปรับชื่อหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหา

3.4 ปรับผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้บูรณาการจากเดิมมีแต่ตัวชี้วัด ในแต่ละสาระการเรียนรู้ เพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้แกนกลางและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.5 ปรับเกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติงานในแต่ละระดับนำหน้าคะแนน 5 4 3 2 1 ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.6 แบ่งเวลาเรียนในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกหน่วยการเรียนรู้ โดยแบ่งชั่วโมงการสอนให้ชัดเจนในแต่ละเรื่องที่สอน

3.7 แก้ไข ปรับเปลี่ยนภาพใบงานที่ 2.2 และภาพประกอบตัวอย่าง พิธีไหว้ครูให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

3.8 ปรับแก้ ภาพประกอบในใบความรู้ที่ 2.1 ให้มีความชัดเจนและน่าสนใจ

3.9 ปรับเนื้อหาในใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง คุรุภูมิปัญญาด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรีและด้านนาฏศิลป์ให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน

3.10 เพิ่มแบบประเมินในด้านคุณลักษณะให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ด้านคุณลักษณะ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร เป็นแบบสอบถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและ น้อยที่สุด 2) แบบประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น มีเกณฑ์ในการประเมิน คือ สอดคล้อง ไม่แน่ใจและไม่สอดคล้อง แบบประเมินทั้ง 2 ชุดนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบหลักสูตร โดยกำหนดประเด็นสำคัญ แล้วเขียนคำถาม ให้ครอบคลุมประเด็น จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจนของคำถาม และปรับปรุงแก้ไข ประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ คือ ปรับเวลาเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหา และปรับปรุงการวัดและประเมินผลในแต่ละเรื่องให้ครอบคลุมจุดประสงค์ การเรียนรู้

5. นำแบบประเมินที่ได้ พร้อมกับ โครงร่างหลักสูตร ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องโดยผู้วิจัยดำเนินการและประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตร พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.98 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.13 และประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.80 - 1.0

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปดัชนีความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

7. กำหนดค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสม จากความเห็น ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาแปลงเป็นคะแนน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2531, หน้า 214) ดังนี้

มีความเหมาะสม	มากที่สุด	ให้คะแนน	5
มีความเหมาะสม	มาก	ให้คะแนน	4
มีความเหมาะสม	ปานกลาง	ให้คะแนน	3
มีความเหมาะสม	น้อย	ให้คะแนน	2
มีความเหมาะสม	น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1

กำหนด ค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสม จากความเห็นผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

มีความเหมาะสม	มากที่สุด	ช่วงคะแนน	4.50 - 5.00
มีความเหมาะสม	มาก	ช่วงคะแนน	3.50 - 4.49

มีความเหมาะสม	ปานกลาง	ช่วงคะแนน	2.50 - 3.49
มีความเหมาะสม	น้อย	ช่วงคะแนน	1.50 - 2.49
มีความเหมาะสม	น้อยที่สุด	ช่วงคะแนน	1.00 - 1.49

การประเมินความสอดคล้อง ได้ข้อมูลจากแบบประเมิน รวมผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเด็น แล้วนำคะแนนไปแทนค่าในสูตร เพื่อคำนวณ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ถ้าได้ค่ามากหรือเท่ากับ 0.50 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ แต่ถ้าน้อยกว่า 0.50 ต้องปรับปรุงประเด็นนั้น โดยพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้ อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.0 แสดงว่า โครงร่างของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันทุกประเด็นและผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องปรัชญาและจุดเน้นของหลักสูตรให้มีการกล่าวถึงการบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ ศิลปะให้ชัดเจนขึ้นและปรับหน่วยการเรียนรู้กับเวลาเรียน ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา

การประเมินความสอดคล้อง (Index of Consistency)

โดยสูตรของ ล้วนสายยศและอังคณา สายยศ (2543, หน้า 249) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน นำมาแปลงเป็นคะแนนได้ดังนี้

มีความเห็นว่า	สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	+ 1
มีความเห็นว่า	ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น	0
มีความเห็นว่า	ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	- 1

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

การดำเนินงานขั้นตอนนี้ เป็นการนำหลักสูตรที่ได้ประเมินและปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรแล้วนำไปทดลองใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร ด้วยการนำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีการดำเนินการออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การศึกษานำร่อง (Pilot study) 2) การทดลองใช้หลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษานำร่อง

1. วัตถุประสงค์ของการนำหลักสูตรไปทดลองนำร่องเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนการศึกษาปัญหาและอุปสรรค ระหว่างการใช้หลักสูตร จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

2. กลุ่มตัวอย่างในการใช้หลักสูตรนำร่องคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน โรงเรียนพรานีลวัชรະ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็นโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยนำไปใช้กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน โรงเรียนพรานีลวัชรະ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ระหว่างวันที่ 1 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2553 รวม 40 ชั่วโมง หลังเสร็จสิ้นการทดลองนำร่อง ผู้วิจัยได้นำผลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ได้ดังนี้

3.1 ปรับแก้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการพิมพ์ข้อที่ซ้ำกันออก

3.2 เพิ่มเติมเนื้อหาในใบความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลอินประเพณีวัฒนธรรม ให้ชัดเจนในเรื่อง ประวัติของประเพณีรับบัว

3.3 ปรับปรุงประเด็นเกณฑ์ระดับคะแนน ในแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.4 ปรับแก้คำบางคำในแบบประเมินเจตคติให้ชัดเจนและเวลาทดสอบครูควรอธิบายประเด็นคำถามที่เป็นด้านลบให้นักเรียนฟัง นักเรียนจะเข้าใจมากยิ่งขึ้น

3.5 เพิ่มลดอัตราเวลาเรียนในหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลอินประเพณีและวัฒนธรรม จากเดิม 8 ชั่วโมง ลดเหลือ 6 ชั่วโมง ปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงการฯ เพิ่มจาก 8 ชั่วโมงเป็น 10 ชั่วโมง เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้นี้ เป็นการปฏิบัติกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติ จึงต้องใช้เวลา ในการทำกิจกรรมมากขึ้น จึงเพิ่มเวลาเรียนให้เกิดความเหมาะสม

แบบแผนการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังนี้

$$O_1 \quad X \quad O_2$$

เมื่อ O_1 หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลองใช้หลักสูตร

X หมายถึง การได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตร

O_2 หมายถึง การทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งสามสาระคือ สาระที่ 1 ทศนศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรี และสาระที่ 3 นาฏศิลป์

1.2 ศึกษาหลักการและทฤษฎี รวมถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1.3 วิเคราะห์ เนื้อหาสาระการเรียนรู้บูรณาการ โดยกำหนดองค์ประกอบ ของแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะ ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ บันทึกผลหลังสอน

1.4 สร้างสื่อการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดผลประเมินผลตามแผนการจัดการเรียนรู้

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม

1.6 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีค่าความ สอดคล้อง 0.80 – 1.0 โดยใช้เกณฑ์กำหนดคะแนนการพิจารณา ดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่ารายการตรวจสอบนั้นมีความเหมาะสม

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ารายการตรวจสอบนั้นมีความเหมาะสม

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าการตรวจสอบนั้นไม่มีความเหมาะสม

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ไปทดลองใช้กับนักเรียน โรงเรียนพรานีลวัชรระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และนำผลมา ปรับปรุงแก้ไข ได้ดังต่อไปนี้

1.7.1 เพิ่มสมรรถนะสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้

1.7.2 ปรับลดเวลาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลยินประเพณีวัฒนธรรมจาก 8 ชั่วโมง เหลือ 6 ชั่วโมง ให้เหมาะสม

1.7.3 เพิ่มเวลาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์ไครงาน จากเดิม 8 ชั่วโมง เป็น 10 ชั่วโมง เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้นี้เป็นการลงมือปฏิบัติจริงต้องใช้เวลาในการฝึกทำไครงานมาก

1.7.4 ปรับลดใบงานในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องประเพณีสงกรานต์ต่อออก และปรับเปลี่ยนภาพกิจกรรมในใบงานให้ดูเข้าใจ ชัดเจนมากขึ้น

1.7.5 ปรับการเกณฑ์การประเมินผล ในหัวข้อคุณลักษณะให้มีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาตำราเอกสาร เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบ

2.2 วิเคราะห์เนื้อหา และจำแนกจุดประสงค์ตามเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

2.3 สร้างแบบทดสอบ เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

2.3.1 ปรับปรุงประเด็นคำถามในแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้วัดและประเมินได้ ถึงการรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.3.2 ปรับเปลี่ยนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบางข้อ ที่มีประเด็นคำถามเน้นแต่ความจำและปรับแก้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใหม่ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.4 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ โดยการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบโดยใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อสอบนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อสอบนั้นไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ซึ่งการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ ได้ค่าความสอดคล้อง ระหว่าง .80 - 1.00 แสดงว่า ข้อสอบมีความสอดคล้องกันทุกข้อ

2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความเที่ยงตรงแล้ว นำไปหาคุณภาพรายข้อ โดยทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5

จำนวน 30 คน โรงเรียนพรานีลวัชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้และหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายข้อ จำนวน 60 ข้อ แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีความยากง่ายและอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ แล้วคัดเลือกมาจำนวน 30 ข้อ

2.6 หาค่าความยากง่าย (p) รายข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อสอบที่คัดเลือกมาจำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย ระหว่าง .30 - .60 (ภาคผนวก ง)

2.7 หาค่าอำนาจจำแนก (r) รายข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อสอบที่คัดเลือกมาจำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง .20 - .73 (ภาคผนวก ง)

2.8 หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งฉบับ โดยใช้สูตรการคำนวณของคูเดอริชาร์ดสัน (KR - 20) คัดเลือกข้อสอบที่นำมาใช้จริงจำนวน 30 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.86 (ภาคผนวก ง)

3. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินทักษะ การปฏิบัติงาน เอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคำแนะนำจากครูผู้สอนด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรีและด้านนาฏศิลป์ เพื่อนำไปสร้างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานและกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน

3.2 ศึกษาขอบเขตและเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อกำหนดสิ่งที่จะวัด และขั้นตอนการปฏิบัติ เป็นต้น

3.3 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามความสำคัญและน้ำหนักของคะแนนปฏิบัติ เป็น 5 4 3 2 1 โดยกำหนดรายการตัวบ่งชี้พฤติกรรม เป็นการวัดอันดับคุณภาพ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความคิดสร้างสรรค์

ระดับ 5 คะแนน หมายถึง นักเรียนสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ งานด้านทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะ อย่างถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์

ระดับ 4 คะแนน หมายถึง แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะ อย่างถูกต้องครบถ้วน แต่ยัง ไม่สมบูรณ์

ระดับ 3 คะแนน หมายถึง แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะ อย่างถูกต้องเพียงบางส่วน

ระดับ 2 คะแนน หมายถึง แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนน้อย

ระดับ 1 คะแนน หมายถึง ไม่ได้ แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะ

ประเด็นที่ 2 เทคนิคและวิธีการ

ระดับ 5 คะแนน หมายถึง นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

ระดับ 4 คะแนน หมายถึง นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้แต่ยังไม่สมบูรณ์

ระดับ 3 คะแนน หมายถึง นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้เพียงบางส่วน

ระดับ 2 คะแนน หมายถึง นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้น้อย

ระดับ 1 คะแนน หมายถึง ไม่ได้ นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงาน มาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเอง

ประเด็นที่ 3 การนำเสนอ

ระดับ 5 คะแนน หมายถึง เนื้อหาครบถ้วน สมบูรณ์ ภาษาชัดเจนดีมาก การนำเสนอ น่าสนใจมาก

ระดับ 4 คะแนน หมายถึง เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์บางส่วน ภาษาชัดเจนปานกลาง การนำเสนอ น่าสนใจปานกลาง

ระดับ 3 คะแนน หมายถึง เนื้อหายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจนการนำเสนอ พอใช้

ระดับ 2 คะแนน หมายถึง เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจนการนำเสนอ ไม่น่าสนใจ

ระดับ 1 คะแนน หมายถึง เนื้อหายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจนการนำเสนอ ไม่น่าสนใจ

ประเด็นที่ 4 ผลงาน

ระดับ 5 คะแนน หมายถึง มีคุณค่า นำไปใช้ประโยชน์ได้มาก

ระดับ 4 คะแนน หมายถึง มีคุณค่า นำไปใช้ประโยชน์ได้บางส่วน

ระดับ 3 คะแนน หมายถึง มีคุณค่า นำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย

ระดับ 2 คะแนน หมายถึงไม่มีคุณค่า นำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย

ระดับ 1 คะแนน หมายถึงไม่มีคุณค่า ไม่เกิดประโยชน์แก่การสรุปผลคะแนน

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

3.4 นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความ

เหมาะสมและความสอดคล้อง เกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการประเมิน และนำมาวิเคราะห์จากผลการ

วิเคราะห์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง มากกว่า .50 และค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 5.00 และนำ

ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไข เกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในแต่ละประเด็น ของเกณฑ์

คุณภาพให้ชัดเจนยิ่งขึ้นคือ ปรับเกณฑ์การให้คะแนนตามความสำคัญและน้ำหนัก ของคะแนน

ปฏิบัติ เป็น 5 4 3 2 1 โดยกำหนดรายการตัวบ่งชี้พฤติกรรมในแต่ละระดับทั้ง สารทัศนศิลป์ ดนตรี

และนาฏศิลป์ ให้เหมาะสม

4. แบบประเมินเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระ

การเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

4.1 ศึกษาการสร้างแบบประเมินเจตคติและกำหนดประเด็นให้ครอบคลุม

องค์ประกอบด้านต่าง ๆ คือ ด้านเนื้อหา ด้านการปฏิบัติกิจกรรม ด้านกระบวนการเรียนการสอน

ต่อการเรียนการสอนและด้านทักษะการปฏิบัติงาน

4.2 สร้างแบบประเมินเจตคติ จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน

ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็น

ด้วยน้อยและเห็นด้วยน้อยที่สุด มีข้อความทั้งทางบวกและทางลบ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

ดังนี้

มาตรวัดเจตคติที่มีข้อความทางบวก คือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 5 คะแนน

เห็นด้วย ให้ 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ ให้ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน

มาตรวัดเจตคติที่มีข้อความทางลบ คือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลผลมีดังนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนน	4.50 - 5.00	หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยคะแนน	3.50 - 4.49	หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยคะแนน	2.50 - 3.49	หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยคะแนน	1.50 - 2.49	หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยคะแนน	1.00 - 1.49	หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 นำแบบประเมินเจตคติ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความเหมาะสม ของข้อคำถามและภาษาที่ใช้ ให้ข้อเสนอแนะและปรับแก้ประเด็นคำถามให้ชัดเจนและเข้าใจมากขึ้น ประเด็นที่ปรับแก้ คือ

4.3.1 ปรับภาษาที่ใช้ในประเด็นคำถามให้ง่ายเหมาะสมกับความเข้าใจสำหรับนักเรียน

4.4 ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ โดยนำแบบประเมินเจตคติที่สร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามต่อเจตคติและนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า .50 และค่าเฉลี่ยความเหมาะสม มากกว่า 3.50

4.5 นำแบบประเมินเจตคติไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน โรงเรียนพรานีลวัชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และดำเนินการดังนี้

4.5.1 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบประเมินเจตคติ ผลการวิเคราะห์พบว่าข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.35 - 0.66 (ภาคผนวก ง)

4.5.2 หาคุณภาพของแบบประเมินเจตคติ ทั้งฉบับ โดยคำนวณหาค่า ความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 (ภาคผนวก ง)

ส่วนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร

เป็นการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการดำเนินการใช้หลักสูตร ตามขั้นตอน
ดังนี้

- 1. ทำการทดสอบนักเรียนก่อนเรียน (Pre - test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัด
สมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน
- 2. ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามที่กำหนดเวลาไว้ในหลักสูตรบูรณาการ
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสอนด้วยตนเอง ในภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2553 ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม – 10 กันยายน พ.ศ. 2553 เวลา 40 ชั่วโมง
(รวม Pre – test – Post - test) ดังปฏิทินปฏิบัติงาน ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดง ปฏิทินการปฏิบัติงาน

วัน เดือน ปี	จำนวนชั่วโมง	การปฏิบัติกิจกรรม
1-2		Pre-test
ก.ค. 2553		หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เรียนรู้ศิลปะไทยในท้องถิ่น
5-7,12-14	8	- ประวัติความเป็นมาของงานทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์
ก.ค. 2553		- ภูมิปัญญาท้องถิ่น
19-22		หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลยีนประเพณีวัฒนธรรม
ก.ค. 2553		ประเพณีรับบัว
26-27	6	- ประเพณีสงกรานต์พระประแดง
ก.ค. 2553		

ตารางที่ 5 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	จำนวนชั่วโมง	การปฏิบัติกิจกรรม
28-29 ก.ค. 2553		หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง น้อมนำภูมิปัญญา - ภูมิปัญญาด้านทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์
2-5 ส.ค. 2553	8	- ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ประเภทภูมิปัญญา
9-10 ส.ค. 2553		
16-19 ส.ค. 2553		หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เห็นคุณค่าควรอนุรักษ์ - ความงามของงานศิลปะ(ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์)
23-26 ส.ค. 2553	8	- การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. ทดสอบหลังเรียน (Post - test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน) และแบบประเมินเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการดังต่อไปนี้

1. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้สถิติทดสอบค่าที ($t - test$) แบบ Dependent โดยใช้โปรแกรม SPSS
3. วิเคราะห์ข้อมูลหาโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานและแบบประเมินเจตคติที่มีต่อการเรียน
4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร โดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้
การประเมินผล เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินมีดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน
2. ผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับดี
3. ผลเจตคติต่อการเรียนการสอนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้สรุปได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี มีค่า $\bar{X} = 3.83$, $S.D = 0.68$
3. ผลการประเมินเจตคติ เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.64$, $S.D = 0.48$

การปรับปรุงหลักสูตร

การปรับปรุงหลักสูตร หลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้และได้ทำการประเมินหลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้ดังกล่าว มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นการเผยแพร่ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามแนวทาง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ผลการสำรวจความต้องการพัฒนา หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ 2) ผลการศึกษาคิดเห็นและความต้องการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการของนักเรียนนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 3) ผลการศึกษเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาหลักสูตร บูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัด สมุทรปราการ ส่วนที่ 2 การออกแบบและยกร่างหลักสูตรเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานใน การกำหนดเป้าหมาย ปรัชญาการศึกษาและจุดเน้นในการบูรณาการและสร้างหลักสูตรให้เหมาะสม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผลการสำรวจความต้องการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยการใช้แบบสำรวจความต้องการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้แบบสำรวจกลับคืนมา 144 ฉบับ จากทั้งหมด 158 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 91.13 แสดงผลการวิเคราะห์ ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความต้องการพัฒนาหลักสูตร
บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

รายการประเมิน	(N=158)		ระดับความ ต้องการ
	$\bar{X}$	SD	
1. ให้มีจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเนื้อหาภายในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะทั้ง ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์	2.94	0. 22	มาก
2. มีความเชื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมว่าควรให้มี การจัดการเรียน การสอนและสืบทอดต่อไป	2.96	0. 18	มาก
3. อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ	2.76	0.42	มาก
4. มีความรักและความภาคภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.88	0.31	มาก
5. ให้มีการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.72	0.44	มาก
6. เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.87	0.33	มาก
7. ให้มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.84	0.36	มาก
8. พาไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นของตน	2.87	0.33	มาก
9. ควรจัดการเรียนรู้โดยนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาเชื่อมโยง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์)	2.95	0.20	มาก
10. ให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลายรูปแบบ	2.86	0.33	มาก
11. ควรจัดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	2.87	0.33	มาก
12. ควรมีการประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของผู้เรียนตามสภาพจริง	2.86	0.34	มาก
13.เห็นคุณค่าของการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์)	2.86	0.34	มาก
14.ให้นักเรียนได้รับการฝึกทักษะที่ส่งเสริมความคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่	2.91	0.27	มาก
	2.83	0.37	มาก
15. ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน			
รวม	2.86	0.34	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับความต้องการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่า $\bar{X} = 2.86$ $S.D = 0.34$ เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีความเชื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมว่าควรจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนและสืบทอดต่อไป มีค่า $\bar{X} = 2.96$, $S.D = 0.18$ รองลงมาได้แก่ ควรจัดการเรียนรู้โดยนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาเชื่อมโยงกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์) มีค่า $\bar{X} = 2.95$, $S.D = 0.20$ และให้มีจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ มีค่า $\bar{X} = 2.94$ $S.D = 0.22$ และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือให้มีการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสรุปประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ปัจจุบันไม่ได้จบตรงตามเอก ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์มาแต่ต้องมาสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความถนัด แต่จำเป็นต้องสอนทำให้ผลการจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ในการจัดเนื้อหาและกิจกรรมที่จะนำมาบูรณาการ ควรทำการวิเคราะห์จากหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในแผนการจัดการเรียนรู้และควรนำสาระการเรียนรู้ที่เป็นท้องถิ่นเข้าไปบูรณาการ ในสาระการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น และควรจัดให้มีการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพราะการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นวิชาเน้นทักษะการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อครูที่จบการศึกษา สาขาอื่นที่มีความจำเป็นต้องสอนในกลุ่มสาระนี้ ที่ขาดความถนัดครบทั้ง 3 สาระ และจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถตามศักยภาพตามความนัดและความสนใจของตนเอง เพื่อจะได้เกิดเป็นทักษะพื้นฐานและสามารถต่อยอดพัฒนาขึ้นไปเป็นทักษะที่สามารถสร้างอาชีพได้ต่อไป

3. ข้อมูลด้านเจตคติ ควรจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม ท้องถิ่นปลูกฝังให้นักเรียนรู้คุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณีที่งดงาม ของท้องถิ่นมีจิตสำนึก ในความรักชาติ รักท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนบูรณาการในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะสามารถปลูกฝังให้นักเรียนเกิดสุนทรีย์ทางศิลปะและเจตคติที่ดีต่อศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณีของไทยและท้องถิ่นของตนต่อไป

4. ข้อมูลด้านทักษะ ในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ต้องเน้นทักษะการปฏิบัติ ในการจัดการเรียนการสอน จึงต้องเน้นให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง เห็นของจริงโดยการพาไปแหล่งเรียนรู้ ให้นักเรียน ได้ฝึกคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์งาน โดยมีครูเป็นผู้คอยชี้แนะ

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เชิงยุทธภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นให้กับนักเรียน ให้ชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมใน โรงเรียน เช่น เปิดเป็นชมรมฝึกอาชีพพระยาศน์ เป็นต้น และให้มีการบูรณาการ สาระท้องถิ่นเข้ามา จัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ ทำให้นักเรียน ได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน มีความรู้สึกที่ดีและเกิดความรักและหวงแหน และรู้จักอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่า ของท้องถิ่นไว้ให้ลูกหลานต่อไป

5.1 ผลการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

5.1.1 ลักษณะของหลักสูตร เป็นหลักสูตรบูรณาการ ที่มีปรัชญาแนวคิดและ จุดเน้นที่ผสมผสานระหว่างปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานให้ความสนใจ ในเนื้อหา เช่น ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงามถูกต้อง ควรได้รับการทำนุบำรุง และ ถ่ายทอดไปให้คนรุ่นหลัง และแนวคิดทางการศึกษาของปรัชญานี้ มีความเชื่อว่า การศึกษาควร มุ่งพัฒนาความสามารถ และถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมมา ดังนั้นควรจัดประสบการณ์ให้ได้มา ซึ่งความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม รู้จักรักษาและสืบทอดทางวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไว้ ส่วนปรัชญา พิพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาควบคู่กันไป และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ สามารถนำความรู้ไปปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ผู้เรียนจะได้ประสบการณ์ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และหลักสูตรบูรณาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ยังเป็นหลักสูตรที่บูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยนำเรื่อง ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นหลักในการเชื่อมโยงบูรณาการทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและ นาฏศิลป์ ซึ่งยึดมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกรอบหลักสูตรท้องถิ่นสมุทรปราการ ที่มุ่งเน้นให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอน ได้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถและความถนัดของตนและ ได้แสดงความสามารถตามศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เห็นคุณค่าของงานศิลปวัฒนธรรม

ประเพณีท้องถิ่น มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตร คือ ปรัชญาแนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.1.2 เนื้อหาและหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และผลจากการสำรวจความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สรุปเนื้อหาที่นำมาจัดทำ เป็นหน่วยการเรียนรู้ได้ดังต่อไปนี้

5.1.2.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ศิลปะไทยในท้องถิ่น มีขอบเขตเนื้อหา แกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นคือ เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.1.2.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ขยายประเพณีวัฒนธรรม เรียนรู้เกี่ยวกับ ประเพณีรับบัว (บางพลี) ประเพณีสงกรานต์พระประแดง

5.1.2.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง น้อมนำภูมิปัญญา เรียนรู้เรื่อง ภูมิปัญญา ด้านทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเภทของภูมิปัญญา

5.1.2.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เห็นคุณค่าควรอนุรักษ์ เรียนรู้ เรื่อง ความงามของงานทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ การอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่น

5.1.2.5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงการ เรียนรู้เรื่องโครงการ และการนำเสนอโครงการเกี่ยวกับทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

3. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์โดยนำเนื้อหาสาระท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นแกนหลักและมุ่งเน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการบูรณาการทั้งสามสาระ มีกิจกรรมกลุ่มและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ซึ่งทำให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริงและผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามความสามารถและความสนใจของตนเอง มีการเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และกิจกรรมเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเลือกใช้ยุทธวิธีการสอนที่หลากหลาย คือ การสอนแบบ CIPPA MODEL, 4 MAT, Direct Instruction model การสอนพัฒนาจิตพิสัย ทักษะการสอน 5 E และทฤษฎีพุทธรูป

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในหลักสูตรนี้มีการวัดและประเมินผลทั้งที่เป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติซึ่งประกอบไปด้วย การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ

4 ตัวเลือก การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติงาน ผลงานหรือกิจกรรมของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบประเมินที่กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตาม ความสำคัญและน้ำหนักคะแนนปฏิบัติเป็น 5 4 3 2 1 โดยกำหนดรายการตัวบ่งชี้พฤติกรรม มีประเด็นในการประเมิน คือ ความคิดสร้างสรรค์ เทคนิคและวิธีการ การนำเสนอ และผลงาน มีการสรุปเกณฑ์แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และน้อย

5. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการบูรณาการ ด้วยกิจกรรม ที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง รู้จักการทำงานร่วมกัน รู้จักคิด วิเคราะห์สร้างสรรค์งานศิลปะด้วยตนเองและเป็นการเรียนรู้บูรณาการภายใน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์โดยนำเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ มาเชื่อมโยงบูรณาการ

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานที่เป็นผลมาจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นแนวทาง ในการพัฒนาหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร คือ ปรัชญาแนวคิดและจุดเน้น ของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ และ อัตราเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล แล้วนำร่างหลักสูตรที่จัดทำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรีและ ด้านนาฏศิลป์ นำมาตรวจสอบ ความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตร จากนั้นจึงนำเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงให้เหมาะสม ซึ่งผลการตรวจสอบ โครงร่างหลักสูตรดังนี้

1. ผลการตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ผลดังนี้

1.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร ได้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบน มาตรฐานและระดับความเหมาะสม ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร

รายการประเมิน	$\overline{X}$	SD	ระดับความเหมาะสม
1. ปรัชญา แนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร			
1.1 ความจำเป็นที่ต้องการพัฒนาหลักสูตร	5	0.00	มากที่สุด
1.2 ความสมเหตุสมผลของการพัฒนาหลักสูตร	5	0.00	มากที่สุด
1.3 จุดเน้นของหลักสูตร	5	0.00	มากที่สุด
รวม	5	0.00	มากที่สุด
2. เป้าหมายของหลักสูตร			
2.1 ความชัดเจนของเป้าหมาย	5	0.00	มากที่สุด
2.2 ความเป็นไปได้	5	0.00	มากที่สุด
2.3 ความเหมาะสมกับผู้เรียน	5	0.00	มากที่สุด
รวม	5	0.00	มากที่สุด
3. จุดประสงค์ของหลักสูตร			
3.1 ความชัดเจนของเป้าหมาย	5	0.00	มากที่สุด
3.2 ความเป็นไปได้	5	0.00	มากที่สุด
3.3 ความเหมาะสมกับผู้เรียน	5	0.00	มากที่สุด
รวม	5	0.00	มากที่สุด
4. เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ และอัตราเวลาเรียน			
4.1 ตอบสนองจุดประสงค์ของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 การกำหนดหัวข้อของหน่วยการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
4.3 ประเด็นเนื้อหาที่นำมาบูรณาการ	5.00	0.00	มากที่สุด
4.4 อัตราเวลาเรียน	4.80	0.34	มากที่สุด
รวม	4.95	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\overline{X}$	SD	ระดับความเหมาะสม
5. กิจกรรมการเรียนการสอน			
5.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 มีความหลากหลายน่าสนใจ	5.00	0.00	มากที่สุด
5.3 สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
5.4 สามารถนำไปใช้สอนได้	5.00	0.00	มากที่สุด
5.5 สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	5.00	0.00	มากที่สุด
6. สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้			
6.1 เหมาะสมกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
6.3 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	5.00	0.00	มากที่สุด
7. วิธีการวัดและประเมินผล			
7.1 ความเหมาะสมกับเครื่องมือที่ใช้วัด	5.00	0.00	มากที่สุด
7.2 ความเป็นไปได้ในการวัด	4.48	0.40	มากที่สุด
7.3 สอดคล้องกับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
7.4 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
7.5 สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.96	0.46	มากที่สุด
ภาพรวม	4.98	0.13	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตรโดยภาพรวม มีค่า $\overline{X} = 4.98, S.D = 0.13$ และทุกองค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ผลการประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร ได้คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการแปลความหมายคำดัชนีความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร

รายการประเมิน	ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	ความหมาย
1. ปรัชญา แนวคิด จุดเน้นกับเป้าหมายของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
2. จุดมุ่งหมายกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
3. จุดประสงค์กับเนื้อหา	1.00	สอดคล้อง
4. จุดประสงค์กับการวัดผลประเมินผล	1.00	สอดคล้อง
5. หน่วยการเรียนรู้กับเนื้อหา	1.00	สอดคล้อง
6. หน่วยการเรียนรู้กับระยะเวลา	0.80	สอดคล้อง
7. ยุทธวิธีการสอนกับเนื้อหา	1.00	สอดคล้อง
8. เนื้อหากับระยะเวลาเรียน	1.00	สอดคล้อง
9. กิจกรรมการเรียนรู้กับสื่อการเรียนการสอน	1.00	สอดคล้อง
10. กิจกรรมการเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
รวม	0.98	สอดคล้อง

จากตารางที่ 8 พบว่า ผลการประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.80 - 1.0 และภาพรวมอยู่ที่ 0.98 แสดงว่า โครงร่างของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันทุกประเด็น

ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การศึกษานำร่อง (Pilot Study) และการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

1. ผลการศึกษานำร่อง

ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร ในสถานการณ์จริงโดยนำไปใช้กับนักเรียนโรงเรียนพรานิลวัชรชนัน์ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

1.1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการศึกษานำร่องได้ผลดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		<i>t</i>	<i>p</i>
	จำนวน					
	นักเรียน					
	<i>N</i>	$\overline{X}$	<i>SD</i>	$\overline{X}$	<i>SD</i>	
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	30	13.80	2.29	20.13	4.00	8.18 .000*

*ระดับความมีนัยสำคัญ.05

จากตารางที่ 9 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตร
บูรณาการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

1.2 ผลทักษะการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 10 แสดงผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน

รายการประเมิน	$\overline{X}$	<i>SD</i>	ระดับทักษะการ ปฏิบัติงาน
ความคิดสร้างสรรค์	3.29	0.76	ดี
เทคนิคและวิธีการ	3.43	0.67	ดี
การนำเสนอ	3.68	0.67	ดี
ผลงาน	3.56	0.61	ดี
รวม	3.49	0.67	ดี

จากตารางที่ 10 พบว่า หลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและ
วัฒนธรรมท้องถิ่น นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่า $\overline{X}$ = 3.49,
S.D = 0.67 และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ทักษะการ
ปฏิบัติงานด้านการนำเสนอ มีค่า $\overline{X}$ = 3.68, *S.D* = 0.67 รองลงมา ได้แก่ ทักษะการปฏิบัติงาน
ด้านผลงาน มีค่า $\overline{X}$ = 3.56, *S.D* = 0.61 และทักษะการปฏิบัติงานด้านเทคนิคและวิธีการ มีค่า
 $\overline{X}$ = 3.43, *S.D* = 0.67

1.3 ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตร บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 11 แสดงผลการประเมินเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตร บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ

รายการประเมิน	(N=30)		ระดับเจตคติ
	$\bar{X}$	SD	
1. นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.83	0.37	มากที่สุด
2. เรื่องของศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นยากแก่การจดจำ	4.36	0.55	มาก
3. ถ้าฉันเป็นครูฉันจะนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอน	4.43	0.67	มาก
4. ฉันเรียนเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยความจำใจ	4.30	0.46	มาก
5. ฉันตั้งใจที่ครูนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอน	4.40	0.93	มาก
6. การเรียนเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการสืบสานวัฒนธรรม	4.60	0.49	มากที่สุด
7. ถ้าฉันเป็นครู ฉันจะไม่นำ เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอน	4.30	0.46	มาก
8. เมื่อเรียนเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว ทำให้ฉันอยากเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น	4.66	0.47	มากที่สุด
9. การนำสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์มาเรียนรวมกัน เป็นเรื่องยาก	4.73	0.44	มากที่สุด
10. การนำสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์มาเรียนรวมกัน ทำให้ฉันสับสน	4.20	0.48	มาก
11. ฉันมีความสุขที่ได้เรียนสาระรวมทั้งทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์	4.76	0.43	มากที่สุด
12. การเรียนทั้งสามสาระพร้อมกันทำให้ฉันได้ทำงานตามที่ถนัดและสนใจ	4.66	0.60	มากที่สุด

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการประเมิน	(N=30)		ระดับเจตคติ
	$\bar{X}$	SD	
13. ฉันเบื่อกับการทำงานเป็นกลุ่ม	4.50	0.77	มากที่สุด
14. ฉันไม่ชอบการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง	4.10	1.39	มาก
15. ฉันชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดให้	4.46	0.68	มาก
16. ฉันชอบการเรียนรู้ด้วยการทำโครงงาน	4.83	0.37	มากที่สุด
17. การเรียนรู้ด้วยวิธีทำโครงงานทำให้ฉันรู้สึกกระตือรือร้นอยากเรียนรู้	4.73	0.58	มากที่สุด
18. การได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายทำให้ฉันได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่	4.70	0.59	มากที่สุด
19. การวัดและประเมินผลที่หลากหลายเป็นสิ่งดี			
20. ฉันมีความสุขที่เรียนกลุ่มสาระศิลปะเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.56	0.67	มากที่สุด
	4.80	0.76	มากที่สุด
รวม	4.54	0.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 11 พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวม มีระดับเจตคติในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.54, S.D = 0.60$ และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่า $\bar{X} = 4.83, S.D = 0.37$ และฉันชอบการเรียนรู้ด้วยการทำโครงงาน มีค่า $\bar{X} = 4.83, S.D = 0.37$ และฉันมีความสุขที่เรียนกลุ่มสาระศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่า $\bar{X} = 4.80, S.D = 0.76$

ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องบางประการ ที่พบหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองนำร่อง ได้ดังต่อไปนี้

1. ปรับแก้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการพิมพ์ข้อที่ซ้ำกันออก
2. เพิ่มเติมเนื้อหาในใบความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลถิ่นประเพณีวัฒนธรรมให้ชัดเจนในเรื่องประวัติของประเพณีรับบัว
3. ปรับปรุงประเด็นเกณฑ์ระดับคะแนนในแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ปรับแก้คำบางคำในแบบวัดเจตคติให้ชัดเจนและเวลาทดสอบ ครูต้องอธิบายประเด็นคำถามที่เป็นด้านลบให้นักเรียนฟัง นักเรียนจะเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2. ผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้จริง

ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรที่พัฒนาไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนคลองบางปลิ่ จำนวน 34 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2553 ถึงวันที่ 10 กันยายน 2553 เวลา 40 ชั่วโมง ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาตามลำดับขั้นตอนการทดลองได้ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับ การสอนตามหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวน นักเรียน	ก่อนเรียน		หลังเรียน		<i>t</i>	<i>p</i>
	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>		
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	34	13.74	2.22	20.00	3.87	9.13	.000*

*ระดับความมีนัยสำคัญ.05

จากตารางที่ 12 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2.2 ผลทักษะการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 13 แสดงผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน

รายการประเมิน	(N=34)		ระดับทักษะการปฏิบัติงาน
	$\bar{X}$	SD	
ความคิดสร้างสรรค์	3.70	0.78	ดี
เทคนิคและวิธีการ	3.78	0.73	ดี
การนำเสนอ	3.91	0.60	ดี
ผลงาน	3.96	0.62	ดี
รวม	3.83	0.68	ดี

จากตารางที่ 13 พบว่า นักเรียนมีผลทักษะการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่า $\bar{X} = 3.83, S.D = 0.68$ และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะการปฏิบัติงานด้านผลงาน มีค่า $\bar{X} = 3.96, S.D = 0.62$ รองลงมา ได้แก่ ทักษะการปฏิบัติงานด้านการนำเสนอ มีค่า $\bar{X} = 3.91, S.D = 0.60$ และทักษะการปฏิบัติงานด้านเทคนิคและวิธีการ มีค่า $\bar{X} = 3.78, S.D = 0.73$

2.3. ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แสดงผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

รายการประเมิน	(N = 34)		ระดับเจตคติ
	$\bar{X}$	SD	
1. นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.85	0.35	มากที่สุด
2. เรื่องของศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นยากแก่การจดจำ	4.62	0.60	มากที่สุด
3. ถ้าฉันเป็นครูฉันจะนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอน	4.38	0.65	มาก
4. ฉันเรียนเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยความเข้าใจ	4.71	0.46	มากที่สุด
5. ฉันดีใจที่ครูนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอน	4.47	0.89	มาก
6. การเรียนเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการสืบสานวัฒนธรรม	4.53	0.56	มากที่สุด
7. ถ้าฉันเป็นครู ฉันจะไม่นำ เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอน	4.65	0.48	มากที่สุด
8. เมื่อเรียนเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้วทำให้ฉันอยากเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น	4.68	0.47	มากที่สุด
9. การนำสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์มาเรียนรวมกันเป็นเรื่องยาก	4.71	0.46	มากที่สุด
10. การนำสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์มาเรียนรวมกันทำให้ฉันสับสน	4.79	0.47	มากที่สุด
11. ฉันมีความสุขที่ได้เรียนสาระรวมทั้งทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์	4.79	0.41	มากที่สุด
12. การเรียนทั้งสามสาระพร้อมกันทำให้ฉันได้ทำงานตามที่ถนัดและสนใจ	4.71	0.57	มากที่สุด
12. การเรียนทั้งสามสาระพร้อมกันทำให้ฉันได้ทำงานตามที่ถนัดและสนใจ	4.56	0.74	มากที่สุด

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการประเมิน	(N = 34)		ระดับเจตคติ
	$\bar{X}$	SD	
13. ฉันเบื่อที่จะทำงานเป็นกลุ่ม	4.21	1.34	มาก
14. ฉันไม่ชอบการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง	4.53	0.66	มากที่สุด
15. ฉันชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดให้	4.85	0.35	มากที่สุด
16. ฉันชอบการเรียนรู้ด้วยการทำโครงการ	4.85	0.35	มากที่สุด
17. การเรียนรู้ด้วยวิธีทำโครงการทำให้ฉันรู้สึกกระตือรือร้น อยากเรียนรู้	4.76	0.55	มากที่สุด
18. การได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายทำให้ฉันได้แสดง ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่	4.74	0.55	มากที่สุด
19. การวัดและประเมินผลที่หลากหลายเป็นสิ่งดี	4.62	0.65	มากที่สุด
20. ฉันมีความสุขที่เรียนกลุ่มสาระศิลปะเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.82	0.71	มากที่สุด
รวม	4.65	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 14 พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวม มีระดับเจตคติในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X}=4.65, S.D=0.48$ เมื่อพิจารณารายข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีค่า $\bar{X}=4.85, S.D=0.35$ ฉันชอบกิจกรรมที่ครูจัดให้ มีค่า $\bar{X}=4.85, S.D=0.35$ และจัดชอบการเรียนรู้ด้วยการทำโครงการ มีค่า $\bar{X}=4.85, S.D=0.35$

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินผลหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้
การประเมินผล เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินมีดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการอยู่ในระดับดี

3. ผลเจตคติต่อการเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้สรุปได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. ผลทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี มีค่า $\bar{X} = 3.83$, $S.D = 0.68$

3. ผลเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.64$, $S.D = 0.48$

การปรับปรุงหลักสูตร

หลังจากรวบรวมข้อมูลจากการทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์เพื่อที่จะได้นำไปเผยแพร่ต่อไป ในประเด็นต่อไปนี้

1. ปรัชญา แนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร เขียนปรัชญาแนวคิดและจุดเน้น ของหลักสูตรให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ปรับปรุงภาษา การเรียบเรียงเนื้อหาในหลักสูตรโดยใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. กิจกรรมการเรียนการสอน ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลามากขึ้น

4. การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ปรับปรุงการประเมินผลงานให้ชัดเจน เกี่ยวกับการประเมินงานกลุ่มและงานรายบุคคล

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการ ดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสรุปได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยหลักสูตร บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัด สมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อศึกษาผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยหลักสูตรบูรณา การกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
4. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมี ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ กระบวนการ พัฒนาหลักสูตร การหาคุณภาพของหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินผล และการปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย

รายละเอียดในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1-การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

เป็นการรวบรวมข้อมูล ปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. สำรวจความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในการพัฒนาหลักสูตร บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัด สมุทรปราการ เพื่อนำมากำหนดเป็นเป้าหมายและปรัชญาการศึกษา และความเชื่อในการเรียน การสอน

2. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ และครูผู้สอนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะทั้ง 3 สาระคือ ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ และความต้องการด้านเนื้อหาโดยใช้ เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) เพื่อนำมากำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ ของ หลักสูตรและจัดทำหลักสูตรให้สมบูรณ์ต่อไป

3. ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ 2 การออกแบบหรือการยกร่างหลักสูตร

เป็นการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐาน มาแล้วจึงนำมาออกแบบหรือยกร่างหลักสูตร ประกอบด้วย ปรัชญา แนวคิดและจุดเน้น ของ หลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายและจุดประสงค์หลักสูตร เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน สื่ออุปกรณ์ แหล่ง เรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรมาใช้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้ หลักสูตร ในสถานการณ์จริง

ส่วนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบหลังการทดลองใช้ แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้ได้หลักสูตร ที่สมบูรณ์ และนำไปเผยแพร่ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

เป็นการดำเนินการ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการออกแบบหรือร่างหลักสูตร

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

เป็นการสำรวจความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในการพัฒนา หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัด สมุทรปราการ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับความต้องการจัดการเรียนการสอนบูรณา การเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบสำรวจความคิดเห็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ใช้สำรวจกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 158 โรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเองโดยผ่านช่องทางการรับเอกสาร ของโรงเรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ทั้งสองเขต ผลการเก็บ รวบรวมข้อมูล ได้แบบสำรวจกลับคืนมาจำนวน 144 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.13 และนำข้อมูล มาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1. สรุปผลการสำรวจความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ของครูผู้สอนกลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะ

สรุปผลภาพรวมความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ของครูผู้สอนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่า $\bar{X} = 2.86$, $S.D = 0.34$ เมื่อพิจารณารายข้อเรียง ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีความเชื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมว่า ควรจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนและสืบทอดต่อไป มีค่า $\bar{X} = 2.96$, $S.D = 0.18$ รองลงมาได้แก่ ควรจัดการเรียนรู้โดยนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น เข้ามาเชื่อมโยงกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์) มีค่า $\bar{X} = 2.95$, $S.D = 0.20$ และให้มีจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการ เนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะทั้ง ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ มีค่า $\bar{X} = 2.94$, $S.D = 0.22$

2. การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นให้มีการจัดการเรียนรู้บูรณาการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการและครูผู้สอนกลุ่มสาระศิลปะโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่ครูผู้สอนไม่ได้จบตรงตามสาระที่สอนและต้องการให้มีการบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ และ การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติงานและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรและต้องปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของตน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แล้วสรุปเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เรียนรู้ศิลปะไทยในท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลถิ่นประเพณีวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง น้อมนำภูมิปัญญา หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เห็นคุณค่าควรอนุรักษ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงการ

3. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาแนวคิดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ของโอлива แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ การวัดผลสัมฤทธิ์ เจตคติ การประเมินทักษะ การปฏิบัติงาน และนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางประกอบการสร้างหลักสูตรและออกแบบหลักสูตร รวมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการศึกษาในส่วนที่ 2 นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลเป็นองค์ประกอบของหลักสูตร

ส่วนที่ 2 ออกแบบหรือยกร่างหลักสูตร

ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ตัวหลักสูตร ประกอบด้วย

1. ปรัชญาแนวคิดและจุดเน้นที่ผสมผสานระหว่างปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานให้ความสนใจในเนื้อหา เช่น ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง ควร ได้รับการทำนุบำรุง และถ่ายทอดไปให้คนรุ่นหลัง และแนวคิดทางการศึกษาของปรัชญานี้ มีความเชื่อว่า การศึกษาควรมุ่งพัฒนาความสามารถ และถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมมา ดังนั้น

ควรจัดประสบการณ์ให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม รู้จักรักษาและสืบทอดทางวัฒนธรรม อันดีงามของสังคมไว้ และปรัชญา พัฒนาการนิยม (Progressivism) มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาควบคู่กันไป และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ สามารถนำความรู้ไปปรับตัวให้เข้ากับสังคม ได้อย่างมีความสุข และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ผู้เรียนจะได้ประสบการณ์ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และหลักสูตรบูรณาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ยังเป็นหลักสูตรที่บูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยนำเรื่องศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นหลักในการเชื่อมโยงบูรณาการทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งยึดมาตรฐานและตัวชี้วัด ของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกรอบหลักสูตรท้องถิ่นสมุทรปราการ ที่มุ่งเน้นให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถและความถนัดของตนและได้แสดงความสามารถตามศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่เห็นคุณค่าของงาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตร คือ ปรัชญาแนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้และอัตรา เวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และแนวทางการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน

3. เป้าหมายของหลักสูตร มุ่งส่งเสริม อนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณีและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเป็นการเรียนรู้บูรณาการ เชื่อมโยงสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรัก ความผูกพัน ความภาคภูมิใจและรู้ถึงคุณค่าในศิลปะและ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

4. ความมุ่งหมายของหลักสูตร

4.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการคิดอย่างสร้างสรรค์และรู้จัก การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ในลักษณะการบูรณาการที่เชื่อมโยง เนื้อหาสาระในกลุ่มสาระศิลปะทั้งทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

4.2 เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนรักความเป็นไทย รู้จักอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม ท้องถิ่นของตน

4.3 เพื่อให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานได้อย่างสร้างสรรค์ ในการเรียนกลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

4.4 เป็นหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียนและสามารถนำมาเป็นทักษะในการดำรงชีวิตได้

4.5 เพื่อเป็นการถ่ายทอด สื่อสารงานศิลปะให้ออกมาสู่สังคมได้อย่างหลากหลาย

5. จุดประสงค์ของหลักสูตรของหลักสูตร

5.1 ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ

5.2 ให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ทั้งทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

5.3 ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

5.4 ให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้

5.5 ให้ผู้เรียนรู้จักแหล่งข้อมูลและวิธีศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับ การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

5.6 เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน เนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 หน่วย จำนวน 40 ชั่วโมง คือ

หน่วยที่ 1 เรื่อง เรียนรู้ศิลปะไทยในท้องถิ่น	เวลาเรียน 8 ชั่วโมง
หน่วยที่ 2 เรื่อง ยลยีนประเพณีวัฒนธรรม	เวลาเรียน 6 ชั่วโมง
หน่วยที่ 3 เรื่อง น้อมนำภูมิปัญญา	เวลาเรียน 8 ชั่วโมง
หน่วยที่ 4 เรื่อง เห็นคุณค่าควรอนุรักษ์	เวลาเรียน 8 ชั่วโมง
หน่วยที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงาน	เวลาเรียน 10 ชั่วโมง

5.7 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน

บทบาทครู

1. จัดหลักสูตรการเรียนการสอน เน้นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วยทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์และเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. จัดระบบในการเรียนการสอนซึ่งจะเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด

3. รวบรวมทรัพยากรและสื่อต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า

4. ศึกษาแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า

5. กระตุ้นให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและเกิดแรงจูงใจ ต่อการเรียนรู้

6. ปลุกฝังเจตคติที่ดีต่อการรู้คุณค่าและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
 7. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น การให้ทำโครงการการฝึกปฏิบัติจริง การค้นคว้าอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การสัมภาษณ์ ครัวภูมิปัญญา การวาดภาพเชิงสร้างสรรค์ การขับร้อง การแสดงประกอบท่าทาง ฯลฯ

8. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน
บทบาทนักเรียน

1. นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
2. นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน
3. นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดในหลายลักษณะเพื่อพัฒนาสมองทั้งสองด้าน
4. นักเรียนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นในการร่วมอภิปรายในกิจกรรมการเรียน
5. นักเรียนได้ทำงานในสิ่งที่ตนเองสนใจและตามความถนัดและความสามารถของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเต็มที่
6. นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีคุณค่าและได้เรียนรู้อย่างมีความสุข
7. นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
8. นักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม
9. นักเรียนเห็นคุณค่าและรู้จักรักและหวงแหนศิลปะและวัฒนธรรม ของท้องถิ่นและของชาติ
10. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้จังหวัดสมุทรปราการ ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน

11. การวัดประเมินผล การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการปฏิบัติงานเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเลือกใช้ยุทธวิธีการสอน ที่หลากหลาย เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิต มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยที่ดีงามที่สังคมพึงปรารถนา

ขั้นตอนที่ 2 ผลการหาคุณภาพของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปทดลองใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร นำหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนน ความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.98, S.D = 0.13$

ทุกองค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตรมีความเหมาะสมทุกประเด็นและค่าดัชนีความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร พบว่า ภาพรวมอยู่ที่ 0.98 ซึ่งมากกว่า .50 ถือว่าประเด็นต่าง ๆ มีความสอดคล้องกัน

ผลการปรับปรุงโครงร่างตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้ดังต่อไปนี้

1. ปรับการเขียนปรัชญา แนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตรให้ชัดเจน ว่าหลักสูตรที่พัฒนาเป็นหลักสูตรบูรณาการที่เป็นการผสมผสานระหว่างปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานให้ความสนใจในเนื้อหา เช่น ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมถูกต้อง ควรได้รับการทำนุบำรุง และถ่ายทอดไปให้คนรุ่นหลัง และแนวคิดทางการศึกษาของปรัชญานี้มีความเชื่อว่า การศึกษาควรมุ่งพัฒนาความสามารถ และถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมมา ดังนั้นควรจัดประสบการณ์ให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม รู้จักรักษาและ สืบทอดทางวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไว้ และปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาควบคู่กันไป และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจสามารถนำความรู้ไปปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
2. ปรับความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตรให้ครอบคลุมสมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
3. ปรับชื่อหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหา
4. ปรับผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้บูรณาการจากเดิมมีแต่ตัวชีวิต ในแต่ละสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้แกนกลางและสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่นให้มองเห็นภาพที่เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น
5. ปรับเกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติงานในแต่ละระดับ 5 4 3 2 1 ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
6. แบ่งเวลาเรียนในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกหน่วยการเรียนรู้ โดยแบ่งชั่วโมงการสอนให้ชัดเจนในแต่ละเรื่องที่สอน
7. แก้ไข ปรับเปลี่ยนภาพใบงานที่ 2.2 และภาพประกอบตัวอย่าง พิธีไหว้ครูให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
8. ปรับแก้ ภาพประกอบในใบความรู้ที่ 2.1 ให้มีความชัดเจน
9. ปรับเนื้อหาในใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง ภูมิปัญญาด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรีและด้านนาฏศิลป์ให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และเหมาะสมกับผู้เรียน
10. เพิ่มแบบประเมินในด้านคุณลักษณะ

ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษานำร่อง (Pilot Study)

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตร ในสถานการณ์จริงโดยการนำไปใช้นำร่องกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน โรงเรียนพรานีลวัชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็น ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลังเสร็จสิ้นการทดลองนำร่อง ผู้วิจัยได้นำผลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ได้ดังนี้

1. ปรับแก้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการพิมพ์ข้อที่ซ้ำกันออก
2. เพิ่มเติมเนื้อหาในใบความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลอินประเพณีวัฒนธรรม ให้ชัดเจนในเรื่องประวัติของประเพณีรับบัว
3. ปรับปรุงประเด็นเกณฑ์ระดับคะแนน ในแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
4. ปรับแก้คำบางคำในแบบวัดเจตคติให้ชัดเจนและเวลาทดสอบครูควรอธิบายประเด็นคำถามที่เป็นด้านลบให้นักเรียนฟัง นักเรียนจะเข้าใจมากยิ่งขึ้น
5. เพิ่มลดอัตราเวลาเรียนในหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้
 - 5.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลอินประเพณีวัฒนธรรม จากเดิม 8 ชั่วโมงลดเหลือ 6 ชั่วโมง เพราะเนื้อหาในหน่วยนี้มีน้อยไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน
 - 5.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงการ เพิ่มจาก 8 ชั่วโมงเป็น 10 ชั่วโมง เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้นี้เป็นการทำกิจกรรมด้วยลงมือปฏิบัติ ต้องใช้เวลาในการทำโครงการตามความสนใจของนักเรียน จึงเพิ่มเวลาเรียนให้เกิดความเหมาะสม

ผลการประเมินหลักสูตรนำร่องการใช้หลักสูตร ได้ดังนี้

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงาน ภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่า $\bar{X} = 3.49$, $S.D = 0.67$
3. นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.54$, $S.D = 0.60$

ส่วนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร

เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 34 คน โรงเรียนคลองบางปลิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยดำเนินการทดลอง เริ่มจากการทดสอบก่อนใช้หลักสูตรกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยให้มีการทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ หลังจากนั้นจึงดำเนินการทดลองโดยใช้หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 5 หน่วยการเรียนรู้ และใช้เวลาในการทดลอง จำนวน 40 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนเอง ภายหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองใช้หลักสูตร จึงทดสอบหลังเรียน (Post - test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกันอีกครั้ง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผล ได้ดังนี้

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงาน ภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่า $\bar{X} = 3.83, S.D = 0.68$

3. นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.64, S.D = 0.48$

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

การประเมินผล เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินมีดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน

2. ผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับดี

3. ผลเจตคติต่อการเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก

ผลการประเมินหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้สรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี มีค่า $\bar{X} = 3.83, S.D = 0.68$

3. นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.64, S.D = 0.48$

การปรับปรุงหลักสูตร

หลังจากรวบรวมข้อมูลจากการทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์เพื่อที่จะได้นำไปเผยแพร่ต่อไป ในประเด็นต่อไปนี้

1. ปรึกษา แนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร เขียนปรัชญาแนวคิดและจุดเน้น ของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. เนื้อหา ของหลักสูตรได้ปรับปรุงภาษาโดยใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนเข้าใจง่ายขึ้น
3. กิจกรรมการเรียนการสอน ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแผน การจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลาและเนื้อหา
4. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ปรับปรุงการประเมินผลงานให้ชัดเจน ในการประเมินงานกลุ่มและงานรายบุคคล

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบและประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา มาประยุกต์เป็นแนวทาง ในการพัฒนาหลักสูตร การดำเนินการในขั้นตอนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ที่เป็นประโยชน์ในการสร้างหลักสูตร ให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานและตัวชี้วัดในสาระการเรียนรู้ศิลปะและกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ ท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่ได้โดยการสำรวจและสัมภาษณ์ นักเรียน ผู้ปกครองและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะได้ข้อค้นพบว่า นักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะต้องการให้มีการจัดการเรียนรู้บูรณาการในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเห็นประโยชน์ของการเรียน และสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2544, หน้า 51) ลำลี รัชสุทธิ และคณะ (2544, หน้า 14 - 17) ที่กล่าว ถึงประโยชน์ของการนำหลักสูตร มาบูรณาการไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนว่านักเรียน สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด มีความรับผิดชอบและร่วมมือในการเรียนมากขึ้น และให้มีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ รัศมิภูติ (2530, หน้า 1) กล่าวว่า การอนุรักษ์ คือ การป้องกัน การสงวนรักษา ปฏิสังขรณ์ สิ่งอันทรงคุณค่า ของศิลปะและวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็น ได้ศึกษาหาความรู้จากสิ่งนั้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดทำหลักสูตรในส่วนที่ 2 คือ การออกแบบและ ขยี้ร่างหลักสูตร ผู้วิจัยได้ทำ การขยายร่างหลักสูตรโดย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ตัวหลักสูตรประกอบด้วย ปรัชญา แนวคิดและ จุดเน้นของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหา

หน่วยการเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และ 2) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนามีประสิทธิภาพ จึงต้องมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และมีองค์ประกอบอันเป็นรากฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ สุนทร บำเรอราช (2543, หน้า 20) ที่กล่าวถึง รากฐานของหลักสูตรจะต้องประกอบด้วย ปรัชญาความเชื่อของมนุษย์ สังคมวัฒนธรรมของผู้ทำ หลักสูตร จิตวิทยาเกี่ยวกับผู้เรียน ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของหลักสูตร เพื่อให้การจัดการศึกษาบังเกิดผลดีและมีสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ โบแฮมพ์ (Beauchamp, 1968, p. 108) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบว่าจะต้อง ประกอบด้วย ส่วนที่ป้อนเข้า (Input) มีเนื้อหาวิชา ผู้เรียน ชุมชน พื้นฐานการศึกษา กระบวนการ (Process) มีลักษณะการใช้สื่อ อุปกรณ์ ระยะเวลา การวัดผลและผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะและเจตคติ นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ สัจดี อุทรานันท์ (2532, หน้า 244) ใน ส่วนองค์ประกอบที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิชาในชุมชน สรุปองค์ประกอบ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นยังสอดคล้องกับ ทาบา (Taba, 1962, pp. 422 - 423, Tyler, 1949, p. 1, วิชัย วงษ์ใหญ่, 2544, หน้า 11, ชำรง บัวศรี, 2542, หน้า 8 - 9 และบุญชม ศรีสะอาด, 2546, หน้า 11) กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรต้อง ประกอบด้วย จุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหา การเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผล

ผลการดำเนินการทำให้ได้หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสาระสำคัญขององค์ประกอบในหลักสูตร ดังนี้

1. ปรัชญา แนวทางและจุดเน้นของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรบูรณาการ ที่มีปรัชญาแนวคิดและจุดเน้นที่ผสมผสานระหว่างปรัชญา สารัตถนิยม (Essentialism) มีแนวคิดพื้นฐานให้ความสนใจในเนื้อหา เช่น ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่ตั้งถามถูกต้อง ควรได้รับการทำนุบำรุง และถ่ายทอดไปให้คนรุ่นหลัง และ แนวคิดทางการศึกษาของปรัชญานี้ มีความเชื่อว่า การศึกษาควรมุ่งพัฒนาความสามารถ และ ถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมมา ดังนั้นควรจัดประสบการณ์ให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม รู้จักรักษาและสืบทอดทางวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไว้ ส่วนปรัชญา พิพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาตนเอง ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ควบคู่กันไป และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ สามารถนำความรู้ไปปรับ ให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุขและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ผู้เรียนจะได้ประสบการณ์ ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและหลักสูตรบูรณาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ยังเป็นหลักสูตรที่

บูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยนำเรื่อง ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นหลักในการเชื่อมโยงบูรณาการทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งดำเนินการตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกรอบหลักสูตรท้องถิ่นสมุทรปราการ ที่มุ่งเน้นให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้เรียนตามความสามารถและความถนัดของตน และได้แสดงความสามารถตามศักยภาพอย่างเต็มที่ ได้เห็นคุณค่าของงานศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

2. เป้าหมายของหลักสูตร

มุ่งส่งเสริม อนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการเรียนรู้บูรณาการเชื่อมโยงสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียน มีความรัก ความผูกพัน ความภาคภูมิใจและรู้ถึงคุณค่าในศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร

ความมุ่งหมายของหลักสูตร

3.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ ในการคิดอย่างสร้างสรรค์ และรู้จักการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ในลักษณะการบูรณาการที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

3.2 เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนรักความเป็นไทย รู้จักอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

3.3 เพื่อให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

3.4 เป็นหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักใฝ่เรียนใฝ่รู้และจนเกิด เป็นทักษะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้

3.5 เพื่อเป็นการถ่ายทอด สื่อสาร งานศิลปะให้สามารถแสดงออกสู่สังคม ได้อย่างหลากหลาย

4. จุดประสงค์ของหลักสูตร

4.1 ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

4.2 ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงบูรณาการ กิจกรรมการเรียนการสอนได้ทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

4.3 ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

4.4 ให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

4.5 ให้ผู้เรียนรู้จักแหล่งข้อมูลและวิธีศึกษาค้นคว้า เรื่องราวเกี่ยวกับ การอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. หน่วยการเรียนรู้ อัตราเวลาเรียนและเนื้อหา

5.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ศิลปะไทยในท้องถิ่น มีขอบเขตเนื้อหาแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรท้องถิ่นคือ เรียนรู้ประวัติความเป็นมา ของ สาระทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 8 ชั่วโมง

5.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลยินประเพณีวัฒนธรรม เรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี รับบัว (บางพลี) ประเพณีสงกรานต์พระประแดง จำนวน 6 ชั่วโมง

5.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง น้อมนำภูมิปัญญา เรียนรู้เรื่อง ภูมิปัญญาด้าน ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเภทของภูมิปัญญา จำนวน 8 ชั่วโมง

5.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เห็นคุณค่าการอนุรักษ์ เรียนรู้เรื่อง ความงาม ของงาน ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ การอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่น จำนวน 8 ชั่วโมง

5.5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงการ เรียนรู้เรื่องโครงการและ การนำเสนอโครงการเกี่ยวกับทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ จำนวน 10 ชั่วโมง

6. กิจกรรมการเรียนการสอน

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการเลือกยุทธวิธีการสอนและ กิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร โดยผู้วิจัยได้เลือก ยุทธวิธีที่นำมาใช้ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่นำมาจัดการเรียนการสอน ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรียนรู้ศิลปะไทยและท้องถิ่น ผู้วิจัยเลือกยุทธวิธีการสอนแบบ โมเดลซิปปา (CIPP MODEL) โดยทิสนา แคมมณี ผลการเลือกรูปแบบนี้ คือกระบวนการเรียน การสอนตามรูปแบบนี้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีการทบทวนความรู้เดิมในศิลปะไทยและท้องถิ่น และรู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ศึกษาทำความเข้าใจความรู้ใหม่กับความรู้เดิม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับกลุ่ม ได้ปฏิบัติและแสดงผลงาน สรุปความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ ทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลจินประเพณีวัฒนธรรม ใช้การสอน ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT ของแมคคาร์ธี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาส สร้างความรู้ความเข้าใจให้ตนเอง โดยกระบวนการเรียนรู้นั้น ผู้สอนต้องจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมที่ดีของท้องถิ่นและสะท้อนประสบการณ์ด้วยการวิเคราะห์ มีการพัฒนาความรู้ความคิด ที่ได้จากการเรียนรู้และนำมาปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงาน การนำไปประยุกต์ใช้และการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและคุณลักษณะไปตามจุดประสงค์ของการจัด การเรียนรู้ในหน่วยนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง น้อมนำภูมิปัญญา เลือกลยุทธ์วิธีการสอนทางตรง (Direct Instruction Model) ของจอยส์และวิต ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระ และเมโนทัศน์ต่างๆ รวมทั้งได้ฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ จนสามารถทำได้ดีและประสบผลสำเร็จผล ของการเลือกรูปแบบนี้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องน้อมนำภูมิปัญญาที่มีจุดประสงค์ ให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้และเห็นคุณค่าความสำคัญของครุภูมิปัญญา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เห็นคุณค่าควรอนุรักษ์ใช้การสอนตามแนวคิด การพัฒนาด้านจิตพิสัยของแครทโวล บลูม และมาเซีย (Instructional Model Based on Affective Domain by Krathwohl; Bloom and Masia) มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึ กเจตคติ ค่านิยม อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ผลของการเลือกลยุทธ์นี้ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของงานศิลปะและเป็นการสร้างนิสัยที่ดีใน การปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้นี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงานสอนโดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligence) ของการ์ดเนอร์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม ความสามารถ ความถนัด ในแต่ละด้านของผู้เรียนโดยสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนได้แสดง ความสามารถของตนเองตามความถนัดในการสร้างสรรค์ผลงาน ผลของการเลือกรูปแบบนี้ทำให้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติโครงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเป็นที่น่าพอใจ

7. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ประกอบด้วย บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของนักเรียน สื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติในการเรียนการสอนให้สอดคล้อง เหมาะสม กับเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอน

8. การวัดและประเมินผล

ใช้หลักการประเมินเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยมีการประเมินทั้งในขณะจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่หลากหลายทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพราะการประเมินในลักษณะนี้สามารถประเมินได้ทั้ง ความรู้และเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งการประเมินในลักษณะนี้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ. ศ. 2553 มาตรา 26 ที่ได้กำหนดไว้ว่า การประเมินผู้เรียนให้พิจารณาจากพัฒนา การของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

9. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

บูรณาการด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การรู้จักทำงานร่วมกัน ฝึกทักษะการปฏิบัติงาน และเป็นการบูรณาการเชื่อมโยงภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ รวมถึง การเลือกยุทธวิธีในการนำไปจัดทำแผนบูรณาการและการนำไปใช้ให้เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

ผู้วิจัย ทำการหาคุณภาพของหลักสูตร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบ ของหลักสูตร ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร พบว่า มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.48- 5.00 แสดงว่าทุกองค์ประกอบของหลักสูตร มีความสอดคล้องกันทุกประเด็น ทั้งนี้ เนื่องจาก การที่ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบและกระบวนการต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา (Oliva, 1992, p. 172) ทำให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ในการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์จริงหรือไม่ผู้วิจัยจึงทำการทดลองเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้หลักสูตร รวมทั้งรวบรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรซึ่ง แบ่ง การทดลองออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 คือ การศึกษานำร่อง ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักเรียนที่นำมาใช้ ในการศึกษา นำร่อง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพรานีลวัชรระ จำนวน 30 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยใช้ระยะเวลา 40 ชั่วโมง หลังจากเสร็จสิ้นการศึกษานำร่องการใช้หลักสูตร พบว่า มีประเด็นที่ยังต้องปรับปรุงแก้ไข คือ เพิ่มเติมเนื้อหาให้ชัดเจน ปรับปรุงประเด็นเกณฑ์ระดับคะแนนในแบบประเมินทักษะการ ปฏิบัติงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพิ่มลดอัตราเวลาเรียนในหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา

ส่วนผลการประเมินหลักสูตรนาร่อง พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้น แสดงว่าหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เพราะการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้เรียนสามารถวัดและประเมินได้ตามสภาพจริง ด้านทักษะการปฏิบัติงาน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่า $\bar{X} = 3.49$, $S.D = 0.67$ และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ทักษะการปฏิบัติงานด้านการนำเสนอ มีค่า $\bar{X} = 3.68$, $S.D = 0.67$ รองลงมา ได้แก่ ทักษะการปฏิบัติงานด้านผลงานมีค่า $\bar{X} = 3.56$, $S.D = 0.61$ และทักษะการปฏิบัติงานด้านเทคนิคและวิธีการ มีค่า $\bar{X} = 3.43$, $S.D = 0.67$ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะทำให้นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติงานทั้งด้านการนำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ และสามารถสร้างผลงานที่มีคุณค่า มีประโยชน์โดยใช้เทคนิควิธีการในรูปแบบของตนเอง ทำให้ผลทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี ด้านเจตคติต่อการเรียน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.54$, $S.D = 0.60$ และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่า $\bar{X} = 4.83$, $S.D = 0.37$ และชื่นชอบการเรียนรู้ด้วยการทำโครงการ มีค่า $\bar{X} = 4.83$, $S.D = 0.37$ และฉันมีความสุขที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่า $\bar{X} = 4.80$, $S.D = 0.76$ จากการสำรวจความต้องการและการศึกษา ความคิดเห็น รวมถึงการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาพัฒนาหลักสูตร บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ได้หลักสูตรที่ดี เหมาะสมกับการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งในหลักสูตรจะมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและมีกิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ตามความถนัดและความสนใจ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งผลการประเมินการใช้หลักสูตร ด้วยการศึกษานาร่อง ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงในการทดลองใช้หลักสูตรครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรไปทดลองการศึกษานาร่องและได้แก้ไขปรับปรุงหลักสูตรในส่วนที่บกพร่องแล้ว จึงนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 34 คน โรงเรียนคลองบางปลิ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 40 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเอง ผลการทดลองใช้หลักสูตรที่นำมาอภิปราย มีดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 13.74 และหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 20.00 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการเนื้อหาในหลักสูตร ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ที่มีการเลือกยุทธวิธีที่นำมาจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและเหมาะสม สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 5 หน่วย นอกจากนี้ ในการเรียนการสอนยังมีการเชื่อมโยงหัวข้อหรือความคิดรวบยอดถึงกัน เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน จากหัวข้อหนึ่งไปอีกหัวข้อหนึ่ง ทำให้เห็นความต่อเนื่องหรือเกี่ยวข้องกันของเนื้อหา มีข้อดี คือ มีการนำกลับไปทบทวนตรวจสอบความเข้าใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545, หน้า 282) ที่กล่าวถึง การเรียนรู้บูรณาการจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างมีความหมาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถและทักษะที่หลากหลายในการเข้าร่วมกิจกรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีทำให้ทราบถึง ความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของผู้เรียน และยังเป็นการตรวจสอบกิจกรรม หรือวิธีการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนั้น จึงสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น คือ มีการประเมินตามสภาพจริงโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทำให้เกิดผลสำเร็จของงาน และยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538, หน้า 47) ที่สรุปถึงการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าหมายถึง กิจกรรมที่ทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของผู้เรียน สามารถวัดและประเมินได้จากการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งมีหลากหลายวิธี เพื่อที่จะวัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์ของสาระที่เรียนในแต่ละเรื่อง มีการวัดหลายวิธี เช่น การทำแบบทดสอบ การทำงานกลุ่ม การแสดงกิจกรรม การนำเสนอผลงาน ตลอดจนการฝึกภาคปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่จำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้น ให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียน รู้จักสร้างงานและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงาน จากการประเมินผลทักษะการปฏิบัติงาน ของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริงและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพตามความสามารถความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 22 ที่กล่าวว่า “การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” และยังสอดคล้องกับ Gronlund (1993) ที่ให้ความสำคัญของการประเมินการปฏิบัติงานว่า ครูควรเน้นที่การปฏิบัติจริงและตัดสินด้วยประสิทธิภาพของทักษะการทำงานหรือผลิตผลจากการปฏิบัติ โดยอาจใช้วิธีการสังเกตขั้นตอนการทำงานและผลิตผล เพื่อให้การประเมินผลทักษะการปฏิบัติงานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนของนักเรียนอย่างแท้จริง สามารถใช้ประเมินได้ทั้งกระบวนการทำงานและผลงานของนักเรียนว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับใด สามารถประเมินได้ทุกด้าน ปรากฏหลักฐานการประเมินอย่างชัดเจน และสามารถนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนและครูผู้สอนได้ด้วย

3. ผลการประเมินเจตคติ ที่มีต่อการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวม พบว่า นักเรียนมีเจตคติภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 , $S.D = 0.48$ แสดงว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรตามแนวทางของ โอติว่า ที่มีขั้นตอนในการเลือกยุทธวิธีการสอนมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ โดยเฉพาะในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เห็นคุณค่าวรรณกรรม ผู้วิจัยเลือกใช้การสอนตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของเกรท ไวท บลูมและมาเซีย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึก เจตคติและค่านิยม อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นการเห็นคุณค่า ขั้นการจัดระบบและขั้นการสร้างลักษณะนิสัย ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าวที่นำไปจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึก เชื่อ ศรัทธาและเห็นคุณค่า ของการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 54) ที่ได้สรุปสิ่งที่เรียกว่า เจตคติหรือทัศนคติว่า เป็นความรู้สึก เชื่อ ศรัทธา ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา เป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ รพี สุฐานปัญญกุล (2541, หน้า 34) ที่กล่าวถึง เจตคติต่อการเรียนว่า เป็นความรู้สึก ความคิด ความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน จะเป็นครูหรือวิชาที่เรียน นอกจากนี้ ผลการประเมินเจตคติทำให้ทราบว่านักเรียนมีเจตคติในระดับมากที่สุด

ต่อการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมที่มีค่าควรแก่การอนุรักษ์ นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความรักและหวงแหนศิลปะและวัฒนธรรมที่มีคุณค่า สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 1 มาตรา 7 ที่กล่าวไว้ว่า

“มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น” นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ หมวด 4 มาตรา 23 (4) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีประสิทธิภาพ ตามที่กำหนดไว้และได้มีการนำส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับ ไซส์ (Zais, 1976, p. 45) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการในการดำเนินการสร้างหลักสูตร มีความหมายรวมถึงการวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร ดังนั้นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรคือ การวางแผนหลักสูตร ซึ่งเป็นขั้นของการพิจารณาจัดทำแผน ส่วนการใช้หลักสูตรนั้น หมายถึง การแปลผลไปสู่การปฏิบัติ ในชั้นเรียนในรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน สำหรับการประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีการประเมินทั้งด้านผู้เรียนและโปรแกรมการเรียนและการแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตร ยังสอดคล้องกับโอลิวา (Oliva, 1982, p. 25) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดของหลักสูตร รวมถึงการจัดการเรียนการสอนเพื่อใช้หลักสูตรการประเมินหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรด้วย

จะเห็นได้ว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินการ ที่มีองค์ประกอบ และมีขั้นตอนหลายประการ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ มีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน มีการนำหลักสูตรไปใช้และสุดท้าย ต้องมีการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบหลักสูตรที่จัดทำขึ้น และนำมาพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข ให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะนำไปเผยแพร่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหลักสูตรที่ใช้ได้ผลกับการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสามารถปรับใช้กับครูผู้สอนในระดับชั้นอื่น แต่มีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานของการวิจัย ซึ่งการบูรณาการเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

2. ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาทำความเข้าใจในองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนได้ตรงตามจุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ถ้าครูผู้สอนไม่เตรียมความพร้อมในการเตรียมสื่อต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนสอน จะทำให้ไม่บรรลุตามจุดประสงค์ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นครูผู้สอนจึงควรมีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับ สื่อ อุปกรณ์ ใบบงาน ใบความรู้ ที่ใช้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อที่จะได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดประสงค์และเวลาที่กำหนดไว้ได้อย่างเหมาะสม

4. จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ถ้าผู้สอนไม่ควบคุมเวลาในการทำกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะทำให้ไม่เป็นไปตามกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ฉะนั้นในการนำหลักสูตรไปใช้ครูผู้สอนควรควบคุมเรื่องเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละหน่วย การเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงการซึ่งนักเรียนต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรม จึงต้องมีการควบคุมเวลาให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำวิธีการของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเนื้อหาอื่น ๆ

2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น บูรณาการแบบสหวิทยาการบูรณาการแบบคู่ขนาน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2546). *การเรียนรู้แบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: องค์การค่าคุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *สรุปผลการประชุมสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กิตติพันธ์ อุดมเศรษฐ์. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปิ่นสร้อยแยดส่ววิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- ขวัญชนก ต่วนชื่น. (2551). *การศึกษาการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดสมุทรสงคราม. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- ไชแสง ศุภวัฒน์. (2530). *การอนุรักษ์โบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการบรรยายสัมมนาการอนุรักษ์โบราณสถานในฐานะเป็นหลักฐานทางวิชาการ.
- จรัญ อ่อนน่วม. (ม.ป.ป.). *ย้อนรอยอดีตพระเจดีย์กลางน้ำ. สมุทรปราการ: บริติชซีเคียวริตี้ พรินติ้ง.*
- จิราภรณ์ ส่องแสง. (2550). *ผลการใช้กิจกรรมศิลปะบูรณาการที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตรและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: อลิ้นเปรส.
- ฉวีวรรณ เสวตมัลย์. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ชนาธิป พรกุล. (2543). *แคล้วรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. (2543). *ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2548). *เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: หลักพิมพ์.

- ชาตรี มณีโกศล. (2539). การพัฒนาหลักสูตรการวิจัยเชิงปฏิบัติการสำหรับครูประถมศึกษา. ปริญญานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการศึกษาและพัฒนาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐนิชาห์ วรรณภักดิ์. (2549). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสาระดนตรีแบบพหุวิทยาการ เรื่อง เพลงและภูมิปัญญาชาวบ้านเมืองแปะรีว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทรงจิต พูลลาภ. (2544). การศึกษาวิจัยศักยภาพและสถานภาพของภูมิปัญญาไทยเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ทิสนา แจมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย เทียนประทีป. (2541). การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาศิลปหัตถกรรมของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2530.
- ธำรง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: เอร่าวันการพิมพ์.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2548). การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2545). การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์. กรุงเทพฯ: ยงค์สวัสดิการพิมพ์.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2539). วิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: พีเอ็น การพิมพ์.
- บุปผา เมฆศรีทองคำ. (2544). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ในวิชาชีพหนังสือพิมพ์สำหรับนักศึกษาวารสารศาสตร์. ปริญญานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการศึกษาและพัฒนาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเวศ วะสี. (2543). แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.

- ผจญ โกจารย์ศรี. (2545). การพัฒนาวิชาชีพครูโดยการร่วมมือกันจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. งานนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2553, 22 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา หน้า 1 – 2.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2531). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พูนสุข อุดม. (2546). การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์แบบพหุวิทยาการร่วมกับรายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย จังหวัดตรัง. งานนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพศาล หวังพาณิชย์. (2536). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- รพี สุฐานปัญญา. (2541). การศึกษาทัศนคติ ต่อการเรียนสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในกรุงเทพมหานคร. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัชณี ธนะวดี. (2544). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัว สำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสวนดอก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีดเพรส.
- รุจิร ภู่อารยะ. (2545). การพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วัชรินทร์ ดำรงสกุลชัย. (2547). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสาระดนตรี-นาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่นเรื่อง ระบำกริดยาง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2535). การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2537). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน: ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2544). การบูรณาการตามหลักสูตรใหม่. *สถานปฎิรูป*, 4(46), 14 - 16.
- วิเชียร อินทรสัมพันธ์. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูมัธยมศึกษา*. งานนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิมล ไทรนันทวล. (2543). *สมุทรปราการ*. กรุงเทพฯ: เลิฟแอนลิฟเพรส.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2545). *ศิลปวัฒนธรรมการเรียนรู้และการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม*. รายงานการประชุมคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มม้น. (2542). *วัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข*. นนทบุรี: SSR - Printing.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนหลักสูตร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาโรจน์ บัวศรี. (2544). *ปรัชญาการศึกษาสำหรับประเทศไทย: จุดบรรจบระหว่างพุทธศาสนา กับประชาธิปไตย*. แปลโดย สุนทร โคตรบรรเทา, กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การปฏิรูปการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.
- สำลี รักสุทธีและคณะ. (2544). *เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาการศึกษา.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน วัดเสมียนนารี กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุชาสินี บุญญาพิทักษ์. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาวิชาในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู*. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนทร บำเรอราช. (2536). *การพัฒนาและการใช้หลักสูตร*. ชลบุรี: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2543). *เอกสารประกอบคำสอนวิชา 409512 ทฤษฎีหลักสูตร*. ชลบุรี: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: โนเลจเซ็นเตอร์.

- สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. (2537). เอกสารประกอบการสอนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน
ในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2544). หลักสูตรการบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม. นนทบุรี.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ รัชมิภูติ. (2530). ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถานในฐานะหลักฐาน
ทางวิชาการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2543). เรียนรู้สู่มืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ที.พี.พรินท์.
_____. (2545). 19 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุวิทย์ หิรัญการฑ์ สิริวรรณ เมธีวิวัฒน์และชนินทร์ชัย อินทிரารณ. (2540). พจนานุกรมศัพท์
การศึกษา. กรุงเทพฯ: ไอคิวบุ๊กเซ็นเตอร์.
- หทัยรัตน์ หนูพรหม. (2550). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเรื่อง “ประเพณีทำบุญเดือนสิบ”
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเขาน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อมรรัตน์ สุนัยกลาง. (2544). การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับ
ครูประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัญชลี สารรัตน์. (2543, ธันวาคม). การศึกษาแบบบูรณาการ (Integrative Education).
วารสารวิชาการ, 2(12), 27 - 31.
- อาทิตย์ ทนินชัย. (2544). การพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ภาษาไทยเป็นแกนสำหรับ
นักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชา
ประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อาภรณ์ ณ สงขลา. (2530). การอนุรักษ์พระพุทธรูป เอกสารประกอบการสัมมนาการอนุรักษ์
พระพุทธรูป. กรุงเทพฯ: ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย.
- อารี สันทนต์. (2535). พหุปัญญาประยุกต์. กรุงเทพฯ: สมาคมเพื่อการศึกษา.
- อุมาพร หล่อสมฤดี. (2545). รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน. วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณภูมิ
บัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Airasian, P. W. (1997). *Classroom assessment*. New York: Mc Graw - Hill.

- Aschbacher, P. R. & Herman, J. L. (1990). *The humanits program evaluation final report, 1988-90*. Los Angles: UCLA Center for the Study of Evaluation.
- Bailey, L. M. (2000). *Integrated Curriculum: What Parents Tell Us about Their Children's Experience,* in *Educational Forum (Online)*. Available: [www. Asc d. Org/education news/eie/integrated crabs. Html](http://www.Ascd.Org/education/news/eie/integratedcrabs.Html).
- Beauchamp, G. A. (1968). *The curriculum of the elementary school*. Boston: Allyn & Bacon.
- Bellack, A. A., & Kliebard, H. M. (1971). *Curriculum for education of disciplines*. In *The Encyclopedia of Education (Vol. 2)*. Edited by Lee C. Deighton. pp. 585 - 590. New York: The Macmillan Company & The Free Press.
- Best, J. W. (1983). *Research in education*. Cliff: Prentice - Hall.
- Bloom, B. S. (1956). *Texonomy of educational objectives*. New York: Mckay.
- Brady, L. (1987). *Curriculum development* (4th ed). Sydney: Prentice Hall.
- Bruner, J. S. (1960). *The process of education*. Toronto: Random House of Canada.
- Caroll, E. A., & John, B. (1971). *A model of school learning theory and practices*. New York: Thomas Y. Crowell.
- Doll, R. (1970). *Curriculum Improvement* (2nd ed). Boston: Allyn & Bacon.
- Dougherty, M. B. (1999). *Integrating curriculum at the secondary school level*. Dissertation Abstracts Peperdine University. In UMI. 1999. UMI - Pro - Quest Direct (AAC 9934601).
- Douglas, H. L. (1970). *Integrated methdology*. New York: Mike & Sons Printings Group.
- Dunkin, M. J, & Biddle, J. (1974). *Study of teaching*. New York: Holt. Rinehart and Winston.
- Fogarty, R. (1991). *How to integrate the curricula: The mindful school*. Skylight.
- Frazee, B. M., & Rudnitski, R. A. (1995). *Integrated teaching methods: Theory classroom application and field – based connections alary*. New York: Dolman.
- Gardner, H. (1993). *Frame of mind: The theory of multiple intellingences*. New York: Basic books.
- Gipps, C. V. (1994). *Beyond testing: Towards a theory of educational assessment*. Bristol, PA: The Falmer Press.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw - Hill.

- Gronlund, N. E. (1993). *How to make achievement tests and assessment*. London: Allyn & Bacon.
- Hartzler, D. S (2000). *A meta - analysis of studies conducted on integrated curriculum programs and their effects on student achievement*. Indiana University. In UMI 2000. UMI – Pro - Quest Direct. (AAC 9967119).
- Harvighurst, A. B., Neugarten, A. B., & Bernice, L. (1969). *Society and education*. Boston: Allyn & Bacon.
- Henning, G. (1987). *Agued to language testing*. New York: Newbury House.
- Hess, G. (1980). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press
- Hopskins, K. (1973). *The way of teaching*. London: Andrews publishers.
- Jacobs, H. H. (1989). *Interdisciplinary curriculum: Design and implementation*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Kerr, J. F. (1968). *Changing the curriculum*. London: The University of London Press.
- _____. (1971). *The Problem of Curriculum Reform in the curriculum: Content, Design & Development*, Edited by Oliver and Body, pp. 178-206. Edinburgh: Edinburgh in Association with The Open University Press.
- Klausmeir, H. J. (1975). *Learning and human abilities educational psychology*. New York: Harper Brothers.
- Macdonald, J. B. (1971). *Curriculum integration in the encyclopedia education (Vol.2) dited by Lee C. Dighton, pp. 590-593*. New York: The Macmillan Company & The Free Press.
- McNeil, J. D. (1985). *Curriculum: A comprehensive introduction*. Retrieved September5, 2009, form <http://www.edu.gov.mb.ca/metks 4/does/support/currconn/biblio.html> Neagley.
- Neagley, R. L., & Evans, N. D. (1967). *Handbook for effective curriculum development*. Englewood Cliffs, Prentice – Hall.
- Oliva, P. F. (1982). *Developing the curriculum*. Boston: Little, Brown.
- _____. (1992). *Developing the curriculum* (3rd ed). New York: Harper Collins.
- Oskamp, S. (1991). *Attitudes and opinion*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice - Hall.
- Popham, J. W. (1995). *Classroom assessment what teachers*. New York: Allyn & Bacon.

- Priestley, M. (1982). *Performance assessment in education and training: Alternative techniques*. New York: Education Technology Publications.
- Saylor, J. G., & Alexander, W. M. (1974). *Planning curriculum for schools*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Saylor, J. G., & Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum planning for Better Teaching and Learning*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace & world .
- Thornberg, H. D. (1985, January). Attitudinal determinants in holding prop out in school. *The Journal of Eductional Research*, 68(12), 181 - 185.
- Travers, D. P., & Revore, W. R. (1990). *Foundation of educations becoming a teacher* (2nd ed). Englewood Cliffs : Prentice – Hall.
- Tyler, R. (1949). *Basic principle of curriculum and instruction*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Wiles, J., & Bondi, J. (1989). *Curriculum development: A guide to practice*. Columbus, Ohio: Bell & Howell.
- Zais, S. R. (1976). *S.R. curriculum principle and foundation*. New York: Harper and Row Publishers.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น
- หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูลหาคุณภาพเครื่องมือ

ที่ ศธ 6621/ว. 0436

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

จ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน คร. ปิติชาย ตันปิติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงข้อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางลลิตา ธรรมบุตร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญ์ ทองสอน ประธานกรรมการ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมรัตน์ จิตรานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ปฏิบัติการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

วิชาการจัดการเรียนรู้

โทรศัพท์ 0-3839-3486, 0-3810-2069

รสาร 0-3839-3485

ยัยโทร 085-1460009

ที่ ศธ 6621/ว. 0426

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

8 มีนาคม 2553

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

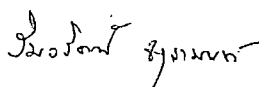
เรียน อาจารย์ชวลา ศาลิโกเสศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย คำร้องขอวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือ เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางลลิตา ธรรมบุตร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำคุณฐินิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ทองสอน ประธานกรรมการ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมรัตน์ จิตรานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ปฏิบัติการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการจัดการเรียนรู้

โทรศัพท์ 0-3839-3486, 0-3810-2069

โทรสาร 0-3839-3485

ผู้วิจัยโทร 085-1460009

ที่ ศร 6621/ว. 0๕๕๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถ.กลางบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

๘ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์จุฬาร เตือต่วย

สิ่งที่ส่งมาด้วย คำขอวิจัยวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อกรวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางลลิตา ธรรมบุตร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษาคุณูปบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ทองสอน ประธานกรรมการ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จิตรานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ปฏิบัติการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการจัดการเรียนรู้

โทรศัพท์ 0-3839-3486, 0-3810-2069

โทรสาร 0-3839-3485

ผู้วิจัยโทร 085-1460009

ที่ ศร 6621/ว. 0426

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถ.กลางบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

๘ มีนาคม 2553

เรื่อง ขอลาอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์ประกายรัตน์ ทรัพย์พันธ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงข้อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางลลิตา ธรรมบุตร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องการอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” ในความควบคุมดูแลของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ทองสอน ประธานกรรมการ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้าง เครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของ เครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
ทงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรณานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ปฏิบัติการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการจัดการเรียนรู้

โทรศัพท์ 0-3839-3486, 0-3810-2069

โทรสาร 0-3839-3485

ผู้วิจัยโทร 085-1460009

ที่ ศร 6621/ ๐๔๙๔

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

30 เมษายน 2553

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพราณีลวัชระ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางลลิตา ธรรมบุตร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามุขมนตรีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในความควบคุมดูแลของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปริญญา ทองสอน ประธานกรรมการ มีความประสงค์ขออำนาจความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยผู้วิจัยจะขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 1-30 มิถุนายน 2553 เว้นโครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จิตรานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ปฏิบัติการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการจัดการเรียนรู้

โทรศัพท์ 0-3839-3486, 0-3810-2069

โทรสาร 0-3839-3485

ผู้วิจัยโทร 08-5146-0009

ที่ ศษ 6621/ 0๖๙๙

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

๖๐ เมษายน 2553

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองบางปลากี่

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางฉลิดา ธรรมบุตร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำคุณวุฒิปบัณฑิต เรื่อง -การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในความควบคุมดูแลของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญ์ ทองสอน ประธานกรรมการ มีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้อง โดยผู้วิจัยจะขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2553 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2553 อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ปฏิบัติการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการจัดการเรียนรู้

โทรศัพท์ 0-3839-3486, 0-3810-2069

โทรสาร 0-3839-3485

ผู้วิจัยโทร 08-5146-0009

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ดร. สุนทร บำเรอราช	อาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
2. ดร.ปิติชาย ตันปิติ	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียน
คลองบางปลิ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรปราการเขต 1 ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านการบริหารการศึกษา
3. นางชวลา ศาลิโกเศศ	ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนรัตนโกสินทร์ ๕ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2
ผู้เชี่ยวชาญ ด้านทัศนศิลป์
4. นางจุฬาร เสือส่วย	ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนพร้านิลวัชร สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1
ผู้เชี่ยวชาญ ด้านดนตรี
5. นางประกายรัตน์ ทรุณพันธ์	ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนวัดคลองแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านนาฏศิลป์

รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์

รายชื่อครูผู้สอน ด้านทัศนศิลป์

1. นายก่อเกียรติ สังข์ศิริ โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1
2. นายพนัส หนูเทพ โรงเรียนวัดมงคลโคธาวาส สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2

รายชื่อครูผู้สอน ด้านดนตรี

1. นายประกอบ สุอุดมสินโรจน์ โรงเรียนรัตนโกสินทร์ ๕ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 2
2. นางจุฬาร เลือ่วัย โรงเรียนพรานิลวัชรระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1

รายชื่อครูผู้สอน ด้านนาฏศิลป์

1. นางกิจจาลักษณ์ ชัยวิเชียร โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ใน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2
2. นางนิภาพร จำมาลัย โรงเรียนวัดมงคลโคธาวาส สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2

รายนามนักเรียน

1. เด็กหญิงวาสนา คงสวัสดิ์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ใน
2. เด็กชายอดิศักดิ์ เจริญสุข นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ใน
3. เด็กหญิงจิรภัทร เอี่ยมอ่องธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนพรานิลวัชรระ
4. เด็กหญิงศรวณีย์ ถุ่นศักดิ์ศิริ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนพรานิลวัชรระ
5. เด็กชายราชันย์ เรืองโรจน์แซ่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนคลองบางปิ้ง
6. เด็กหญิงนิษฐิดา สุทธิวิวัฒธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนคลองบางปิ้ง

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

.....
คำชี้แจง

1. ข้อสอบมีทั้งหมด 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน เวลา 30 นาที
2. จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว ลงในกระดาษคำตอบ
1. ข้อใดให้ความหมายของคำว่า “ทัศนศิลป์” ได้ถูกต้องที่สุด
 - ก. งานวาด งานปั้น
 - ข. งานถ่ายภาพ
 - ค. งานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมและภาพพิมพ์
 - ง. ไม่มีข้อใดถูก
2. ข้อใดคือที่มาของเสียงดนตรี
 - ก. เสียงนกร้อง
 - ข. เสียงตบมือ
 - ค. เสียงลมพัด
 - ง. ถูกทุกข้อ
3. ข้อใดคือประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการ
 - ก. ประเพณีรับบัว ประเพณีวิ่งควาย
 - ข. สงกรานต์พระประแดง ประเพณีรับบัว
 - ค. นมัสการองค์พระสมุทรเจดีย์ ประเพณีตักบาตรดอกไม้ม้า
 - ง. ไม่มีข้อใดถูก
4. การแสดงประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงสิ่งใด
 - ก. วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
 - ข. ภูมิปัญญาของท้องถิ่น
 - ค. การรู้คุณค่าประเพณีและวัฒนธรรม
 - ง. ถูกทุกข้อ
5. การศึกษาประวัติและครุภูมิปัญญาด้านศิลปะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกร้อยประการอย่างไร
 - ก. ประทับใจ
 - ข. เฉยๆ
 - ค. นำเอาเป็นแบบอย่าง
 - ง. ถูกทั้ง ก และ ค
6. ข้อใดไม่ใช่วิธีการอนุรักษ์งานศิลปะในท้องถิ่น
 - ก. ทำลายผลงานศิลปะที่เราไม่ชอบ
 - ข. เข้าร่วมกิจกรรมที่แสดงผลงานศิลปะ
 - ค. เผยแพร่ผลงานศิลปะ
 - ง. ศึกษาแหล่งเรียนรู้ วิธีการสร้างผลงานศิลปะ

7. ข้อใดแสดงให้เห็นว่านักเรียนเป็นผู้รู้คุณค่าทางศิลปะ

- ก. รู้จักประดับตกแต่งของอย่างมีศิลปะ
- ข. มีความชื่นชมและนิยมชมชอบในงานศิลปะ
- ค. มีความละเอียดประณีตในการทำงาน
- ง. ถูกทุกข้อ

8. บุคคลในข้อใด ช่วยอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่น

- ก. วิภา ไปร่วมงานแฟชันโชว์
- ข. ยลดา ไปดูงานแสดงศิลปะท้องถิ่น
- ค. ศรีประภา ไปดูคนเสริต
- ง. สารีณี ไปเที่ยวสวนสัตว์ดุสิต

9. เพราะเหตุใด จึงต้องศึกษาศิลปะท้องถิ่น

- ก. มีคุณค่า
- ข. มีราคา
- ค. มีคุณภาพ
- ง. มีเสน่ห์

10. ข้อใดถือว่าเป็นผลงานที่มีคุณค่าในงานศิลปะ

- ก. ด้านเนื้อหา เรื่องราว
- ข. ด้านองค์ประกอบศิลป์
- ค. การสะท้อนกลับ
- ง. ไม่มีข้อใดถูก

11. ข้อใดถือว่าเป็นผลจากคุณค่าของการเรียนดนตรี

- ก. ว่องไว
- ข. มีสมาธิ
- ค. ขาดสติ
- ง. ไม่มีข้อใดถูก

12. ข้อใดถือว่าเป็นผลงานจากคุณค่าของการเรียนด้านนาฏศิลป์

- ก. ทำนองเพลงไพเราะ
- ข. ลีลาท่าร่าอ่อนช้อย สวยงาม
- ค. เครื่องแต่งกายสวยงาม
- ง. ข้อ ข และ ค ถูก

13. ผลงานศิลปะท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับข้อใด

- ก. กำไรของชิ้นงาน
- ข. ความเจริญของท้องถิ่น
- ค. ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น
- ง. ความทันสมัยของท้องถิ่น

14.

จากภาพเป็นการละเล่นในโอกาสใด

- ก. ปีใหม่
- ข. ลอยกระทง
- ค. สงกรานต์
- ง. โยนบัว

15. การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมต่างๆ
ปฏิบัติได้อย่างไร

- ก. ศึกษาหาความรู้
- ข. เข้าชมเมื่อมีโอกาส
- ค. ให้การสนับสนุนด้วยวิธีต่างๆ
- ง. ถูกทุกข้อ

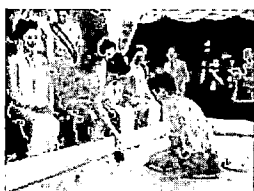
16. ข้อใดเป็นการอนุรักษ์ศิลปะและ
วัฒนธรรมที่ดีที่สุด

- ก. เข้าเยี่ยมชมผลงานการแสดงจากแหล่ง
เรียนรู้
- ข. สะสมภาพศิลปะและวัฒนธรรมต่างๆ
- ค. ศึกษาหาความรู้จากภูมิปัญญา
- ง. ถูกทุกข้อ

17. การอนุรักษ์ที่ดีต้องทำอย่างไร

- ก. จัดกิจกรรมร่วมอนุรักษ์กับชุมชน
- ข. ไม่เข้ามาร่วมงาน
- ค. จัดให้มีการแสดงออกที่หลากหลาย
- ง. ถูกทั้ง ก และ ค

18.

จากภาพมีความสัมพันธ์กับข้อใด

- ก. การเล่นเกมสลับ
- ข. การเล่นเกมอู๋ซอห์นผ้า
- ค. การเล่นเกมสกรานต์
- ง. ประกวดนางสกรานต์

19. ข้อใดเป็นศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น
จังหวัดสมุทรปราการ

- ก. การละเล่นชนไก่
- ข. หัวล้านชนกัน
- ค. ประเพณีรับบัว
- ง. ประเพณีวิ่งควาย

20. บุคคลใดสำคัญที่สุดในการอนุรักษ์ศิลปะ
และวัฒนธรรม

- ก. คนดู
- ข. คนเล่น
- ค. เจ้าภาพจัดงาน
- ง. เจ้าของคณะแสดง

21. การไปทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
ควรปฏิบัติอย่างไร

- ก. คุยกับเพื่อนเสียงดัง
- ข. เดินดูเฉยๆ
- ค. หยิบจับผลงานดู
- ง. จดบันทึกเกี่ยวกับผลงาน

22. ข้อมูลจากผลงานศิลปะสอบถาม
ได้จากใคร

- ก. เพื่อน
- ข. ครู
- ค. คนในท้องถิ่น
- ง. ตำรวจ

ภาคผนวก จ

ภาพกิจกรรมนักเรียน/ผลงาน

23. ใครมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

- ก. ต่อพาครอบครัวไปเที่ยวเมืองโบราณ
- ข. ด้อยชอบไปเดินเที่ยวห้างสรรพสินค้า
- ค. อ้อยชอบกินไก่เคเอฟซี
- ง. อ้ายชอบฟังเพลงสตริง

24. ข้อใดแสดงถึงความมุ่งมั่นหมาย

ในพิธีไหว้ครู

- ก. เพื่อเป็นการระลึกถึงพระคุณครู
- ข. เพื่อเป็นการขอขมาลาโทษ
- ค. เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้ครู-อาจารย์
- ง. ถูกทุกข้อ

25. ข้อใดคือประโยชน์ของการไหว้ครู

- ก. ได้แสดงความกตัญญู
- ข. รักษาประเพณีอันดีงาม
- ค. เกิดความรู้สึกที่ดี
- ง. ถูกทุกข้อ

26. วันใดที่นิยมไหว้ครู

- ก. วันพระ
- ข. วันศุกร์
- ค. วันพฤหัสบดี
- ง. วันหยุด

27. ผลงานของครูด้านศิลปะสะท้อนอะไร

- ก. ที่มาของงานศิลปะ
- ข. ผลงานครู
- ค. ความคิดสร้างสรรค์
- ง. ถูกทุกข้อ

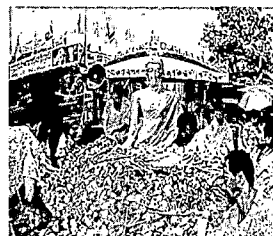
28. ข้อใดต่อไปนี้เป็น การช่วยอนุรักษ์ดนตรี

- ก. เก็บใส่ในตู้ไม่เอามาฝึกซ้อม
- ข. เอามาฝึกซ้อมกับครูและเพื่อน
- ค. ดูแลรักษาอย่างดี
- ง. ไม่ให้ใครมาแตะต้อง

29. นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อมีคนมาทำลายศิลปะและวัฒนธรรมของเรา

- ก. โกรธ
- ข. เฉยๆ
- ค. ขอร้องไม่ให้ทำลาย
- ง. แจ้งตำรวจจับ

30

จากภาพสัมพันธ์กับข้อใด

- ก. ประเพณีรับบัว
- ข. ไหว้พระ
- ค. ไหว้ครู
- ง. ประเพณีกลางน้ำ

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สาระทัศนศิลป์

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนนระดับคุณภาพของผลงาน/หรือการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ทักษะการทำงาน					
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์					
3. ด้านเทคนิคและวิธีการ					
4. การนำเสนอ					
รวมคะแนน					
สรุป					

เกณฑ์การวัด

- 16-20 = ดีมาก
- 11-15 = ดี
- 6-10 = พอใช้
- 1-5 = ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สาระทัศนศิลป์

ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนนระดับคุณภาพของผลงาน/หรือการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1.ทักษะการทำงาน	มีการเตรียมการวางแผนทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนถูกต้อง	มีการเตรียมการวางแผนทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนแต่ยังไม่สมบูรณ์	มีการเตรียมการวางแผนทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบเพียงบางส่วน	มีการเตรียมการวางแผน แต่ทำงานไม่เป็นขั้นตอน และยังไม่มีการมีระบบ	<u>ไม่มี</u> การวางแผน และทำงานไม่เป็นระบบ
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนแต่ยังไม่สมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องเพียงบางส่วน	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนน้อย	<u>ไม่ได้</u> แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะ
3. ด้านเทคนิคและวิธีการ	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้แต่ยังไม่สมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้เพียงบางส่วน	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้น้อย	<u>ไม่ได้</u> นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเอง
4. ด้านการนำเสนอ	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอ น่าสนใจมาก	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ บางส่วน การนำเสนอ น่าสนใจ บางส่วน	เนื้อหายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอ พอใช้ได้	เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอไม่น่าสนใจ	เนื้อหายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอไม่น่าสนใจ

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สาระดนตรี

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนนระดับคุณภาพของผลงาน/หรือการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านทักษะการทำงาน					
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์					
3. ด้านเทคนิคและวิธีการ					
4. ด้านการนำเสนอ					
รวมคะแนน					
สรุป					

เกณฑ์การวัด

16-20 = ดีมาก

11-15 = ดี

6-10 = พอใช้

1-5 = ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สาระดนตรี

ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนนระดับคุณภาพของผลงาน/หรือการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1.ทักษะการทำงาน	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนถูกต้อง	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนแต่ยังไม่สมบูรณ์	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบเพียงบางส่วน	มีการเตรียมการวางแผน แต่ทำงานไม่เป็นขั้นตอน และยังไม่มีการมีระบบ	<u>ไม่มี</u> การวางแผน และทำงานไม่เป็นระบบ
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนแต่ยังไม่สมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องเพียงบางส่วน	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนน้อย	<u>ไม่ได้</u> แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะ
3. ด้านเทคนิคและวิธีการ	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้แต่ยังไม่สมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้เพียงบางส่วน	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้น้อย	<u>ไม่ได้</u> นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเอง
4. ด้านการนำเสนอ	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอ น่าสนใจมาก	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ บางส่วน การนำเสนอ น่าสนใจ บางส่วน	เนื้อหายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอ พอใช้ได้	เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอ ไม่น่าสนใจ	เนื้อหายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอ ไม่น่าสนใจ

ระบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
 ธาระนาภูติลปี

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนนระดับคุณภาพของผลงาน/หรือการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านทักษะการทำงาน					
2. ด้านความคิด สร้างสรรค์					
3. ด้านเทคนิคและวิธีการ					
4. ด้านการนำเสนอ					
รวมคะแนน					
สรุป					

เกณฑ์การวัด

- 16-20 = ดีมาก
- 11-15 = ดี
- 6-10 = พอใช้
- 1-5 = ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สาระนาฏศิลป์

ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนนระดับคุณภาพของผลงาน/หรือการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1.ด้านทักษะการ ทำงาน	มีการเตรียมการ วางแผน ทำงาน เป็นขั้นตอนและมี ระบบ ครบถ้วน ถูกต้อง	มีการเตรียมการ วางแผน ทำงาน เป็นขั้นตอนและมี ระบบ ครบถ้วนแต่ยังไม่ สมบูรณ์	มีการเตรียมการ วางแผน ทำงาน เป็นขั้นตอนและมี ระบบเพียง บางส่วน	มีการเตรียมการ วางแผน แต่ ทำงานไม่เป็น ขั้นตอน และยังไม่ มีระบบ	<u>ไม่มี</u> การ วางแผน และ ทำงานไม่เป็น ระบบ
2.ด้านความคิด สร้างสรรค์	แสดงความคิด สร้างสรรค์งาน ด้านนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลัก องค์ประกอบ ของงานศิลปะ อย่างถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์	แสดงความคิด สร้างสรรค์งาน ด้านนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลัก องค์ประกอบ ของงานศิลปะ อย่างถูกต้อง ครบถ้วนแต่ยังไม่ สมบูรณ์	แสดงความคิด สร้างสรรค์งาน ด้านนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลัก องค์ประกอบ ของงานศิลปะ อย่างถูกต้อง เพียงบางส่วน	แสดงความคิด สร้างสรรค์งาน ด้านนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลัก องค์ประกอบ ของงานศิลปะ อย่างถูกต้อง ครบถ้วนน้อย	<u>ไม่ได้</u> แสดง ความคิด สร้างสรรค์งาน ด้านนาฏศิลป์ ได้ตรงตามหลัก องค์ประกอบ ของงานศิลปะ
3. ด้านเทคนิคและ วิธีการ	นำเทคนิคและ วิธีการสร้าง ผลงานมา ประยุกต์ขึ้นใหม่ ในรูปแบบของ ตนเองได้อย่าง ถูกต้องสมบูรณ์	นำเทคนิคและ วิธีการสร้าง ผลงานมา ประยุกต์ขึ้นใหม่ ในรูปแบบของ ตนเองได้แต่ยังไม่ สมบูรณ์	นำเทคนิคและ วิธีการสร้าง ผลงานมา ประยุกต์ขึ้นใหม่ ในรูปแบบของ ตนเองได้เพียง บางส่วน	นำเทคนิคและ วิธีการสร้าง ผลงานมา ประยุกต์ขึ้นใหม่ ในรูปแบบของ ตนเองได้น้อย	<u>ไม่ได้</u> นำเทคนิค และวิธีการสร้าง ผลงานมา ประยุกต์ขึ้นใหม่ ในรูปแบบของ ตนเอง
4. ด้านการนำเสนอ	เนื้อหา ครบถ้วน สมบูรณ์ การนำเสนอ น่าสนใจมาก	เนื้อหา ครบถ้วน สมบูรณ์ บางส่วน การนำเสนอ น่าสนใจ บางส่วน	เนื้อหายังไม่ ครบถ้วน สมบูรณ์ การนำเสนอ พอใช้ได้	เนื้อหาครบถ้วน สมบูรณ์ การนำเสนอไม่ น่าสนใจ	เนื้อหายังไม่ ครบถ้วน สมบูรณ์ การนำเสนอ ไม่น่าสนใจ

แบบวัดเจตคติของนักเรียน

คำชี้แจง

- 1.แบบวัดเจตคติฉบับนี้ มีทั้งหมด 20 ข้อ เป็นการสอบถามความรู้สึกรักของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
- 2.ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด

ระดับความคิดเห็น

- 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1.นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น					
2.เรื่องของศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ยากแก่การจดจำ					
3. ถ้าฉันเป็นครูฉันจะนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอน					
4. ฉันเรียนเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยความเข้าใจ					
5. ฉันดีใจที่ครูนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
6. การเรียนเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการสืบสานวัฒนธรรม					
7. ถ้าฉันเป็นครู ฉันจะ <u>ไม่นำ</u> เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอน					
8. เมื่อเรียนเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว ทำให้ฉันอยากเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น					
9. การนำสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์มาเรียนรวมกันเป็นเรื่อง <u>ยาก</u>					
10. การนำสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์มาเรียนรวมกันทำให้ฉัน <u>สับสน</u>					
11. ฉันมีความสุขที่ได้เรียนสาระรวมทั้งทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์					
12. การเรียนทั้งสามสาระพร้อมกันทำให้ฉันได้ทำงานตามที่นัดและสนใจ					
13. ฉัน <u>เบื่อ</u> ที่จะทำงานเป็นกลุ่ม					
14. ฉันไม่ชอบการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง					
15. ฉันชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดให้					
16. ฉันชอบการเรียนรู้ด้วยการทำโครงงาน					
17. การเรียนรู้ด้วยวิธีทำโครงงานทำให้ฉันรู้สึกกระตือรือร้นอยากเรียนรู้					
18. การได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายทำให้ฉันได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่					
19. การวัดและประเมินผลที่หลากหลายเป็นสิ่งดี					
20. ฉันมีความสุขทุกครั้งที่ได้เรียนกลุ่มสาระศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น					

แบบสำรวจความต้องการ
การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม
ท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
(สำหรับครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ)

.....

คำชี้แจง

โปรดเขียนเครื่องหมาย $\sqrt{\quad}$ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. อยากให้มีการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้ง ทศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
2. มีความเชื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมว่าควรให้มีการจัดการเรียน การสอนและสืบทอดต่อไป
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
3. อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
4. มีความรักและความภาคภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
5. อยากให้มีการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
6. เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
7. อยากให้มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
8. อยากให้ครูพาไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นของตน
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
9. ควรจัดการเรียนรู้โดยนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาเชื่อมโยงกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ (ทศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์)
 () มาก () ปานกลาง () น้อย

10. ให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลายรูปแบบ
() มาก () ปานกลาง () น้อย
11. ควรจัดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
() มาก () ปานกลาง () น้อย
12. ควรมีการประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของผู้เรียนตามสภาพจริง
() มาก () ปานกลาง () น้อย
13. เห็นคุณค่าของการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์)
() มาก () ปานกลาง () น้อย
14. ควรได้รับการฝึกทักษะที่ส่งเสริมความคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่
() มาก () ปานกลาง () น้อย
15. อยากให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
() มาก () ปานกลาง () น้อย
-

แบบประเมินโครงร่างหลักสูตร
หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น
จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

.....

คำชี้แจง แบบประเมินแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร เป็นการพิจารณา
องค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงร่างหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมเพียงใด

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร เป็นการพิจารณา
องค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงร่างหลักสูตรว่ามีความสอดคล้องกันเพียงใด

.....

ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย √ ในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านและขอความกรุณาเขียนข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ปรัชญา แนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร					
1.1 ความจำเป็นที่ต้องการพัฒนาหลักสูตร					
1.2 ความสมเหตุสมผลของปรัชญากับแนวคิด					
1.3 จุดเน้นของหลักสูตร					
2. เป้าหมายของหลักสูตร					
2.1 ความชัดเจนของเป้าหมาย					
2.2 ความเป็นไปได้					
3.3 ความเหมาะสมกับผู้เรียน					
3. จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร					
3.1 ความชัดเจน					
3.2 ความเป็นไปได้					
3.3 ความเหมาะสมกับผู้เรียน					
4. เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ และอัตราเวลาเรียน					
4.1 ตอบสนองจุดประสงค์ของหลักสูตร					
4.2 การกำหนดหัวข้อของหน่วยการเรียนรู้					
4.3 ประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจบูรณาการ					
4.4 อัตราเวลาเรียน					

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนการสอน					
5.1 สอดคล้องกับเนื้อหา					
5.2 มีความหลากหลายน่าสนใจ					
5.3 สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร					
5.4 สามารถนำไปใช้สอนได้					
5.5 สามารถบรรจุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
6. สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้					
6.1 เหมาะสมกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้					
6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน					
6.3 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้					
7. วิธีการวัดและประเมินผล					
7.1 ความเหมาะสมกับเครื่องมือที่ใช้วัด					
7.2 ความเป็นไปได้ในการวัด					
7.3 สอดคล้องกับเนื้อหา					
7.4 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน					
7.5 สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน
มีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

- 1 หมายถึง มีความสอดคล้อง
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
- 1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)
1.	ปรัชญา แนวคิด จุดเน้นกับเป้าหมายของหลักสูตร			
2.	จุดมุ่งหมายกับจุดประสงค์ของหลักสูตร			
3.	จุดประสงค์กับเนื้อหา			
4.	จุดประสงค์กับการวัดผลประเมินผล			
5.	หน่วยการเรียนรู้กับเนื้อหา			
6.	หน่วยการเรียนรู้กับระยะเวลา			
7.	ยุทธวิธีการสอนกับเนื้อหา			
8.	เนื้อหากับระยะเวลาเรียน			
9.	กิจกรรมการเรียนรู้กับสื่อการเรียนการสอน			
10.	กิจกรรมการเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้			

ภาคผนวก ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

- ค่าอำนาจจำแนก ความยากง่าย รายชื่อของข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์
- ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับของข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์
- ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดเจตคติ
- การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (t-test)

ค่าความเชื่อมั่น และค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเจตคติ

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

Scale	Scale	Corrected		
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
A1	62.5000	169.8421	.5798	.8471
A2	62.4000	168.4632	.6474	.8444
A3	62.2000	181.2211	.3521	.8560
A4	63.6000	197.6211	-.1590	.8754
A5	63.1000	171.7789	.5058	.8502
A6	62.5000	171.7368	.5614	.8481
A7	62.4000	168.4632	.6474	.8444
A8	62.1000	181.8842	.4169	.8543
A9	63.3000	169.0632	.6646	.8441
A10	63.1000	169.2526	.6321	.8452
A11	62.7000	176.6421	.4642	.8521
A12	62.7000	166.6421	.6683	.8432
A13	62.5000	177.8421	.4124	.8539
A14	63.4000	176.0421	.4251	.8535
A15	63.0000	166.3158	.6621	.8433
A16	64.0000	198.9474	-.1784	.8809
A17	62.4500	169.1026	.6237	.8454
A18	62.6000	186.7789	.1510	.8631
A19	63.0500	172.6816	.6321	.8464
A20	63.2500	176.4079	.4635	.8521

Reliability Coefficients

N of Cases = 20.0 N of Items = 20

Alpha = .8590

ความเชื่อมั่นทั้งฉบับของข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Reliability

***** Method 2 (covariance matrix) will be used for this analysis *****

—

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

N of Cases = 30.0

Item Means	Mean	Minimum	Maximum	Range	Max/Min	Variance
	.4667	.2667	.7667	.5000	2.8750	.0151

Reliability Coefficients 30 items

Alpha = .8622 Standardized item alpha = .8614

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

T-Test

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	POST	20.00	34	3.877	.665
	PRE	13.74	34	2.220	.381

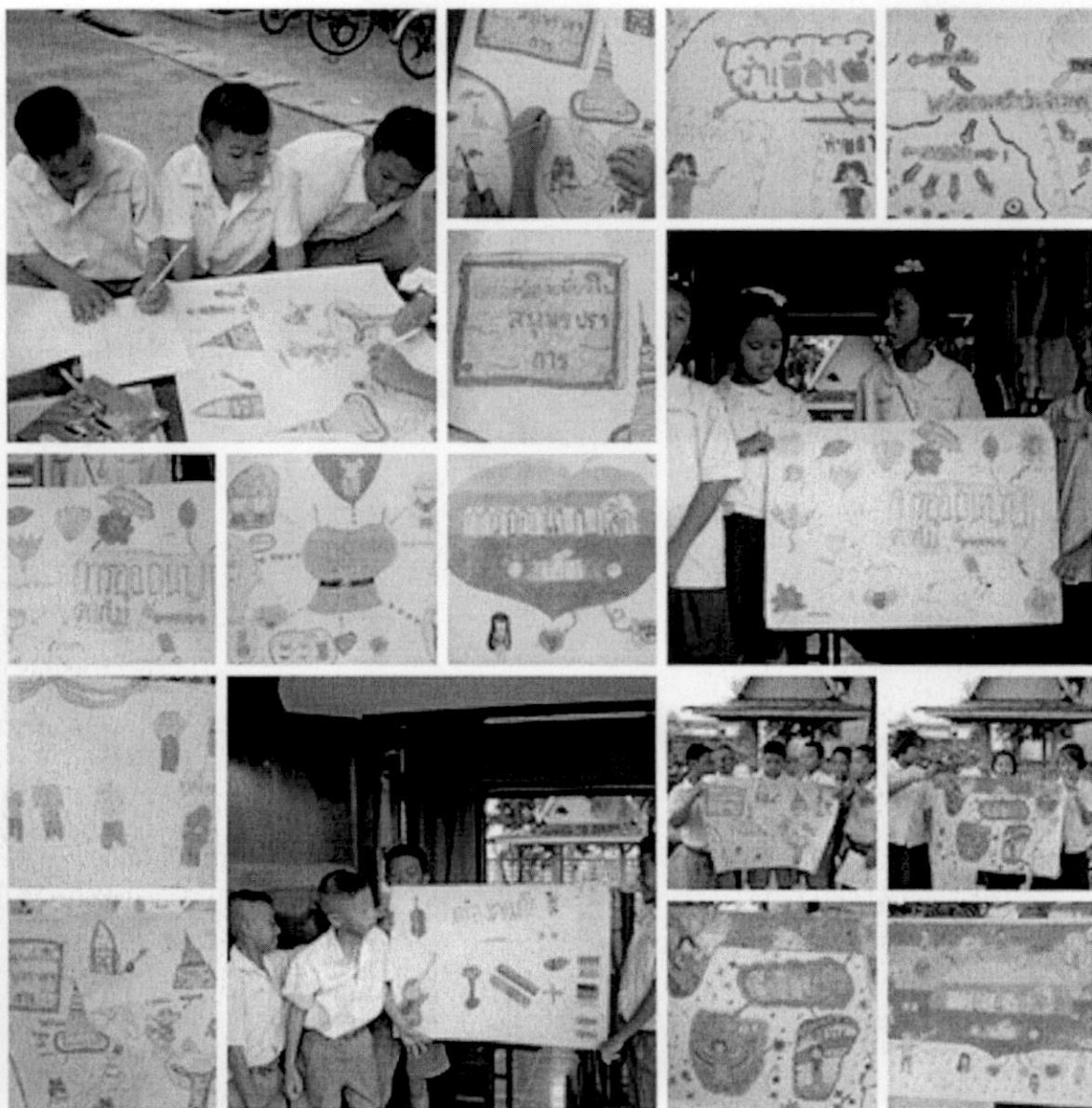
Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	POST & PRE	34	.229	.193

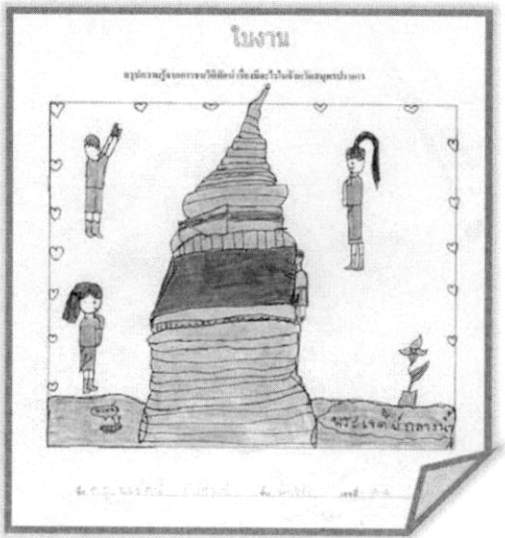
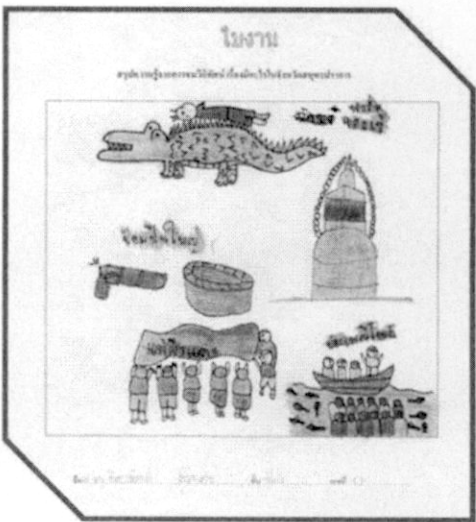
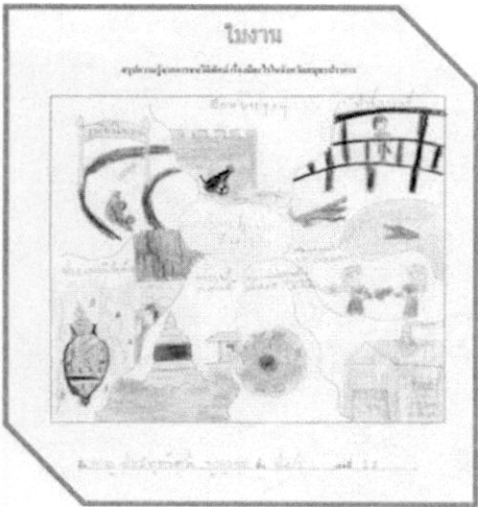
Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	POST - PRE	6.26	4.002	.686	4.87	7.66	9.127	33	.000

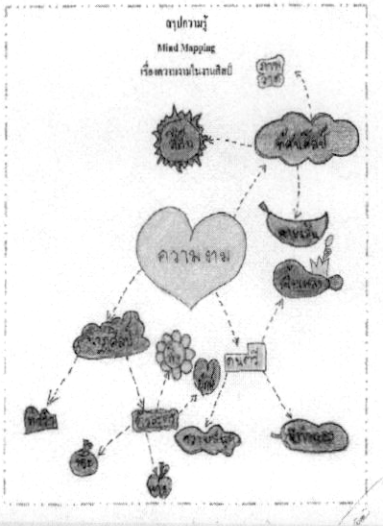
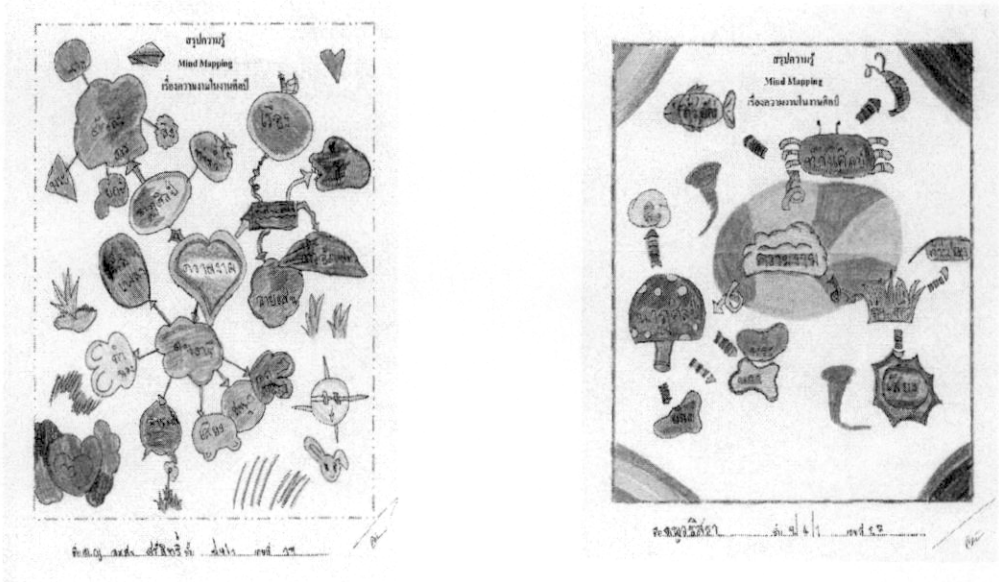
ปฏิบัติกิจกรรมโครงงาน

ตัวอย่างผลงานนักเรียน
เรื่อง มีอะไรในจังหวัดสมุทรปราการ

ตัวอย่างผลงานนักเรียน
เรื่อง ความงามในงานศิลป์

ตัวอย่างผลงานนักเรียน
เรื่อง โครงงาน

โครงการตามความสนใจ
ด้านทัศนศิลป์

โครงการตามความสนใจ
ด้านดนตรี

โครงการตามความสนใจ
ด้านนาฏศิลป์

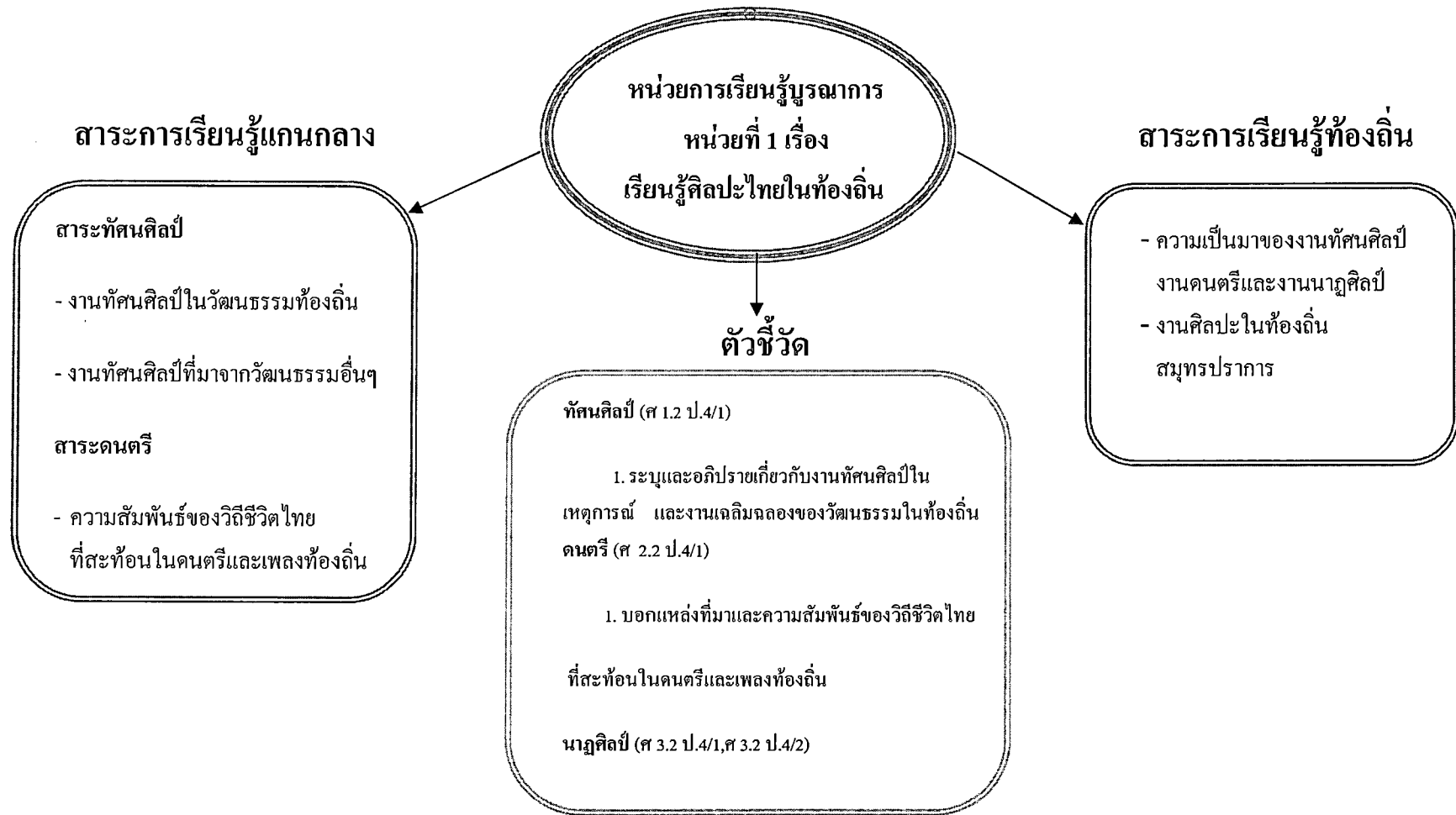
ร่วมด้วยช่วยกัน เรียนรู้อย่างมีความสุข

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้

ผังมโนทัศน์ สารการเรียนรู้แกนกลาง สารการเรียนรู้ท้องถิ่นและตัวชี้วัด

แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เรียนรู้ศิลปะไทยในท้องถิ่น จำนวน 8 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ. 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม
เห็นคุณค่า งานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม
เห็นคุณค่าของดนตรีที่ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

ศ 1.2 ป.4/1 ระบุและอภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ในเหตุการณ์และงานเฉลิมฉลอง
ของวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ศ 2.2 ป.4/1 บอกแหล่งที่มาและความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตไทย ที่สะท้อนในดนตรีและเพลง
ท้องถิ่น

- ศ 3.2 ป.4/1 อธิบายประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์หรือชุดการแสดงอย่างง่าย ๆ
- ศ 3.2 ป.4/2 เปรียบเทียบการแสดงนาฏศิลป์ไทย กับการแสดงที่มาจากวัฒนธรรมอื่น

สมรรถนะสำคัญ

- 1.มีความสามารถในการสื่อสาร
- 2.มีทักษะการคิด
- 3.เรียนรู้ทักษะชีวิต

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านความรู้

1. บอกประวัติความเป็นมาของงานทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ไทย
2. บอกและอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างงานทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ที่มีอยู่ในศิลปะและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

จุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านทักษะ/กระบวนการ

3. อธิบายและเปรียบเทียบงานด้านศิลปะทั้งทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ของวัฒนธรรมท้องถิ่น
4. รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็นระหว่างกลุ่ม

จุดประสงค์ด้านการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะ

5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานและนำเสนองานตามความถนัดและความสนใจ
6. รักความเป็นไทย

สาระสำคัญ

ศิลปะไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งคนไทยทั้งชาติต่างภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ความงดงาม ที่สืบทอดอันยาวนานมาตั้งแต่อดีต บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยมีพัฒนาการบนพื้นฐานของความ เป็นไทยที่มีมานานของสังคมไทย ทำให้ศิลปะไทยรวมถึงศิลปะท้องถิ่น มีความประณีต อ่อนหวาน เป็นความงามอย่างวิจิตร อลังการ ที่ทุกคนได้เห็นต้องตื่นตา ตื่นใจ ลักษณะความงามนี้ จึงได้กลายเป็นความรู้สึทางสุนทรียภาพ

สาระการเรียนรู้

ความเป็นมาของงานทัศนศิลป์ ดนตรีและงานนาฏศิลป์ไทยและศิลปะท้องถิ่น

กิจกรรมการเรียนรู้ (ใช้รูปแบบ CIPPA MODEL)

กระบวนการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1 (1 ชั่วโมง)

1. ทบทวนความรู้เดิม

- สนทนาเกี่ยวกับงานศิลปะไทยและศิลปะท้องถิ่นกับนักเรียน เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐาน จากนั้นครูอธิบาย ความเป็นมาของงานศิลปะด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรีและด้านนาฏศิลป์ของไทย และ ของท้องถิ่น พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

- ครูและนักเรียนร่วมอภิปราย ความเป็นมาของงาน ด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรีและด้านนาฏศิลป์และวิเคราะห์เชื่อมโยงกับศิลปะท้องถิ่นในแต่ละด้าน

ชั่วโมงที่ 2 (1 ชั่วโมง)

2. แสวงหาความรู้ใหม่

- ครูให้นักเรียนศึกษาความรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจากวีดิทัศน์ เรื่อง

“มีอะไรในจังหวัดสมุทรปราการ ”

- นักเรียนสรุปความรู้จากที่ชมวีดิทัศน์ ลงในใบงาน

ชั่วโมงที่ 3-4 (2 ชั่วโมง)

3. ศึกษาทำความเข้าใจความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

- หลังจากที่นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับงานศิลปะไทยและศิลปะท้องถิ่นทั้งด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรีและด้านนาฏศิลป์แล้ว ให้นักเรียนสร้างงาน ดังต่อไปนี้

- ด้านทัศนศิลป์ โดยประยุกต์งานทัศนศิลป์กับศิลปะท้องถิ่นเป็นรายบุคคล ด้วยวิธีการ ที่หลากหลาย เช่น ออกแบบโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น ประดิษฐ์ของเล่น ของใช้จากวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น ฯลฯ

- ด้านดนตรี โดยประยุกต์งานดนตรีกับศิลปะท้องถิ่นเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการ

ที่หลากหลาย เช่น แต่งเพลงเกี่ยวกับท้องถิ่น

- ด้านนาฏศิลป์ โดยประยุกต์งานนาฏศิลป์กับศิลปะท้องถิ่นเป็นรายบุคคล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ประดิษฐ์เครื่องประดับ ประดิษฐ์ท่าประกอบเพลง

ชั่วโมงที่ 5 (1 ชั่วโมง)

4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจกับกลุ่ม

- แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-5 คน (เลือกตามความถนัดและความสนใจ)

ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- * กลุ่มสนใจด้านทัศนศิลป์
- * กลุ่มสนใจด้านดนตรี
- * กลุ่มสนใจด้านนาฏศิลป์

ให้แต่ละกลุ่มสำรวจศิลปะในท้องถิ่นของนักเรียนว่ามีอะไรบ้าง จากนั้นก็นำผลงานที่ออกไปรวบรวมมาช่วยกันวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างงานศิลปะด้านต่างๆ กับศิลปะท้องถิ่นที่ไปศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กันในด้านใดบ้าง

ชั่วโมงที่ 6-7 (2 ชั่วโมง)

5. ปฏิบัติ/แสดงผลงาน

- ให้แต่ละกลุ่มสร้างงาน จากการไปศึกษาค้นคว้า นำมาประยุกต์ออกแบบอย่างสร้างสรรค์ และหลากหลาย มากกลุ่มละ 1 ชิ้น นำเสนองานและประเมินผลงานของกลุ่มเพื่อน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการซักถามเรื่องที่ยังไม่เข้าใจกับเพื่อนกลุ่มอื่นๆ

กิจกรรมชั่วโมงที่ 8 (1 ชั่วโมง)

6. สรุปจัดระเบียบความรู้

- นักเรียนสรุปความรู้ จากการเรียนในหน่วยการเรียนรู้ศิลปะไทยในท้องถิ่นและสรุปความเข้าใจในการเรียนรู้ ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ในรูปแบบต่างๆ

7. การประยุกต์ใช้ความรู้

- นำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ สร้างสรรค์ แสดงออกด้วยวิธีการต่างๆ เช่น จัดทำเป็น Mind Mapping เขียนสรุปความ วาดภาพประกอบ ผังมโนทัศน์รูปแบบต่างๆ ฯลฯ

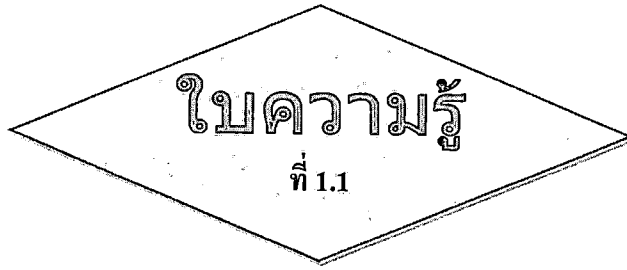
สื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้

1. ใบความรู้ที่ 1.1 เรื่อง ประวัติความเป็นมาของงานทัศนศิลป์
2. ใบความรู้ที่ 1.2 เรื่อง ประวัติความเป็นมาของดนตรี
3. ใบความรู้ที่ 1.3 เรื่อง ประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์
4. ใบงานที่ 1.1 สรุปความรู้จากการชมวีดิทัศน์

- 5. ใบงานที่ 1.2 การสำรวจศิลปะในท้องถิ่น
- 6. แบบประเมินผลงาน/แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
- 7. ภาพประกอบการสอน ทักษะศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์
- 8. หนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
- 9. วีดิทัศน์ประกอบ เรื่อง “มีอะไรในจังหวัดสมุทรปราการ”

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

เป้าหมาย	หลักฐาน ผลงาน/ชิ้นงาน/ภาระงาน	วิธีวัด	เครื่องมือวัด
สาระสำคัญ ความรู้/ทักษะ กระบวนการ	- สรุปผลใบงาน - ใบงานสำรวจศิลปะ - การสรุปองค์ความรู้	ตรวจผลงาน	แบบประเมินผลงาน
ตัวชี้วัด ศ 1.2 ป.4/1,ศ 2.2 ป.4/1,ศ 3.2 ป.4/1, ศ 3.2 ป.4/2	- ใบงานสำรวจศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ดนตรีและ นาฏศิลป์	ตรวจผลงาน วัดทักษะการ ปฏิบัติงาน	แบบประเมินผลงาน แบบวัดทักษะการ ปฏิบัติงาน
คุณลักษณะ มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย	ผลงานที่มีความคิด สร้างสรรค์	ตรวจผลงาน	แบบประเมินผลงาน

ประวัติความเป็นมาของงานทัศนศิลป์

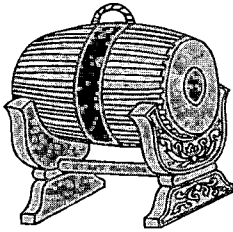
ทัศนศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่สามารถรับรู้ได้ด้วยสายตาหรือประสาทสัมผัสทางตา จากการมองเห็น เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาพพิมพ์ แล้วเกิดการรับรู้คุณค่าความงามจากการประสานกลมกลืนขององค์ประกอบศิลป์หรือเรื่องราวต่างๆที่แสดงออกในผลงานนั้นๆ

ประเภทของงานทัศนศิลป์

1. **จิตรกรรม** หมายถึง การเขียนภาพระบายสี ด้วยวิธีการวัสดุต่างๆ มีลักษณะเป็น 2 มิติ คือ ความกว้าง และความยาว งานจิตรกรรมมีหลายประเภท เช่น ภาพเขียนบุคคล ภาพเขียนทิวทัศน์ ภาพสัตว์ ภาพเขียนสิ่งก่อสร้าง ภาพเขียนฝาผนัง ภาพประกอบเรื่องราว
2. **ประติมากรรม** หมายถึง การปั้น การแกะสลัก การหล่อ การใช้วัสดุที่สามารถเปลี่ยนแปลงรูปทรงด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน ไม้ ปูนปลาสเตอร์ มีลักษณะเป็น 3 มิติ คือความกว้าง ความยาว ความหนาหรือสูง
3. **ภาพพิมพ์** หมายถึง การประทับรอยที่เกิดจากวัสดุที่เรียกว่าแม่พิมพ์ เช่น ภาพพิมพ์แกะไม้ ภาพพิมพ์กระดาษ ภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ เราเรียกวิธีการนี้ว่าการพิมพ์ ผลงานภาพพิมพ์ มีลักษณะเป็น 2 มิติ คือ ความกว้าง ความยาว
4. **สถาปัตยกรรม** หมายถึง งานศิลปะ ที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง เช่น โบสถ์ วิหาร บ้านเรือน ซึ่งมีจุดหมาย ความงามและประโยชน์ใช้สอย ตามประเภทของสิ่งก่อสร้างนั้นๆ สถาปัตยกรรมอาจมีทั้งงานจิตรกรรมและประติมากรรม ประดับตกแต่งให้มีความงามอยู่ด้วย

ใบความรู้

ที่ 1.2

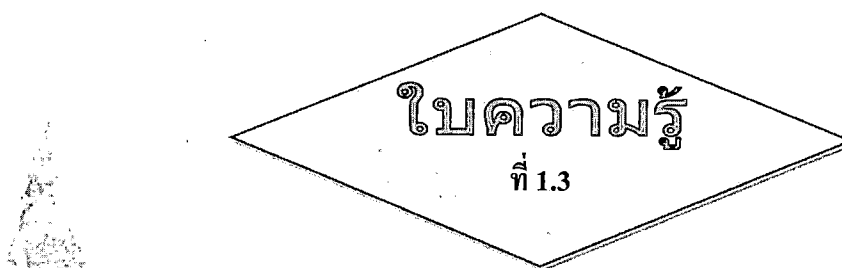

เรื่อง ประวัติความเป็นมาของดนตรี

ดนตรีคือ งานทางศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยอาศัยเสียงเป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สึกของศิลปิน เสียงดนตรีเป็นเสียงที่มีความงาม ที่ถูกนำมาเรียบเรียงซึ่งเป็นบทเพลงอย่างมีศิลปะหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า “ดนตรี” ก็คือ เสียงที่นำมาให้ผสมกลมกลืนกัน มีทำนอง มีจังหวะ และมีการประสานเสียงต่างๆ เข้าด้วยกันตามหลักวิชาดนตรี โดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้มีความไพเราะน่าฟัง

นอกจากนี้ ดนตรีเกิดขึ้น จากการที่มนุษย์เลียนเสียงธรรมชาติ เช่นเสียงนกร้อง เสียงลมพัดใบไม้ เสียงเคลื่อนไหวของคน สัตว์ สิ่งของ เป็นต้น เสียงต่างๆ เหล่านี้ได้วิวัฒนาการมาเป็นการพูด การตบมือ การเคาะจังหวะให้สัญญาณ การก้าวเท้าอย่างมีจังหวะลีลา และกลายมาเป็นการร้องเพลง และการเดินไปตามจังหวะ ในขณะเดียวกันก็มีการสร้างเครื่องดนตรีขึ้นมาใช้ประกอบการร้องเพลงและการเดิน เช่น กรับ กลอง ขลุ่ย ปี่ เป็นต้น ดนตรีสมัยเริ่มแรก มีวัตถุประสงค์เพื่อการบูชา ภูตผีปีศาจ เทพเจ้าและประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของตน มีการสร้างและพัฒนาเครื่องดนตรี ประเภทดีด สี ตี เป่า

ดนตรี เป็นผลมาจากความต้องการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความเชื่อ พิธีกรรม ลัทธิ ศาสนา วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาของผู้คนในสถานที่และยุคสมัยที่ต่างกัน อีกทั้งยังมีการพัฒนาเทคนิค วิธีการทางดนตรี มาอย่างต่อเนื่อง ดนตรีจึงเป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชาติ เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ควรทำการทำนุบำรุงรักษาไว้ให้ดำรงอยู่กับชาติตลอดไป

เรื่อง ประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ เป็นศิลปะแห่งการละคร ฟ้อนรำ และดนตรี อันมีคุณสมบัติตามคัมภีร์นาฏะหรือนาฏยะ กำหนดว่า ต้องประกอบไปด้วย ศิลปะ 3 ประการ คือ การฟ้อนรำ การดนตรีและการขับร้องรวมเข้าด้วยกัน ซึ่งทั้ง 3 สิ่งนี้เป็นอุปนิสัยของคนมาแต่ดึกดำบรรพ์ นาฏศิลป์ไทยมีที่มาและเกิดขึ้นจากสาเหตุตามแนวคิดต่าง ๆ เช่น เกิดจากความรู้สึกระทอกระเทือนทางอารมณ์ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์แห่งความสุข หรือความทุกข์ แล้วสะท้อนออกมาเป็นท่าทาง แบบธรรมชาติและประดิษฐ์ขึ้น เป็นลีลา ท่าทางการฟ้อนรำ หรือเกิดจากลัทธิความเชื่อในการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้า โดยแสดง ความเคารพบูชา ด้วยการเต้นรำ ขับร้อง ฟ้อนรำให้เกิดความพึงพอใจ เป็นต้น

นอกจากนี้ นาฏศิลป์ไทย ยังได้รับอิทธิพล แบบแผนตามแนวคิดจากต่างชาติ เข้ามาผสมผสานด้วย เช่น วัฒนธรรมอินเดีย เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เป็นเรื่องของเทพเจ้า และตำนานการฟ้อนรำ โดยผ่านเข้าสู่ประเทศไทย ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ผ่านชนชาติขวและเขมร ก่อนที่จะนำมาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบตามเอกลักษณ์ของไทย และการถ่ายทอดนาฏศิลป์ของไทยจนเกิดขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่มีรูปแบบ แบบแผนการเรียน การฝึกหัด มาจนถึงปัจจุบัน

ประเภทของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ คือ การร่ายรำ ที่มนุษย์ได้ปรุงแต่งจากลีลาตามธรรมชาติให้สวยงามดงาม โดยมีดนตรีเป็นองค์ประกอบ ในการร่ายรำนานาฏศิลป์ของไทย แบ่งออกตามลักษณะของรูปแบบการแสดง เป็นประเภทใหญ่ๆ 4 ประเภท คือ

1. โขน เป็นการแสดงนาฏศิลป์ชั้นสูงของไทย ที่มีเอกลักษณ์ คือ ผู้แสดงจะต้องสวมหัวที่เรียกว่า หัวโขน และใช้ลีลาท่าทางการแสดงด้วยการเดินไปตามบทพากย์ การเจรจาของผู้พากย์ และตามทำนองเพลงหน้าพาทย์ที่บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ เรื่อง ที่นิยมนำมาแสดง คือ พระราชนิพนธ์

บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ แต่งการเลียนแบบเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ที่เป็นเครื่องต้น เรียกว่า การแต่งกายแบบ “ยื่นเครื่อง” มีจาริต ขั้นตอนการแสดงที่เป็นแบบแผน นิยมจัดแสดงเฉพาะพิธีสำคัญ ได้แก่งานพระราชพิธีต่างๆ

2. ละคร เป็นศิลปะการรำรำ ที่เล่นเป็นเรื่องราว มีพัฒนาการมาจากการเล่านิทาน ละคร มีเอกลักษณ์ในการแสดงและการดำเนินเรื่องด้วยกระบวนลีลา ท่ารำ เข้าบทร้อง ทำนองเพลงและ เพลงหน้าพาทย์ ที่บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ มีแบบแผนการเล่นที่เป็นทั้งของชาวบ้านและของหลวง ที่เรียกว่า ละครโนราห์ชาตรี ละครนอก ละครใน เรื่องที่นิยมนำมาแสดงคือ พระสุธน สังข์ทอง คาวี อิเหนา อุณรุท นอกจากนี้ยังมีละครที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ อีกหลายชนิด การแต่งกายของละคร จะเลียนแบบเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ เรียกว่า การแต่งกายแบบยื่นเครื่อง นิยมเล่นในงานพิธีสำคัญและงานพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์

3. รำ และ ระบำ เป็นศิลปะแห่งการรำรำ ประกอบเพลงดนตรีและบทขับร้อง โดยไม่เล่น เป็นเรื่องราว ในที่นี้หมายถึง รำและระบำที่มีลักษณะเป็นการแสดงแบบมาตรฐาน ซึ่งมีความหมาย ที่จะอธิบายได้พอสังเขป ดังนี้

3.1 รำ หมายถึง ศิลปะแห่งการรำรำ ที่มีผู้แสดง ตั้งแต่ 1-2 คน เช่น การรำเดี่ยว การรำคู่ รำอาวูฐ เป็นต้น มีลักษณะการแต่งกายตามรูปแบบของการแสดง ไม่เล่นเป็นเรื่องราว อาจมีบทขับ ร้องประกอบการรำเข้ากับทำนองเพลงดนตรี มีกระบวนท่ารำ โดยเฉพาะการรำคู่จะต่างกับ ระบำ เนื่องจากท่ารำจะมีความเชื่อมโยงสอดคล้องต่อเนื่องกัน และเป็นบทเฉพาะสำหรับผู้แสดง นั้นๆ เช่น รำเพลงช้า เพลงเร็ว รำแม่บท รำเมขลา-รามสูร เป็นต้น

3.2 ระบำ หมายถึง ศิลปะแห่งการรำรำ ที่มีผู้เล่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีลักษณะการ แต่งกายคล้ายคลึงกัน กระบวนท่ารำคล้ายคลึงกัน ไม่เล่นเป็นเรื่องราว อาจมีบทขับร้อง ประกอบการรำเข้าทำนองเพลงดนตรี ซึ่งระบำแบบมาตรฐาน มักบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ การแต่งกาย นิยมแต่งกาย ยื่นเครื่องพระนาง หรือแต่งแบบนางในราชสำนัก เช่น ระบำสี่บท ระบำกฤดาภินิหาร ระบำฉิ่ง เป็นต้น

4. การแสดงพื้นเมือง เป็นศิลปะแห่งการรำรำที่มีทั้ง รำ ระบำ หรือการละเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ ของกลุ่มชนตามวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นภูมิภาคได้ 4 ภาค ดังนี้

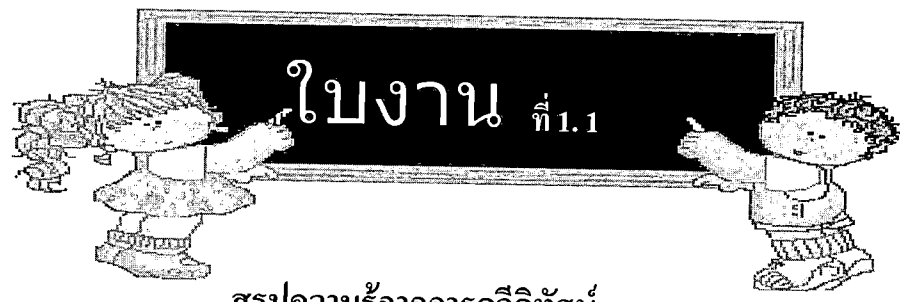
4.1 การแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ เป็นศิลปะการรำ และการละเล่น หรือที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่า “ฟ้อน” การฟ้อนเป็นวัฒนธรรมของชาวล้านนา และกลุ่มชนเผ่าต่างๆ เช่น ชาวไต ชาวลื้อ เป็นต้น ลักษณะของการฟ้อน แบ่งเป็น 2 แบบ คือ แบบดั้งเดิม และแบบที่ปรับปรุง ขึ้นใหม่ แต่ยังคงมีการรักษาเอกลักษณ์ทางการแสดงไว้คือ มีลีลา ท่ารำ ที่เข้มข้ม อ่อนช้อย

มีการแต่งกายตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สวยงาม ประกอบกับการบรรเลงและขับร้องด้วยวงดนตรีพื้นบ้าน เช่น วงสะล้อ ซอ ซึง เป็นต้น โอกาสที่แสดง มักเล่นกันในงานประเพณีหรือต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ได้แก่ ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนสาวไหม และฟ้อนเจิง

4.2 การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง เป็นศิลปะการร่ายรำและการละเล่นของชนชาวพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม ศิลปะการแสดงจึงมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเพื่อความบันเทิงสนุกสนาน เป็นการพักผ่อนหย่อนใจจากการทำงาน หรือเมื่อเสร็จจากเทศกาลฤดูเก็บเกี่ยว เช่น การเล่นเพลงเกี่ยวข้าว เดินกำรำเคียว รำโทนหรือรำวง รำเถิดเทิง รำกลองยาว มีการแต่งกายตามวัฒนธรรมของท้องถิ่น และใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น กลองยาว กลองโทน ฉิ่ง ฉาบ กรับ และโหม่ง

4.3 การแสดงพื้นเมืองภาคอีสาน เป็นศิลปะการร่ายรำและการละเล่นของชาวพื้นบ้านภาคอีสาน หรือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มวัฒนธรรมใหญ่ๆ คือ กลุ่มอีสานเหนือ มีวัฒนธรรมไทยลาว ซึ่งมักเรียกการละเล่นว่า “เซิ้ง” ฟ้อน และหมอลำ” เช่น เซิ้งบั้งไฟ เซิ้งสวิง ฟ้อนภูไท ซึ่งใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านประกอบ ได้แก่ แคน พิณ ซอ กลองยาว ภายหลังเพิ่มเติม โปงลางและโหวด เข้ามาด้วย ส่วนกลุ่มอีสานใต้ ได้รับอิทธิพลไทยเขมร มีการละเล่น เรียกว่า เรือม เช่น เรือมลูกอันเร หรือ รำกระทบสาก หรือเพลงอีแซว แบบภาคกลาง วงดนตรีที่ใช้บรรเลง คือ วงมโหรีอีสานใต้ มีเครื่องดนตรี คือ ซอด้วง กลองกันตรึม พิณ กลองรำมะนาและเครื่องประกอบจังหวะ การแต่งกายประกอบการแสดงเป็นไปตามวัฒนธรรมของพื้นบ้าน ลักษณะท่ารำและท่วงทำนองดนตรีในการแสดงค่อนข้างกระชับ รวดเร็ว และสนุกสนาน

4.4 การแสดงพื้นเมืองภาคใต้ เป็นศิลปะการร่ายรำและการละเล่นของชาวพื้นบ้านภาคใต้ อาจแบ่งตามกลุ่มวัฒนธรรมไทย 2 กลุ่มคือ วัฒนธรรมไทยพุทธ ได้แก่ การแสดงโนราห์ หนังตะลุง เพลงบอก และวัฒนธรรมไทยมุสลิม ได้แก่ ร้องเงิ้ง ลิเกฮูลู (คล้ายลิเกภาคกลาง) มีเครื่องดนตรีประกอบที่สำคัญ เช่น กลองโนราห์ กลองโพน กลองปี่ด โทน ทับ กรับพวง เป็นต้น ภายหลังได้มีระบำ ที่ปรับปรุงจากกิจกรรมในวิถีชีวิต ศิลปะต่างๆ เช่น ระบำร่อนแร่ ระบำกริดยาง ปาเต๊ะ เป็นต้น

สรุปความรู้จากการดูวิดีโอ
เรื่อง มีอะไรในจังหวัดสมุทรปราการ

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง

แบ่งกลุ่มสำรวจแหล่งแสดงผลงานศิลปะในท้องถิ่น แล้วบันทึกข้อมูลลงในตาราง จากนั้นก็นำมาเสนอในชั้นเรียน

แหล่งแสดงผลงานศิลปะ	ผลงานศิลปะที่พบ
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

แบบประเมินผลงาน

ชื่อ.....ชั้น.....
เรื่อง.....

ที่	รายการประเมิน	ตนเอง				เพื่อน				ครู				หมายเหตุ			
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1				
1	ความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของชิ้นงาน																
2	การออกแบบและ การจัดระบบชิ้นงาน																
3	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์																
4	ความเป็นระเบียบ ประณีต สวยงาม																
5	การนำเสนอ																
	รวม																
	รวมทุกรายการ																
	เฉลี่ย																

ผู้ประเมิน(ตนเอง)
.....(เพื่อน)
.....(ครู)

เกณฑ์การประเมิน

ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4	3	2	1
1. ความถูกต้องสมบูรณ์ ของชิ้นงาน	ผลงานสมบูรณ์ตาม องค์ประกอบของ งานศิลปะและมี รูปแบบ ถูกต้องตาม หลักการ	ผลงานมีรูปแบบ ถูกต้องตามหลัก ศิลปะแต่ไม่ สมบูรณ์ตาม องค์ประกอบ	ผลงานมีรูปแบบ ถูกต้องเป็นส่วน น้อยตาม องค์ประกอบ	ผลงานยังไม่สมบูรณ์
2. การออกแบบ	ผลงานมีรูปแบบ เด่น แปลก มีคุณค่า ด้านความงามทาง ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	ผลงานมีรูปแบบ เด่น แปลกแต่ยังไม่ มีคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ผลงานมีรูปแบบ คล้ายคลึงกับงาน ศิลปะทั่วไป	ผลงานยังไม่สมบูรณ์
3. ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	มีรูปแบบแปลกใหม่	มีรูปแบบแปลกใหม่ บางส่วน	เลียนแบบธรรมชาติ	เหมือนชิ้นงานที่มีอยู่ อยู่ทั่วไป
4. ความเป็นระเบียบ ประณีต สวยงาม	ลักษณะ ดีตา มีความละเอียด สวยงาม ประณีต เหมาะสม กลมกลืน	ลักษณะ ดีตา มีความละเอียด สวยงาม เหมาะสม กลมกลืน	ลักษณะ ดีตา มีความละเอียด แต่ไม่ประณีต เหมาะสม	ลักษณะ ดีตา ขาดความละเอียด ไม่ประณีต ไม่เหมาะสม
5. การนำเสนอ	การนำเสนอมีลำดับ ขั้นตอน น่าสนใจ และใช้สื่อประกอบ ได้เหมาะสม	การนำเสนอมีลำดับ ขั้นตอน น่าสนใจ แต่ใช้สื่อประกอบ ไม่เหมาะสม	การนำเสนอมีลำดับ ขั้นตอน แต่ไม่ น่าสนใจ	การนำเสนอไม่เป็น ลำดับขั้นตอน และ ไม่น่าสนใจ

เกณฑ์ตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน ระดับคุณภาพ

- 16-20 ดีมาก
- 11-15 ดี
- 6-10 พอใช้
- 1-5 ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน ตั้งแต่ระดับคุณภาพพอใช้ขึ้นไป

สรุป ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สาระทัศนศิลป์

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน				
	5	4	3	2	1
1. ทักษะการทำงาน					
2. ด้านความคิด สร้างสรรค์					
3 ด้านเทคนิคและวิธีการ					
4. ด้านการนำเสนอ					
รวมคะแนน					
สรุป					

เกณฑ์การวัด

- 16-20 = ดีมาก
- 11-15 = ดี
- 6-10 = พอใช้
- 1-5 = ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สาระทัศนศิลป์

ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน				
	5	4	3	2	1
1.ทักษะการทำงาน	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนถูกต้อง	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนแต่ยังไม่สมบูรณ์	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบแต่เพียงบางส่วน	มีการเตรียมการวางแผน แต่ทำงานเป็นไม่เป็นขั้นตอนและยังไม่มีระบบ	<u>ไม่มีการวางแผน</u> และทำงานไม่เป็นระบบ
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนแต่ยังไม่สมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องเพียงบางส่วน	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะอย่างถูกต้องครบถ้วนน้อย	<u>ไม่ได้</u> แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานศิลปะ
3. ด้านเทคนิคและวิธีการ	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้แต่ยังไม่สมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้เพียงบางส่วน	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้น้อย	<u>ไม่ได้</u> นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเอง
4. ด้านการนำเสนอ	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาชัดเจนดีมาก การนำเสนอ น่าสนใจมาก	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ บางส่วน ภาษาชัดเจน การนำเสนอ น่าสนใจ บางส่วน	เนื้อหายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจน การนำเสนอ พอใช้ได้	เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจน การนำเสนอไม่น่าสนใจ	เนื้อหายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจน การนำเสนอไม่น่าสนใจ

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สาระดนตรี

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน				
	5	4	3	2	1
1. ทักษะการทำงาน					
2. ด้านความคิด สร้างสรรค์					
3 ด้านเทคนิคและวิธีการ					
4. ด้านการนำเสนอ					
รวมคะแนน					
สรุป					

เกณฑ์การวัด

- 16-20 = ดีมาก
- 11-15 = ดี
- 6-10 = พอใช้
- 1-5 = ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สารະคนຕຣີ

ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน				
	5	4	3	2	1
1.ทักษะการทำงาน	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนถูกต้อง	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนแต่ยังไม่สมบูรณ์	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบแต่เพียงบางส่วน	มีการเตรียมการวางแผน แต่ทำงานเป็นไม่เป็นขั้นตอนและยังไม่มีระบบ	<u>ไม่มีการวางแผน</u> และทำงานไม่เป็นระบบ
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของดนตรีอย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานดนตรีอย่างถูกต้องแต่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานดนตรีอย่างถูกต้องเพียงบางส่วน	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานดนตรีอย่างถูกต้องครบถ้วน <u>สมบูรณ์น้อย</u>	<u>ไม่ได้</u> แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านดนตรีได้ตรงตามหลักองค์ประกอบของงานดนตรี
3. ด้านเทคนิคและวิธีการ	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้อย่างถูกต้องแต่ยังไม่สมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้ถูกต้องเพียงบางส่วน	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้น้อย	<u>ไม่ได้</u> นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเอง
4. ด้านการนำเสนอ	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาชัดเจนดีมาก การนำเสนอ น่าสนใจมาก	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ บางส่วน ภาษาชัดเจน การนำเสนอ น่าสนใจ บางส่วน	เนื้อหา ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจน การนำเสนอ พอใช้ได้	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจน การนำเสนอ ไม่น่าสนใจ	เนื้อหา ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจน การนำเสนอ ไม่น่าสนใจ

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สภระนาฏศิลป์

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน				
	5	4	3	2	1
1. ทักษะการทำงาน					
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์					
3 ด้านเทคนิคและวิธีการ					
4. ด้านการนำเสนอ					
รวมคะแนน					
สรุป					

เกณฑ์การวัด

- 16-20 = ดีมาก
- 11-15 = ดี
- 6-10 = พอใช้
- 1-5 = ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน
สาระนาฏศิลป์

ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน				
	5	4	3	2	1
1.ทักษะการทำงาน	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนถูกต้อง	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบครบถ้วนแต่ยังไม่สมบูรณ์	มีการเตรียมการวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบแต่เพียงบางส่วน	มีการเตรียมการวางแผน แต่ทำงานเป็นไม่เป็นขั้นตอนและยังไม่มีระบบ	<u>ไม่มี</u> มีการวางแผนและทำงานไม่เป็นระบบ
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ได้ตรงตามหลักการของนาฏศิลป์อย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ได้ตรงตามหลักการของนาฏศิลป์อย่างถูกต้องครบถ้วนแต่ยังไม่สมบูรณ์	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ได้ตรงตามหลักการของนาฏศิลป์อย่างถูกต้องเพียงบางส่วน	แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ได้ตรงตามหลักการของนาฏศิลป์อย่างถูกต้องน้อย	<u>ไม่ได้</u> แสดงความคิดสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ได้ตรงตามหลักการของนาฏศิลป์อย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์
3. ด้านเทคนิคและวิธีการ	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้อย่างถูกต้องแต่ยังไม่สมบูรณ์	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้เพียงบางส่วน	นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเองได้น้อย	<u>ไม่ได้</u> นำเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานมาประยุกต์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของตนเอง
4. ด้านการนำเสนอ	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาชัดเจนดีมาก การนำเสนอ น่าสนใจมาก	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ บางส่วน ภาษาชัดเจน การนำเสนอ น่าสนใจ บางส่วน	เนื้อหา ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจน การนำเสนอ พอใช้ได้	เนื้อหา ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจน การนำเสนอ ไม่น่าสนใจ	เนื้อหา ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ภาษาไม่ชัดเจน การนำเสนอ ไม่น่าสนใจ